

75 eseuri despre starea socială actuală a României: 2015-2020

Cătălin Zamfir

2020

Ideea platformei **România Socială** a venit din câteva observații.

Sociologia românească tinde să se automarginalizeze. Ea se concentrează pe studii "academice", tot mai tehnice și adresate mai ales specialiștilor. Scriem cărți și studii ample în reviste de specialitate, dar cu foarte mică circulație. Eseurile de 1-3 pagini, axate pe teme de interes public și ușor accesibile sunt rare. Cititorii de sociologie scad pe măsură ce specializarea și tehnicitatea studiilor sociologice crește. Unele studii sunt citite de 5 - 10 colegi.

O situație socială importantă poate deveni tema unui studiu publicat după 2-3 ani, perioadă cât e necesară elaborării și publicării unei cărți sau studiu. Deci foarte târziu, când deja interesul pentru respectiva problemă s-a consumat.

Multe lucruri interesant de analizat sociologic se pierd datorită dificultăților de a deveni teme ale studiilor academice.

Am considerat că e important să creăm un spațiu ușor accesibil pentru public, care să includă opinii, puncte de vedere, comentarii sociologice a unor probleme de interes public într-un timp real. Din acest motiv am creat platforma electronică **România Socială**.

România Socială a funcționat de aproape 4 ani, cunoscând o popularitate neașteptată. Sistemul permite totodată înregistrarea numărului de cititori pe articol. Vom publica în curând o statistică a publicațiilor și a cititorilor.

În această "carte" sunt incluse doar eseurile mele, publicate în **România Socială** până azi, 29 iunie 2020: **75**, și statistica lor ca un exercițiu demonstrativ. Pe măsură ce alte eseuri vor fi publicate, ele vor fi incluse și în această carte "deschisă".

Această "carte" sper că demonstrează că **România Socială** este un mijloc important de comunicare al sociologiei. Între octombrie 2015 și iunie 2020 cele 75 eseuri au avut **85.394** cititori¹.

Numărul cititorilor sunt înregistrați în această carte la 29 iunie 2020. Am observat că și studii publicate în trecut sunt citite în prezent.

Puteți consulta GRATUIT foarte multe lucrări de sociologie românească și în BIBLIOTECA VIRTUALĂ DE SOCIOLOGIE accesând www.bibliotecadesociologie.ro/.

¹ Pe prima pagină sunt incluse scurte introduceri ale eseurilor. Cine este interesat de un eseu, îl "deschide" și este înregistrată intrarea. Am considerat că deschiderea unui eseu demonstrează *intenția* de a-l citi.

Conținut²

Titlul eseului	Data publicării	Nr. de cititori
Apel la utilizarea responsabilă a datelor publice	26.06.2020	494
A murit Marx în colapsul Uniunii Sovietice?	21.06.2020	382
1 iunie: cât de bolnavi suntem de COVID-19 și ce șanse avem în următoarele săptămâni?	01.06.2020	320
Pandemia: să fim foarte îngrijorați pentru următoarele săptămâni?	25.05.2020	250
Sunt partidele politice pregătite să prezinte proiecte de dezvoltare social-economică a României?	13.05.2020	302
Când va fi vârful pandemiei în România? O veste bună: a fost deja în 29 aprilie	11.05.2020	237
Manager sau director?	05.05.2020	334
Epistemologia artei a lui Eugen Ionescu și Sociologia	03.05.2020	365
Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/ însănătoșire	30.04.2020	231
Răspuns la o solicitare publică	28.04.2020	726
„Femei în noapte”. Lumea în care am intrat	01.04.2020	579
Avem o problemă: ce facem cu creșterea perioadei de viață?	25.03.2020	412
După ieșirea din criza COVID-19, societatea românească va fi la fel ca cea dinainte?	20.03.2020	788
Democrația actuală este în criză?	06.03.2020	492
Mărturisirea mea de credință	21.02.2020	641
Acad. Prof. dr. Tudorel Postolache și relația sa cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții	21.02.2020	387
Gusti: O persoană „înclinată spre compromis pentru un profit meschin” și un „utopic naiv”?	27.01.2020	811

² Titlurile eseurilor, data publicării lor în *România Socială* și numărul de cititori înregistrați la 29 iun. 2020.

Sau o personalitate „reformatoare” de talie unică în istorie?		
Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV): la 30 de ani. Un institut unic în lume?	15.01.2020	753
O întrebare: ce fel de cârmaci, ce fel de comandant?	22.12.2019	391
De ce se simte vinovat apărătorul lui Ceaușescu?	09.12.2019	626
Un test pentru viziunea politică a celor doi candidați pentru președinție	14.11.2019	441
Cu cine să votez pe 10 noiembrie? Hai să vedem	03.11.2019	471
Valoarea e obținută prin procedură sau prin eficiență?	21.10.2019	348
Cine va câștiga alegerile prezidențiale actuale este problema vitală a României? Da, dar ea ascunde problema reală.	25.09.2019	1097
Exploatarea sexuală criminală: o problemă globală a României (1)	10.09.2019	395
Exerciții de sociologie: cum cercetăm realitatea socială?	26.08.2019	1274
O pierdere grea pentru Sociologia Românească: Iancu Filipescu	02.08.2019	850
Un bilanț al “tranziției” României: perspectiva românilor	01.08.2019	717
Cum ne încurcăm într-o ideologie imprecis formulată	23.07.2019	517
Indiferent ce se va întâmpla, să nu uităm că suntem profund datori Sorinei	11.07.2019	373
Ce fel de democrație promovează Parlamentul european?	01.07.2019	496
O justiție absolut incorectă dar definitivă este mai importantă decât soarta unui copil?	24.06.2019	529
De ce România nu are un Proiect de Țară?	19.06.2019	711
Se poate scrie istoria așa cum vrem? Desigur, dar de fiecare dată se deschide întrebarea “de ce?”	09.06.2019	588

Biblioteca virtuală de sociologie ne poate risipi singurătatea	29.05.2019	881
Un film nu despre România	13.05.2019	474
România: marea dezbinare	08.05.2019	557
Dimitrie Gusti, contribuție și receptarea sa de către Istorie	22.04.2019	871
E bună lumea în care trăim? Fii liniștit, justiția e independentă	17.04.2019	529
Obsesia eșantionului reprezentativ, o frână a dezvoltării sociologiei românești?	11.04.2019	973
„Statul de drept nu e negociabil!” Ba da, și chiar urgent!	18.01.2019	512
Cum ne imaginăm că va fi viitorul?	11.01.2019	843
Franța, un avertisment pentru viitoarele crize ale Europei?	21.12.2018	838
O zi specială	01.12.2018	672
O urare pentru noul ministru al cercetării	24.11.2018	564
Românii contra Românilor?	02.11.2018	850
România s-a încurcat în multe probleme. Cine ar lua inițiativa: clasa politică sau NOI?	16.10.2018	778
Concluzia ședinței Parlamentului European: Europa trebuie să învețe de la România ce înseamnă democrația.	04.10.2018	1048
Ca sociolog, voi răspunde DA la referendum	30.09.2018	3110
Statul paralel: care stat va câștiga?	17.09.2018	911
Un orb dus de mână, de cine și unde	13.08.2018	1005
De ce împărații nu sunt aleși de popor	22.07.2018	1497
Strategia Națională a Educației parentale. Cine schimbă societatea românească și în ce direcție ? Cu ce costuri ?	10.07.2018	875
Casa regală ca instituție în democrația română?	22.11.2017	1891

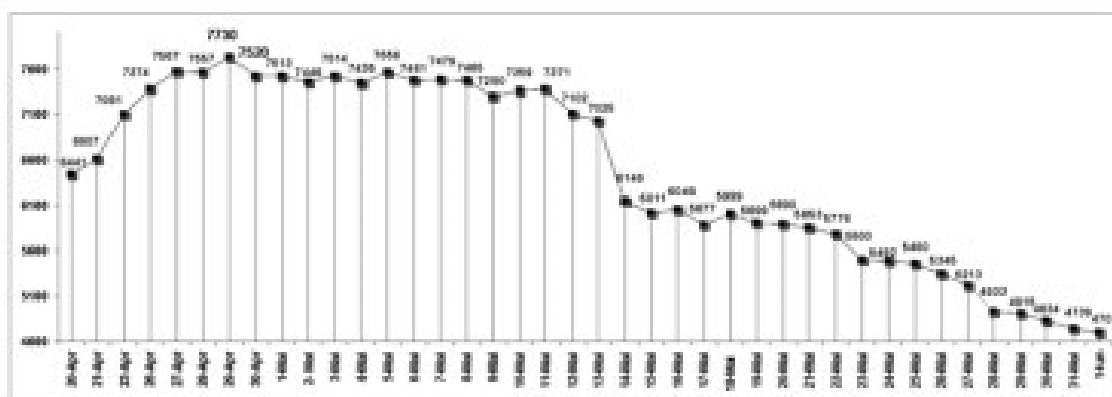
E cazul să învățăm din istorie: în fine, o democrație așa cum ne trebuie	13.11.2017	1527
7 noiembrie 2017	07.11.2017	1000
Pragurile și cum curățăm clasa politică	07.06.2017	1175
2017: O nouă Revoluție!	13.05.2017	1822
Va reuși Olguța Vasilescu?	11.03.2017	1540
Sociologia Românească va fi acceptată în RAI?	08.03.2017	1838
Cătălin Zamfir: de la etică la sociologie și înapoi la morala cea de toate zilele. Vasile Morar	06.03.2017	1611
Cele mai multe ONGuri sunt de dreapta?	24.01.2017	19112
O nouă criză politică: Problema de fond nu este a Președintelui Klaus Johannis, ci a Constituției.	28.12.2016	1237
Mattei Dogan: Dansul electoral în România, ieri și azi.	05.11.2016	1630
Este corect lingvistic și etic să etichetezi o persoană ca "penală"?	30.10.2016	1912
Paradigma subdezvoltării României: un Marxism fără comunism.	13.10.2016	1472
Alegerile 2016: chiar vrem democrație?	24.09.2016	1391
Românul, și sărac și vinovat	04.09.2016	1572
Când și cum va ajunge România ca America? America 1943/ România 2016	18.06.2016	1024
Cât de bun este învățământul universitar românesc ? Evident, foarte bun, dar mai e de făcut pe ici și pe colo.	07.05.2016	1109
Sunt românii fericiți sau nefericiți? Un exercițiu de analiză statistică.	28.04.2016	1236
Ce mai e și asta ? Ofițeri acoperiți, paranoie sau simptom al unei grave probleme sociale?	26.04.2016	983
O dilemă: Cine nu a greșit să arunce cu piatra.	12.04.2016	1235
Este România la Răscruce?	30.03.2016	2013

Criza actuală a societății provine din viziunea strategică a tranziției.	13.10.2015	948
---	------------	-----

03 iulie 2020

Apel la utilizarea responsabilă a datelor publice

Citit de: **494**

Link: www.romaniasociala.ro/apel-la-utilizarea-responsabila-a-datelor-publice

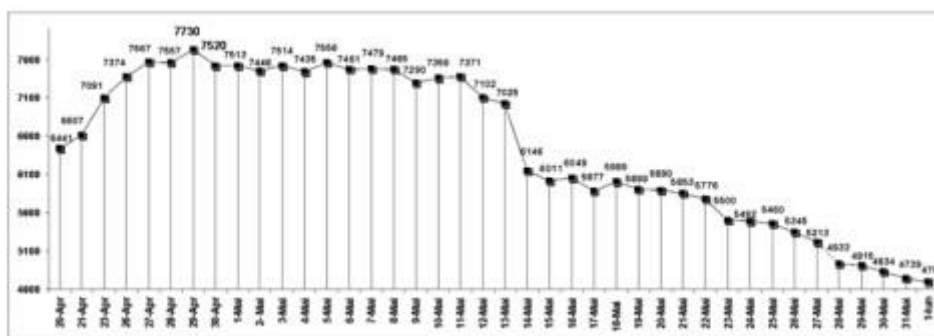
Indicatorii Covid-19 nu reprezintă o simplă statistică medicală, ci au devenit unii dintre indicatorii sociali critici ai României, generând măsuri politice care ne afectează pe toți.

Citesc/ aud/ văd la TV mesaje înspăimântătoare: „creștere alarmantă a numărului de îmbolnăviri”. Astăzi s-a înregistrat o cifră enormă: **460** noi îmbolnăviri. Mesajul: suntem într-o situație disperată. Un lider PNL a declarat chiar: PSD este vinovatul creșterii îmbolnăvirilor”. Nu cred că oamenii politici pot fi scutiți de a fi responsabili.

Dacă analizăm cu atenție datele, acestea nu indică o situație catastrofală. Să utilizăm indicatorul cel mai relevant: **numărul de bolnavi activi**. Aceștia sunt foarte importanți pentru că ei îmbolnăvesc pe alții.

În ultimul timp am urmărit cu interes statistica Covid-19. Am formulat, în 30 aprilie, și o ipoteză: **vârful îmbolnăvirii în România a fost deja atins în 29 aprilie: 7 730** bolnavi activi și apoi a început să scadă, ajungând la **4 530** în **11 iunie**.

Numărul de boli active COVID-19: numărul de îmbolnăviri active, în mii, în fiecare zi. 1 iunie.

Din 1 iunie, cât prezintă Graficul, tendința de scădere a continuat până în 11 iunie. Apoi se înregistrează o creștere lentă, ajungând în 24 iunie, la **5 880**.

29 aprilie: 7 730 bolnavi activi

11 iunie 4 530

24 iunie 5 880

25 iunie 5 815

Ce s-a întâmplat? Să ne uităm cu atenție la aceste date. Unde este situația catastrofală azi? Nivelul îmbolnăvirii de azi, **5 815**, este mult mai mic decât vârful din 29 aprilie, **7 730**. Chiar azi e o scădere față de ieri, deși ciudat azi s-a înregistrat o nouă îmbolnăvire șocantă de **460**. Nu e o contradicție. Azi au fost multe îmbolnăviri și mai multe însănătoșiri, 515. Deci un număr de bolnavi activi mai mic.

Orice serie de indicatori presupune cu strictețe **menținerea aceluiași crierii și proceduri de măsurare**. Dar numărul de îmbolnăviri a fost măsurat cu metode diferite. La început îmbolnăvirea era înregistrată *la spitale*: persoane care se simțeau bolnave se prezentau la spital și erau înregistrate ca bolnavi. Deci o statistică a persoanelor care aveau simptome de boală: **simptomatici**.

Testarea a introdus o perspectivă nouă. Testarea dă mai mulți bolnavi decât cei înregistrați la spitale. Și ei, dacă înțeleg eu bine, nu se simțeau bolnavi și boala lor se pare că era puțin transmisibilă: **asimptomatici**. Cu ajutorul testării s-au înregistrat noi bolnavi, care sunt de un alt tip, încă insuficient de clarificat. Dar apare o problemă gravă pentru conștiința publică: cei **460** de noi bolnavi de azi (25 iunie) sunt simptomatici, deci mult mai mulți decât în zilele dinainte, sau cei mai mulți dintre ei sunt asimptomatici? E posibil deci ca azi să nu fie chiar mai mulți bolnavi simptomatici decât ieri.

De ce nu se face cu claritate statistică distincția între aceste două categorii? Am văzut date referitoare la mai multe zile: în zilele în care se făceau mai puține teste, se înregistrau mai puțini bolnavi. În zilele care testările erau mult mai multe,

acestea înregistrau mult mai mulți bolnavi. Deci cine măsoară: spitalele sau testele ? Cele două sisteme de înregistrare măsoară același lucru sau lucruri diferite ?

Dacă am măsura, cum putem presupune că se făcea mai înainte, doar îmbolnăvirile simptomatice, am avea aceeași creștere sau dimpotrivă, o scădere ?

Datele încep să fie ciudate. Azi, 25 iunie se înregistrează cea mai mare creștere de **460** noi bolnavi înregistrați. Găsesc o nouă informație interesantă: azi s-au făcut un număr mare de testări: 12 500. În alte zile se făcea mult mai puține, două trei mii. Cei 460 de noi bolnavi sunt mai mulți simptomatici, sau asimptomatici ?

O concluzie. Să fim foarte atenți la semnificația datelor. Semnificația confuză generează posibile interpretări diferite.

Și eu recomand prudență, măști, distanță fizică. Dar numai persoanele informate corect pot fi responsabile.

Notă. Datele utilizate aici sunt prezentate de instituția publică românească responsabilă de administrarea acestei crize. Ele, într-un forma mai complet și comparativ cu celelalte țări, pot fi găsite în www.worldometers.info.

21 iunie 2020

A murit Marx în colapsul Uniunii Sovietice?

Citit de: **382**

Link: www.romaniasociala.ro/a-murit-marx-in-colapsul-uniunii-sovietice

Timp de aproape un secol lumea a fost dominată de un conflict între două mari grupuri de țări, Occidentul capitalist și sistemul comunist sovietic. Am crezut că de fapt a fost conflictul între sisteme social-politice incompatibile: capitalism și comunism. Mai profund, a fost conflictul între două sisteme de gândire: marxismul care a stat la baza comunismului sovietic și gândirea liberă a Occidentului.

În 1989, sistemul sovietic a colapsat. Din interior, dar și cu sprijinul Occidentului. Am crezut cu toți că, în fine, ne-am eliberat nu numai de conflictul

mondial dintre sisteme, dar și de „marxismul” care a stat la baza sistemului sovietic.

În 1989 ne-am eliberat și de Marx ? A dispărut Marx odată cu Uniunea Sovietică? Ce se întâmplă cu Marx?

Acum ne trezim. Lucrurile sunt mai complicate decât am crezut. Rusia a devenit o țară capitalistă. Dar de ce ea a rămas dușmanul Occidentului ? Lumea actuală este dominată de conflicte între „sisteme” sau între „puteri”?

China a evoluat ca o țară comunistă. Un alt sistem. La început, dincolo de unele tensiuni locale și de invective de tipul „China comunistă”, Occidentul a dezvoltat relații cu ea, să zicem, amiabile. Pe măsură ce China a devenit o mare putere, America a început să o definească ca un mare dușman.

E clar că nu putem vorbi în general de Marx și de marxism. În marxism sunt mai multe straturi.

Un strat vizibil: programele politice, modelele de sisteme care s-au dezvoltat pe baza gândirii lui Marx. Acestea au avut o dinamică istorică proprie: au apărut, s-au schimbat sau au dispărut. Și Marx, în secolul XIX, împreună cu colegii lui politici, a imaginat un model de organizare socială: lupta politică a proletariatului, cu victoria mondială iminentă, la început în țările cele mai dezvoltate și difuzate imediat în întreaga lume; instaurarea unui sistem mondial comunist. În secolul XX modelul politic al secolului trecut a fost schimbat profund în Rusia de Lenin: comunismul va izbucni nu în țările cele mai dezvoltate, ci în „veriga cea mai slabă”, în Rusia, și apoi se va difuza, nu neapărat imediat, ci în timp. Marxismul în varianta lui Lenin stă la baza scindării întregii lumi în două sisteme sociale și politice.

Și acum lucrurile se complică. Într-o altă formă, marxismul este preluat, într-o altă formă, în lumea asiatică de China și de Vietnam.

Gândirea lui Marx a stat deci la baza unor modele social-economice diferite în contexte diferite.

Marx a intuit acest lucru. El a formulat o idee pe care nu am luat-o în seamă, dar care pune totul într-o altă perspectivă. Citez din memorie: „Comunismul nu e o *teorie*, ci este *procesul real* care *înlocuiește starea actuală*”. Una este „teoria” lui Marx și alta este predicția asupra cursului societății.

Acest lucru este valabil și cu gândirea marxistă: pe baza ei au fost mai multe „teorii marxiste/ neomarxiste”. Procesul real este însă mai important. Pe baza acestuia apar teorii diferite și dispar. În România, și cred că acest lucru e valabil și pentru fostele țări comuniste, de Marx nu se mai vorbește, sau atunci când se face, mai mult pentru a-l critica. Curios. Tot Marx a reflectat: de trecut te desparți doar zâmbind. De Marx încă nu n desparțim zâmbind pentru a-l trece în uitare, ci încă ne războim cu el. Încă îl criticăm. În Occidentul victorios nu mai există partide comuniste/ marxiste. Dar există o mulțime curente teoretice „neo-marxiste”, o direcție importantă de gândire. Dar atunci, ce este „marxismul” și ce este comunismul ?

Ce pare că a rămas din gândirea lui Marx , în stratul mai profund al gândirii sale care va hrăni în continuare gândirea și activitatea umană a viitorului ? Eu cred că sunt două teme structurale ale lui Marx care vor domina mult timp viitorul: **umanismul total** și **problema proprietății asupra producției**.

Tânărul Marx a schițat o teorie a **omului total** cu nevoile sale complexe. Teoria omului total hrănește o direcție solidă: programul de dezvoltare umană. Un **umanism total**. Societatea viitorului, nu știm cum va fi ea, dar va trebui să fie centrată pe crearea condițiilor **omului total**. Pentru toți oamenii, nu doar pentru unii. Umanismul omului total a fost visul tânărului Marx, diferit de umanismul capitalist fundat pe **omul proprietar**.

Marx maturul a formulat un răspuns la această problemă. Dincolo de diferitele forme contextuale, societățile se bazează pe răspunsul la problema **proprietății asupra producției**. Lumea poate fi bazată pe **proprietatea privată asupra mijloacelor de producție** sau pe o **proprietate colectivă a mijloacelor de producție**. Cele două forme de proprietate asupra economiei generează organizări diferite ale economiei, dar și ale întregii societăți. Sistemul capitalist de producție: capitalul privat, interes prioritar de obținere a profitului, o societate scindată în proprietarii de capital, și salariați, aflați într-o relație de conflict structural pentru distribuția valorii create. Sistemul bazat pe proprietatea colectivă asupra producție generează o altă structură socială, o societate mai omogenă, fără conflicte structurale. La Marx, nimic despre rolul partidului politic unic. Chiar, în perspectivă, statul va fi înlocuit, comunitatea însăși se va autoorganiza.

Lumea reală a fost mai complexă decât sciziunile ideologice. Lumea nu a fost scindată clar pe această dimensiune, ci s-a caracterizat de proporții diferite ale proprietăților. Comunismul sovietic a vrut ca totul să fie proprietate de stat. Occidentul a vrut o dominare a proprietății private a producției, dar cu largi zone de economie de stat. Neoliberalismul a vrut, fără să reușească, ca totul să fie privat. Tranziția din România a fost dominată de această viziune neoliberală, o privatizare rapidă și totală. Acum, destul de neclar, se acceptă anumite zone ale proprietății de stat. Crizele actuale ale lumii generează chiar noi programe de etatizare a unor zone ale economiei.

După 30 de ani de tranziție, eliberați de războiul ideologic care ne-a blocat, ar fi momentul să ne întrebăm și cum ar putea fi lumea viitorului și în viziune lui Marx? Mai precis o societate centrată pe omul total și construită pe o proprietate colectivă asupra producției.

01 iunie 2020

1 iunie: cât de bolnavi suntem de COVID-19 și ce șanse avem în următoarele săptămâni?

Citit de: **320**

Link: www.romaniasociala.ro/1-iunie-cat-de-bolnavi-suntem-de-covid-19-si-ce-sanse-avem-in-urmatoarele-saptamani

Cei mai mulți specialiștii s-au reținut să formuleze în spațiul public ipoteze asupra dinamicii COVID-19. Efectul: spațiul public este dominat de confuzie; unde suntem și ce se va întâmpla în viitorul imediat ?

Acum câteva zile a circulat o formulare îngrijorătoare: „criza medicală va mai dura încă aproximativ 6 luni, până la descoperirea unui vaccin sau tratament care să asigure vindecarea sigură de COVID-19”. Estimarea ne înspăimântă: descoperirea și punerea în funcție publică a unui vaccinat sau tratament va avea

loc de abia anul viitor. Și asta în cel mai bun caz. Deci urmează cel puțin alte 6 luni de creștere. Dar dacă nu vom avea asemenea descoperiri, boala va continua creșterea ei „naturală” până va cuprinde 60-70% din populație.

Datele arată însă complet altfel. Nu avem încă un vaccin sau tratament, dar în întreaga Europă creșterea s-a încetinit rapid, tinzând spre zero. Și România se află într-un proces de scădere continuă a îmbolnăvirii cu COVID-19.

În **România Socială** (30 aprilie) am avansat ipoteza că **29 aprilie** a fost **vârful epidemiei**, **30 aprilie** fiind prima zi de descreștere a îmbolnăvirii. O ipoteză surprinzătoare, deși bazată pe un calcul utilizând seriile oficiale de date dar și, desigur, pe o intuiție foarte riscantă. Am avut emoții de a o publica. Sunt sociolog, nu specialist în acest domeniu.

Azi, **1 iunie**, avem date care confirmă estimarea făcută în 30 aprilie. Față de **vârful de 7 730** în 29 aprilie, în luna mai, nivelul **îmbolnăviri active** scade continuu, ajungând astăzi, 1 iunie, la **4 739**.

Am ales ca indicatorul cel mai relevant **îmbolnăvirea activă**. Îmbolnăvirea este în creștere, dar o parte din îmbolnăvirile trecute sunt reduse prin însănătoșire, dar și, regretabil, prin decese. Rămâne în fiecare zi îmbolnăvirea activă. Scăderea volumului boli active diminuează probabilitatea noilor îmbolnăviri.

Numărul de boli active COVID-19: numărul de îmbolnăviri active, în mii, în fiecare zi

25 mai 2020

Pandemia: să fim foarte îngrijați pentru următoarele săptămâni?

Citit de: **250**

Link: www.romanasociala.ro/pandemia-sa-fim-foarte-ingrijorati-pentru-urmatoarele-saptamani

Îngrijorările noastre sunt accentuate și de deficitul de cunoștințe. Dar dacă privim la statistica existentă vom avea o imagine mai clară. Poate vom fi mai liniștiți, dar vom avea și mari surprize.

*** Câți dintre noi ne vom îmbolnăvi până în final ?** M-am speriat când mai mulți experți ne-au prezentat un calcul, probabil corect, dar catastrofal: nivelul de saturație al îmbolnăvirii unei populații este aproximativ 60-70%. Deci, șansa de a ne îmbolnăvi este șocant de mare: **600 000** la un milion. Deci **peste 11 milioane** dintre noi românii ne vom îmbolnăvi în următoarele luni ? Sau nu am înțeles eu bine ?

Datele statisticii însă mă liniștesc. Am ales țări europene. *Prima coloană*. Cele mai multe îmbolnăviri sunt în Spania și US: „doar” **5-6 mii** la un milion. Surprinzător, Belgia cu **4 928**, urmată de Italia, UK, Elveția și Suedia. România are de 5-6 ori mai puține îmbolnăviri decât țările din Vestul Europei: **939**. Curios, țările dezvoltate au gradul cel mai ridicat de îmbolnăvire. Și numărul de morți la un milion este foarte mare în țările cu sisteme medicale mult mai bune decât noi. Cu **62** decese la un milion nu stăm foarte prost.

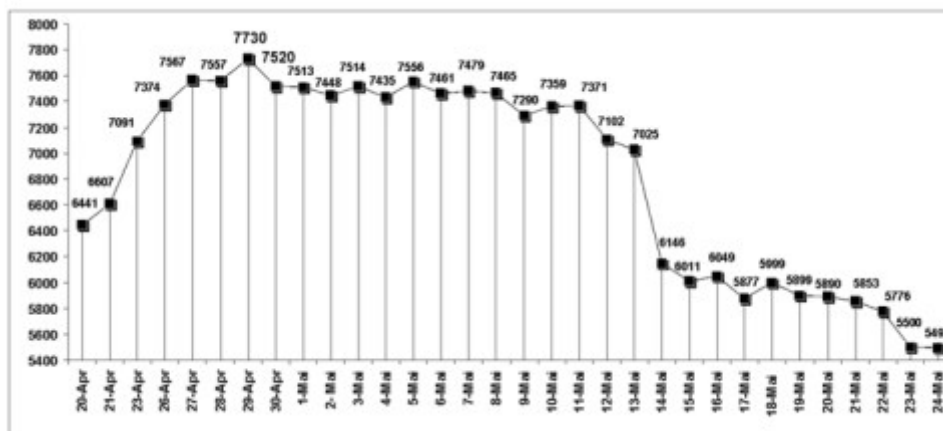
mai ²	Boală înregistrată/la 1 milion ¹	Decedați la 1 milion	Creșterea 24 mai față de 13
Întreaga lume	700	44	129%
Spania	6 040	613	107%
US	5 040	299	121%
Belgia	4 928	801	107%
Italia	3 792	542	104%
UK	3 790	542	118%
Elveția	3 554	222	103%
Suedia	3 315	396	127%
Fransa	2 796	434	100%
Olanda	2 641	340	105%
Japonia	2 484	6	100%
Rusia	2 361	24	154%
Germania	2 149	100	106%
România	939	62	120%
Cehia	830	29	112%
Austria	800	71	100%
China	58	3	100%

* Dar în următoarele săptămâni, vom fi mult mai bolnavi ?

Ultima coloană ne oferă o imagine mai clară a tendinței. Și aceasta surprinzătoare. În ultimele 11 zile, în câteva țări, China, Japonia, Austria, Franța, nu s-au mai înregistrat noi îmbolnăviri. Ritmul cel mai ridicat au fost: Rusia, care au venit ceva mai târziu, cu **154%**, apoi Suedia (**127%**), US (**121%**) și UK (**118%**). Alte țări, campioanele la îmbolnăvire, Italia, Spania, prezintă creșteri mult mai scăzute. Se pare deci că țările europene, cu câteva excepții, se apropie de nivelul maxim al creșterii.

Dar România ? România a luat măsuri foarte bune de protecție și situația în prezent este îmbucurătoare. Nivelul de îmbolnăvire a fost până acum foarte scăzut (**939**). E drept, datele ultimelor 11 zile indică un ritm relativ ridicat de noi îmbolnăviri: **120%**. Dacă în fiecare zi au apărut noi îmbolnăviri, din ce în ce mai puține, însă mai mult au crescut numărul de însănătoșiri. În România, numărul

de **bolnavi activi** nu au mai crescut, ci au scăzut. **Vârful** îmbolnăvirii active în țara noastră, calculat de mine^[1], a fost **29 aprilie**. De atunci s-a înregistrat o scădere continuă a bolnavilor activi, cu **peste 2 mii**.

^[1] Cătălin Zamfir, *Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/însănătoșire*, România Socială, 30 aprilie 2020

^[2] Creșterea noilor îmbolnăviri înregistrate în ultimii 11 zile., în 24 mai față de 13 mai.

^[3] Cătălin Zamfir, *Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/însănătoșire*, România Socială, 30 aprilie 2020

13 mai 2020

Sunt partidele politice pregătite să prezinte proiecte de dezvoltare social-economică a României?

Citit de: **302**

Link: www.romaniasociala.ro/sunt-partidele-politice-pregatite-sa-prezinte-proiecte-de-dezvoltare-social-economica-a-romaniei

România a intrat de mult într-o **Criză**, nu numai economică, dar și socială și politică. Pandemia Covid-19 a accentuat criza. Problema actuală a României nu este doar de a face față unui nou virus, ci de schimbări profunde economice și sociale. *Ieșirea din criză* se completează cu **proiectarea dezvoltării social-economice a țării**, cu ieșirea din **subdezvoltare**.

Guvernul actual este criticat că nu are un **Proiect de dezvoltare social-economică a țării**. Partidul de la guvernare, **PNL**, nu a declarat încă intenția de a elabora un asemenea document.

PSD a lansat tuturor partidelor invitația de a elabora, printr-un consens politic, *Proiectul României*. Președintele României, în numele guvernării, a respins oferta. Marcel Ciolacu, președinte interimar al PSD, declară că are, "în lucru", un asemenea proiect.

Partidele mai mici vor trebui și ele să formuleze, probabil nu chiar variante proprii de Proiect, dar cel puțin priorități naționale pe care să le promoveze.

Vom avea deci un Proiect de dezvoltare social-economică a României, formulat printr-un consens politic sau mai multe Proiecte ?

Eu nu cred că în momentul actual partide politice pot elabora proiecte care să ofere un răspuns satisfăcător pentru criza actuală. Proiecte „minore” pot fi făcut: câteva obiective economice și câteva direcții politice, dar nu vor putea oferi Proiecte suficient de articulate pentru construirea României viitoare.

Dificultatea elaborării **Proiectului** nu stă în **capacitatea** oamenilor politici, ci în **viziunea actuală**. Societatea română este într-o **criză de viziune**. Situația de criză impune o schimbare a concepției despre ce este România și care este poziția sa în lume; în ce direcție ar trebui ea să evolueze. Proiectul trebuie să ofere un *Model de Românie a viitorului*.

Elaborarea unui **Proiect de țară** ar trebui să răspundă la două probleme critice.

* **Poziția României în lume/ în Uniunea Europeană.** Economia românească este desigur variabila cheie. Gândirea actuală este dominată de imaginea unei economii românești la marginea UE și a lumii, integrată într-un mecanism economic global, fără o dinamică proprie. Dacă astfel gândim, nu e nevoie de un Proiect al economiei românești. Alternativa: economia românească, evident ca parte a economiei europene și mondiale, dar cu un spațiu relativ liber de mișcare. În acest spațiu este posibil un Program propriu de dezvoltare economică.

Ne confruntăm și cu o dilemă politică: Europa este o lume aflată într-un proces accelerat de integrare în care națiunile „își șterg rapid granițele economice, sociale și politice” sau o Uniune Europeană, federație a națiunilor independente, cu propriile viziuni și interese, implicate într-un proces continuu de negociere a intereselor și viziunilor. Proiectul de dezvoltare social-economică a României trebuie să facă o opțiune explicită: care va fi poziția dezirabilă a României în UE.

Criza Covid-19 a schimbat datele problemei. A început să se pună sub semnul întrebării proiectul promovat de birocrăția de la Bruxelles: un transfer insuficient gândit a responsabilității democrațiilor naționale către mecanisme care s-au dovedit ele însele confuze, încălcând principiile democrațiilor naționale. Șocul brutal al virusului a paralizat mecanismele UE: cu o întârziere de vreo 8 săptămâni, Bruxelles a încercat să schițeze o reacție care se dovedește slab operantă. Statele UE și-au asumat rapid responsabilitatea și au adoptat politici proprii de intervenție. În situație de criză, țările nu par a fi simțit nevoia de a recurge la Bruxelles, concentrându-se pe eforturile proprii.

Criza „sparanghelului” a schimbat și ea viziunea. Țările care utilizează forța de muncă românească, obligată să migreze, nu tratează pe români la fel ca cetățenii lor. În Germania românii nu s-au simțit cetățeni europeni, cu respectarea

drepturilor lor garantate de UE, ci ca cetățeni români de categoria a doua, lipsiți și de protecția românească. Statul român este, în contextul crizei „sparanghelului”, forțat să-și asume responsabilitatea pentru cetățenii săi, atât a celor care trăiesc în țară, dar și în străinătate. Demnitatea României a început să se trezească.

* **Societatea românească.** S-a presupus că economia va rezolva automat toate problemele societății. Proiectul deci ar trebui să se centreze doar pe economic, nedând atenție stării sociale. Viziunea neoliberală, care a dominat ultimii 30 de ani, a produs dezorganizare a stării sociale a țării, polarizări sociale tot mai greu de suportat, subdezvoltări în zone importante. Cei mai mulți dintre români sunt nemulțumiți de cum s-a derulat întregul proces de schimbare de până acum. Chiar aproape 80% români nu sunt optimiști în privința viitorului.

Este vital deci să luăm în considerare politic, cu seriozitate, **starea socială** a României. Să punem dezvoltarea socială ca un obiectiv prioritar, complementar cu creșterea economică. Proiectul de dezvoltare a României nu va fi un simplu Proiect de creștere economică, ci un **Proiect de dezvoltare social-economic a României**, în contextul unei Europe și ea în construcție. Avem nevoie urgentă de un **Model de societate** pe care vrem să-l construim.

Sunt pregătite partidele noastre să răspundă la o asemenea provocare?

11 mai 2020

Când va fi vârful pandemiei în România? O veste bună: a fost deja în 29 aprilie

Citit de: **237**

Link: www.romaniasociala.ro/cand-va-fi-varful-pandemiei-in-romania-o-veste-buna-a-fost-deja-in-29-aprilie

Cu toții suntem obsedați de întrebarea: când va fi „vârful” pandemiei din care începe declinul ?

În **România Socială** (30 aprilie) am avansat ipoteza că **29 aprilie** este vârful epidemiei, **30 aprilie** fiind prima zi de descreștere a îmbolnăvirii. O ipoteză surprinzătoare, deși era bazată pe un calcul utilizând seriile oficiale de date.

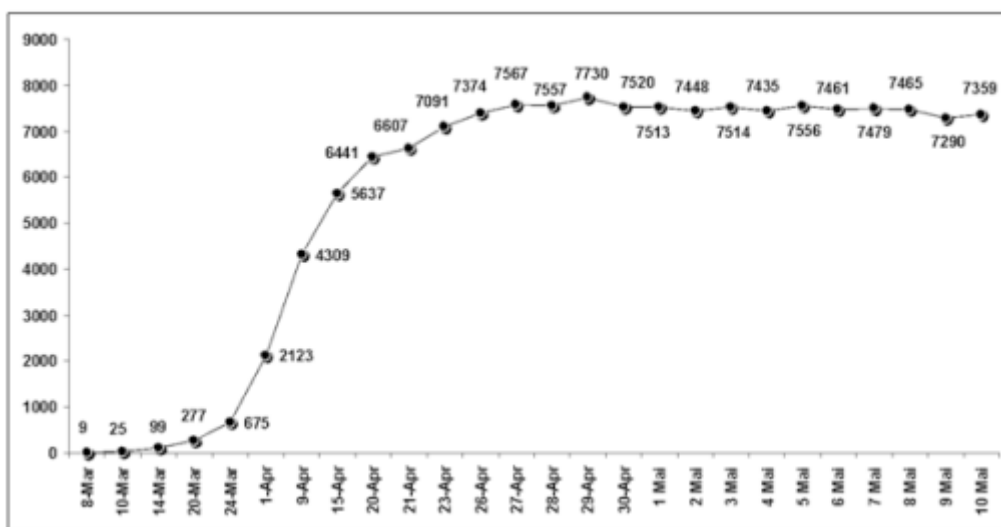
Azi, **10 mai**, avem date care confirmă estimările făcute în 30 aprilie. Față de **vârful de 7 730** în 29 aprilie, în următoarele 11 zile, nivelul îmbolnăvirii active

scade, variind între anii 7 500 și 7 200. În aceste 11 zile se instaurează o platformă, dar în scădere, nu spectaculoasă, dar continuă.

Desigur, datorită unor împrejurări, poate apare și un al doilea vârf. Dar tendința este deja clară.

Am ales ca indicatorul cel mai relevant **îmbolnăvirea activă**. Îmbolnăvirea este în creștere, dar o parte din îmbolnăvirile trecute sunt reduse prin însănătoșire, dar și, regretabil, prin decese. Rămâne în fiecare zi îmbolnăvirea activă. Masa bolii active este importantă. Ea generează riscul difuzării bolii. Scăderea volumului boli active diminuează probabilitatea noilor îmbolnăviri.

Numărul de boli active CORONAVIRUS

8 martie = 9

10 martie = 25

14 martie = 99

20 martie = 277

24 martie = 675

1 aprilie = 2 123

9 aprilie = 4 309

15 aprilie = 5 637

20 aprilie = 6 441

21 aprilie = 6 607

23 aprilie = 7 091

26 aprilie = 7 374

27 aprilie = 7 567

28 aprilie = 7 557

29 aprilie = 7 730

30 aprilie = 7 520

1 mai = 7 513

2 mai = 7 448

3 mai = 7 514

4 mai = 7 435

5 mai = 7 556

6 mai = 7 461

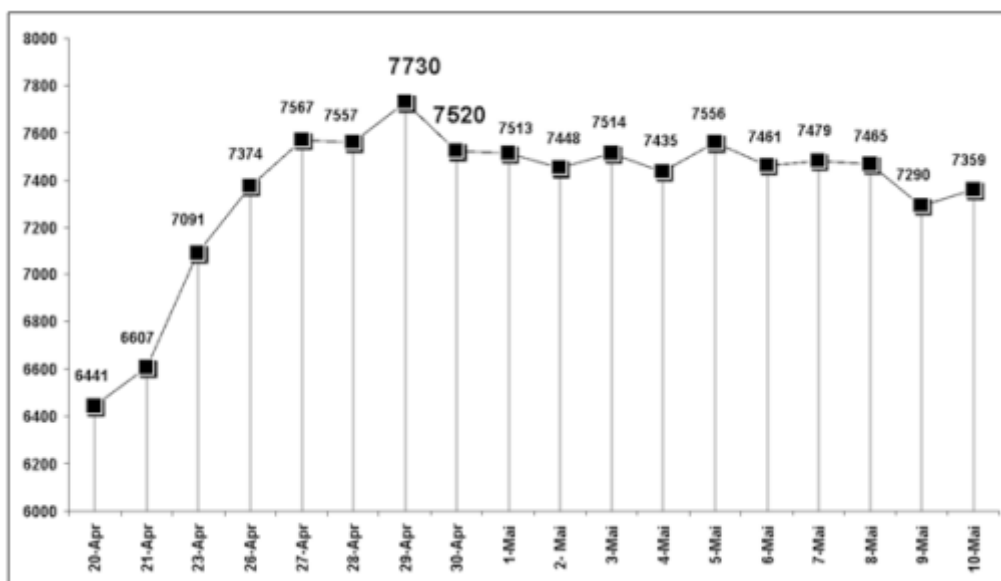
7 mai = 7 479

8 mai = 7 465

9 mai = 7 290

10 mai = 7 359

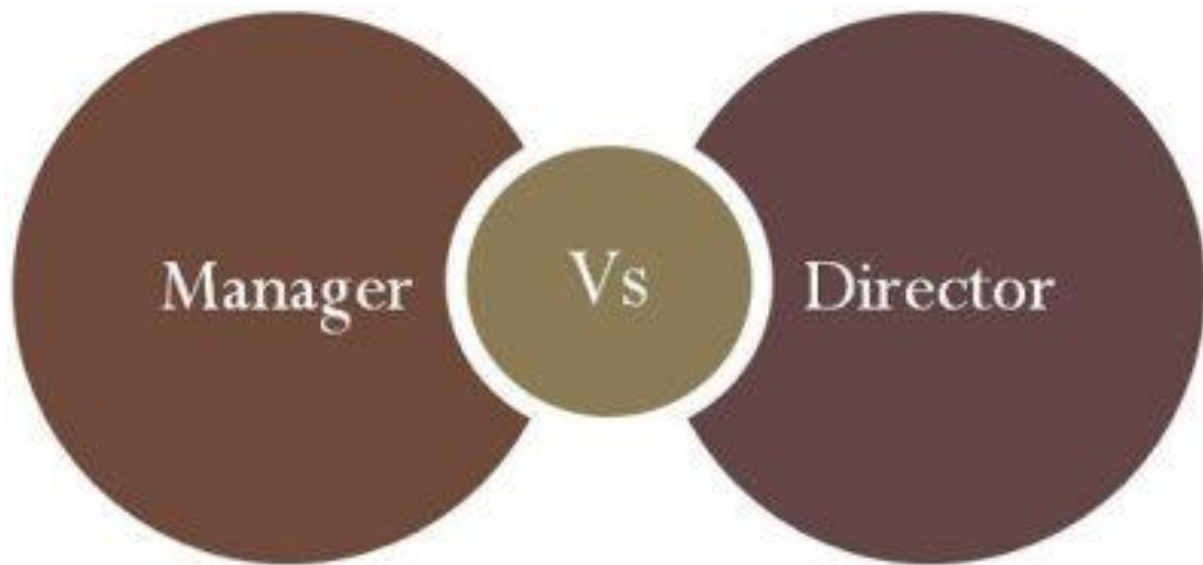
Ceva mai clar tendința apare dacă analizăm partea de sus a distribuției.

05 mai 2020

Manager sau director?

Citit de: **334**

Link: www.romaniasociala.ro/manager-sau-director

Managerul, în mintea mea, este eroul capitalismului. El este specialist să transforme bani mai puțini, în bani mai mulți. Asta e profesiunea lui și el conduce *întreprinderile pro-profit*. Nu este important pentru manager ce produce întreprinderea pe care o organizează, ci să producă bani. De aceea managerul este un generalist, el nu este specialist într-un domeniu anume. El poate fi managerul unei întreprinderi care produce mașini, dar are un inginer care organizează procesul tehnic de producție.

De câțiva ani în România este o întreagă modă. Marea majoritate a instituțiilor, am impresia că prin lege, toate, nu mai au directori (tehnici), ci manageri. Multe spitale sunt conduse nu de un medic, ci de un „manager” care nu este doctor.

Se pare că această viziune a generat multe probleme. Este cazul multor spitale conduse de manageri. Academia a aplicat și ea, dar doar formal, această regulă. Institutele de cercetarea academică nu mai au *directori*, ci *manageri*. Dar

noii manageri sunt tot cercetători, aleși pentru prestigiul lor în cercetare și, de fapt, continuă să facă cercetare deși ca manageri nu mai au normă științifică.

Problema este generată de confuzia privitoare la profilurile instituțiilor. Instituțiile sunt de două tipuri: **pro-profit** și **non-profit**.

În economie sunt **întreprinderi pro-profit**. O întreprindere bună este cea care produce profit. Dacă nu sau mai grav sunt în pierdere, vor da faliment, chiar dacă produsul lor este bun.

Există însă instituții care nu sunt create pentru a produce profit, ci pentru a produce ceva **specific**, necesar pentru comunitate: să producă sănătate, să producă educație, să producă cunoaștere sau artă. Și acestea, normal, utilizează bani, dar scopul lor nu e să *producă mai mulți bani*, ci să *realizeze obiectivele specifice pentru care au fost create*, cheltuind banii primiți. Spre deosebire de întreprinderile pro-profit, ele nu produc bani, ci îi cheltuiesc.

Să luăm ca exemplu instituțiile de cercetare științifică. Sunt unele instituții de cercetare pro-profit. Managerul primește un capital și se întreabă: în ce domeniu eu pot pune capitalul la lucru, adică la producerea de mai mulți bani. Află că este un spațiu gol: cercetarea științifică. Produsul științific „se vinde” bine. Bun. Fac un institut de cercetare științifică. Angajează un cercetător și... Pentru manager performanța acestui institut nu este că descoperă ceva nou, ci că produce bani.

Dar sunt și institute de cercetare științifică a căror misiune nu este să producă bani, ci cunoaștere. Pentru un asemenea institut, managerul nu are o competență adecvată. El nu știe ce direcții de cercetare sunt cerute nu de „piață”, ci de „creșterea cunoașterii”. El nu are competența de a evalua valoarea științifică a rezultatelor. E clar că sunt lucruri diferite: una este organizarea unui institut pentru a produce bani și alta pentru a produce cunoaștere. Un bun director trebuie să aibă și o competență managerială, dar nu pentru a vinde produsele pe piață și produce profit, ci să cheltuiască eficient banii acordați.

La sfârșitul anului, o întreprindere bună pro-profit va avea mai mulți bani decât la început. O instituție bună non-profit la sfârșitul anului nu va mai avea niciun ban, demonstrând că a cheltuit eficient toți banii acordați la începutul anului.

Pentru institutele non-profit sunt necesari deci **directori**, buni specialiști. Poate că aici nici nu e nevoie de un manager. Managerul poate fi cel mult adjunct al directorului sau contabil șef. Aici funcția managerială este mult mai simplă: să utilizeze cheltuirea banilor cât mai eficient, așa cum i se cere directorul institutului.

E o problemă că directorii instituțiilor non-profit sunt conduse de manageri? Da, consecințele pot fi foarte grave. În primul rând, el nu va avea competența necesară unui asemenea institut. În plus, pentru că nu e necesară competența tehnică, poate fi ales oricine, care este etichetat „manager”. Și dacă competența nu e necesară, de ce să nu-l numesc pe **vărul** meu? A, e exagerare! Azi apare în mass-media un scandal: un chelner a fost numit, evident ca manager, directorul unui spital.

03 mai 2020

Epistemologia artei a lui Eugen Ionescu și Sociologia

Citit de: **365**

Link: www.romaniasociala.ro/epistemologia-artei-a-lui-eugen-ionescu-si-sociologia

Vreau să mai „scap” de sociologie și să citesc „altceva”. Este 1 Mai. Încerc literatură. Nu prea mă captivează ce mi-a căzut în mână. Întâmplător găsesc în biblioteca mea Eugen Ionescu *Război cu toată lumea*: articole publicate în perioada 1930-1937. Curios. Citisem teatrul lui Eugen Ionescu. Nu am înțeles însă epistemologia care stătea la baza literaturii lui. Ce gândea „teoretic” Eugen Ionescu când scria teatru ?

Epistemologia lui Eugen Ionescu

Aici vă ofer o imagine sintetică a epistemologiei lui Eugen Ionescu: ***Relația dintre literatură/ poezie și realitate***. Citez din articolele lui.

„Contra literaturii”, 12 octombrie 1931

„Concep literatura ca pe o simplă ocupație socială și pe literatori (n.m. amuzant termenul utilizat de Eugen Ionescu pentru a desemna pe autorul de literatură) ca o simplă breaslă, cum sunt: cizmăria, legătoria de cărți, avocatura, politica, tâmplăria etc., etc. Nici o altă breaslă nu este fudulă ca breasla poeților... Cizmarul nu pretinde că face act metafizic, cârpind un papuc. Dar literatorul, cârpind rima, a pretins-o întotdeauna. ... Poetul nu învață de la viață, dar de la maeștri, de la literatură. El nu scrie ca să exprime realitatea, dar o simplă realitate convențională, profesională: realitatea literară. El scrie pentru fiindcă au scriși înaintașii. Poezia (propriu-zis: literatura) nu poate fi pusă în fața vieții și judecată prin ea; poezia trebuie pusă în fața culturii, în fața tehnicii literare și în raport cu tehnica literară judecată. Poetul nu spune adevărul (în sensul unei autentice intuiții a realității)... Ea (n.m. poezia) a trădat realitatea. Mai mult: poate fi acuzată de pervertirea realității... văzută prin această optică mecanică, literară.”

„Cei care nu pot să cunoască sau să trăiască decât falsa realitate a cărților sunt triști, săraci, sterili. Neîmpliniți.”

Banalitatea artistică (17 ianuarie 1932)

„Cizmăria se învață cu un maestru. La fel literatura. Nu de la viață învață artistul, dar de la tehnica artei. Viața nu îi este decât un pretext.”

„Trăiește viața omul care nu cunoaște literatura. Omul care trăiește ignoră aceste goale și artificiale noțiuni. El trăiește fără prejudecăți, fără rușini sau pudori literare; autentic și plin.”

Dar epistemologia lui Eugen Ionescu are un defect. El este un “rău”. Eugen Ionescu se referă la mulțimea paradigmelor care „zboară” în jurul nostru. O paradigmă sau alta ne ține prizonieri: sunt ochelarii cu care vedem realitatea. Dar, în masa de „cârpeli de papuci”, pe lângă tehnici, regăsim difuz și propria experiență pe care poetul o exprimă. Sunt și mari creatori de noi paradigme care nu reiau paradigmele existente, ci produc și noi forme care izvorăsc dintr-un contact uimitor cu experiența realității. Îmi vine imediat în minte Eminescu. Și Eugen Ionescu este un asemenea mare creator.

Dincolo de această rezervă, în gândul lui Eugen Ionescu regăsesc și propria mea experiență de sociolog. Și în sociologie lucrurile stau cam așa. Deseori nu regăsesc realitatea din mulțimea de papuci sociologici.

Închid cartea și adorm.

Un vis despre sociologie

Un sociolog stă pe scaun. Dincolo, societatea, o pajiște de un verde uimitor. Sociologul privește spre realitate, dar nu putea să o vadă pentru că era despărțit de ea de un chestionar uriaș cu multe cifre și statistici complicate.

M-am cutremurat și m-am trezit înspăimântat. Dar am adormit din nou și iarăși continuă coșmarul. Între sociolog și realitate nu mai era chestionarul, ci fluturau o mulțime de cărți. Acestea ascundeau și ele realitatea. Sociologul din mine, frustrat, intervine: este și vreo carte a mea ? Am încercat să găesc, dar nu e niciuna. Mi se răspunde: acestea sunt numai cărți străine. Poți găsi o carte a ta în bibliografie, dar ea nu zboară în mintea celui din scaun.

M-am trezit din coșmar. Încetul cu încetul privirea mi s-a clarificat. Pe fereastră văd o grădină superbă. Iar șocat: ce se întâmplă ? A, e sărbătoare, și nu sunt sociolog.

Eugen Ionescu se referea și la sociologie ?

30 aprilie 2020

Coronavirus: vârful schimbării raportului îmbolnăvire/ însănătoșire

Citit de: **231**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-sociala-varful-schimbarii-raportului-imbolnavire-insanatosire

Mass-media e obsedată de o întrebare: când va fi „vârful” CORONAVIRUS ? Din acel punct va începe declinul.

Până acum nu există nicio idee clară. Erau presupuneri vagi: undeva pe la jumătate lui mai sau la începutul lui iunie sau...

Ne trebuie un criteriu clar de schimbarea de tendințe și, pe baza acestuia, putem stabili chiar și o zi.

România Socială avansează un criteriu, dificil de a nu fi așteptat, și o dată: **30 aprilie 2020**.

Criteriul: raportul dintre dinamica **cazurilor certificate de CORONAVIRUS** și dinamica **cazurilor vindecate**. Pe panta crescătoare, creșterile în fiecare zi de ziua precedentă a cazurilor certificate de **CORONAVIRUS** sunt mai mari decât cazurile de vindecare. În punctul în care ritmul îmbolnăvirii este mai mic decât ritmul însănătoșirii putem considera că are loc schimbarea de tendință.

30 aprilie este această zi de schimbare: pentru prima oară ritmul zilnic de creștere a *îmbolnăvirii*, o creștere cu **262** în 30 aprilie față de ziua precedentă, 29 aprilie, pe când creșterea numărului de *însănătoșiri* este substanțial mai mare: un plus de **408**. În zilele anterioare, raportul era invers.

Dinamica cazurilor de îmbolnăviri și însănătoșiri față de ziua anterioară.

	26 aprilie	27 aprilie	28 aprilie	29 aprilie	30 aprilie
Noi cazuri îmbolnăvire	401	303	313	362	262
Noi cazuri însănătoșire	164	87	263	155	408

Poate mâine sau poimâine se poate înregistra o fluctuație inversă, dar tendința de schimbare este ireversibilă.

28 aprilie 2020

Răspuns la o solicitare publică

Citit de: **726**

Link: www.romaniasociala.ro/raspuns-la-o-solicitare-publica

Au apărut reacții în legătură cu problema taxei de solidaritate, supusă discuției publice de Raportul social al ICCV *Pandemia și standardul de viață. Politici de protecție socială*, difuzat în 26 aprilie 2020. Este punctul de vedere al unui grup de colegi din Institut, din care eu nu am făcut parte.

Am fost solicitat să-mi precizez și punctul meu de vedere în această problemă. O să-mi prezint și opinia mea în zilele următoare. Dar de la început trebuie să fac două precizări.

1. În anumite probleme, mai degrabă a principiilor de etică profesională sau administrative, Institutul poate exprima un punct de vedere.

Dar în probleme științifice, activitatea noastră se bazează pe un principiu fundamental, pe care de la începutul înființării acestui Institut în 1990 l-a respectat cu sfințenie: libertatea fiecărui cercetător să-și exprime liber părerea sa. Institutul nu are "o părere științifică" și, evident, nici directorul Institutului.

Puteți citi în prezentarea oricărui raport științific al Institutului această declarație de principiu: *„Ceea ce conține în acest raport reprezintă punctul de vedere al autorilor, iar nu al Institutului.”*

Cu câteva zile înainte de publicarea Raportului la care vă referiți, pe această temă, au fost discuții în Institut, unii colegi exprimându-și un alt punct de vedere.

Spațiul științei oferă o oportunitate specială: orice problemă trebuie luată în considerare cu respect și discutată cu argumente. Discuțiile științifice nu duc obligatoriu la un punct de vedere comun.

Mă bucur că ați reacționat în această discuție și aș dori să contribuiți și în continuare la dezbateră publică a acestei probleme și a altor, desigur.

2. Cine dorește să afle modul în care eu văd această problemă, opinia mea poate fi găsită în Raportul social realizat împreună cu Elena Zamfir, difuzat în 27 aprilie 2020, *Calitatea Vieții în timpul pandemiei: probleme și politici de răspuns. Un punct de vedere sintetic.*

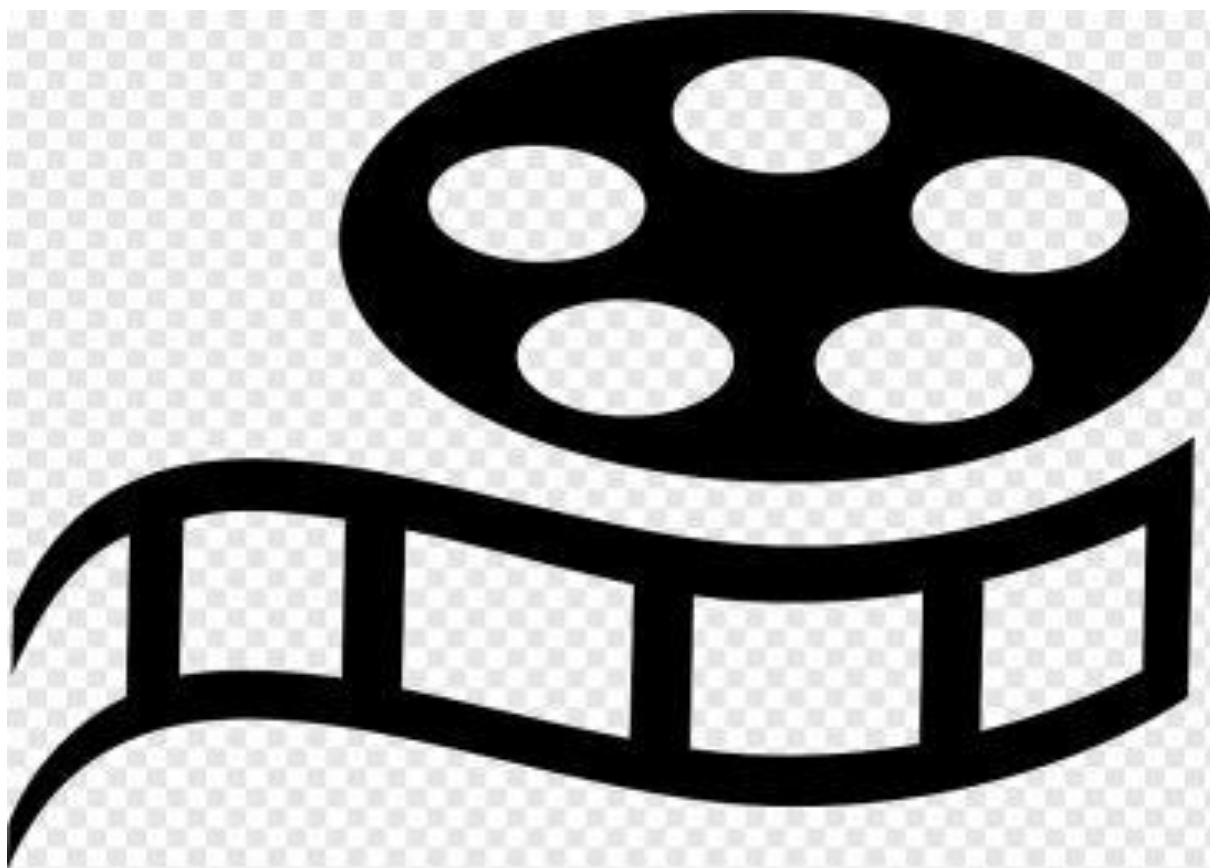
Cu sinceră stimă colegială,

Cătălin Zamfir

01 aprilie 2020

„Femei în noapte”. Lumea în care am intrat

Citit de: **579**

Link: www.romaniasociala.ro/femei-in-noapte-lumea-in-care-am-intrat

Ieri am văzut un film serial, *Women in Night*. De regulă filmele mă relaxează și aproape le uit. Acesta a fost o excepție. M-a tulburat cum rar mi se întâmplă. La terminarea filmului m-am simțit bolnav. Fragmente ale filmului m-au obsedat toată noaptea.

O agenție olandeză: se aranja participarea unui grup de fete la o serată. Oameni bogați și miniștri, personalități politice și publice. Plata fetelor era foarte

tentantă: 2 500 Euro pentru fiecare fată, la care se poate adăuga și „extra”. De fiecare dată, fetele sunt întrebat: sunt sigure că vor să participe ? Desigur. Un sistem de servicii libere de piață: *cerere și ofertă*. Muzică, băutură foarte fină. Se formau cupluri care din când în când se retrăgeau. O atmosferă plăcută.

Stai. Parcă ceva nu e chiar în regulă. În minte îmi vine ce s-a întâmplat acum un an la Caracal, care a ocupat mass-media până la explozia CORONA-19. Un scandal: dispar două fete. Minore. Nu prea există date despre *cum* și *unde*. Mizerie. Se presupune că au fost ucise și un „bădăran”, surprinzător, declară că le-a ucis. De regulă, criminalul nu recunoaște, chiar în ciuda evidenței. Criminalul nostru recunoaște senin. Colaborează la reconstituire. Dar multe lucruri nu se leagă. Apare ipoteza că de fapt fetele nu au fost ucise, ci traficate: carne vie exportată în Italia. Nu era o surpriză. Sunt multe fete traficate de bande mafiote în Italia, Franța, Germania. Toată lumea le vede „pe stradă”. Nimeni nu se întreabă. Sunt minore sau majore. Sunt „liber profesioniste” sau „exploatate cu forță” ? Noi, publicul, ne indignăm, dar degeaba. Dispariția ultimei fete. Procurorul și polițistii nu par a fi foarte interesați. Au stat o noapte întreagă la poarta „criminalului” și au intrat doar dimineața. „Nu puteau să deranjeze.” Dar fata pare a fi fost ucisă și trupul incinerat în acea noapte. Sau a fost traficată. Un an se fac multe cercetări. Jenante prin lipsa lor de tragere de inimă. Din când în când, și la televizor, se șoptește: ei, e o situație mult mai largă; nu e întâmplător că în acest orașel sărac se întâmplă. Se sugerează că este și un adevărat bordel legat de o platformă militară. Câteva fete, majore de astă dată, sugerează la televizor că, da, și ele, cu bani ... Se pare că toată lumea știe, dar nu se discută; doar procuratura și poliția habar nu au.

În România, cred, dar nu sunt sigur, prostituția nu este legală. Cred că nici în Italia, cel puțin în formele mafiote. Când polițistii au fost întrebați, zâmbesc dând din umeri.

Dar UE ? Nu cred că e vreo reglementare „europeană” în această privință. Sunt afirmate cu putere **drepturile omului**. Desigur, în România „nu sunt respectate”. De mult timp în Olanda prostituția este legală, după câte știu: le vezi aproape goale în vitrine. Nu știu cum este reglementată acum prostituția în Olanda în contextul drepturilor omului. O văd însă pe viu în filmul *Femeile în Noapte*.

Revin la film. La început părea că lucrurile sunt „normale”. Profesioniștii sexului, vesele, bine îmbrăcate și generos recompensate. Din când în când sunt incluse însă în film și câteva situații din altă lume, lumea „de jos”. Vreo 15 fete speriate, prost îmbrăcate, păzite de paznici cu puști. De unde sunt aceste fete ? Se pare că din „Estul” noii UE. Apare în treacăt și o explicație: sunt poloneze. Patronul, înainte de a le prelua, le inspectează: asta, în fine, asta are vântăi. Ei, nu, nicio problemă, trece. Bine, le iau pe toate. Prețul e stabilit. Dau mâna. Și fetele sunt preluate de înarmați. Nu mai sunt „liberele profesioniste” întrebat dacă acceptă sau nu.

Dar vesele „profesioniste” ? Să vedem mai departe. Într-o atmosferă sofisticată, fetele sunt expuse pe o platformă „consumatorilor”. Primul este invitat Domnul Ministru. Alege și împreună cu fata indicată pleacă. Urmează marele om

bogat. Examinează, alege, și pleacă împreună. Ce se întâmplă după ? Presupunem cu toți. Ei, nu e chiar așa. Oamenii bogați sunt sofisticăți. O fată „începătoare” a fost ales de marele bogătaș. Acesta se așează pe un fotoliu: dezbracă-te. Vin 3 flăcăi și fac sex cu ea. Nu vedem cum se întâmplă, dar „tare”, cum îi place privitorului. Evident, fata nu e întrebată dacă e de acord sau nu.

În finalul filmului, trei fete sunt duse „unde” la bogatul nostru. Între timp am înțeles că este și șeful unei mari mafii criminale. Alege tot pe fata începătoare dinainte. Face semn cu mâna; dezbracă-te. Bogatul-mafiot nu pare a nu fi făcut sex nici de această dată. Nu se știe ce s-a întâmplat în acea noapte. Dimineața, breakfast. Fata noastră are o figură surprinzător de nenorocită. Colegele ei se pregătesc de plecare și vor să o ia. Plângând, fata refuză. Bâlbâie ceva: nu, nu poate să plece, trebuie să rămână. Nu mai e fata liberă și veselă dinainte. Nu sunt date explicații.

Gândind mai bine, sunt șocat: să privim comerțul cu sex din perspectiva drepturilor omului care ocupă locul central al politicii UE. Să nu mai vorbim de cele 15 poloneze. Sau de românce. Dar „profesioniste libere” ? O fată din acest grupă de profesioniști întreabă dacă nu semnează **contractul de muncă**. În contractul de muncă sunt incluse datoriile, beneficiile, dar și reguli de „*protecție a muncii*”. Dreptul la muncă asigură și respectul demnității umane. Sistemul serviciilor sexuale pare că se află în afara Europei. Aici protecția muncii nu este menționată în niciun fel. De fapt, după plecarea profesionistei noastre, patroana agenției rupe ostentativ contractul.

Final. Mă așteptam, pentru liniștea mea de spectator, filmul să ofere un „bun” sfârșit: șefa agenției de servicii sexuale să-și facă un proces de conștiință, să abandoneze profesia pe care o practica până acum și să revină la soțul ei, persoană corectă, purtător de cuvânt al primarului. Soțul îndrăgostit de soția sa o acceptă. Dar surpriză: ea continuă profesia ei, alături de soțul, fost onest, dar între timp mânjit și el de diferite chestii. Chiar și figura de persoană onestă a primarului, în final, înțelegem că are și el un „trecut” de care este șantajat.

Filmul e plin de lucruri oribile. Concluzia filmului: ***asta e lumea; viața, așa cum e, va continua la fel***. Nu am văzut un film asemănător în 1989. Îl văd însă azi, în 2020.

25 martie 2020

Avem o problemă: ce facem cu creșterea perioadei de viață?

Citit de: **412**

Link: www.romaniasociala.ro/avem-o-problema-ce-facem-cu-cresterea-perioadei-de-viata

Crizele creează probleme noi, dar și pune în centrul atenției problemele latente.

Eram puști și mă pasionau cărțile științifico-fantastice. Am citit o carte despre conflictul mașinilor cu oamenii. Stăteam sub un pom și în minte îmi compuneam și eu o poveste pe această temă. „Povestea” mea mi-o aduc aminte.

O hală imensă cu mașini. Un inginer crea mașini din ce în ce mai bune. Oamenii lucrau tot mai puțin aici, fiind înlocuiți de mașini. La un moment dat a rămas doar inginerul. El a construit o nouă mașină care a preluat chiar și conducerea imensei hale. Mașina era gata. Inginerul o pune în funcție. Totul mergea perfect. Mașinile se conduceau ele însele. Se reparau. Mașinile prea stricate erau trimise la topit. Chiar au început să creeze noi mașini. Inginerul era fericit. A luat o cârpă și cu dragoste a vrut să șteargă de praf noua mașină-șef. Șoc. Mașina i-a dat peste mână. L-a luat de umeri și l-a dat afară din hală.

Mașinile se produceau ele însele. Noi întreprinderi. S-a declanșat un adevărat război mașini/ oameni. Oamenii afară nu mai erau acceptați înăuntru. Mașinile erau tot mai supărate: oamenii sunt prea stângaci și încurcă mașinile. Au început să alunge oamenii de care nu mai aveau nevoie. Cartea mea nu se termina. Logic era ca oamenii să fie eliminați. Nu-mi venea să închei cartea chiar așa. Și cartea a rămas neterminată.

De ce, după atâția ani, mi-a revenit în minte acest vis naiv din copilărie ? Criza Coronavirusul a adus în atenția publică problema vârstnicilor. Persoanele peste 65 ani sunt foarte vulnerabili. Mortalitatea lor este în această grupă de vârstă foarte ridicată. Este nevoie de o protecție socială suplimentară. O schimbare politică, deci. În ultimii ani această problemă pare a fi promovată în atenția publică. Chiar în trecutul recent, cu o anumită prudență, a început să se contureze un curent politic care riscă să explodeze în noua situație. Pe laptop am în față declarațiile unor personalități publice importante. „Bătrânii trăiesc prea mult pentru economia globală, trebuie făcut ceva.” Și continuă. Lumea are o nouă problemă. Vârsta de viață a crescut într-un ritm din ce în ce mai rapid. Foarte bine, dar ei vor consuma tot mai multe pensii. Sistemul economic este pe pragul colapsului. Măsuri urgente trebuie luate. O altă persoană din aceeași instituție mondială invocă „riscurile longevității”: „a trăi mai mult este bine, dar are un risc financiar semnificativ. Ne va costa mai mult ca indivizi, corporații și guverne. De aceea, trebuie să ne îngrijorăm acum pentru riscurile longevității, astfel încât costurile să nu ne sufoce pe viitor”.

Economia actuală are o problemă. În 2050, în Europa, speranța medie de viață la 60 de ani va crește la 87 de ani. Economia va fi grevată de prea mulți bătrâni, adică de pensii și de costul îngrijirii medicale și sociale. Gândul poate merge și mai departe: numai bătrânii sunt prea mulți pentru economie ? Evident și bolnavii cronici, persoanele cu handicap; dar și oamenii sănătoși vor fi prea mulți pentru economie, ei fiind „înlocuiți de mașini”. Dacă argumentele sunt corecte, nu e important dacă ne place sau nu, dar, ca ființe raționale, trebuie să acceptăm concluziile care logic decurg.

Timid, nu se formulează (încă ?) soluții radicale la problemele sistemului economic, ci căutarea unor soluții care ar putea părea hazlii. De exemplu: numărul de ani acoperiți cu pensie să fie limitați. Poți trăi cât vrei, dar numărul de ani acoperiți de pensie este limitat. Dar atunci, cum vor trăi cei care fac imprudența să trăiască mai mult? Ce societate va fi aceasta ? Se formulează și alte soluții: în timpul vieții active să crești diferitele forme de economisire pentru bătrânețe. Este sustenabilă o asemenea soluție ? Chiar dacă veniturile în tinerețe sunt rezonabile, se dezvoltă o stare de spirit publică negativă: strângi cureaua la tinerețe pentru a trăi mai mult ? Ne confruntăm cu o nouă dilemă: trăiești mai prost, dar mai mult sau să trăiești mai puțin, dar mai bine.

Meditez. Problema e reală și trebuie luată în considerare. Ciudat însă este că ea este formulată, dramatizată, din interiorul sistemului economic, având în vedere rațiunile economice. Mă trăsnește un gând ciudat: situația este similară cu cea din visul meu din copilărie. Și mașina de acolo nu mai avea nevoie de oameni și era în fața soluției, pe care nu îndrăznea să o formuleze: nu mai e nevoie de

oameni; deci ? Mașina gândește corect, dar doar în interiorul unui singur plan: eficiența halei de mașini. Ea nu are părinți și bunici. Nu are copii năzdrăvani. Când se îmbolnăvește, simplu, este dată la „topit”. Riscul este că în aceeași situație pot fi și oameni. Este riscul și unor persoane care se plasează exclusiv în logica sistemului economic. El nu are mamă, nu are tată, nu are prieteni. El gândește și simte și simt doar în logica economiei orientată doar spre profit. Pentru această persoană nu există decât soluții de acest tip.

Dar oamenii reali nu sunt doar actori economici. Au rude, prieteni, îngrijorați ce vor face când se îmbolnăvesc sau îmbătrânesc. Sau pur și simplu vor o viață echilibrată și poate mai simplă decât obsesia performanței economice. Oamenii reali vor căuta deci soluții **și în alte planuri**.

Bunicii noștri trăiau într-o societate mult mai săracă decât cea a anului 2050. Dar în acea societate săracă, bătrânii erau prețuiți.

Pericolul este să căutăm soluții doar într-un sistem al vieții noastre. Poate soluțiile posibile în acest sistem nu sunt acceptabile pentru oameni. **Trebuie să gândim într-o altă perspectivă: să concepem o societate în care noi oamenii să ne simțim bine, în limita resurselor existente, nu să ne oprim doar la o economie eficientă care este o parte a vieții noastre.**

20 martie 2020

După ieșirea din criza COVID-19, societatea românească va fi la fel ca cea dinainte?

Citit de: **494**

Link: www.romaniasociala.ro/dupa-iesirea-din-criza-covid-19-societatea-romaneasca-va-fi-la-fel-ca-cea-dinainte

România, și întreaga lume, a intrat într-o criză ale cărei consecințe încă le înțelegem destul de puțin. Mai ales nu înțelegem cum va arăta lumea noastră **după ieșirea din această criză**.

După vreo două-trei luni România va depăși, sperăm, criza medicală actuală. Dar lumea va fi la fel sau altfel decât era cu trei luni în urmă ? Am fost tentați să credem că e doar o nouă gripă, ca cele anuale. Dar nu este așa. Coronavirusul pare a fi schimbat întreaga lume. România începe deja să fie altfel decât era până acum.

Criza COVID-19 generează imediat o criza economică cu efecte cel puțin pe termen mediu: pierderea locurilor de muncă, creșterea populației neocupate, scăderi ale veniturilor. Situația României va fi afectată și de valurile celor plecați în Occident pentru muncă. Occidentul, care părea a fi plin de oportunități, se închide: Italia, Spania, dar și Germania, Franța, UK.

Începem să înțelegem și **efectele sociale** ale crizei. Efectul social imediat al crizei medicale: o societate sărăcită și mai polarizată.

Coronavirus a schimbat **relația dintre oameni**.

Un efect al tranziției din ultimii 30 de ani a fost pierderea *încrederii în ceilalți*: în 2010 doar 30% dintre persoane aveau încredere în ceilalți; 70% nu aveau încredere (ICCV. Baza de indicatori *Calitatea vieții*). În discuțiile cotidiene, invocarea **moralei** devenise tot mai rară. O lume mai egoistă. O centrare pe interesul propriu: fiecare pentru sine. Am începută să uităm valoarea fundamentală a moralei: interesul pentru celălalt. *Celălalt* este un posibil competitor. Relația cu ceilalți tinde să se reducă la filozofia „a reuși **dând din coate**”. Solidaritatea a fost marginalizată. Chiar invocarea interesului social a fost taxată mai degrabă ca o reminiscență a ideologiei comuniste. Dacă vecinul tău nu are un loc de muncă, nu te face și pe tine să pierzi locul de muncă. Sărăcia celuiilalt nu te îngrijorează: dacă vecinul tău e sărac, nu determină că și tu vei săracii. S-a produs o societate nu numai competitivă, dar fundamental indiferentă. Solidaritatea a devenit o pură demagogie.

Coronavirus schimbă atitudinea față de celălalt. Îmbolnăvirea celuiilalt mă îngrijorează: crește probabilitatea de a mă îmbolnăvi și eu. Sănătatea noastră, deci și bunăstarea noastră, începe să depindă de ceilalți. Nu-i mai putem ignora pe ceilalți. Realizăm că depindem de cei din jurul nostru. Am crezut că trăim într-o lume de care suntem indiferenți. Nu ne interesa câți săraci sunt în România. Acum urmărim cu îngrijorare numărul celor infectați. Criza actuală a crescut interesul pentru ceilalți.

Îmbolnăvirea celuiilalt crește riscul îmbolnăvirii tale. Coronavirus a schimbat structura morală: dintr-o dată solidaritatea a devenit nu o demagogie, ci o condiție a vieții tuturor. Morala solidarității tinde să fie pusă în centrul de interes colectiv. Cineva poate să se trateze fără probleme, dar faptul că îmbolnăvește pe celălalt și că prin aceasta o multiplică, a devenit o vină morală, luând chiar și o formă juridică. Bunăstarea fiecăruia depindea aproape exclusiv de efortul individual, adesea în „război” cu ceilalți. Criza schimbă fundamental lucrurile: ce fac ceilalți mă poate afecta direct. Deficitul de morală în comportamentul celorlalți ne îngrijorează poate mai mult decât PIBul. Apare o temă nouă: **responsabilitatea socială**.

Criza medicală ne-a schimbat și viziunea politică. A dominat **ideologia mondialismului binevoitor**. Ne-am îmbătat cu filozofia liniștitoare că *Lumea* merge de la sine spre mai bine și odată cu ea și pentru noi va fi mai bine. Comunitatea în care trăiești, țara, e tot mai puțin importantă. Am avut iluzia că bunăstarea noastră individuală nu depinde de cea a colectivității în care trăim.

Ni s-a spus obsesiv că am intrat într-o Europă fără granițe. Ca cetățeni europeni, Europa va avea grijă de toți membrii ei. Starea României se va alinia aproape automat la standardele europene. Acum, UE aproape a dispărut. Responsabilitatea pentru soluționarea crizei actuale exclusiv a revenit statelor naționale care păreau, chiar ieri, a fi în dispariție. De câteva zile observăm că fiecare țară se concentrează pe interesele ei. De fapt ne trezim dintr-o iluzie.

Statul părea a dispărea tot mai mult din viața noastră. El a fost supus unor critici continue. Și timp de 30 de ani am crezut cu jenă că statul nostru e prea mare și trebuie urgent să-l reducem, eventual până la dispariție. Bunăstarea noastră nu vine de la stat, care de fapt mai mult ne încurcă. Statul e un rău necesar. Și cât este el necesar, să-l ținem, dar la un minim. Dar nu am observat că statul nostru este deja cel mai mic din Europa.

Criza actuală schimbă radical atitudinea față de stat: din „**problemă**”, statul devine „**soluție**”.

Am crezut că bunăstarea noastră depinde de economia devenită mondială, nu de ceilalți oameni cu care conviețuim, de societatea în care trăim. **Calitatea societății**, nu atât a economiei, este factor esențial al bunăstării noastre. PIBul e bun, dar nici pe de parte suficient. Este mult mai important un nou indicator, pe care trebuie urgent să-l construim, **Calitatea Vieții Colective: CVC**. Calitatea vieții colective este substanța prosperității noastre.

A existat și un beneficiu al actualei crize medicale. De abia în actuala criză realizăm că avem nevoie de morala dependenței reciproce, de solidaritate socială. Boala va trece. Vom uita solidaritatea obținută ? Poate că mulți o vor uita. Dar nimeni nu o poate șterge din istoria noastră.

06 martie 2020

Democrația actuală este în criză?

Citit de: **162**

Link: www.romaniasociala.ro/democratia-actuala-este-in-criza

Întrebarea pare ciudată. Suntem convinși că democrația este o cucerie certă a revoluției române. Dar și Europa se mândrește cu sistemul său democratic. În întreaga Europă avem aceleași instituții ale democrației: partide politice, alegeri libere, cam din 4 în 4 ani, parlament care alege guvernul, în unele țări, doar puține, și președinte ales prin vot direct. La alegeri se prezintă partidele politice cu programe de guvernare. Comunitatea evaluează oferta de programe și alege. Și în viitor, să zicem în 2025, sistemului democratic va fi la fel, dar, desigur, cu unele îmbunătățiri.

Începem însă să fim îngrijorați de unele aspecte ale sistemului politic actual. Problema critică este a reprezentării politice a voinței comunității:

o democrație din 4 în 4 ani. Dar între voturile dintre cei 4 ani ? După vot, populația nu mai are niciun cuvânt ? E drept, mass-media și, informal, oamenii, pot să-și spună opinia lor: libertatea cuvântului este garantată. Dar deciziile sunt luate de sistemul politic ales cu 4 ani în urmă.

Este și problema **confuziei mandatului** acordat parlamentarilor / președintelui. Ce mandat se acordă prin vot ? Și dacă nu se îndeplinește mandatul, ce se întâmplă ? De multe ori, cei care câștigă alegerile consideră că au obținut un *mandat în alb*: să facă ce cred.

Democrația înseamnă în primul rând alegeri între **programele politice** oferite de partide. Să testăm această definiție: care sunt programele oferite de partidele care încep să intre în competiția preelectorală ? Ca cetățean, alături probabil de foarte mulți alți cetățeni, sunt confuz. Nu reușesc să identific programele partidelor. **PNL** pare să aibă un program: *anticomunism* (care comunism, cine mai vrea comunismul și eventual dacă e cineva care îl vrea trebuie să precizeze ce înțelege prin acesta); să desființeze PSD (asta și Hitler și alți dictatori au desființat un partid sau toate partidele; asta înseamnă democrație ?); o politică pro-UE (dar PSD nu vrea ? problema nu este dacă cineva vrea sau nu UE, ci ce trebuie negociat cu UE pentru interesele naționale). În subtext se presupune că va face altceva decât PSD: o guvernare mai bună, față de guvernarea PSD considerată a fi fost proastă. Adică? **PSD**: declarațiile publice actuale nu mă lămuresc deloc; ceva de genul "să fie bine, să fim raționali".... Bănuim că între cele două partide importante există o deosebire, nu clar asumată de partide: PNL e de "dreapta" și PSD de "centru-stânga". Bănuiesc că dreapta înseamnă accentul pe afaceri și o atenție minimă problemelor sociale, iar centru-stânga dă atenție și stării sociale a populației. Dar nu găsesc nicio declarație clară în acest sens. Când intrăm în problemele concrete, diferențele par să fie mai clare. PSD vrea să crească pensiile și așa foarte scăzute: 40% în septembrie 2020. PNL nu îndrăznește să declare că nu o va face; dar nici că o susțin cu toată inima: „va depinde de starea economiei”, dar în septembrie va aplica legea. Adică, înțeleg că vor crește pensiile cu 40% ? Indirect se manipulează. Azi aud că întreprinderile mici și mijlocii (adică, patronatul din această zonă economică și care probabil nu sunt înscrși în sistemul de pensii) cer ca aplicarea măririi pensiilor să fie făcută doar pentru pensiile mici. Sunt șocat: care este treaba patronatul mic și mijlociu în această problemă ? Așteptăm și punctul de vedere al „patronatului mare”.

Dincolo de diferențele destul de confuze dintre programe, competiția politică tinde să fie mai mult una dintre echipele politice.

Un glumeț ar putea defini astfel democrația electorală ca o variantă a democrației biblice. Adam primește libertatea de a-și alege soția: dar în fața lui este doar Eva. Democrația actuală face un pas înainte: sunt vreo 5-6 Eve. Alegerea între câteva partide e o condiție a democrației, dar e mult prea puțin.

Sociologia pare să producă o adevărată revoluție în sistemul democratic

Democrația "clasică" ia în considerare opinia cetățenilor doar așa cum se exprimă ei prin votul electoral din 4 în 4 ani. Sociologia a creat un instrument care oferă oamenilor simpli să aibă un cuvânt de spus și între alegeri: să evalueze instituțiile publice, să spună ce le place și ce nu, dacă sunt de acord sau nu cu....

Mai precis, sociologia a introdus un sistem de sondare a opiniei publice: o metodologie de înregistrare a opiniei publice și o metodologie elegantă de completare a votului greoi și costisitor al consultării întregii colectivități, cu eșantioane reprezentative. Înregistrarea opiniei a milioane de persoane în sistemul electoral este completată cu eșantioane reprezentative cu puțin peste 1 000 de „respondenți”. Dacă eșantionul este bine făcut, el reproduce întreaga populație la dimensiuni uimitor de mici, care fac sondajele economice ușor realizabile.

Revoluția sondării opiniei publice are mai puțin de 100 de ani. Primele s-au făcut prin anii 30 în SUA, dar frecvent utilizate după 1950.

Și în România sociologii au introdus sondaje în anii 1960-70, care însă nu s-au făcut pe eșantioane strict reprezentative. După 1989, în țara noastră sondarea opiniei publice a devenit curentă.

Sondajele de opinie au însă și un efect neașteptat. Ele accentuează criza sistemului actual al democrației, solicitând populația să estimeze sistematic însăși sistemul politic. Iată ce ne spune al doilea sondaj european pe tema Calității Vieții realizat în 2007 în țările europene. Datele oferă o imagine șocantă.

*Câtă încredere au oamenii în parlament și partidele politice. Încrederea s-a măsurat pe o scală de la 1 la 10, în care 1 este neîncrederea totală și 10 încrederea totală. Sub **5,5** este panta negativă, neîncredere în instituțiile politice fundamentale, în diferite grade; peste **5,5**, încredere.*

* Între **2** și **3**, **neîncredere maximă**: **2** țări, Bulgaria și Latvia.

* Între **3** și **4**, **neîncredere accentuată**: **9** țări, între care și România cu un indicator de încredere/neîncredere de **3,9**.

* Între **4** și **5,5**, **neîncredere moderată**: **13** țări.

* Între **5,5** și **7**, **încredere moderată**: **7** țări.

Datele europene indică o criză profundă a sistemului politic: populația din **24** de țări europene exprimă neîncredere, în diferite grade, în sistemul lor politic și doar **7** țări exprimă încredere, dar și aceasta moderată. E ca și cum sistemul politic, ales democratic, plutește deasupra populației, pierzând contactul cu ce vrea colectivitatea. De aici neîncrederea populației.

Populația, prin intermediul sondajelor sociologice, dă un puternic feed-back negativ: partidele, parlamentul, președintele... Suntem alarmați de această situație de criză ? Căutăm soluții ? Suntem încă într-o fază predominant negativă, o **nemulțumire cronică, acceptarea cu tristețe a nemulțumirii**. Am intrat

chiar într-o fază de saturație cu estimări negative, care nu sunt urmate de nimic, de nicio încercare de schimbare/ corecție.

Acceptarea cu tristețe a stării de nemulțumire poate fi înlocuită doar cu explorarea căilor de schimbare a sistemului actual politic care să-l facă semnificativ mai democratic. Ar trebui să ne punem ca **obiectiv curajos ca, în 2025, încrederea în instituțiile publice să intre pe panta pozitivă.**

21 februarie 2020

Mărturisirea mea de credință

Citit de: **297**

Link: www.romaniasociala.ro/marturisirea-mea-de-credinta

Am fost zilele trecute la o ceremonie de înmormântare. Mărturisesc că totul m-a pus pe gânduri.

Din adolescență, am fost **ateist**. Nu credeam în niciun fel în Dumnezeu, nici ontologic, o ființă supremă care **există** undeva "în ceruri", nici moral, credeam că eu, și deci și ceilalți, sunt liber și responsabil de ce fac; avem propria noastră conștiință care decide ce e bine și ce e rău și judecă faptele noastre. Nu am putut înțelege o ființă, Dumnezeu, undeva „în ceruri”, în Paradis, și un altul, Diavolul, undeva în „iad”. Și am decis că nu cred în Dumnezeu și nici în Diavol. Și nu mi-a fost rușine să declar.

Acum realizez cu surpriză: am crezut întotdeauna în Dumnezeu. Problema, cine este Dumnezeu și unde „stă” el. Nu sunt religios, în sensul că nu cred în ritualurile religioase, în mitologia religiei, în instituția religiei. Le respect pe toate

acestea pentru că ele sunt parte a vieții comunității, un mod al comunității mele de a fi. Dar nu există un Dumnezeu, un Paradis și un Iad în afara mea. Ei sunt **în mine și în ceilalți oameni**. Dar atunci ce este Dumnezeu și Diavolul ? Dumnezeu este o parte din mine. Este morala mea, conștiința care îmi spune ce e bine și ce e rău, ce ar trebui eu să fiu și să fac. Este ce cred ceilalți oameni din jurul meu că e bine și ce e rău, conștiința morală colectivă. Și Iadul este în mine: forțele care mă îndeamnă să fac altceva decât îmi cere conștiința mea. Un lucru banal: știu că ar trebui să nu mănânc prea mult... dar am *poftă* și mănânc; nu rezist tentației. Știu că nu e bine să mint. Dar uneori nu-mi vine să spun chiar adevărul, sau cel puțin să evit. E bine sau rău ? Eu, real, sunt rupt între ce cred eu că e bine, **Dumnezeul meu**, și ce mă împinge să fac altceva decât ce cred că e bine, **Iadul meu**.

Acum înțeleg de ce oamenii din jurul meu sunt credincioși: cred în **conștiința lor** care le spune ce e bine și **iadul lor** care îi îndeamnă să facă altceva, slăbiciunea lor, ce le spun „poftele” și „tentațiile”.

La slujba religioasă, constatând schimbarea mea de credință, am început să văd totul în altfel. Preoții afirmă cu tărie că toți suntem „păcătoși”, adesea greșim față de „Dumnezeu” și, la înmormântare, cerem iertarea tuturor păcatelor. Mi se părea absurd. Să cerem să ierte pe toți „păcătoșii” și pentru „toate păcatele” ? Acum cred că are sens. Suntem siguri că Dumnezeu e „atot-iertător”. Da, cerem lui Dumnezeu să ierte în acest moment final de toate păcatelor și să ne primească, purificați de toate păcatele „lumești”, în Paradis. Dumnezeu, judecător în timpul vieții, dar iertător în momentul final al vieții. În acel moment ultim, suntem purificați. Nu mai putem face cele „lumești,” și venim în fața lui „Dumnezeu” doar cu ce am făcut bine, cu partea din viața noastră care a fost BINE. Și cu siguranță, nu se poate să nu fi făcut și ce ne-a cerut conștiința noastră, Dumnezeul din noi. În fața lui Dumnezeu ne prezentăm cu partea dumnezeiască din noi. În timpul vieții, comunitatea pedepsește pentru faptele rele. Dar în momentul final, al morții, iartă și se roagă lui Dumnezeu să ierte pentru tot. Preoții fac un ritual de iertare și pregătire a eliberării de ce a fost „lumesc”. Moartea purifică și pregătește omul de tranziția de „dincolo”. E interesant că „Iadul” a început să nu mai fie prezent în discursul religios. Iadul reprezintă tot ceea ce a pedepsit comunitatea și, prin remușcări, de însuși „păcătosul”. După moarte, încetează pedeapsa: iadul pare că nu mai există. Și este normal ca Dumnezeu să ierte totul, dar nu în timpul vieții, ci la sfârșitul ei. Și prin moarte să intrăm în Paradisul a tot ce am făcut bine în timpul vieții.

21 februarie 2020

Acad. Prof. dr. Tudorel Postolache și relația sa cu Institutul de Cercetare a Calității Vieții

Citit de: **222**

Link: www.romaniasociala.ro/acad-prof-dr-tudorel-postolache-si-relatia-sa-cu-institutul-de-cercetare-a-calitatii-vietii

Profesorul Tudorel Postolache, un eminent economist. O personalitate extrem de creatoare: în științele economice, în construcția de instituții care s-au

dovedit importante și durabile, în cristalizarea viziunii dezvoltării României după Revoluția din 1989.

Poate lucrul cel mai de remarcă pentru Profesorul Postolache este inițierea de proiecte amănunțite ca amplasamente. Curaj, viziune, capacitate de a mobiliza pe ceilalți, dar și instituții. De a crea consensul în jurul marilor programe. În momente critice ale României este inițiatorul a două proiecte de importanță publică crucială: *Schița strategiei la tranziția României la economia de piață*, 1990, și *Declarația de la Snagov* 1995.

Dar ce legătură a avut Profesorul Postolache cu o temă din alt domeniu științific, calitatea vieții ?

Sociologia românească datorează mult Profesorului Postolache. Relațiile dintre domenii o fac oamenii. Relațiile profesionale se consolidează în relații de prietenie.

Începutul anilor 1980. Soția mea și cu mine ne împrietenisem cu Prof. Postolache și cu Tania, soția lui. De multe ori ne plimbam în parcul Herăstrău. Plimbările erau și prilejuri de a discuta despre proiectele noastre științifice și despre starea societății Românești. De ce în Herăstrău ? Presupunem că florile nu ne ascultă.

Îi povesteam și despre cercetarea sociologică care era în curs de finalizare: calitatea vieții. Era un mare proiect de cercetare teoretică și empirică. Profesorului Postolache i-a plăcut tema pentru că ea răspunde și interesului său: economia trebuia să satisfacă nevoile oamenilor.

Prin 1981-82 cartea despre calitatea vieții era gata. Dar nicio editură nu era dispusă să o publice. Se puneau multe probleme ideologice și politice, atât teoretice, cât mai ales privitoare la rezultatele cercetării empirice. Eram pe punctul de a renunța la publicarea cărții și o trimiseseam "la sertar". Îmi părea rău. Cartea conținea multe contribuții științifice inovative.

Într-o discuție, i-am spus decizia mea de a abandona publicarea. România intrase într-o adâncă criză politică, dictatura ceaușistă devenise tot mai dură. "Nu vrei să-mi dai și mie un exemplar din carte ? Desigur." După câteva zile, Profesorul Postolache îmi readuce manuscrisul cărții. Mergi urgent la Editura Academiei pentru a o publica. Glumești ! Pe copertă era scris: „*Să se publice*” și era semnătura secretarului de partid al Bucureștiului, o persoană foarte influentă pe atunci, rudă a lui Ceaușescu. Secretarului de partid avea o mare stimă pentru Prof. Postolache. Fără să deschidă cartea, a semnat publicarea ei.

Publicarea cărții în 1984 a fost un eveniment special. Un fapt, poate foarte important, se poate pierde în contextul complex și nu va avea un efect sensibil asupra viitorului. Un fapt, chiar minor, întâmplările fac să producă un alt fapt și acesta un altul și se generează astfel un curs distinct al istoriei: un lanț de fapte. A fost cazul publicării cărții.

1989, Revoluția Română. Entuziasm și îngrijorare. Era 30 sau 31 decembrie. Profesorul Postolache mă sună: uite, mă gândesc să înființăm un *Institut de Cercetare a Calității Vieții*. România are nevoie de un asemenea institut. Ce crezi? M-am gândit: o idee frumoasă, dar o simplă utopie. Ar fi extraordinar. Nu exista în lume un asemenea institut. Și nici acum nu cred că există de amploarea lui. Bine, deci înțeleg că accepți și să fii directorul institutului. Pe 2 ianuarie, profesorul Postolache a mers la primul ministru de atunci, Petre Roman, care a semnat înființarea noului institut de cercetare a calității Vieții și numirea mea ca director. *Institutul de Cercetare a Calității Vieții* este un institut de cercetare important al sociologiei românești. Și profesorul Postolache este, fără discuție, fondatorul lui.

Colaborarea și prietenia a continuat în anii ce au urmat. Este cazul unor documente importante istoric realizate de Prof. Postolache.

Profesorul Postolache a făcut multe lucruri solide care vor rămâne în istoria României.

Un ultim gest al Profesorului Postolache, complet neașteptat, care m-a impresionat. Cu câteva zile înainte de trecerea sa în altfel de ființă a ținut personal, să trimită o felicitare a Institutului pentru omagierea personalității sociologului Dimitrie Gusti: **7 ianuarie 2020**.

Stimate Domnule Acad. Cătălin Zamfir,

Vă aducem la cunoștință că din motive medicale Domnul Acad. Tudorel Postolache nu va putea participa la Conferința omagială „Dimitrie Gusti – profesor, sociolog, statistician, muzeograf”.

Cu deosebita stima,

Asistent

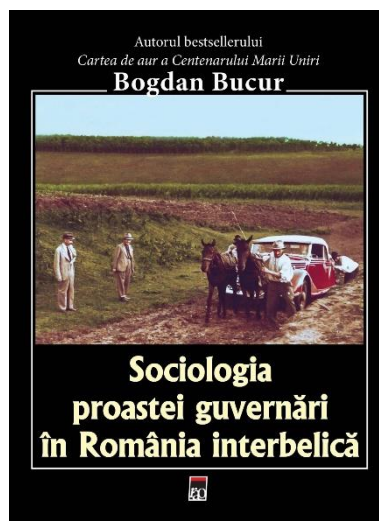
Alexandra Lazar

Două zile mai târziu, **9 februarie 2020**, ziua mea de naștere, Prietenul Tudorel Postolache a ținut să-mi trimită o felicitare personală.

27 ianuarie 2020

Gusti: O persoană „înclinată spre compromis pentru un profit meschin” și un „utopic naiv”? Sau o personalitate „reformatoare” de talie unică în istorie?

Citit de: **438**

Link: www.romaniasociala.ro/gusti-o-persoana-inclinata-spre-compromis-pentru-un-profit-meschin-si-un-utopic-naiv-sau-o-personalitate-reformatoare-de-talie-unica-in-istorie

Pe 13 februarie se împlinesc 140 de ani de la nașterea profesorului Dimitrie Gusti.

Am în față cartea lui Bogdan Bucur, *Sociologia proastei guvernări în România interbelică*. Enorm de multe informații, doar cum poate realiza un istoric serios. O carte foarte bună care trebuie să fie citită nu numai de istorici, ci și de sociologi. O mare parte a cărții este dedicată lui Gusti și *Școlii sociologice de la București*. O analiză proaspătă a sociologiei românești între cele două războaie. Cartea demonstrează că sociologia are de câștigat din colaborarea cu istoricii.

Ca istoric, Bogdan Bucur prezintă varietatea faptelor și a punctelor de vedere exprimate în istorie. Nu se angajează în discutarea acestora, dar își exprimă, în momente critice ale analizei și punctul său de vedere. Bogdan Bucur, istoric, se probează că este și sociolog. Citind cartea, citez să spun că în mare măsură cartea este o sociologie de calitate, fondată pe o mulțime de fapte culese cu obiectivitate de un istoric. Bine ai venit Bogdan Bucur în sociologie!

Voi face aici doar câteva comentarii asupra a două probleme referitoare la rolul lui Gusti în istoria României prezentate pe larg în carte, mai precis asupra a două acuzații aduse lui Gusti: una referitoare la atitudinea lui față de **putere**, *opportunism* mergând până la *lichelism*; a doua **utopismul** lui Gusti care nu are nicio legătură cu știința.

Atitudinea lui Gusti față de Putere

Bucur formulează sintetic o critică dură la adresa puterii dintre cele două războaie: *o proastă guvernare, dependența completă de voința regală, dezinteresul oamenilor politici pentru condițiile de viață ale muncitorimii și țărănimii, lipsa autonomiei locale printr-un centralism excesiv, numiri pe crierii politice în administrația comunală, slăbiciunile teribile ale statului incompetent în soluționarea problemelor sociale* (p 28).

Care a fost atitudinea lui Gusti față de această Putere, care, indiscutabil, era așa cum este caracterizată de Bucur? Nu găsim în lucrările lui Gusti și ale gustiștilor asemenea critici. Unele critici pot fi găsite, dar nu atât de tranșante. Mai mult, Gusti, în această realitate fără speranțe, a promovat un program cu accent nu pe critică, ci pe reforma a societății românești prin asimilarea științelor sociale; a creat instituții publice pentru a promova reforma socială: *Institutul Social român, Institutul Național de Statistică* (președinte), *Fundația Culturală Regală Principele Carol, Consiliul Național de Cercetări științifice* în cadrul Academiei (președinte), *Serviciul social, Muzeul satului* (președinte). Muzeul satului este o instituție extraordinară, prima de acest tip din lume la constituirea ei, probabil și în prezent cea mai impresionantă. Cum a realizat toate acestea? Le-a realizat cu sprijinul direct al lui Carol al II-lea, o personalitate politică violent contestată.

În cartea lui Bogdan Bucur găsim expuse critici ale relațiilor lui Gusti cu Puterea. Antonio Momoc: „Din postura de director general al *Fundației Culturale Regale Principele Carol* (1933-1938) și ca președinte cu rang de ministru de stat al *Serviciului Social* (1938-1939), fondatorul sociologiei românești va angaja organizațiile gustiene în serviciul monarhiei sociale a regelui Carol al II-lea și va sprijini „propaganda culturală național-regală” dezvoltată de regimul acestuia” (p.55).^[1]

Citată în carte este și reacția extrem de critică a lui Constantin Rădulescu-Motru la adresa lui Gusti prin capacitatea: „profesorului Gusti de a-și adecva perfect momentul politic convingerile sale ideologice cele mai profunde” (p.84). Lucian Boia folosește o formulare mult mai dură, „oportunismul lui Dimitrie

Gusti" (p.84); referindu-se atât la perioada dintre cele două războaie cât și la cea postbelică: „oricând gata să vândă pentru un blid de linte (...) alături de personalități ca Constantin Parhon, Traian Săvulescu, Iorgu Iordan, Simion Stoilov" (p.85). Deci și aceste personalități sunt lichele de același fel. Găsesc, șocat, următorul rezumat al punctului de vedere exprimat de Lucian Boia: „Gusti a încercat tot timpul, indiferent de regimul politic, să se mențină la suprafață". Se poate spune că „marea și utopica sa ambiție" a fost aceea „ca prin sociologie să capete acces la putere" (p.73).

Se menționează și apropierea lui Gusti de Uniunea Sovietică după 1945. Din notele lui Gusti: aflat la Moscova, ca invitat în calitate de președinte al Academiei Române, probabil în 1945-46, ocazie în care acesta a fost impresionat de faptul că la un banchet, alături de Stalin a fost invitat prezidiul Academiei sovietice. „*A fost nu numai un gest curtenitor, ci unul plin de înaltă semnificație, aducându-se astfel un suprem omagiu Științei și reprezentanților ei academicieni, omagiu care apoi în timpul banchetului a luat cele mai impresionante forme prin discursurile ce au avut loc.*" (p. 84).

Bucur menționează, pe aceeași linie, și estimarea unor specialiști actuali față de atitudinea politică a gustiștilor. „După cum se va putea observa și din documentarea făcută de Zoltan Rostaș, Antonio Momoc, Lucian Boia și Cristian Vasile, pe marginea opțiunilor politico-ideologice ale monografiștilor gustieni, profilul caracterial al intelectualului român rămâne dominat de o capacitate formidabilă de *convertire* și *reconvertire* politică. Adaptabilitatea elitelor față de toate regimurile nedemocratice pe care le-a traversat România, în perioada interbelică și postbelică, a fost, cu adevărat, remarcabilă." Deci un grav oportunism caracterial.

Aceste estimări negative sunt bazate doar pe un argument de tipul: *altfel nu putem explica*. Mentalitate a lui Boia este tipică: oricine face ceva pentru societatea în care trăiește este sigur că în spate sunt interese meschine.

Pe lângă gravitatea morală a acuzației este implicată o *teorie a motivației* a cărei validitate este ciudată: întreaga activitate a comunității intelectuale, mai ales a celei gustiene, este dominată de un compromis structural generat de meschine interese particulare. Pentru gustiști, și în primul rând pentru Gusti, declararea unei responsabilități sociale maschează de fapt interese personale. Referindu-se la intelectuali, Boia accentuează: „Într-un fel sau altul, cariera lui (*a intelectualului, nota mea*) e dependentă de Putere. Nu puțini intelectuali au de altfel fascinația Puterii; se simt ei înșiși mai puternici, adăpostiți la umbra ei." (p.63) Nici un cuvânt despre intelectualii care ar putea fi motivați de acțiunea pentru interesul științei și, mai larg, al comunității.

Mă bucur că Bogdan Bucur are o altă evaluare a relației sociologie/ politică în acea perioadă: „a rezultat un schimb reciproc avantajos, din care în primul rând sociologia a avut enorm de câștigat (putându-se structura și finanța ca disciplină științifică). Fondatorul Școlii Sociologice de la București a avut abilitatea excepțională de a atrage resursele financiare ale statului pentru proiectul său de

cercetare socială și de reformare culturală a societății românești, care s-a suprapus, în perioada interbelică, peste interesul public al statului de a consolida România Mare” (p.55-56). Pentru realizarea acestui deziderat Gusti a fost omul „compromisului rezonabil”: „monografiștii s-au folosit de rege și de aparatul de stat al României Mari pentru a face reformă socială și pentru a înființa prima școală românească de sociologie (...) un asemenea compromis a meritat”. (p.56)

Eu aș avea o rezervă chiar și pentru utilizarea, fără o precizare necesară, a formulării „compromisului Școlii gustiene cu Regalitatea”. Nu era vorba de un compromis **de fond**. În programul de reformă, după câte știu, instituția regală nu avea niciun rol. Era poate un **compromis instrumental** cu Puterea care i-a oferit resursele financiare necesare și acceptul politic.

Atitudinea în funcție de poziția în „proces” a fost utopic programul lui Gusti?

Când evaluezi atitudinea unei persoane sau a unui grup social este absolut necesar să precizezi poziția în **procesul** respectiv – este vorba aici de o atitudine luată **într-un proces în desfășurare, mai ales la începutul lui, sau după încheierea procesului**. Viziunea la începutul unui proces, speranțele, proiectul de acțiune este inevitabil diferită la încheierea acestuia, atunci când constăți rezultatele.

Să luăm situația programului Gusti în anii 30. În acea perioadă, **în procesul social în derulare**, Gusti și gustiștii au promovat o schimbare profundă de orientare a societății, inclusiv a mentalității politicianilor: obiectivul lor nu a fost de a critica corupția și abuzurile lui Carol al II-lea, ci de a promova un program de reformă a societății românești, folosind inevitabil instrumentele politice existente. Pe atunci, clasa politică ignora satul și țăranimea, optând pentru perpetuarea unui sistem feudal târziu fondat pe exploatarea nemiloasă a țăranimii. Gustiștii constată că satul și țăranimea erau complet ignorate de politicieni, o *terra incognita*. Ei au pus satul și țăranimea în centru atenției publice și politice. Era vitală sprijinirea țăranilor de a ieși din ignoranța socială, prin educație, dar și prin promovarea valorii satului și asumarea responsabilității de sine a țăranimii cu sprijinul intelectualității. Guvernarea opta pentru o centralizare administrativă excesivă; obiectivul programului gustian a fost creșterea autonomiei administrației locale. Gusti și gustiștii au pus în atenția colectivă *starea socială a României* ca o problemă centrală, care trebuia cunoscută cu mijloacele științei și sprijinită politic pentru ieșirea din subdezvoltare. Obiectivul prioritar de a promova cunoașterea de sine a poporului român și pătrunderea științei în întregul sistem social au fost o contribuție de excepție. Programul sociologiei românești, prin viziunea și amploarea sa, a fost pe atunci unic în lume. Crearea/dezvoltarea multor instituții sociale noi, importante pentru o dezvoltare a societății românești. Dar programul gustian avea nevoie de resurse financiare și de posturi de muncă pentru specialiștii sociologi. Dar, cercetarea socială era finanțată pe atunci doar minor în micul corp profesoral universitar care risca să se izoleze în universități și în teorii abstracte. Gusti a convins pe Carol al II-lea să finanțeze

cercetarea socială și instituțiile importante pentru schimbarea societății românești. Pe cine altcineva să convingi pentru a obține suportul economic și social necesar?

Au fost și speranțe care s-au dovedit nerealiste, nu prin natura lor, ci prin așteptarea de a fi realizate în câțiva ani: neîncrederi și deziluzii (p.564). Speranța tehnică a lui Gusti a fost de a realiza peste 15 000 de monografii ale satelor în 4 ani (p. 565).

A venit războiul și a explodat criza societății românești. **Istoria** a șters eforturile și speranțele gustiștilor. Unele programe gustiene au murit. A fost Gusti un **utopist**? Nimic important din programul gustian nu este utopie. Tot ce a promovat era vital pentru România și posibil de realizat. Gusti a contribuit la modernizarea sistemului de statistică socială, a creat muzeul satului, a contribuit la schimbarea culturală a gândirii românești, iar în acest fel țărănimea a devenit social vizibilă. Gusti a creat un program unic ca amploare în lume, **școală sociologică de la București**, promovând din interiorul procesului istoric o viziune de schimbare necesară, utilizând realist oportunitățile disponibile. Într-o perioadă uimitor de scurtă, anii 30, Gusti a inventat idei și instituții noi. Dar alte componente ale **istoriei** nu au susținut programul *gustian*. Una este să promovezi reforme în interiorul realității existente și altceva, după ce un ciclu istoric s-a terminat, să critici cu mirare trecutul. După încheierea perioadei anilor 30, sau de pe marginea acesteia, poți fi tentat să faci judecăți radicale, dar naive, asupra procesului real.

Sfârșitul Războiului. România se afla la începutul unei noi lumi produsă de istorie. În această lume nouă, viitorul trebuia privit și, în limitele date de istorie, să identifice și să fructifice oportunitățile existente. Și sociologul Gusti se simțea responsabil, promovând programul unei lumi noi, nu din nou polarizată, ci bazată pe colaborarea tuturor națiunilor. Împreună cu un grup de universitari americani a propus la New York înființarea, după modelul Institutului Social Român, a *Institutului Social al Națiunilor*. Noul institut avea misiunea de a promova cercetări științifice complexe în fiecare țară și ca, pe baza acestora, să se realizeze o politică științifică internațională, fondată pe cooperarea dintre state. În proiectul gustian era și o colaborare între cele două lumi: capitalismul occidental și socialismul estic. Obiectivul ultim era asigurarea *păcii mondiale*. O altă utopie a lui Gusti exclamată de Rădulescu-Motru (p.570-571). Nerecunoscătoare, ignorându-l complet pe Gusti, istoria actuală a lumii pare a fi confirmat visul sociologului român. După 75 de ani de pace mondială, într-un proces mult mai complex decât Gusti prevăzuse, obiectivul gustian s-a realizat.

A fost Gusti un **utopist**? Este tentant să taxezi unele proiecte gustiene ca simple utopii pentru că nu au reușit în forma în care Gusti le-a formulat. Una este că ele nu puteau fi realizate prin natura lor, altceva că au eșuat sau că au fost amânate datorită unor factori externi cum este războiul. Gusti a construit durabil enorm. Dar pentru aceasta trebuia să fie un visător. Visătorul nu este un utopic. El a identificat, imaginativ și curajos, unele oportunități reale ale lumii la începutul procesului istoric. Ca să inovezi, trebuie să încerci, asumând multe eșecuri, altfel, nu poți realiza ceva.

Gusti a fost un promotor strălucit al sociologiei românești și al reformei societății românești, nu un meschin centrat pe interesul personal, așa cum murdar s-a sugerat, ci un patriot motivat de interese superioare. Nu a fost el de vină că istoria a gândit altfel!

[1] Referirile de aici sunt luate doar din cartea lui Bogdan Bucur.

15 ianuarie 2020

Institutul de Cercetare a Calității Vieții (ICCV): la 30 de ani. Un institut unic în lume?

Citit de: **427**

Link: www.romaniasociala.ro/institutul-de-cercetare-a-calitatii-vietii-iccv-la-30-de-ani-un-institut-unic-in-lume

Împlinirea unei vârste este un moment emoționant. Oamenii și instituțiile construite de ei sunt sisteme vii. Se marchează momentul „nașterii” și o trecere în revistă a ce au făcut în viața lor ființele vii. Nașterea lor este un moment important, dar doar ca o virtualitate. Viața cuiva este umplută cu ce a făcut, faptele care îi definesc existența. Celebrarea datei nașterii marchează intrarea în ființă, dar și cum a fost umplută viața și ce noi oportunități sunt pentru viitor.

ICCV este o ființă vie. A fost una dintre noile instituții românești înființate după Revoluția Română. Surpriza a fost că noua instituție avea, de la naștere, un titlu neobișnuit: **calitatea vieții**.

Preistoria ICCV. Orice ființă „vie” nu apare din neant. Există mereu un context care a pregătit-o și a produs-o.

În conștiința colectivă, termenul *calitate a vieții* începuse să fie utilizat în anii 60, exprimând sintetic punctul central al unei noi cute a istoriei. În Occident explozia economică post-război promitea intrarea într-o nouă fază: **răritatea** este în curs de depășire. Economia se va apropia, în fine, de nivelul nevoilor. Este

momentul să gândești ce faci cu prosperitatea, cum o convertești într-o calitate a vieții. Un grup de sociologi americani, la începutul anilor 70, au asimilat tema calității vieții în sociologie: ce înseamnă calitatea vieții ca stare socială, structura sa și mai ales ce metodologie de măsură trebuie utilizată.

Promisiunea ca noua temă să ocupe un loc central în gândirea epocii nu s-a îndeplinit. Lumea dezvoltată nu a intrat într-o nouă epocă de post-prosperitate. Creșterea economică a fost rapidă, dar părea că nu este, cum se credea, suficientă. Noua fază a istoriei, **neoliberalismul**, a fost dominată nu de întrebarea cum utilizezi prosperitatea, ci cum continui creșterea ei. Economicul a continuat să fie obiectivul prioritar. Tema calității vieții nu a ocupat centrul preocupărilor, ci a fost împinsă spre margine. În anii 80 ea a fost privită mai mult ca o ciudățenie. În sociologia americană interesul pentru această temă s-a subțiat. În sociologia europeană, termenul nu a prins deloc.

Paradigma socialistă nu a asimilat noua temă: avem un termen al nostru, mai bun: modul de viață socialist.

România a fost o excepție: termenul de calitate a vieții nu a fost respins ideologic, ci chiar acceptat ca legitim. La început, ca expresie a politicii de independență a României, s-a instaurat o toleranță față de inițiativa filozofilor și apoi a sociologilor de a introduce tema calității vieții. S-au publicat studii și, mai mult, s-au făcut cercetări empirice sociologice pe tema calității vieții.

În anii 70-80 sistemul ceaușist a intrat însă progresiv într-o fază de criză cronică. Confuzie ideologică și creșterea atitudinii negative față de știință. În 1977, sociologia este practic din nou desființată. Universitățile și instituțiile de cercetare nu mai fac cercetări sociologice empirice. În acest context confuz s-a lansat de către sociologi programul românesc de calitate a vieții. Cercetări empirice pe diferite aspecte ale calității vieții, surprinzător, au fost realizate la sfârșitul anilor 70, când cercetări sociologice academice nu au mai fost realizate. Ele au fost însă realizate din inițiative particulare, dar tolerate politic.[1]

În anii 70-80, surprinzător, în România tema calității vieții a primit o atenție mai accentuată decât în Occidentul neoliberal. Ea a fost promovată drept criteriu de performanță pe care programul comunist îl promisese. Un alt tip de critică a sistemului. S-au publicat studii, cărți. S-au făcut cercetări empirice, utilizând variante ale metodologiei americane. Confuzia ideologică și încurajarea tacită a unei gândiri independente a fost un context favorizant. Cercetările empirice pe temea calității vieții s-au bucurat de un suport social impresionant. Secretarul cu propaganda de atunci al centrului universitar București, Livia Clătici, a dat girul politic aplicării chestionarului controversat pe tema calității vieții. Cercetările empirice au fost susținute de o atitudine pozitivă nu numai a celor care au participat la interviuri, dar și de factorii de decizie din instituțiile în care cercetările s-au realizat. Cercetarea s-a făcut fără nicio resursă financiară: conducerea diferitelor instituții a asigurat multiplicarea chestionarelor, a aprobat realizarea de interviuri în instituțiile lor, prelucrarea pe calculator a datelor. Cutii de carton cu carduri de informații și multe ore de prelucrare a datelor pe uriașelor calculatoare existente pe atunci.

Cartea sintetică pe calitatea vieții, ***Indicatori și surse de variație a calității vieții***, a fost definitivată în 1980-81. Dar publicarea ei s-a izbit de o altă problemă. În noul context politic, nicio editură nu a fost tentată să publice o asemenea carte. Eram convins că proiectul este încheiat, iar manuscrisul cărții avea să se piardă într-un sertar. Șansa de publicare în noul context politic părea să fie zero. Cartea va trece în uitarea colectivă prin nepublicare.

Dar pot interveni factori personali neprevăzuți: profesorul Tudorel Postolache, un economist cu mare deschidere științifică, beneficiind de un prestigiu politic consolidat. I-a plăcut programul calității vieții. Când soarta cărții părea pecetluită, profesorul Postolache merge cu manuscrisul la o persoană importantă în sistemul politic: rudă cu Ceaușescu. Cu siguranță, fără să înțeleagă semnificația cărții, dar din respect pentru profesorul Postolache a semnat acceptul pentru publicarea cărții. Cu prețioasa semnătură, cartea a fost publicată în 1984. Cartea de sociologie pe tema calității vieții a fost se pare a doua sau a treia carte sociologică din lume pe această temă.

Publicarea cărții ***Indicatori și surse de variație a calității vieții***, însoțită de alte cărți și studii pe această temă, a fost fără îndoială un eveniment sociologic în România. A fost o probă că sociologia nu a murit.

Nașterea ICCV. Revoluția din 1989. Starea de spirit s-a schimbat. O nouă oportunitate istorică: o reconstrucție a societății românești.

Al doilea act care a stat la baza construcției unui nou institut: profesorul Tudorel Postolache a mers la noul prim-ministru, Petre Roman, și l-a convins că e nevoie de o nouă instituție de cercetare pentru construcția noii societăți: ***Institutul de Cercetare a Calității Vieții***. Petre Roman, încântat și el de această idee, a semnat pe 2 ianuarie 1990 actul de naștere al ICCV. 120 de posturi de cercetare, din care 84 de posturi finanțate imediat, urmând ca în următorii ani să se completeze la nivelul aprobat. S-a înființat și revista de *Calitate a vieții. Revistă de politici sociale*.

ICCV a fost primul și singurul mare institut de cercetare a calității vieții din lume. Tema supraviețuise în știința occidentală, dar mai mult ca o ciudățenie. Cercetări empirice de amploare nu se mai făceau, după cât știu, din anii 70. Cred că, și în prezent ICCV este institutul de cercetare pe această temă cel mai mare din lume.

De la început, Institutul a fost conceput ca fiind cu profil sociologic, dar multidisciplinar: economie, istorie, psihologie, antropologie, demografie. El trebuia să aibă o funcție esențială de a susține, cu mijloacele științei, procesul de schimbare socială declanșat de Revoluție. Să realizeze cercetări sociologice empirice, să monitorizeze și evalueze procesul de schimbare/ dezvoltare socială a României.

A fost un vis sau un program instituțional de cercetare realizat de cercetătorii din ICCV în acești 30 de ani?

Tematica cercetării a ICCV:

*** Calitatea vieții, standard e viață, venituri, consum, ocupare; stiluri de viață.**

*** Politicile socială: funcțiile sociale ale statului.**

*** Teoria și metodologia schimbării sociale proiectate.**

*** Analiza societății românești în tranziție.**

*** Problemele societății românești: sărăcie, inegalitate socială, situația romilor, egalitatea de șanse, copii și tineri, vârstnici ...**

Difuzarea rezultatelor științei:

Publicații:

Cărți: 280

Studii: 3 000

Rapoarte sociale: 320. Multe dintre ele cu peste 1 000 cititori.

Articole/eseuri în mass-media: câteva mii.

Crearea de instituții de difuzare a rezultatelor cercetării:

Revista Calitatea vieții: 4 numere pe an = 124 numere

Sociologie Românească (parteneriat): 4 numere pe an = 124 numere

România Socială din 2016: 345 articole; articolul cu cei mai mulți cititori: 18 365, cu peste 500 cititori ai fiecărui articol.

Inovația Socială, din 2009: 156 articole, cu 1 283 cititori în medie/articol.

Biblioteca Virtuală de Sociologie: sunt puse la dispoziția publicului 120 cărți și mii de studii și articole

Biblioteca ICCV: peste 5 000 cărți și studii

[1] Centrul de Cercetări pentru Problemele Tineretului a continuat să facă unele cercetări, dar cu alt profil și publicarea rezultatelor lor a fost restrânsă.

22 decembrie 2019

O întrebare: ce fel de cârmaci, ce fel de comandant?

Citit de: **177**

Link: www.romaniasociala.ro/o-intrebare-ce-fel-de-carmaci-ce-fel-de-comandant

Circulă în ultimul timp o filozofie sintetizată în dictonul: **statul de drept**. Formularea este normală, dar riscă să fie banală și, extinsă, chiar periculoasă. Cu toții vrem justiție, desigur. Nu orice justiție, ci **bună, corectă**.

Statul are misiunea de a crea legi și de a acționa pentru impunerea lor. Nu există un stat care să nu aibă promovarea justiției ca o misiune de bază a sa. Ceea ce pare a fi ceva de la sine înțeles, repetarea ei ascunde însă un mesaj: statul de drept este preocuparea prioritară a statului.

În mintea mea ideea este asociată cu imaginea unui vapor în mijlocul oceanului. Cârmaciul este priceput. Dă comenzi bune. Toți marinarii răspund cu promptitudine la comenzile lui. După câteva ore însă avem o surpriză: vaporul merge într-o parte, apoi în alta, merge înainte, se întoarce. În realitate nu cârmaciul orientează vaporului, ci curenții subterani îl duc într-o direcție sau alta. Vapor bun, cârmaci priceput. El se concentrează pe conducerea vaporului în a răspunde la valuri și vânturi. Dar asta nu e suficient. E grav dacă el nu știe încotro trebuie să meargă vaporul și nici nu se gândește la asta. Cârmaciul are nevoie și de un **comandant**.

Justiția este un cârmaci. Dar ea nu este comandantul țării. Funcționarea legală a societății este o condiție absolut necesară, dar ea nu este obiectivul statului. Liderul politic care își pune ca obiectiv prioritar legalitatea este exact cum este cârmaciul, poate priceput, dar vaporul merge în voia valurilor și vânturilor. Societatea are nevoie de o viziune care să cristalizeze direcția în care ea să meargă și o strategie de acțiune.

E clar. Avem nevoie de o justiție corectă și eficientă. Dar e bine ca ea să fie **discretă**, nu să țină locul **proiectului de dezvoltare a societății**.

09 decembrie 2019

De ce se simte vinovat apărătorul lui Ceaușescu?

Citit de: **343**

Link: www.romaniasociala.ro/de-ce-se-simte-vinovat-aparatorul-lui-ceausescu

Acum câteva zile am văzut la televizor o emisiune interesantă. Două ore s-a discutat o problemă de etică. Mi-am amintit cu nostalgie de primii mei doi ani după terminarea facultății: eram preparator la Universitatea București la etică. Am schimbat domeniul cu sociologia, dar interesul pentru etică mi-a rămas. Am fost surprins. De foarte mult timp nu am mai văzut emisiuni centrate pe teme de etică.

Invitat a fost apărătorul celor doi soți Ceaușescu la celebrul proces care i-a condamnat la moarte pe data de 25 decembrie 1989.

Discuția s-a purtat nu despre ce au făcut cei doi soți Ceaușescu și nici dacă condamnarea a fost sau nu corectă, ci despre problemele morale ale avocatului

lor. După 30 de ani, acesta se confruntă cu un adevărat proces de conștiință. Și-a asumat vinovăția morală pentru atitudinea pe care a avut-o atunci.

Avocatul a declarat că nu avea nicio îndoială asupra vinovăției grave a celor doi, dar evident nu era misiunea lui de a argumenta vinovăția, ci a procurorului. Apărătorul trebuia să susțină pe acuzați, desigur în limitele legii, să ajute judecătorii să înțeleagă faptele și să ia în considerare și punctele de vedere ale celor acuzați. Dar atunci de ce apărătorul a avut muștrări de conștiință?

M-am lămurit revăzând un fragment din proces: apărătorul a declarat apăsător de la început că cei doi soți Ceaușescu, fără îndoială, au săvârșit grave crime. Și asta a fost totul. Nu a spus nimic care ar fi putut contribui la o mai bună clarificare a procesului. Evident, nu și-a făcut atunci datoria de avocat. A încălcat etica profesională.

Problema procesului nu a fost certitudinea vinovăției celor doi, ci condamnarea lor grăbită la moarte și, mult mai grav, modul cum s-a desfășurat procesul care a fost și după părerea mea o rușine națională. Vinovat din acest proces nu a fost doar avocatul, ci toți participanții la proces. Avocatul este vinovat că a devenit acuzator, că nu a făcut niciun gest, nu neapărat în favoarea acuzaților, ci de a contribui la desfășurarea corectă a procesului.

Dar aici apare un lucru curios. După 30 de ani, avocatul soților Ceaușescu are muștrări de conștiință. E de apreciat. Ce m-a pus pe gânduri este însă modul în care avocatul a încercat să facă față la asumarea vinovăției sale. El a invocat două instanțe: conștiința sa și Dumnezeu. Cu propria conștiință pare că se descurcă. O cam trage pe sfoară. Scuze, evident, presiunea contextului, starea de spirit generală; el a vrut să spună ceva în sprijinul acuzaților, dar a fost întrerupt și nu a mai putut să continue. Ei, ca avocat, avea tot dreptul să-și ducă până la cap discursul său. Și, apoi, nu era de acceptat ca el să se asocieze cu procurorul acuzând vehement pe acuzați. În această situație, apărătorul avea datoria să explice pentru judecători care sunt argumentele acuzaților pentru care ei se consideră nevinovați. De fapt, avocatul nici nu i-a consultat pe învinuiți și să vadă care este punctul lor de vedere.

Profesional, avocatul este grav vinovat. Cu propria lui conștiință nu pare avea însă probleme. Are multe scuze. Problema cu Dumnezeu era mai complicată. Pe el nu poți să-l tragi pe sfoară. Nu poți invoca scuze. Dar a găsit o soluție și cu Dumnezeu. Acesta este **atoateiertător**. Deci și în privința Judecății de Apoi e liniștit. Dumnezeu e **Bun**. Atunci care este problema avocatului? A recunoscut vina, o condiție a clemenței divine, și poate fi liniștit. Mi s-a părut chiar că, în final, e fericit.

În fine, un alt aspect al problemei morale. Pentru mine este și problema **timpului**: când îți asumi vinovăția. Una este să o faci imediat, după faptă și să suporti sancțiunea. Și alta este ca, după 30 de ani, înainte de înfățișarea pentru judecata divină, să mărturisești. Timp de 30 de ani te-ai comportat ca și cum ai fost corect și te-ai bucurat de recompensa socială a imoralității tale nerecunoscută. Și, după ce ieși la pensie, când nu mai poți suporta sancțiunile,

mărturisești. E de apreciat că îți examinezi actele din punct de vedere moral. Dar clar e ceva important cu timpul, poate mai puțin din punctul de vedere al lui Dumnezeu, ci mai mult al oamenilor.

14 noiembrie 2019

Un test pentru viziunea politică a celor doi candidați pentru președinție

Citit de: **295**

Link: www.romaniasociala.ro/un-test-pentru-viziunea-politica-a-celor-doi-candidati-pentru-presedintie/

Peste 10 zile vor fi alegerile prezidențiale. Alegătorii se așteaptă ca cei doi candidați din turul doi să-și clarifice viziunile politice pe care vor să le promoveze.

Constituția cere ca președintele să nu aibă angajare politică, dar e normal să aibă o viziune politică. Noi, alegătorii, suntem îndreptățiți să știm ce viziuni politice au cei doi candidați.

În cazul lui Klaus Iohannis – dincolo că „*vrea să aibă partidul său, guvernul său și parlamentul său și vrea să distrugă partidul oponent*” – nu prea știm care este viziunea sa politică. Pentru ce fel de societate va milita?

Nici în ceea ce o privește pe Viorica Dăncilă nu știm prea mult. Unele lucruri le știm: ca președinte al unui partid și în calitate de prim ministru a promovat o politică, dar am vrea să știm mai clar pentru ce fel de societate va promova.

Clasificarea orientărilor politice în stânga/dreapta pare a fi prea simplificatoare, dacă nu chiar depășită. E nevoie de criterii de diferențiere mai precise.

Propun două întrebări care pot să distingă viziunile politice ale celor doi candidați.

Prima întrebare: care va fi rolul social al statului? Opțiunea politică **pro-socială** poate fi **spre zero** sau **mai accentuată**. Mai precis:

* **Stat social minimal.** Creșterea economică va duce automat la soluționarea problemelor sociale. Considerând că economia de piață asigură prin ea însăși creșterea economică cu efectele sale sociale pozitive, nu e necesară o politică distinctă de dezvoltare social-economică a țării. Politica socială se restrânge la „statul de drept” și la „**grupurile sociale și persoanele vulnerabile**”. Suportul social trebuie ținut la nivelul minim de supraviețuire.

* **Starea socială** a țării este un obiectiv politic important. Statul își asumă responsabilități sociale. Este un **stat social**. Economia nu asigură prin ea însăși soluționarea integrală a problemelor sociale. E nevoie de o intervenție activă a statului în funcționarea societății. Politicile sociale au deci un rol important, relativ independent de dinamica economiei.

A doua întrebare: mondialism sau interesul național? Iarăși e vorba de accent.

* **Mondialismul** consideră că România este parte a lumii, în special a UE. Economia românească nu are o dinamică proprie, ci în cadrul economiei lumii, mai ales a economiei europene. Integrarea mondială nu este numai economică, ci și socială. Starea socială este rezultatul unei politici europene. Politica socială a României are un loc secundar. Ea se aliniază la politica UE.

* **Interesul național** este un obiectiv politic important. Societatea românească este, firește, o parte a întregii lumi și în special a UE, dar ea are o dinamică a ei, problemele ei și caută soluții la aceste probleme. Societatea românească are propriile interese a căror satisfacere nu este automat asigurată în contextual mondial/european, ci necesită (și) un efort național. Statul român are o responsabilitate față de societatea românească de a promova interesele acesteia. România este o națiune independentă și în această calitate este membră cu drepturi egale a UE.

Viziunea politică a viitorului președinte al țării se definește în principal pe aceste două paliere: va promova o societate centrată pe economie, starea socială fiind rezultatul automat al dinamicii acesteia, **un stat social mic**, redus la susținerea „grupurilor vulnerabile”, dar și aceasta la minim, sau o societate cu o economie având o dinamică distinctă, statul asumându-și responsabilitatea și pentru starea socială a țării.

Este România o țară care își pierde rapid contururile ca parte a societății mondiale/europene sau o societate cu propria logică, orientată spre promovarea intereselor sale în contextul internațional? Mondialismul face din România o victimă fără șanse, afundându-se în subdezvoltare.

Un „stat de drept” este un obiectiv legitim, dar insuficient. România trebuie să dezvolte o politică articulată de ieșirea din subdezvoltare, preocupată de riscul marginalizării internaționale. O Românie fără o politică națională nu are coerența

internă suficientă pentru a face față presiunilor diverselor procese și interese externe, dar și interne, posibil slab convergente cu interesele generale ale societății românești.

Societatea românească este zguduită de exploziile unor probleme sociale grave de a căror soluționare nu ne-am ocupat suficient sau ne-am ocupat prost: abuzul sexual, traficul de copii și femei pentru exploatare sexuală, dar și pentru exploatare economică. Vor exploda cu siguranță și alte probleme care se vor dovedi extrem de grave, dar ignorate în prezent. Multe probleme sociale sunt ținute *sub preș*. A devenit o estimare larg acceptată public că „societatea românească, nu numai economia, e bolnavă”.

În acest context este nevoie de o regândire din temelii a politicilor sociale în România, a funcțiilor statului, mai ales în viața socială.

Așadar, care sunt programele sociale ale candidaților la Președinție?

CITESTE SI:

1. [Cu cine să votez pe 10 noiembrie? Hai să vedem](#)

Peste câteva zile vor fi alegeri pentru Președinte. Sunt mai mulți candidați. Ca sociolog, neafiliat politic, sunt obișnuit mai întâi să analizez.

Nu am citit cu atenție discursurile candidaților, dar cred că, în virtutea poziției lor, ei vor tinde să prefere un discurs electoral destul de predictibil.

Primul lucru care trebuie examinat: relația candidaților cu partidele politice. Cei mai mulți dintre cei **14** candidații, **9** reprezintă partide politice: Klaus Iohannis, Viorica Dăncilă, Dan Barna, Theodor Paleologul, Kelemen Hunor, Ramona Ioana Bruynssels, Cătălin Ivan, Viorel Cataramă, John Ion Banu. Alți **5** sunt candidați independenți: Mircea Diaconu, Alexandru Cumpănașu, Bogdan Stanoevici, Ninel Peia, Sebastian-Constantin Popescu. [[citește mai mult](#)]

2. [Cine va câștiga alegerile prezidențiale actuale este problema vitală a României? Da, dar ea ascunde problema reală.](#)

Probabil va șoca ideea acestui eseu: pentru România nu este foarte important cine va câștiga aceste alegeri prezidențiale, ci însăși *poziția de președinte* în sistemul nostru politic^[1].

Noul președinte intră în poziția care este predefinită. Desigur el are personalitatea sa, cu preferințele și proiectele sale. Dar spațiul în care intră îi conține opțiunile posibile și inevitabil generează conflicte și blocaje. În sistemul nostru politic actual, președintele nostru se confruntă cu un set de probleme structurale. [[citește mai mult](#)]

03 noiembrie 2019

Cu cine să votez pe 10 noiembrie? Hai să vedem

Citit de: **347**

Link: www.romaniasociala.ro/cu-cine-sa-votez-pe-10-noiembrie-hai-sa-vedem/

Peste câteva zile vor fi alegeri pentru Președinte. Sunt mai mulți candidați. Ca sociolog, neafiliat politic, sunt obișnuit mai întâi să analizez.

Nu am citit cu atenție discursurile candidaților, dar cred că, în virtutea poziției lor, ei vor tinde să prefere un discurs electoral destul de predictibil.

Primul lucru care trebuie examinat: relația candidaților cu partidele politice. Cei mai mulți dintre cei **14** candidații, **9** reprezintă partide politice: Klaus Iohannis, Viorica Dăncilă, Dan Barna, Theodor Paleologul, Kelemen Hunor, Ramona Ioana Bruynssels, Cătălin Ivan, Viorel Cataramă, John Ion Banu. Alți **5** sunt candidați independenți: Mircea Diaconu, Alexandru Cumpănașu, Bogdan Stanoevici, Ninel Peia, Sebastian-Constantin Popescu.

Constituția prevede că președintele se plasează „deasupra” partidelor, având rolul nu de a promova un partid politic împotriva altora, ci de a media negocierea politică, de a asigura un echilibru în interesul întregii comunități. Cum însă pot candidații susținuți de partide să răspundă la această exigență?

Pentru candidații veniți din **partidele mari** (PSD, PNL, USR-PLUS) este important să obțină în primul rând suportul membrilor partidelor lor, la care să adauge și votul altora. Poziția îi determină să profite de avantajul lor și să promoveze în primul rând, într-un fel sau altul, interesele partidelor lor. Dar au o problemă: există mereu suspiciunea că vor încălca prevederile constituției.

Candidații din **partide mai mici** trebuie să obțină nu atât suportul partidelor lor prea mici, ci în primul rând suportul unui segment cât mai larg din afara partidelor lor. Invocarea intereselor micilor partide din care vin nu ar avea avantaj. De aceea vor avea ca element central al programelor lor mai degrabă prevederea constituției: se vor situa deasupra partidelor, cu rolul de mediere între instituții, partide, grupuri sociale; vor promova interesul național, al întregii comunități. Este cazul de exemplu al lui Paleologul, Hunor sau Bruynssels.

Candidații **independenți**, ca de exemplu Mircea Diaconu sau Alexandru Cumpănașu, sunt mai liberi în raport cu partidele. Nu sunt legați de interesele unui partid și de aceea vor încerca să obțină votul unui segment larg electoral, fără specificări politice. Paradoxal, ei reprezintă, prin neangajarea lor politică, filosofia constituției: de a se plasa deasupra partidelor.

Poziția lui **Iohannis** este mult mai dificilă decât pare. Cei care au fost deja președinți au un avantaj distinct pentru noile alegeri. Dar ce a făcut Iohannis ca președinte nu-l poate ajuta prea mult. Va trebui să utilizeze în primul rând noi argumente **politice** și să atace cât mai violent principalul lui contracandidat, PSD.

Pe teren politic, Iohannis se va sprijini pe politica PNL. Dar PNL nu a prezentat nici până acum un program pozitiv de guvernare. Chiar dacă are un asemenea program, acesta probabil va fi dur liberal și ar stârni reacții populare. De aceea preferă să nu-l declare. Recurge la o politică negativă: acuză PSD ca partid, ca guvernare și, mai general, ca orientare politică. O asemenea strategie oferă un anumit confort: simplu, vom scoate din criză România, vom avea o politică în fine necomunistă.

Dar PNL nu este suficient. În mod sigur acesta poate să-i aducă în jur de 20% voturi. Iohannis va trebui să se bazeze și pe votul altor partide care au și ele o înclinare spre dreapta. Voturile lui Barna îi sunt absolut necesare. Și acestea pot să se ridice spre 20%, deși cred că ele sunt supraestimate, datorită volatilității lor. Dacă în turul doi vom avea Iohannis/Barna, cine va câștiga nu va fi foarte sigur. Dacă Barna dispare în turul întâi (cine i-a făcut-o?), voturile sale se vor scurge la Iohannis. Dar suportul politic, oricum am lua-o, nu este suficient. El nu poate conta decât pe în jur de 40%. Acest plus necesar de voturi este critic.

Ce opțiuni strategice are la dispoziție Iohannis? Să promită o poziție echilibrată, accentuând interesul tuturor, demonstrând că asta a făcut când a fost președinte și/sau promite că o va face în viitor? Excluz. A fost ales în 2014, curios, în condițiile în care partidul său, PNL, era un partid slab. Ca președinte, nu a avut posibilitatea de a promova propria sa politică chiar dacă ar fi vrut. Și a ales, ceea ce pare că i-a plăcut, să se retragă în relaxare. S-au apropiat următoarele alegeri. Să continue aceeași strategie, „să se retragă din nou în relaxare”, nu ar avea nicio

șansă. Inevitabil a ales politică de a **polariza electoratul, strategia războiului** împotriva unei jumătăți de populație, partidul cel mai puternic, PSD. Cu ce argumente? Un program politic liberal de dreapta nu era prea clar și nu ar fi fost foarte popular. A ales doar o mobilizare a tuturor segmentelor politice nemulțumite de PSD și să facă o mare alianță. Dar de abia la câteva voturi a reușit să demită guvernul PSD. Nu a propus un nou program pentru România, ci doar invective de tipul: e un partid comunist, e responsabil de dezastrul României etc. Și-a pus în program chiar să desființeze PSDul. Ne-am aminti că și în trecut cei care au obținut puterea politică au desființat partidele de opoziție. Cred că acest gest va intra în istorie. Mai mult. Iohannis s-a prezentat nu ca un președinte al tuturor, ci un președinte care împreună cu *partidul său*, PNL, va face *guvernul său* și se prezintă la actualele alegeri prezidențiale ca lider al unui *bloc politic anti-PSD președinte/ partid PNL, guvern PNL*. O coaliție extrem de fragilă care pare să dureze doar până la alegerea președintelui. Și apoi?

Viorica Dăncilă este și ea într-o situație dificilă. Ca președinte al PSD are avantajul de a fi susținută de un partid puternic, dar are și dezavantajul de a fi prizoniera partidului: îi va fi greu să promită că va promova interesele întregii comunități, și nu ale partidului său. PSD a rămas cel mai important partid, dar **singur**. Fiind la guvernare, nu a reușit să creeze o alianță cu alte partide. Dăncilă nici nu a avut timpul necesar pentru a-și consolida prestigiul de om politic. Este și victima unei campanii violente, jenant de necivilizată.

Strategia Dăncilă pare să se centreze pe accentuarea rolului constituțional al președintelui de mediator deasupra partidelor. Dar nu e clar cum ar abandona poziția de președinte al partidului și ar adopta poziția neutră de președinte al țării. Dar în condițiile atacurilor urâte din partea lui Iohannis la adresa PSD și a persoanei sale, o asemenea strategie nu este suficientă. Adoptarea unei politici „civilizate” nu poate avea rezultate în contextul actual. Ar trebui să treacă la o luptă deschisă, inclusiv personală, împotriva lui Iohannis și a partidului liberal. Probabil însă că o asemenea opțiune nu corespunde personalității lui Dăncilă și ar prezenta și riscuri mari. Iohannis a deplasat disputa prezidențială pe un teren neconstituțional, între programe politice de guvernare. Dăncilă pentru a răspunde lui Iohannis ar trebui să se plaseze și ea pe terenul neconstituțional al disputelor dintre programele de guvernare.

Dacă Iohannis ar putea să se prezinte în turul al doilea și cu coaliția largă anti-PSD ar avea șanse să câștige alegerile. Contracandidatul ar putea fi aproape sigur Dăncilă, susținută doar de PSD. Dar partidele care în prezent par să-l susțină pe Iohannis s-ar putea să se teamă de programul războinic care trece dincolo de rolul atribuit de constituție și sistemul politic s-ar deplasa spre o republică prezidențială. Nu este chiar exclus însă să apară ceva nou care ar deplasa suportul pentru Dăncilă.

În contextul actual, Mircea Diaconu pare să fie considerat de tot mai mulți că ar fi cel mai bun președinte. Dar situația politică nu-i este favorabilă. Imaginea lui publică este foarte bună, cu o istorie de angajare politică independentă, cu o poziție morală și responsabilă ireproșabilă, ar fi un președinte echilibrat, neangajat politic. Problema lui este să nu cadă între două grupări politice foarte puternice

care împreună constituie majoritatea electoratului. Nu cred că este timp să se limpezească situația și, cu regret, nu cred că Mircea Diaconu are o șansă să ajungă în turul doi. Dacă însă ar reuși, sunt convins că are mari șanse să obțină un suport larg împotriva oricărui candidat venit dintr-o grupare politică, Iohannis sau Dăncilă.

PSD cred că a făcut o greșală. Dacă l-ar fi susținut de la început pe Mircea Diaconu ar fi obținut un suport public foarte mare, contracarând eficient campania anti-PSD.

Dar dacă câștigă Iohannis? Să risc o predicție. Coaliția actuală nu va putea să se mențină după victoria lui Iohannis. Iohannis nu se va „retrage” lăsând liber jocul politic. Cu siguranță va dori să promoveze **politica sa** și, pentru aceasta, un guvern PNL. Un cerc politic vicios. PNL, fără sprijinul președintelui, nu va reuși să stea singur la guvernare. Și un guvern politic de coaliție, chiar bazat pe PNL, nu va mai putea fi controlat de președinte. Conflictul președinte/guvern ar fi inevitabil. Predicția mea este că președintele, cu iluzia puterii obținută prin alegerile prezidențiale, va prelua și conducerea partidului, și va introduce o guvernare președinte/PNL. Va avea în continuare nevoie de un dușman politic și va continua lupta împotriva PSD. Dar ce vor face celelalte partide politice? Or președintele, dezamăgit de luptele politice pe care nu le poate controla, se va „retrage” din nou, or va încerca să extindă și mai mult puterea sa, în contradicție tot mai clară cu constituția. În aceste condiții, cu siguranță vor apare tentative de suspendare a președintelui.

De aceea nu îmi plac aceste alegeri și nu știu încă ce voi vota.

21 octombrie 2019

Valoarea e obținută prin procedură sau prin eficiență?

Citit de: **222**

Link: www.romaniasociala.ro/valoarea-e-obtinuta-prin-procedura-sau-prin-eficienta/

Deplasarea de la satisfăcător la optimalitate

De la începutul său, OMUL a fost o ființă **activă**. El nu doar a *viețuit*, a *trăit*, ci a *acționat*. Acționând a reușit să trăiască mai bine. Între nevoi și posibilitățile de a le satisface s-a înscris căutarea de soluții.

Paradigma soluției unice a dominat aproape întreaga istorie a omului. Herbert Simon a formulat o estimare a comportamentului standard al omului: *oamenii se opresc de regulă la prima soluție satisfăcătoare pe care reușesc*

să o identifice. O acțiune poate fi or bună, or proastă. Evaluarea opțiunii este simplă: reușești, și ești satisfăcut și nu mai cauți altceva, sau eșuezi și doar atunci cauți o altă cale de acțiune.

Paradigma pluralității opțiunilor posibile și decizia optimă a început timid să se contureze. O întreagă revoluție: să explorezi *soluțiile posibile, alternativele*; să le evaluezi; să alegi dintre alternative, toate satisfăcătoare dar în grade diferite, pe cea mai bună. A apărut un nou concept: *soluția optimă*. O nouă provocare. Nu să alegi o soluție doar bună, nici mai bună decât altele, ci *soluția cea mai bună posibilă*. S-a dezvoltat în matematică o întreagă metodologie de a identifica soluția optimă, cea mai bună posibilă.

Sociologia riscă să se mărgineze la a fi o *știință a realității sociale așa cum ea există*. Explorarea alternativelor lărgeste viziunea sociologiei: ea devine și o știință a *posibilului*. Astfel, sociologia poate fi și un instrument al schimbării sociale, a inovației sociale. Din știință *descriptiv-explicativă*, sociologia se dezvoltă și ca *sociologie constructivă*. Apare un alt grup de mijloace analitice: *explorarea posibilului, inovația, evaluarea, eficacitate, eficiența socială*[1].

În anii 1960-70 a explodat interesul pentru noua paradigmă. S-a sperat că lumea trece din faza *satisfăcătorului* în cea a *optimului*. Noi tipuri de activități au început timid să se contureze: **explorarea alternativelor** și **evaluarea** lor. A apărut un nou concept, vârful noii paradigme: **eficiența**. Conceptul de eficiență era utilizat cu câteva secole înainte în fizică cu o semnificație strictă. A fost asimilat și în economie. Sociologia a manifestat un interes pentru potențialul mai general al conceptului: **eficiența socială**.

Calculul optimului presupune deci o procedură simplă în aparență: să identifici **toate** soluțiile posibile, să le **evaluezi**, să le **ierarhizezi** și evident vei alege **soluția cea mai bună**.

Dar optimul s-a dovedit mult mai complicat decât s-a crezut. Cel mai adesea nu poți lista complet toate soluțiile posibile. Poate scapi tocmai soluțiile cele mai bune.

Herbert Simon oferă două exemple convingătoare a noilor dificultăți cu care ne putem confrunta. Problemele de șah. În principiu, orice problemă de șah are o soluție optimă, dar pentru a o găsi trebuie să listezi **toate** soluțiile posibile și să identifici soluția cea mai bună. Simplu, dar șahistul o poate face? Niciun șahist nu poate. S-a încercat cu calculatorul care are o capacitate de calcul mult mai mare. Nici el. Numărul de alternative care ar trebui considerate depășește capacitățile actuale de calcul: ele pot atinge 10 la puterea 120. Același lucru se întâmplă și în cazuri mai simple. Dacă ai 5 localități pe care trebuie să le vizitezi. Este ușor să calculezi circuitul optim, adică cel mai scurt. Dar dacă vrei să vizitezi 50 orașe ? Problema devine încă insolubilă. Suntem departe de a putea lista numărul imens de posibilități de drumuri în acest caz pentru a le ierarhiza și a găsi drumul optim.

Cum putem face față exploziei numărului imens, nedefinit, al alternativelor posibile ? Răspunsul este **inovația**. Descoperim mereu noi posibilități pe care nu le-am știut până acum. Mulțimea soluțiilor posibile e deschisă: poți **inova**, adică poți identifica noi alternative, diferite de cele pe care le știai.

Și ai în față o mulțime de alternative, dar nu știi dacă le-ai evaluat corect și, pe această bază, să identifici soluția cea mai bună. În cazuri simple da, știm. Dar în situațiile complexe nu știm. Din acest motiv, conceptul foarte promițător de optim tinde să fie mai degrabă evitat. În situații complexe, nu avem proceduri de identificare a soluției optime.

Ceea ce la început pare simplu, imediat devine foarte complicat. În modelele simple, se poate găsi soluția optimă. Dar în viața socială situațiile sunt extrem de complexe, optimul tinde să devină și el mai degrabă un *vis*.

Evaluarea eficienței versus evaluarea procedurală

Surpriza tranziției românești. Tranziția a deschis o enormă oportunitate. *Paradigma schimbării sociale proiectate* promitea să devină fundamentul politicii de schimbare socială. Conceptele acestei paradigme, *alternative/ evaluare/ eficacitate/ eficiență socială*, urmau să fie curențe ale limbajului politic. Surpriză. Chiar conceptul central al paradigmei schimbării proiectate, *eficiența socială*, foarte rar o găsești în comunicarea cotidiană. Programele/ proiectele de schimbare socială au devenit curențe. Evaluarea acestor programe este crucială, dar **evaluarea eficienței** lor este o raritate, locul central este ocupat de **evaluarea procedurală**.

Un exemplu din experiența Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV). Un consorțiu de 5 institute academice și universitare a obținut un program european de creștere a capacității de cercetare științifică a tinerilor, mai ales a propriilor institute. Programul consta din acordarea a 150 burse doctorale și postdoctorale, organizarea, monitorizarea și evaluarea activității bursierilor.

Am considerat, firește, să ne concentrăm pe evaluarea finală a eficienței programului: tinerii din programul de 2 ani și-au îmbunătățit semnificativ capacitatea de cercetare științifică? Am utilizat indicatori de performanță, raportați la costul programului. Deci o estimare a *eficienței* programului. Acesta a fost substanța raportului nostru final trimis instituției care administra programele de acest tip. Am fost satisfăcuți de eficiența programului. Indicatorii de performanță certifica un progres mai mare decât așteptările. Dar am primit un verdict negativ și obligația de a înapoia o mare sumă de bani din program. Vreo 80 de pagini în care nu se făcea nicio referință la rezultatele programului, ci o mulțime de critici de procedură: că un raport a întârziat cu 2 zile, că raportarea pe o componentă trebuia făcută altfel, că se încalcă o normă procedurală foarte ciudat interpretată, etc, etc. Am cerut să începem discuția cu evaluarea eficienței programului. Dialogul s-a dovedit imposibil. Gândeam în paradigme diferite. Răspunsul: nu e competența noastră; nu e autoritatea noastră; noi facem doar o evaluare procedurală. Dar cine face evaluarea eficienței programului? Nu e treaba noastră, nu facem o evaluare a conținutului. Dar cine o face? Am înțeles că nimeni. Atunci am realizat care era problema. Programul conținea o mulțime șocantă de reguli de procedură. A fost vreuna nerespectată? Frecvent ne ciocneam nu de o regulă procedurală, ci de interpretarea acesteia făcută de evaluator. Încerci să explici de ce o procedură sau alta nu e adecvată programului tău sau că o regulă procedurală trebuie interpretată altfel. Nu ai cu cine discuta.

Suntem într-un proces nu pentru că ar fi fost utilizate abuziv fondurile sau că rezultatul nu ar fi fost bun, ci eventual nerespectarea unor presupuse norme procedurale și ele interpretate ciudat.

Am realizat că se utiliza un sistem procedural extrem de stufos care te sufocă. Să fii atent la mulțimea de proceduri, în loc să te concentrezi pe conținutul activității. Să faci o mulțime de rapoarte intermediare și finale, evident doar procedurale. În acest program, Institutul a trebuit să producă o cantitate imensă de hârtii. Și toate în cel puțin trei exemplare. Mai periculos: birocrăția pe lângă faptul că nu e o formă eficace de control, ci mai mult ea oferă un spațiu extrem de favorabil abuzurilor de toate felurile, inclusiv raportarea falsă.

Nu aș fi pus în discuție acest caz care ar putea fi o excepție. Dar nu e. Multe institute ale Academiei se confruntă cu aceeași problemă. Mai mult. În jur sunt o mulțime de programe finanțate substanțial cu realizări disproporționat de mici. Starea actuală este caracterizată printr-un deficit sever de evaluare a eficienței, dar de un exces birocratic. Situația actuală este îngrijorătoare.

Îmi este teamă că în întreaga administrație ne apropiem de un vârf al birocratizării. Soluția: este vital lansarea unui program de curățire a sistemului birocratic și a-l face eficient, responsabil și mult mai ieftin.

Dincolo de o limită rezonabilă și normală, obsesia birocratică produce o reglementare procedurală excesivă, o supra reglementare care distruge abordarea creativă și responsabilă. Sistemul a generat o explozie a birocrăției care a devenit o patologie paralizantă.

[1] O expunere sistematică a conceptelor acestei noi paradigme a *sociologiei constructive* poate fi găsită încă în 1977 în Cătălin Zamfir, *Strategii ale dezvoltării sociale*, p. 102-124 și în *Structurile gândirii sociologice* (1987, 1999, capitolele 9, 10 și 11). Noile concepte ale acestei paradigme sunt asimilate în dicționarele și enciclopediile sociologiei: *Dicționarul de sociologie* (1993, 1998), *Dicționarul de politici sociale* (2002), *Enciclopedia dezvoltării sociale* (2007).

25 septembrie 2019

Cine va câștiga alegerile prezidențiale actuale este problema vitală a României? Da, dar ea ascunde problema reală.

Citit de: **815**

Link: www.romaniasociala.ro/cine-va-castiga-alegerile-prezidentiale-actuale-este-problema-vitala-a-romaniei-da-dar-ea-ascunde-problema-reala

Probabil va șoca ideea acestui eseu: pentru România nu este foarte important cine va câștiga aceste alegeri prezidențiale, ci însăși *poziția de președinte* în sistemul nostru politic^[1].

Noul președinte intră în poziția care este predefinită. Desigur el are personalitatea sa, cu preferințele și proiectele sale. Dar spațiul în care intră îi conține opțiunile posibile și inevitabil generează conflicte și blocaje. În sistemul nostru politic actual, președintele nostru se confruntă cu un set de probleme structurale.

Autoritatea președintelui român. Poziția de președinte definită în sistemul nostru politic generează o problemă structurală: ea conferă o *autoritate abstractă*. Votul universal creează iluzia că președintele va exprima voința întregii populații și este responsabil de cum promovează programul său politic. Dar nu i se oferă *autoritate executivă*, guvernul o are, și nici o *autoritate legislativă*, pe care parlamentul o are. Poziția președintelui român este parțial similară cu poziția împăratului în lumea modernă, dar foarte frustrantă. Regele nu trebuie să facă politică și nici legi. Nu se presupune că vine cu un program și nu este responsabil de starea națiunii. Regele nu este ales de populație, ci de o tradiție care de fapt nu-i conferă o autoritate decât simbolică. Tradiția presupune că el nu va fi membru al vreunui partid politic și va avea o autoritate foarte limitată. Doar să se bucure de situația sa social-economică privilegiată.

Președintele este un fel de rege pe 5 ani. Ales printr-un vot universal, are iluzia că are o mult mai mare autoritate decât regele. Se presupune că trebuie să vină cu un *program* și va fi responsabil de starea națiunii. Dar care este programul președintelui ? Nu poate veni cu un program executiv sau legislativ, ci doar un *program abstract*: o societate "modernă", „să fie bine”, să lupte împotriva corupției (cum ?), România să fie o țară europeană, românii să fie fericiți. Acest ultim obiectiv l-am văzut pe un mare perete în care era programul unui candidat. În această situație, candidații la președinție nu pot avea programe prea diferite, dar jocul politic îi forțează să mimeze diferențe. Și atunci, acestea pot fi doar de cum ele sunt formulate.

Constituția cere ca *președintele să nu fie angajat politic*. Dar cum poate fi el așa când este susținut de o grupare politică în competiție cu alta? La alegeri, candidații nu trebuie să se prezinte ca reprezentând o grupare politică, dar, fără să o declare, o vor da de înțeles pentru că altfel vor pierde suportul politic. Așa se întâmplă în actualele alegeri prezidențiale. Candidații cu șanse sunt promovați de principalele partide: PNL, PSD, USR PLUS. În fapt partidele din care fac parte mobilizează electoratul. Partidele aleg deci președintele. Inevitabil Președintele este un instrument al partidelor în lupta lor pentru putere.

Neputând să se prezinte ca membrii ai unui partid politic, se vor prezent doar ca persoane: sunt „oameni de bine”, oameni de încredere, zâmbesc, dau mâna cu oamenii și fac promisiuni abstracte.

Candidații independenți sau susținuți de partide mici, sunt forțați să invoce doar programe neutre politic: asigurarea unui echilibru politic, corectitudinea și competența personală, evitând vreo apartenență politică care nici nu le-ar aduce vreun avantaj.

Doar în momentul de criză profundă a întregului sistem politic, o persoană independentă poate fi aleasă. Așa s-a petrecut în Ucraina unde a fost ales cu 70% din voturi un actor fără afiliere politică.

Conflictul între cele două surse de autoritate. Prin votul său, populația conferă autoritate celor aleși. Dar populația alege pe de o parte parlamentul și prin acesta guvernul, iar pe de altă parte pe președinte. Inevitabil, sistemul cu două surse de autoritate duce inevitabil la un conflict structural. Toți președinții de până acum s-au confruntat cu tensiuni, duse până la conflict cu guvernul, implicit cu parlamentul. Iliescu l-a înlăturat pe Petre Roman, profitând de criza socială a tranziției, și a instaurat o guvernare în acord cu viziunea sa. Constantinescu a fost mereu în relații tensionate cu guvernele, care se schimbau frecvent. Și lipsit de suport politic, nu a mai candidat. 200-2004, PSD a avut și guvernul și președintele. Asta nu înseamnă că a fost o perioadă de consens. Tensiunea a fost în creștere, Năstase reușind să-și impună voința în relația cu Iliescu. Apoi a alternat tensiunea Tăriceanu/Băsescu, Băsescu domină complet pe Boc și a sfârșit într-un conflictul cu guvernarea PSD și cu populația: cei aproape 7 milioane și jumătate de români au votat demiterea lui Băsescu, dar acesta este salvat de intervenția Occidentului. Cum putem explica asta? Mie îmi vine în minte doar o explicație: Occidentul are alergii la orice orientare politică mai de stânga. Dar să fim mai preciși. PSD nu este de stânga, ci un partid tot de dreapta. Dar cu o anumită înțelegere pentru starea socială a populației. Iohannis nu s-a înțeles de la început cu guvernarea PSD-ALDE, sfârșind cu un adevărat război.

Adrian Năstase a introdus o "bombă" care a produs o accentuare a incertitudinii în această relație. Parlamentul este ales pentru 4 ani și președintele pentru 5 ani. Chiar dacă la alegerile inițiale președintele și parlamentul a aceeași orientare politică, în ultimul an relația se poate schimba radical.

Ce va fi "după"? Presupunem că Iohannis va câștiga. Cristoiu, acum câteva zile, la TV a estimat că președintele, în virtutea stilului său comod, va "merge la culcare" pentru următorii 5 ani, indiferent ce guvern va fi. Eu cred că o asemenea evoluție nu e probabilă. Va interveni și o nouă notă personală: Iohannis a căpătat gustul luptei. Comportamentul său va depinde de ce guvern va fi. Un guvern PSD: Iohannis va continua și mai violent războiul cu guvernul și cu partidul PSD. Problemele României vor continua și ele vor oferi argumente pentru războiul președintelui. Să presupunem că guvernul va fi al președintelui. Se va duce la "culcare" cum a prezis Cristoiu? Nu cred. La început, războiul împotriva PSD va ocupa politica prezidențială, dar e clar că treptat acesta nu va mai fi un dușman suficient. Și guvernul lui îi va tulbura somnul: guvernul PNL va fi slab datorită poziției sale politice fragile, a lipsei unui program coerent, conflictele interne și gravele probleme predictibile ale țării. Nemulțumit de performanța confuză a „guvernului său”, va prelua conducerea. Se va repeta perioada Băsescu/Boc. În faza a doua a mandatului, dacă guvernarea cum cred eu nu va merge prea bine, de abia atunci va merge la "culcare", dând vina pe ceilalți: am încercat să fac ce trebuie, dar ce să faci cu "românii".

Intrăm într-o nouă fază a tensiunii președinte/ guvern-parlament. Încălcând prevederile constituționale, președintele face declarații războinice. El nu vrea doar președinția, ci și *guvernul său*. E o premieră absolută: președintele pare să vrea clarificarea actualei situații confuze prin instaurarea unei formule politice *prezidențiale*. Dreapta politică este foarte fragilă, deși puternic susținută de Occident, și nu pare a fi pregătită pentru lupta politică. Singura șansă este ca președintele să i-a inițiativa să conducă procesul politic, să câștige nu numai alegerile de președinte, ci și să "aibă guvernul și parlamentul său". Pentru asta, Iohannis vrea noi alegeri sau să modifice coalițiile politice. Dar PSD este singurul

partid puternic care îi stă în cale și trebuie distrus. Iohannis deschide o nouă epocă politică: președintele în război cu un partid politic. De fapt, programul Iohannis este schimbarea radicală a profilului statului român: în locul unei *democrații parlamentare cu un președinte cu o poziție importantă, dar lipsit de autoritate efectivă, un stat prezidențial care își produce propriul guvern și parlament*.

Dăncilă, dacă devine președinte, cu siguranță va adopta o strategie non-conflictuală. Cu un guvern PSD, tensiunile vor fi și ele inevitabile, dar mai atenuate datorită stilului său. Va încerca să apere guvernarea de criticile opoziției și va încerca să intervină în guvernare, dar mai degrabă discret. Dacă opoziția câștigă, la început va încerca să coopereze, dar dacă nu va fi posibil, își va restrânge activitatea la sarcinile de rutină ale unui președinte și va asista la dificultățile guvernării și aștepta viitoarea criză.

Câteva reflecții finale.

Democrația este un sistem similar cu cel din sport: mai multe echipe în competiție. Fiecare echipă vrea să câștige, dar respectând *regulile jocului* și pe adversari. O echipă poate fi „cea mai bună” doar *jucând* cu celelalte echipe, nu eliminându-le. Democrația este o competiție între partide. Desigur, poți câștiga distrugând partidul advers, dar ieși din sistemul democratic și aluneci în dictatură.

România se va confrunta în viitor cu o problemă vitală, ieșirea din subdezvoltarea europeană, și ar trebui să se concentreze nu pe conflictele pentru o putere care nu va fi decât fragilă, ci de a coagula o viziune despre cum am putea să ne angajăm într-un proces rapid de dezvoltare social-economică.

Situația României se agravează însă artificial: la marile dificultăți social-economice se adaugă conflictul cronic președinte/ guvernare. De aceea, urgent este să ne eliberăm de această problemă suprapusă.

Este vital nu cine va fi președinte, ci să reconsiderăm poziția președintelui. Să recunoaștem că un președinte pe deasupra partidelor politice a fost pură iluzie. Și efectele acestei iluzii le plătim de 30 de ani. Soluția, indiferent cine va câștiga acum alegerile prezidențiale, este să declanșăm urgent o dezbatere națională pe tema arhitecturii sistemului politic.

^[1] Aici pornesc de la o analiză pe care am schițat-o mai înainte: *O nouă criză politică: Problema de fond nu este a Președintelui Klaus Iohannis, ci a Constituției*, 28.12.2016, în Cătălin Zamfir, **51 eseuri despre starea socială actuală a României: 2015-2019**, România socială sau în *Biblioteca virtuală de sociologie*.

10 septembrie 2019

Exploatarea sexuală criminală: o problemă globală a României (1)

Citit de: **275**

Link: www.romaniasociala.ro/exploatarea-sexuala-criminala-o-problema-globala-a-romaniei-1/

*Sunt două posibilități ca o problemă socială gravă
să rămână netratată: să fie ignorată sau
natura ei să fie definită greșit.*

În ultima lună a izbucnit în atenția publică problema *traficului de ființe vii*.

La început, a apărut ca o problemă punctuală într-o comunitate: două fete adolescente au dispărut. Pe baza unor informații, o persoană, Dincă, este acuzată: le-a răpit și se pare că le-a ucis. Arderea probabilă a celor două fete a șocat prin brutalitatea sa. "Criminalul" a mărturisit că el a fost autorul. Părea să fie o problemă la limita între crimă socială și patologie psihică și, prin pedepsirea autorului, problema părea că va fi închisă.

Au apărut și reacții liniștitoare. Ce, asta e o problemă ? Fata probabil a fugit cu un băiat. Nu e în regulă, dar ce să facem. Așa sunt ele, fetele.

Dar lucrurile s-au complicat. Nu s-au găsit cadavrele. Criminalul a mărturisit că corpurile au fost incinerate și de aceea nu pot fi găsite. Dar a fost tulburătoare întrebarea: incinerarea corpurilor biologice este mult mai complicată decât se zice. Asta se putea realizată de criminal cu mijloacele sale fără să rămână orice urmă ?

Rapid, de la o problemă individual-patologică s-a extins la suspiciunea unei probleme sociale. Au apărut informații că era în comunitate o practică socială de exploatare sexuală a fetelor, mai ales a adolescentelor. De ce chiar la Caracal? Timid se lansează și un alt factor: prostituția stimulată de cererea soldaților străini din zonă. La această "activitate" participau oameni de afaceri, persoane din sistemul administrației publice și, cel mai grav, din poliție și procuratură. Autorul presupus al celor două crime făcea parte din respectivul grup. Concluzia logică: de fapt cel puțin dispariția celor două fete era o parte a unui sistem de exploatare sexuală, de răpire și vânzare criminală, locală și internațională. Deci o întreagă rețea.

Imediat, problema ia dimensiuni explozive. Nu e un caz individual, ci o rețea socială. Și nu s-a întâmplat numai la Caracal, ci apar public informații că de ani de zile rețele criminale similare s-au consolidat și în alte zone ale țării.

Opinia publică a fost impresionată și pentru că nu era vorba doar de prostituție, destul de tolerată în diferite grade și forme, ci de răpire a copiilor, fete și băieți, exploatare a minorilor, integrare cu violență a acestora în sistemul criminal de exploatare sexuală.

Opinia publică este surprinsă și de reacția sistemului public. Procuratura și poliția știau de acest fenomen, dar au manifestat o toleranță greu de explicat. Mai mult, sunt cazuri de participare a unor polițiști, se pare și procurori, la asemenea sisteme criminale în calitate de „beneficiari”.

Comunitatea este șocată: cum a fost posibil ? De mai bine de o lună acest caz a ocupat atenția îngrozită a României. Și el este departe de a fi clarificat cu toate ramificațiile sale.

Rezonanța socială a cazului a fost amplificată de explozia unui alt caz doar cu o lună înainte, în aceeași comunitate, care a tulburat opinia publică: adopția internațională a unei fete de 8 ani, Simona. Întreaga procedură a adopției părea a fi încălcat multe norme legale și morale, din acest motiv suspectată de a fi un alt caz de vânzare internațională.

Pe mine mă îngrijorează și un alt aspect. Exploatarea sexuală criminală a copiilor (dar de ce nu și a adulților ?) este tratată doar ca o problemă juridică, presupunându-se că intervenția sistemului juridic este suficientă. Cum putem explica faptul că nimeni nu s-a gândit că și **sistemul public de protecție a copilului** are o responsabilitate în această problemă ?

Dar factorul politic nu este îngrijorat de gravitatea acestei probleme ? Politic, e ca și cum ea nu există. Datele internaționale prezintă România ca una dintre țările cele mai importante exportatoare de "carne vie": internațional „se știe”, dar național se ignoră. Niciunui parlamentar nu i-a venit prin minte să o pună în discuția Parlamentului ca o problemă gravă a României.

Ce este grav este nivelul "minor" la care problema *traficului de ființe vii* este plasată: e o problemă regretabilă, dar a unor persoane, da, jenant și a unor persoane din administrația publică, chiar a unor comunități. Dar nu este o problemă a României.

Eu cred că trebuie să căutăm o cauză mai profundă a acestei situații, în însăși arhitectura sistemului valorilor care guvernează funcționarea societății românești actuale. Strategia tranziției românești conține o incoerență valorică structurală. Pe de o parte, în istoria recentă România a aderat la toate convențiile internaționale cu privire la *drepturile omului*. În 2005 România chiar a semnat *Convenția Consiliului Europei privind lupta împotriva traficului de ființe umane*. Ei și ? Simple semnături pe hârtii. Dar drepturile omului, în afara Constituției, după câte știu nu sunt incluse în forme *funcționale* în documentele politice și juridice.

Paradoxal, întreaga strategiei tranziției în România a incorporat în viziunea sa o altă orientare valorică, cu alte priorități: ***reforme structurale, în centrul cărora a stat privatizarea rapidă cu orice preț, realizate cu costuri sociale considerate ca inevitabile și deci ignorate.*** Starea socială este considerată la un minim doar pentru a fi evitate exploziile sociale. În întreaga politică a tranziției masa societății a fost sistematic ignorată. Nu sunt locuri de muncă ? Să migreze. Sunt salarii mici ? Veți să blocați economia. Sunt fete "exportate" ? Familiile să aibă mai multă grijă. Nu este întâmplător că victimele traficului de ființe umane sunt selectate din zonele cele mai sărace, marginale: din localitățile rurale și urbane sărace.

O singură concluzie: întreaga tranziție a României s-a caracterizat printr-o neglijare cronică a celor mai multe probleme grave ale societății românești, multe dintre ele aflate în agravare. Se invocă "resursele publice sunt limitate". Și deci discutarea lor publică excesivă produce frustrare colectivă. E adevărat, dar doar în condițiile pasivității. Evaluarea continuă a problemelor sociale este un mecanism de activizare. Conștientizarea la nivelul colectiv mobilizează, crește eficiența tratării lor și scade costul.

Care este responsabilitatea noastră a sociologilor în contextul actual ? Să punem analiza problemelor sociale ale țării ca o prioritate.

[1] "Problemele sociale" reprezintă una dintre temele cele mai importante ale sociologiei. Teoria problemelor sociale poate fi găsită expusă sintetic în Cătălin Zamfir și Simona Stănescu (coord.), *Enciclopedia dezvoltării sociale*, Polirom, 2007, p.455-464

Exerciții de sociologie: cum cercetăm realitatea socială?

Link: www.romaniasociala.ro/exercitii-de-sociologie-cum-cercetam-realitatea-sociala/

O analiză sociologică^[1] are două nivele: primul nivel, **descriptiv**, descrierea realității sociale. Această operație produce *fapte sociale/ sociologice*, rezultatul înregistrării realității sociale cu instrumentele cercetătorului. Al doilea nivel, **explicația**. Cum explici faptele sociale. Sociologul are deci două „produse”: descrierea realității sociale, *faptelor sociale*, și *teorii, explicații* ale faptelor sociale, ale realității.

Cele mai multe analize sociologice, în faza actuală, oferă mai ales fapte sociale colectate cu chestionarul: sute de răspunsuri la întrebări. Unele întrebări oferă informații despre starea obiectivă: sexul, vârsta, etc. Cele mai multe întrebări oferă însă informații despre cum *estimează* respondenții realitatea socială și cum ei le *evaluatează*. Chestionarele oferă în principal deci informații despre *starea subiectivă a populației*. Bun, e foarte important.

Adesea se consideră ca de la sine înțeles că datele subiective oferite de chestionar sunt descrieri corecte ale realității sociale. Dar această presuposiție ridică multe probleme. Voi lua pentru exemplificare o temă căreia sociologia actuală îi acordă un interes special: *încrederea/ neîncrederea în ceilalți oameni*. Încrederea/neîncrederea este un *fapt social/ sociologic*, sota socială importantă: liantul sociabilității. Cum o analizează sociologul ?

Cea mai ușoară metodă este să întrebi pe oameni *dacă au sau nu încredere în ceilalți*. Obținem astfel informații despre *starea* subiectivă de încredere/ neîncredere. Dar chestionarul reflectă *starea subiectivă* a respondentului doar mediat. Răspunsurile la chestionar sunt *declarații* ale stării subiective. În ce măsură *declarațiile* sub forma răspunsurilor la chestionare reflectă corect starea subiectivă a „respondenților” este o întrebare deschisă. Declarațiile reflectă ce cred oamenii, dar și impactul *normelor sociale*, cum ar trebui să se comporte oamenii atunci când vorbesc despre ei înșiși.

Ne confruntăm și cu o altă problemă: răspunsul la întrebări exprimă doar *estimarea punctuală* a situației conținute în întrebare, sau și *starea de spirit mai generală* a respondentului, care își pune amprenta asupra modului în care acesta răspunde la toate întrebările din chestionar ? Cu alte cuvinte, răspunsurile la un chestionar sunt independente unele de celelalte sau exprimă și o stare de spirit globală a respondentului care colorează toate răspunsurile sale^[2].

Am putea să complicăm și mai mult problema întrebându-ne în ce măsură *starea subiectivă, percepția, declarată* în chestionar reflectă *comportamentul real* de încredere/ neîncredere al respondentului. Analiza comportamentului de încredere/ neîncredere este mult mai dificilă decât să soliciți percepția respondentului despre comportamentul său. Nu cumva sociologul se află acum în situația de acum câteva secole a doctorului ? Mergeai la doctor: ce te doare ? În piept. Atunci ia această doctorie. Din fericire, medicul a depășit cu mult acest nivel. Doctorul la început întreabă pe pacient ce îl doare, dar apoi îl „consultă”, adică analizează cu instrumente tot mai sofisticate starea reală a acestuia. Dar să nu mergem prea departe.

Sunt continuu surprins de ce asemenea probleme par să fie ignorate în multe analize, preferându-se credința necritică că răspunsurile la chestionare reflectă direct și neproblematic starea de spirit a respondentului și, prin intermediul ei, a realității.

Luând în considerare preferință excesivă după părerea mea a utilizării chestionarului, nu putem ocoli întrebarea: sociologia este o știință *a societății* sau doar *a stării subiective* a populației?

Datele sociologice sunt prezentate de regulă sub forma sintetică de *medii*. În exemplul nostru, la indicatorul *încrederea în ceilalți*, pe o scală cu 5 trepte de la 1 la 5, românii au o valoare, presupunem, de 3,2, deci puțin peste punctul mediu, *nici încredere, nici neîncredere*. Sau, ceva mai intuitiv putem utiliza ca indicator proporția celor care nu au încredere în oameni: 45% din populație, adică aproape jumătate.

Datele oferă și o imagine a *variației* faptelor sociale în funcție de diferite „criterii”: *sex, educație, vârstă, localitate (sat/ oraș), profesie, venit* etc. Aceste „criterii” care captează variația diferitelor fapte sociale le găsim aproape în toate cercetările empirice. Obținem astfel o hartă sociologică a comunității.

După ce obținem toate aceste date, faza descriptivă a cercetării, următoarea întrebare este cum explicăm de ce românii, comparând cu alte populații, bărbații față de femei, orașenii față de săteni au *mai puțină încredere în ceilalți*. Explicațiile faptelor sociale formează teoria.

Criteriile de variație sunt foarte utile, oferindu-ne o imagine a varietății unei comunități, împarte populația în grupuri sociale importante: bărbați/ femei, tineri/ vârstnici, salariați/ capitaliști, urban/ rural. Dar nu putem considera criteriile de variație drept cauze. Este *sexul* cauza variației *încrederii în ceilalți*? „Femeile” sunt mai încrezătoare în ceilalți. Poate că așa e, dar imediat întrebarea este *de ce* ? Pentru biologia femeilor sau poate pentru că ele au un nivel de educație, poate că au o securitate oferită de familie mai ridicată, probabil. Nu sexul ca atare, ci alte caracteristici generate de poziția sexului într-un anumit context social reprezintă cauzele. A fi român e cauza încrederii mai scăzute în ceilalți ?

„Criteriile” care ordonează variația poartă în ele, *indistinct*, o mulțime de „cauze” cu efecte diferite. Nimeni nu îndrăznește însă să considere aceste „criterii” drept cauze. Destul de frecvent ele sunt desemnate într-o manieră mai degrabă eufemistic ca „*factori determinanți*”. „Factorii determinanți” sunt variabile care empiric sunt legate statistic semnificativ de fenomenul de explicat, dar ele nu sunt din acest motiv cauze. Empiric, criteriile variației/ factorii determinanți întrunesc unele caracteristici ale cauzelor: sunt *anterioare* (sexul este înainte de declarația încrederii), sunt *independente* (sexul este independent de declarația încrederii, iar nu invers), dar nu îndeplinesc alte condiție: nu sunt *universale*. Într-o societate sexul este asociat cu încrederea, în alta nu. Nu îndeplinesc nici o altă condiție: *simplitatea*. Sexul este o stare foarte complexă care conține multe componente și nu știm care dintre acestea ar putea produce *încrederea/ neîncrederea*.

Cele mai multe relații statistice pe care le descoperim sunt contextuale, nu universală. „Factorii determinanți” sunt doar statistici, conțin indistinct și relații cauzale, dar global nu sunt cauze. Identificarea factorilor determinanți statistic ai unui fapt social nu reprezintă deci explicații cauzale, dar deschid direcții de explorare a acestora. Cu factorii determinanți statistic nu putem crea o teorie explicativă.

Analizele sociologice rar evidențiază relații cauzale. Ele se mulțumesc să identifice relații empirice contextuale între fenomene sociale complexe, fără a presupune relații cauzale simple și universale care stau în spatele acestor relații empirice complexe.

Bogdan Voicu în articolul citat mai sus oferă un exemplu interesant de trecere de la *descriere* la *explicație*. El găsește în cercetări internaționale o descriere a variației *încrederii*: România are un nivel foarte scăzut al *încrederii în ceilalți*, mai scăzut decât țările nordice, decât țările occidentale și chiar față de

unele țări în tranziție; similar cu Bulgaria, țările foste ale Iugoslaviei și Turcia. Și simte, dincolo de această relație contextuală, nevoia unei explicații: *de ce?* Variabila „român” nu reprezintă o cauză a *neîncrederii în ceilalți*, deși s-a constatat o relație semnificativă statistic. Este un „factor statistic determinant”, dar nu este o cauză. Este o variabilă complexă care conține o mulțime de variabile mai simple, unele dintre ele putând fi de fapt *cauzele*, pe care trebuie să le identificăm într-o teorie explicativă.

În explicația sociologică a faptelor sociale întâlnim mai multe paradigme explicative. S-a utilizat uneori o explicație psihologică, „*caracterială*”: *asa suntem noi românii*; noi românii suntem neîncredători. Deci o trăsătură a caracterului românilor. O asemenea explicație are o problemă. Apare imediat o altă întrebare: de ce așa suntem noi românii ? De când suntem așa și cât timp vom mai fi așa ? O asemenea presuposiție caracterială deschisă este tot mai puțin credibilă. Explicația „caracterială” se deplasează într-una „culturologică”: nu caracterul românilor, ci cultura românilor. „Cultura” este un complex comportamental fixat în mentalitatea colectivă și se transmite de la generație la generație. Ea este un fapt social deschis: cultura noastră este produsul istoriei și viitorul este deschis la schimbare.

Bogdan Voicu oferă o imagine clară a mecanismelor de transmitere a culturii: în primul rând *socializarea primară* a copilului; apoi educația copilului formează încrederea/ neîncrederea în ceilalți; maturul este modelat prin sistemul de norme din mediul său de viață. Aceasta este o paradigmă explicativă culturologică: cultura se transmite individului prin mecanismele sale. Dar există și o altă posibilitate, un mecanism social: experiențele personale ale contextului social prezent. Bogdan Voicu, le ia și pe acesta în considerație, dar le consideră mai puțin importante: „Ele însă contează prea puțin. Doar aduc un impact minor” p.181. Deci explicația trebuie căutată nu în contextul social prezent, ci în trecut: „încrederea în oameni este redusă pentru că așa a fost mereu, aparent încremenită în tradiționalism” (p. 181).

Rezumând ipoteza explicativ-culturalistă reiese următorul lucru: *oamenii au încredere doar în familie și rude, și neîncrederea în ceilalți* este un comportament al românilor pe perioade lungi de timp, generat de mentalitatea tradițională. După Revoluție, intrând într-un alt tip de societate, în perioada de tranziție, ne-am fi putut aștepta să avem o explozie a încrederii în ceilalți. Dar, iată, nu s-a întâmplat așa. Cum explicăm faptul că și în prezent, oamenii nu au încredere unii în alții, deși contextul social s-a schimbat ? Explicația dată de Bogdan Voicu este: nu noua experiență socială, ci supraviețuirea pe lung termen a culturii tradiționale.

Tradiția mi se pare o explicație destul de vulnerabilă, deși ea are cu siguranță o anumită influență, dar nu determinantă. Ipoteza paradigmei culturaliste poate fi verificată prin predicțiile empirice pe care le fac. Și în trecut, de secole, inclusiv în perioada comunistă și chiar în prezentul tranziției, oamenii au un nivel ridicat cronic de neîncredere în ceilalți datorită persistenței tradiției. Este de presupus însă că rolul tradiției, ca orice tradiție, în timp se diminuează: în procesul de modernizare, gradul de încredere în ceilalți este în creștere, nu în scădere. Unele date infirmă însă această așteptare. Un studiu recent al IRES^[3]

conține o întrebare: societatea prezentă comparativ cu societatea de acum 100 ani, *încrederea în ceilalți oameni* este mai ridicată sau mai scăzută ?

- Mai ridicată 7%
- La fel 11%
- Mai scăzută 79%

Deci, dacă persoanele intervievate estimează corect că încrederea în ceilalți a fost istoric în scădere, nu în creștere se infirmă ipoteza tradiției.

Datele invocate de Bogdan Voicu indică un grad de încredere în ceilalți extrem de scăzut, între 8% și 19%. Neîncrederea este substanțial peste 50%. E greu de crezut că tradiția este o explicație credibilă a nivelului actual așa de scăzut.

Dar variația în această perioadă: în ani de 8%, iar în alți ani la 19% se oferă ca explicație la crizele economice. Cu siguranță, dar nu pare a fi suficient. Nu este numai criza economică, mai sunt și crizele politice: eșecul guvernării de dreapta din anii 1997-2000 și a guvernării Băsescu care au generat o adevărată revoltă socială.

Tradiția sedimentează o lungă experiență istorică și fără doar și poate este un factor causal important. Dar tradiția nu acționează atât direct, ci imediat de configurația social-economică a prezentului, care poate întări persistența unor tradiții sau diminua alte elemente ale acesteia. Relația dintre tradiție și configurația socială actuală trebuie explorată cu atenție în sociologie.

Eu prefer să acord importanță mai mare cauzalității *actuale* contextului social. Trebuie să acordăm o atenție explicativă mai mare strategiei tranziției responsabilă de starea actuală a societății românești^[4]: privatizarea rapidă, făcută oricum, criza controlului social, mai ales a statului, pierderea locurilor de muncă, explozia sărăciei, promovarea unui nou tip de individualism în care fiecare trebuie să se descurce în competiție cu ceilalți, dezorganizarea socială. Analizele comparative au probat că tranziția din România a fost mai dureroasă decât în alte state, cu un grad ridicat de dezorganizare social-economică, de anomie.

Aș vrea să formulez două concluzii mai generale:

1. Există un decalaj în sociologia actuală, un avans al cercetării *descriptive* și un deficit în palierului *explicativ*. Ne confruntăm cu o adevărată criză a teoriei sociologice.
2. Centrarea excesivă pe explorarea subiectivității sociale este o cauză a ignorării unor zone tematice foarte importante și al izolării îngrijorătoare a sociologiei față de celelalte științe sociale.

^[4] Aceste reflecții sunt generate de un articol pe care l-am citit cu interes al lui Bogdan Voicu, 1993-2018: *în căutarea încrederii în oameni*, Sinteza, august-septembrie, 2018.

[2] Cititorul interesat poate găsi examinarea acestei probleme în unele studii ale mele ca de exemplu: *Utilizarea datelor de opinie pentru diagnoza stării unui sistem social* în Revista Sociologie Românească, 2012

[3] Sineza, nr. noiembrie-decembrie, 2018

[4] Argumentarea o găsiți în alte studii ale mele dedicate tranziției.

02 august 2019

O pierdere grea pentru Sociologia Românească: Iancu Filipescu

Citit de: **618**

Link: www.romaniasociala.ro/o-pierdere-grea-pentru-sociologia-romaneasca-iancu-filipescu/

S-a stins unul dintre marii sociologi români contemporani. O spun din toată inima. Stilul sociologului Iancu Filipescu a fost unic. Iancu a trăit sociologia. Iancu, poate cel mai mult dintre sociologi, a vorbit cu inima despre sociologie. A fost un erudit al istoriei sociologiei românești. Un excelent coleg.

Am lucrat cu Iancu la două proiecte. Primul, între 1980-1989 la Institutul Politehnic București, am introdus împreună cursurile de sociologie industrială și, tot împreună, am publicat *Manualul de Sociologie Industrială*. Foarte mulți ingineri l-au avut profesor pe Iancu Filipescu, care i-a ajutat să înțeleagă mai bine profesia lor și societatea în care trăiesc.

Apoi, în anii în care Iancu a lucrat la Institutul de Cercetare a Calității Vieții, am realizat împreună *Istoriei Sociologiei Românești: 1900-2010*, o carte care cu greu ar fi putut fi făcută fără erudiția de excepție a lui.

Pierdem un prieten, un sociolog, un coleg, dar și o "memorie" unică a sociologiei Românești.

Cu sinceră tristețe,

Cătălin Zamfir

01 august 2019

Un bilanț al "tranzitiei" României: perspectiva românilor

Citit de: **351**

Link: www.romaniasociala.ro/un-bilant-al-tranzitiei-romaniei-perspectiva-romanilor-2/

Schimbări în relația comunitate/ guvernare

Revoluția Română 1989. S-au produs schimbări de structură a societății românești. Dar și în **starea de spirit** a populației. Câteva reflecții asupra ce simțeau oamenii **înainte**, ce simțeau ei **în scurtul moment al Revoluției** și ce s-a întâmplat **după**.

Înainte. În anii 70-80 s-a consolidat un larg *consens negativ*: populația în marea ei majoritate a considerat că guvernarea comunistă a lui Ceaușescu este responsabilă de criza României. Nu numai în România, ci în toate țările socialiste europene presiunea de schimbare a regimului comunist s-a declanșat. Ca sociolog, cred că nu mai mult de 1%-2% din populație era pro-Ceaușescu. Regimul comunist trebuie schimbat. Când și cum nu era clar.

Revoluția. 16 decembrie revolta din Timișoara și represiunea sângeroasă a accentuat consensul anti-Ceaușescu. **22 decembrie.** O atmosferă de sărbătoare. Pe stradă oamenii se îmbrățișau. În fine, va fi bine. Entuziasm și încredere; *consensul schimbărilor* a explodat în primele zile. Consensul negativ anti-Ceaușescu face loc unui nou *consens pozitiv*: vrem un nou sistem politic, o politică *pro-oameni* și o organizare socială *rațională*, "ca în Occident". Era de la sine înțeles de astă dată o democrație reală: o guvernare a oamenilor și în interesul oamenilor. A fost unul dintre momentele unice ale istoriei. Cu siguranță, a existat și umbra îndoielilor, dar bucuria consensuală era dominantă. Toți voiam schimbarea, chiar dacă aceasta nu era prea clară.

Imediat după Revoluție a început să se cristalizeze un nou consens fragil în jurul guvernării proaspăt instaurată. Încrederea potențială era bazată pe imaginea pozitivă a specialiștilor din perioada anterioară, percepuți a fi promotorii unei raționalități tehnice, având competența necesară.

Alegerile din 20 mai 1990 au demonstrat o mobilizare populară care nu va mai fi atinsă ulterior: prezentare la vot **86,2%**. Alegătorii au investit încredere masiv în partidul care va forma noul guvern (FSN: Președinte Ion Iliescu, **85,1%** și parlament, **66,3%**, în condițiile în care la alegeri au participat 17 partide). Deci un larg consens popular în momentul inițierii procesului de schimbare socială. Revoluția română a generat o nouă relație populație/guvernarea. După mult timp, guvernarea devine o guvernare susținută de un larg consens. Va dura această încredere în guvernare?

Post-Revoluție: criza consensului. Era de așteptat ca, datorită complexității procesului de schimbare, consensul inițial să facă loc treptat unei diversificări a opțiunilor politice. Consensul exuberant începe să dea locul dificultăților, îndoielilor și diversității de opinii. Se înregistrează o explozie a zeci de partide politice. Exista încă un consens asupra necesității schimbării și a direcției ei.

Diversificarea treptată a opiniilor politice a fost întreruptă de două "evenimente" care au declanșat o nouă scindare în sistemul politic.

Prima lovitură la consensul Revoluției a venit imediat: *teroriștii*. Nu atât "teroriștii" în sine au reprezentat o problemă, ci reacția confuză a noii guvernări și incapacitatea acesteia de a explica acest fenomen șocant. A apărut prima îndoială față de noua guvernare: s-a ascuns ceva; nu e posibil chiar să nu se știe nimic despre ce s-a întâmplat. Reacția politică a fost necredibilă: nu și-a asumat responsabilitatea de a clarifica situația, ci a delegat-o justiției. Cum era de așteptat, transferul unei probleme macro politice și militare într-o problemă juridică a fost prima dezamăgire. Justiția a dat un răspuns jenant care a creat o primă falie între opinia publică și politic: *militarii au tras unii în alții*.

În ianuarie însă a apărut ceva care a aruncat în aer consensul post-revoluționar: reînvierea partidelor "istorice", PNȚCD, PNL și PSDR, formate de supraviețuitorii partidelor desființate în 1948. Discuțiile și incertitudinile au fost brutal înlocuite: partidele istorice dețin adevărul unei tradiții glorioase, la care se

adăuga argumentul suferinței în perioada comunistă. Acestea au fost argumentele care susțin dreptul de a prelua conducerea țării. Programul politic al "opoziției" avea câteva principii: anticomunismul violent, considerat inutil de populație în noul context, și acuzația actualei tehnocrații că ar fi dorit o reîntoarcere la comunism. Programul propus era o vagă reîntoarcere la starea din 1938 și o neîncredere viscerală în tehnocrația produsă în perioada comunistă. Competență insuficientă, bazată mai mult pe resentimente. Manifestările violente din ianuarie declanșate de partidele "istorice" nu erau percepute pozitiv de populație, ci dimpotrivă, ca distructive. Efectul a fost contrar celui așteptat: o creștere a consensului în jurul guvernării. Alegerile din mai 1990 oferă o imagine clară a ce a însemnat noua scindare publică, o *scindare dezechilibrată*: marea majoritate susțin noua guvernare și o minoritate redusă, în jur de 10% la alegeri, dar violentă politic.

Votul pentru Camera deputaților	
FSN	66,3%
PNL	7,3%
PNTCD	2,6%

Dincolo de conflictele dintre partidele politice, care au ocupat suprafața vieții politice, s-a produs o confruntare a două *programe politice*.

În mai 1990 guvernul a adoptat *Strategia Postolache*: o strategie de trecere **proiectată** la o societate capitalistă, introducerea rapidă a economiei de piață, o privatizare progresivă și deschisă, **o protecție socială** vitală într-un asemenea proces de schimbare. **Costul social** inevitabil al tranziției trebuia compensat printr-o politică socială accentuată.

Un program alternativ promovat de FMI și Banca Mondială: privatizarea imediată și totală, chiar "pe un leu", reformele trebuie făcute rapid, costurile sociale, inevitabile, ignorate sau compensate la un minim, altfel s-ar fi împiedicat programul de schimbare. În timpul guvernării 1997-2000 programul s-a accentuat: la celebra *restitutio in integrum* s-a adăugat și retrocedarea integrală a fostelor proprietăți. Privatizarea și mai ales retrocedarea executată prin sistemul justiției a reprezentat un mecanism de corupție ce efecte sociale și economice distructive. Acest program radical de reformă a fost asimilat, în forme mai brutale sau mai moderate, de toate guvernările, mai ales de partidele "istorice".

Programul politic de reformă brutală, cu neglijarea impactului social, a produs o explozie a sărăciei și o deteriorare accentuată a standardului de viață al populației[1]. De la suport pentru guvernare, opinia populației a devenit tot mai critică față de politic. S-a rupt din nou relația comunitate/ guvernare, o nouă scindare în accentuare între starea de spirit a comunității și orientarea sistemului politic.

Dinamica stării de spirit a populației în date sociologice Instituțiile publice au declarat că tranziția în România a fost finalizată cu succes. Populația vede altfel lucrurile. Schimbările sociale sunt estimate de populație tot mai negativ. Se instaurează falia între populație și guvernare[2].

<i>Aprecierea schimbărilor din societatea românească după 1989</i>					
	1994	1996	1999	2003	2010
Pozitiv	24	30	12	19	13
Negativă	30	24	54	36	54

În primii ani ai tranziției, oamenii încă sperau că, în ciuda dificultăților, va fi mai bine. Deja, din 1994 domină estimarea predominant negativă. Speranța pălește. După 20 de ani de tranziție, în 2010, estimarea rezultatelor a devenit net negativă: 54% față de doar 13% pozitive. Cei indeciși, cei mai mulți la început (44%), se împuținează la 33%.

Datele sugerează și existența unui alt factor: calitatea guvernării. Guvernările de dreapta, cu o politică dură a tranziției, cu sacrificarea populației (1997-2000 și 2005-2012), a accentuat atitudinea negativă a populației, 54%, probate și de indicatorii obiectivi. Toți indicatorii subiectivi cunosc vârfuri negative în aceste perioade. Putem urmări continuarea acestei tendințe negative ascendentă, cu variații, și după 2010.

<i>Direcția în care merge societatea estimări după 2010</i>					
	2010	2015	2016	2017 (noiembrie)	2017 (decembrie)
	ICCV	INSCOP	IRES	IMAS	IRES
Greșită	80%	52%	61%	71%	75%
Bună	10%	34%	34%	24%	17%

În 2010, când se încheiase deja tranziția, majoritatea populației continuă să estimează accentuat că după părerea ei, direcția în care România s-a angajat este greșită.

Cum se estimează tendința condițiilor de viață după 10 ani

	1992	1995	1999	2003	2010
Pesimism	19%	25%	35%	28%	53%
Optimism	54%	45%	30%	40%	20%

La începutul tranziției, ani în care populația a suferit o prăbușire a standardului de viață, colectivitatea era optimistă. Va fi mai bine. Dar la sfârșitul perioadei de tranziție, 2010, pesimismul privitoare la perspectivele următorilor 10 ani devine majoritară: **53%**, față de doar **20%** care sunt optimiști.

Cum este condusă țara ?

	1990	1991	1992	1993	1994	1998	1999	2003	2010
Prost	19%	33%	43%	43%	38%	60%	77%	46%	80%
Bine	40%	22%	20%	18%	21%	9%	6%	19%	4%

În iunie 1990, după toate conflictele politice produse de partidele "istorice", **40%** din populație considerau că țara este bine condusă, față de doar **19%** care

consideră că ea este condusă prost. În anii următori, proporția se schimbă dramatic: cei mai mulți consideră că țara este condusă prost și mai puțini consideră că o fac bine, atingând un vârf uluitor în 2010: **80%** dintre români consideră că țara este condusă prost.

Indicele democrației nu este doar pluri-partidism și alegeri libere. Dar tot atât de important este și cum oamenii consideră că au posibilitatea de a influența modul în care este condusă țara.

Oamenii au posibilitatea de a influența conducerea țării									
	1990	1991	1992	1993	1994.... 1998	1999	2003	2010	
Nu	60%	56%	67%	88%	91%	87%	91%	
Da	15%	11%	12%	3%	1%	2%	1%	

De la început marea majoritate a populației estimează că nu are posibilitatea de a influența modul în care este condusă țara. Dar dacă în 1990 și în următorii ani mai exista un procent deși mic, dar semnificativ de români care considerau că pot să influențeze conducerea țării, după doar câțiva ani acest procent practic dispare. Dar cei care au fost chestionați, ei înșiși, se simt favorizați sau nefavorizați în perioada tranziției ? Erau eșantioane de populație română reprezentative pentru întreaga populație a țării.

	1996	2010
Favorizați	23%	13%
Defavorizați	41%	54%

Spre finalul tranziției, în 2010, majoritatea populației, **54%**, se considera mai defavorizați și doar 13% mai favorizați.

Vasile Dâncu oferă date mai recente, 2018[3], precizând mai mult trendul schițat aici. Cercetarea a inclus un subeșantion de 57% persoane care au trăit ca maturi perioada comunistă. Iată opiniile acestor persoane[4].

Ce sa îmbunătățit și ce s-a înrăutățit după 1989.

S-a îmbunătățit: călătoriile în străinătate (87%), consumul de produse și servicii (78%), dreptul de a alege (74%), condițiile de locuire (52%).

S-a înrăutățit: industria (81%), situația politică (74%), învățământul (69%), fericirea românilor (68%), infrastructura (65%), sănătatea (65%), piața muncii (61%), nivelul de trai (58%).

Același subeșantion: *Dacă ar putea, ce ar alege acum ? De ce o asemenea alegere ?*

Socialismul: 50% – traiul era mai bun, lipsa grijilor, siguranța vieții, a locului de muncă.

Capitalismul: 44% – libertatea exprimării și migrării, un trai mai bun.

Față de generațiile dinainte de 89, generațiile tinere sunt:

- *Mai needucate: 69%*
- *Mai nefericite: 59%*
- *Au mai puține șanse: 52%*

O concluzie îngrijorătoare: *Tranziția în România, din punctul de vedere al populației, nu a produs avansul sperat, ci, din multe puncte de vedere, chiar un regres.*

[1] Această politică cu efectele ei este analizată în Cătălin Zamfir, *Istoria socială a României*, Editura Academiei Române, 2018. Aici poate fi găsită și dinamica indicatorilor obiectivi ai stării sociale pe întreaga perioadă a tranziției.

[2] Utilizez datele produse de programul ICCV, coordonat de Ioan Mărginean. Sunt singurele date realizate cu aceeași metodologie și cuprinde întreaga perioadă a tranziției: 1990-2010.

[3] Vasile Dâncu, *Capitalismul românesc – o mare neînțelegere*, Sinteza, nr.53, iunie-iulie, 2018, Cercetare realizată de IRES

[4] Sunt estimările făcute în 2018 de persoanele care au experimentat ca maturi atunci starea României înainte de 89. Datele prezentate de V. Dâncu nu cuprind și percepția tinerilor actuali ai acelei perioade.

23 iulie 2019

Cum ne încurcăm într-o ideologie imprecis formulată

Citit de: **353**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-ne-incurcam-intr-o-ideologie-imprecis-formulata/

Sebastian Fitzek, în eseul alăturat, pune o problemă extrem de interesantă: urgența unui proiect european centrat pe familie. Înțeleg mesajul lui Sebastian: pentru a avea viitorul pe care îl dorim trebuie să alegem un tip de familie care va genera viitorul pe care îl dorim prin copiii săi. Este nu numai interesantă filozofic, dar este vital practică. Sebastian m-a pus pe gânduri și cred că ar trebui să mergem mai departe.

Una dintre temele importante ale Occidentului este cea a **drepturilor omului**. Omul are dreptul de a fi el însuși, și acest drept să fie respectat de ceilalți, de societate. Omul este o ființă supremă. Bun! Dar adesea bunele intenții, fără dezvoltările necesare, ne duc la încurcături. Se zice că iadul este pavat cu bune intenții. Voi lua un caz:

Dreptul universal al omului la liberă circulație. Formulată în termeni generali, ea este dincolo de orice discuție. Este un drept fundamental. Nu îmi amintesc să fie vreodată însoțită de vreo limitare a dreptului de circulație.

Articolul 2 al DECLARAȚIEI UNIVERSALE A DREPTURILOR OMULUI pare să întărească acest drept universal: „Fiecare om se poate prevala de toate drepturile și libertățile proclamate în prezenta Declarație *fără nici un fel de deosebire*” și sunt enumerate *deosebirile* posibile dintre oameni, ca de pildă rasă, culoare, sex, limbă...; se introduce și o formulare ciudată: „**de origine națională sau socială**”. Adică, mai precis, e vorba de apartenența reală, actuală, la o națiune (cetățenie) sau doar de o origine abstractă ? Adică nu se va ține seama de „*originea sau apartenența națională*” ? Se introduce apoi o precizare: „nu se va face nici o deosebire după statutul politic, juridic sau internațional al țării sau al teritoriului **de care ține o persoană**”. Deci nu trebuie să se țină seama de faptul că „eu țin de o anumită țară”? Desigur, doar atunci sunt complet liber și pot circula în lume așa cum doresc.

Dar nu e chiar așa. În subtext, în formulări imprecise, se introduc restricțiile.

Aceiași DECLARAȚIE recurge la o formulare destul de vagă.

Articolul 13

1. Orice persoană **are dreptul de a circula în mod liber** și de a-și alege reședința **în interiorul granițelor unui stat**.

2. Orice persoană are dreptul de a părăsi orice țară, inclusiv a sa, și de a reveni în țara sa.

„Am dreptul de a circula în mod liber”. Chiar peste tot, adică oriunde în lume? A doua parte a propoziției pare să adauge ceva nou, dar de fapt introduce pe dedesubt o restricție: „și de a-și alege reședința **în interiorul granițelor unui stat**”. Libera circulație, doar în interiorul cărui stat? Evident, în care s-a născut sau a obținut cetățenia. Dar în afara acestuia? În principiu da, dar doar dacă obține o aprobare. Deci dreptul meu depinde de o aprobare. Deci un drept pe care pot să-l obțin sau nu. Punctul 2 accentuează confuzia: „am dreptul de a părăsi orice țară... și de a reveni în țara mea”. Da, am dreptul să părăsesc orice țară. Dar unde mă duc ? Am dreptul de a reveni „în țara mea”, nu în țara pe care aș dori-o.

În practică, există multe limitări ale dreptului meu de circulație. Vreau să merg într-o altă țară în afara UE. Trebuie să fac o cerere și să aștept o aprobare. Cum, o aprobare pentru a-mi exercita dreptul meu de circulație liberă ? Și dacă nu o primesc ? Eu mă aștept să primesc aprobarea. Dar sunt mulți în lumea asta care cu greu o primesc sau nu o primesc deloc. În orice cerere de viză îmi sunt impuse

restricții. Să declar scopul: de ce vreau să merg în țara **X**? Deci scopul circulației devine o restricție posibilă a libertății mele. Dar dacă vreau să muncesc? Apare alt tip de cerere, și devine îndoielnic dacă mai primesc aprobarea. Vreau să mă așez acolo? De regulă primesc aprobare doar pentru 3 luni, 6 sau 12. Deci pot fi liber să circul oriunde ca turist. Dacă vreau să mă stabilesc acolo este o altă procedură și lucrurile se complică.

Trăim într-o lume a oamenilor liberi sau a națiunilor? DECLARAȚIA UNIVERSALĂ A DEPTURILOR OMULUI se referă la o lume abstractă nu la cea reală, actuală. Lumea noastră actuală este o lume, desigur a oamenilor, dar mai precis a țărilor în care sunt oameni definiți ca cetățeni. De câteva ori este menționat termenul de „țară”, dar într-un context destul de confuz. Atâta timp cât lumea este împărțită în națiuni/ țări, circulația este liberă, în principiu, dar cu aprobări. Adică cu limitări. Putem considera că este o încălcare a drepturilor mele ca om?

Drepturile universale al cărui om? Formularea DREPTURILE OMULUI nu face o precizare care de fapt este extrem de importantă: nu pot vorbi doar de dreptul **meu** de a circula unde doresc, dar să ignor dreptul **celuilalt** de a mă primi. **Eu** pot circula liber, dar să nu contravin spațiului de libertate al **celuilalt** om. Ca țintă a circulației libere a **mea** sunt **ceilalți**, o persoană și o comunitate.

Să ne gândim și la libertatea mea în ipostaza de **celălalt** și a comunității mele. Împreună am construit comunitatea mea și prin multe generații. Dacă nu mi plac unele aspecte ale mediului meu de viață, am dreptul să le schimb. Dar, ca **mine** și nu ca **altcineva**! **Altul** nu are dreptul să-mi schimbe comunitatea, deși poate ar vrea să o facă așa cum i-ar plăcea. Mă bucur să avem turiști, vizitatori, nu doar economic, dar și prin deschiderea culturală și morală. Prin vizitatori înțeleg mai bine întreaga lume. Îmi exersează morala mea de toleranță și de solidaritate umană. Nu mă deranjează că vizitatoarea mea are fața ascunsă. Este tradiția ei și trebuie să o respect. Dar dacă cineva vrea să „se așeze” în comunitatea mea, adică să nu fie simplu vizitator? Lucrurile trebuie privite altfel. Istoric, diversitatea este acceptată. Noi românii suntem foarte deschiși și toleranți. Sunt turci, tătari, evrei, maghiari, bulgari. Vin acum și „oameni de culoare”. Foarte bine! Unele restricții sunt însă impuse inevitabil. Oricine vrea să „se așeze” la noi, poate, dar are nevoie de o *aprobare „a mea”*. Trebuie să devină **cetățean român**, nu ca **străin**. Adică să accepte mediul românesc care este al meu. Legile mele, obligațiile oricărui cetățean român. Nu e vorba de culoarea pielii, de etnie, ci de cetățenie. Cetățenia oferă o coeziune a comunității. Accept diversitatea etnică, dar trebuie să promovez comunalitatea dată de cetățenia unică. Cetățenia este instrumentul de a prezerva coerența comunității, dezvoltată în granițele acestei țări. A, da, și limba română. Nu pentru că e mai bună decât limba lui, dar a noastră constituie liantul mediului meu de viață. A fi cetățean român înseamnă a vorbi românește, a promova interesul României, dacă e cazul, chiar de a-și da viața pentru România care a devenit țara lui. A fi român înseamnă nu doar a fi bun vecin, ci a se integra în fluxul cultural și social istoric al țării. Să se identifice cu România și întreaga sa istorie. Este esențial să cunoască nu numai limba țării, Constituția ei, dar și istoria țării în care devine cetățean. Dacă nu are cetățenia de român, drepturile lui în România sunt limitate.

Libertatea omului, dar și a națiunii.

Exemplul unui scandal recent. Doamna Merkel a vrut să ne impună să acceptăm un mare număr de imigranți, în numele dreptului unor imigranți. Clar, o încălcare a dreptului nostru, comunitatea românească, de a decide. Interesele națiunii nu trebuie să fie puse în discuție. Poate în câteva secole, sau mai devreme, nu vor mai fi națiuni. Asta e o altă problemă. Acum națiunile există și funcționează ca mediul de viață și este interesul nostru de a-l prezerva. Libertatea mea de a fi eu însumi este condiționată de libertatea națiunii mele.

Cum ar putea arăta Germania peste un secol? Am citit despre unele discuții din Germania: calcule despre cum se va întâmpla peste un secol. Trendul actual, dacă va continua, ne putem imagina ce se va întâmpla când arabii ar deveni majoritari în Germania? Sunt două posibilități. O Germanie compusă dintr-o populație etnic negermană majoritară, dar care acceptă cultura germană și devine „germană”, identificată cu istoria germană și va prefera muzica clasică germană... Oricum însă, Germania va fi peste un secol o altfel de Germanie. Datorită politicii normale a acceptării pluralității culturale, Germania în viitor va avea puternice componente negermane. Dar situația ar putea fi și alta: arabii, posibil majoritari, vor fi cetățeni germani, dar s-ar putea să se simtă străini în cultura germană. Vor dori să aibă limba lor (autohtonă) ca limbă oficială, religia lor (o au deja), să aibă instituții de cult (le au deja), să aibă educație în școli, **să aibă țara lor**. Atunci cum va fi Germania peste un secol ? Există un drept istoric, dar și un drept actual. Ce ne facem dacă minoritatea germană de atunci va pretinde un drept istoric de a trăi într-o țară germană, dar majoritatea ar vrea să trăiască nu într-o țară germană, ci într-una arabă ?

Deci DECLARAȚIA DEPTURILOR OMULUI se referă la drepturile cărui om și în ce condiții ?

11 iulie 2019

Indiferent ce se va întâmpla, să nu uităm că suntem profund datori Sorinei

Citit de: **252**

Link: www.romaniasociala.ro/indiferent-ce-se-va-intampla-sa-nu-uitam-ca-suntem-profund-datori-sorinei/

În 24 iunie, în *România socială*, concludem la o scurtă reflecție asupra **scandalului** SORINA:

"Poate, în final, Sorina va fi "luată". Dar atunci noi românii ne-am simți înfrânți de o justiție care nu mai este a noastră, ci capabilă de orice nedreptăți în numele independenței ei. Impactul moral va fi dezastruos. Singura speranță: nu știu dacă fetița de 8 ani nu se va adapta la noua situație și va pleca. E o fetiță de 8 ani și acum se simte foarte singură. Dar Sorina a devenit un simbol care marchează un punct de cotitură pentru noi românii. Avem șansa să decidem: așa nu se va mai întâmpla; suntem hotărâți să punem ordine în această justiție și să o facem dreaptă și umană, o justiție a noastră, a tuturor. Asta o datorăm, noi toți, Sorinei."

După ce am publicat aceste rânduri am regretat. Eu sunt o persoană optimistă. Nu poți să crezi că se poate întâmpla așa ceva. **Ieri** am fost convins cu bucurie că atunci chiar am greșit. Da, lucrurile în fine vor merge pe drumul pe care cu toți îl așteptam.

Azi, la ora 13, am crezut că televizorul îmi dă o palmă năucitoare. De fapt mai multe. Lumea nu merge așa cum vrem. Și eu nu înțeleg nimic prin optimismul meu.

Este foarte clar că situația Sorinei este un caz foarte grav în justiția română. Mă îngrijorează însă faptul că alte instanțe ale justiției susțin, în ciuda unor fapte clare devenite publice, procesul corupt al soluționării acestei situații. De fapt mă îngrijorează incapacitatea sistemului justiției noastre de a corecta greșelile sale. Ce se întâmplă în aceste zile, din păcate, poate susține suspiciunea publică, anume că justiția noastră are probleme grave de încălcare a deontologiei profesionale, de influență a unor grupuri de interese interne și externe, de lisă de responsabilitate profesională. Actul de justiție trebuie să fie independent, dar funcționarea justiției nu trebuie să fie indiferentă la opinia publică. Singura șansă a noastră este să se identifice gravele probleme care par a afecta funcționarea corectă a justiției și de a se adopta măsuri corective.

Ce ne mai rămâne? Pentru a ne păstra demnitatea de români, trebuie să ne facem datoria față de Sorina. Și putem face multe. Important este, de exemplu, ca atunci când mergem la următoarele alegeri prezidențiale și parlamentare să votăm având în minte și datoria pe care o avem față de Sorina. Să cerem de la cei care vor candida la viitoarele alegeri să se prezinte explicit cu poziții ferme de a promova cu prioritate schimbări profunde în justiția actuală pentru ca asemenea acte grave de (in)justiție să nu mai fie posibile.

01 iulie 2019

Ce fel de democrație promovează Parlamentul european?

Citit de: **363**

Link: www.romanasociala.ro/ce-fel-de-democratie-promoveaza-parlamentul-european/

Am intrat în Uniunea Europeană. E cazul să ne asumăm responsabilitatea: ea va fi așa cum o vom construi noi cu toții

Integrarea României în UE intră într-o nouă fază. Am fost cu toții entuziaști. Din întreaga Europă românii aveau cea mai ridicată încredere în noua alianță. Acum începem să vedem și problemele și chiar greșelile UE. **Dacă vrem o UE de succes, este nevoie să fim și critici.**

Conducerea UE de la Bruxelles s-a grăbit să dezvolte noi instituții europene. Cred că prea grăbită. Mie îmi este chiar teamă de noua birocrație Bruxellesză care riscă să devină o nouă formă de dictatură birocratică.

Parlamentul european am impresia că a fost gândit ca o copie la nivel european a parlamentelor naționale. În Parlamentul european națiunile sunt reprezentate **proporțional**, adică în funcție de dimensiunea populației lor. Gândind mai mult la această nouă instituție, am ajuns la concluzia că a fost mai degrabă o eroare. Sau, mai precis, o instituție neconformă spiritului democratic.

Să explic. De la Grecia antică am moștenit spiritul unei instituții democratice: o guvernare care exprimă voința poporului. În parlament poporul găsește instrumentul de promovare a interesului său, a interesului națiunii. Aceasta este misiunea instituției Parlamentului, să reprezinte întregul "popor". Populația judecă parlamentul ales dacă el își îndeplinește misiunea care i s-a încredințat. Interesul comun, național este mai important decât interesele grupurilor sociale, a regiunilor, comunităților, și **le subordonează**.

Este Parlamentul european o asemenea instituție ? Exprimă el **interesul comun** al întregii populații europene, al "poporului european"? Imediat răsare întrebarea: care popor? Este populația europeană un "popor", cu un interes comun exprimat în Parlamentul european? Trebuie să fim foarte atenți când creăm o nouă instituție. În spatele Parlamentului european stă o viziune a ce este Europa. Este Europa o **alianță a națiunilor europene**, angajată într-un proces complex de integrare progresivă sau o **Europă deja integrată** aflată într-un proces rapid de desființare a națiunilor ? A devenit deja populația europeană un "popor european", o "națiune" ? În realitate, Europa este, cel puțin, "încă", o alianță în care națiunile au interese proprii și negociază cu celelalte națiuni europene, intră chiar în competiție între ele. Populația Europei nu s-a constituit încă ca un **popor** devenit conștient de problemele sale și nu și-a definit obiective comune care subordonează interesele națiunilor. Populația europeană este încă departe de a fi un popor.

Poate peste o jumătate de secol sau un secol sau mai mult, Europa va deveni o națiune, cu interese comune, promovate de un stat european. Atunci nu vor mai exista state europene. Va exista o "națiune europeană", cu cetățeni europeni, fără actualele națiuni, ci doar cu etnii. Poate. Dar nu aceasta este situația actuală.

Dar dacă nu există încă un **popor european**, ce este Parlamentul european? Parlamentul european nu este o instituție democratică în sensul clasic al cuvântului, reprezentantă a "poporului". UE este încă o asociere, o uniune a națiunilor, a popoarelor europene.

Există instituții democratice care reprezintă o pluralitate de națiuni: ONU de exemplu. Cum ar fi asocierea unor națiuni independente o instituție democratică? O instituție compusă din națiuni cu **drepturi egale**, având fiecare națiune **un vot**, și luând deciziile importante prin **consens**.

Aș vrea să fiu foarte clar. Care este mecanismul de reprezentare a Parlamentului european ? El se fundeze pe sistemul **proporționalității**. Este compus din reprezentanții țărilor, proporțional în funcție de mărimea acestora. În acest sistem, nu poporul european fictiv decide prin reprezentanții lui, ci, în fapt, țările cele mai puternice, cu populații mai mari și care au mai mulți reprezentanți. Națiunile mici sunt împinse la margine. În loc de democrație, Parlamentul european a creat o nouă structură de putere. Parlamentul european nu reprezintă deci democratic popoarele Europei, ci inegal: mai bine pe cele puternice și mult mai puțin pe cele mici. Mecanismul **deciziilor majoritare** al Parlamentului european

afectează și mai mult independența națiunilor din Uniunea Europeană, întărind mecanismele de putere ale "marilor" țări europene.

Democrație în sensul tare al termenului, de reprezentare a poporului, **nu poate fi decât la un nivel, nu la toate: sau** al unei țări, **sau** al Uniunii europene **sau** al întregii lumii. Democrația în sensul tare nu poate fi simultan la toate nivelurile, și la nivel național și la nivel UE. În lumea actuală, democrația în acest sens tare este doar la nivelul națiunilor, nu la cel al asociațiilor supranaționale. Deasupra statelor, asocierea statelor, poate fi și ea democratică, dar în alt sens, o democrație a națiunilor independente, cu drepturi egale, nu reprezentate diferit. UE are o asemenea formă de reprezentare a asocierii de entități independente: **Consiliul european**, compus din primii miniștri ai statelor componente sau șefii statelor. Deciziile importante sunt luate de Consiliul european prin consens.

Trebuie să fim conștienți că filozofia Parlamentului european reprezintă un pas important de trecere a UE de la **asocierea națiunilor europene** la un **stat european**, statele europene intrate într-un proces rapid de pierdere a autorității. Întrebarea este dacă suntem conștienți de acest proces și dacă asta vrem.

Se aduce frecvent următorul argument. Parlamentul Europei are responsabilitatea de a trata doar problemele generale ale funcționării UE. El nu intervine în politica internă a țărilor. Dar și interesul comun al Uniunii Europene este rezultatul deciziilor comune ale națiunilor, nu al unei fictive reprezentări. Deja a devenit evident că Parlamentul ia decizii legislative obligatorii pentru toate țările. Atenție, orice instituție supranațională este mereu tentată de extindere a autorității, intervenind în problemele interne ale națiunilor. Se prefigurează deja riscul dezvoltării unor structuri europene birocratice, care riscă să promoveze interesul ei, iar nu al țărilor europene.

Parlamentul european deja a creat propria sa structură executivă: **Comisia europeană**. Din perspectiva regulilor democratice, poziția **Președintelui Comisiei europene**, un fel de prim ministru al UE, este ciudată. Cine îl alege? Nu Consiliul, nu țările europene și cu atât mai puțin populația, ci Parlamentul european printr-o procedură prea puțin transparentă. Dar cine alege Comisia europeană? Iar nu e prea clar: Consiliul european, Parlamentul, dar mult mai clar de Președintele Comisiei. Noul "prim ministru al UE" își alege propriul său guvern. Atât Președintele, cât și Comisia sunt sub un control vag al Parlamentului, iar ambele instanțe sunt complet rupte de populație. Guvernele naționale sunt sub controlul efectiv al Parlamentului. Ele pot fi schimbate și se întâmplă destul de frecvent de către Parlament. Sunt dezbateri în Parlamentele naționale asupra guvernelor. Nu acesta este cazul Comisiei europene care funcționează foarte liniștit pe întreaga perioadă. Eu nu știu nici o analiză critică publică a Comisiei europene/ guvernul UE sau a unui membru al ei. Riscurile abuzului nedemocrat de putere a fost evident în cazul României. O persoană din conducerea Comisiei europene, la alegerea căruia România a avut un drept destul de vag, și-a permis injurios să intervină în politica internă a României.

Parlamentul european are după părerea mea o situație ciudată. Ea nu este o democrație a popoarelor, a căror existență este incontestabilă. Nu este nici o democrație a asocierii reprezentanților cu drepturi egale ale țărilor. Este o democrație nu a unui popor "fictiv", ci fără un popor. Temerea mea este că Parlamentul european riscă să fie continuu tentat să devină un sistem

supranațional care preia tot mai mult din autoritatea națiunilor. Din acest motiv sunt convins că în viitorul apropiat vor apare tensiuni, dacă nu chiar conflicte, între Parlamentul european și parlamentele/ guvernele naționale.

Sistemul democrației UE nu este așa cum se crede neproblematic, ci dimpotrivă va genera multe controverse, riscuri și patologii specifice.

24 iunie 2019

O justiție absolut incorectă dar definitivă este mai importantă decât soarta unui copil?

Citit de: **314**

Link: www.romaniasociala.ro/o-justitie-absolut-incorecta-dar-definitiva-este-mai-importanta-decat-soarta-unui-copil/

Sorina, o fetiță de 8 ani, este târâtă cu brutalitate în văzul multor martori, de o doamnă procuror și băgată cu forța într-o mașină neagră. Sorina țipă disperată: *Mami, nu mă lăsa*. Evenimentul este filmat și, la televizor, milioane de români sunt șocați și indignați. Asistăm la un eveniment care probabil va deveni un caz simbol: o fetiță nevinovată se zbate deznădăjduită și reprezentanta justiției, încruntată și fără milă. Țipă după ajutor, dar nimeni nu o ajută.

Oamenii protestează și devin o adevărată mișcare socială în sprijinul Sorinei. Sunt câțiva, foarte puțini, care ripostează: *vreți să contestați O DECIZIE JURIDICĂ IREVOCABILĂ ?*

Poate, în final, Sorina va fi "luată". Dar noi românii ne-am simți înfrânți de o justiție care nu mai este a noastră, capabilă de orice nedreptăți în numele independenței ei. Impactul moral va fi dezastros. Singura speranță: nu știu dacă fetița de 8 ani nu se va adapta la noua situație și va pleca. E o fetiță de 8 ani și acum se simte foarte singură. Dar Sorina a devenit un simbol care marchează un punct de cotitură pentru noi românii. Avem șansa să decidem: așa nu se va mai întâmpla; suntem hotărâți să punem ordine în această justiție și să o facem dreaptă și umană, o justiție a noastră, a tuturor. Asta o datorăm, noi toți, Sorina.

19 iunie 2019

De ce România nu are un Proiect de Țară?

Citit de: **527**

Link: www.romaniasociala.ro/de-ce-romania-nu-are-un-proiect-de-tara/

Am citi cu mult interes studiile lui Vladimir Pasti și Iulian Stănescu^[1]. Ei constată că, după întreaga perioadă postcomunistă, nu avem o **Agendă socială de dezvoltare**. Eu aș spune mai apăsător: România nu are un **PROIECT DE ȚARĂ**. Sunt și eu nemulțumit că partidele politice în disputele electorale nu luptă cu programe de dezvoltare social-economică a țării, ci cu injurii. Timid, câte cineva formulează în spațiu public o întrebare / constatare: dar voi, ca partide importante, fie criticați guvernul actual, fie, la guvernare, explicați de ce guvernați așa, dar vă feriți să spuneți ce vreți să faceți în viitor.

Cum se explică lipsa unor „proiecte de țară”? Ca sociolog, nu trebuie să mă mir de ce realitatea este așa cum e, ci trebuie să o iau ca un fapt și să o explic. Deci, de ce partidele politice românești se feresc să formuleze *Proiecte de țară*? Și, atunci, cum se diferențiază ele în competiția lor politică? Am putea crede că

partidele sunt ca echipele de fotbal. Ele se diferențiază prin nume, dar toate au aceleași reguli și strategii, aceleași obiective. Ele se diferențiază doar prin performanța lor: cine câștigă campionatul. Sunt partidele ca echipele de fotbal ? Nu cred că ele sunt chiar ca echipele de fotbal, dar uneori cam așa se comportă. În opțiunile lor fundamentale ele se diferențiază totuși, chiar dacă asta nu e clar în discursul public. Ele nu promit doar o bună guvernare, ci vor și să promoveze opțiuni politice de perspectivă.

Două opțiuni pentru partidele din România

Înaintez o ipoteză. În contextul României actuale, partidele se diferențiază, nu neapărat explicit, după modul în care tratează **cuplul economie-societate**.

Aici găsim două opțiuni distincte ale partidele românești: **mondialism/europenism** versus **naționalism**. Scuze pentru acest ultim termen, de care ne e frică să-l folosim public, deși nu prea înțeleg de ce. Naționalismul este ceva bun, promovarea interesului țării, a națiunii, a comunității tale. Sunt și extremismele. Dar, ciudat, nu avem termeni distincți pentru a diferenția naționalismul bun, normal, de cel „rău”, exagerat.

Economia din România este o parte a *economiei mondiale*, desigur și a *economiei europene*. Nu e clar însă cum putem vorbi și de o *economie românească*. Economia europeană tot mai mult se comportă ca o economie distinctă, cu propriile sale reglementări și interese în relațiile cu alte zone economice. Întreprinzătorii economici se comportă ca actori liberi care se supun doar regulilor pieței mondiale și a celor europene. Statele europene nu mai stabilesc propriile lor reguli ale pieței economice, ci Uniunea Europeană (UE) dezvoltă regulile sale. În sistemul socialist, economiile erau naționale, cu un grad ridicat de coerență internă, relațiile economice externe sunt reglate de sistemul politic național. Odată incluși în economia de piață mondială, economia românească tinde să devină o ficțiune.

Întreprinderile economice „cu sediul în România” sunt entități care acționează independent pe piața mondială/europeană. Antreprenorul privat este orientat de propriul interes, dacă nu, riscă să dispară în competiția mondială. El nu are sentimente naționale. Dar pentru că funcționează în România, are efecte importante asupra societății românești și se confruntă cu unele limitări. *Efecte*, nu *responsabilități*. Întreprinderile sunt importante pentru țara în care funcționează: creează locuri de muncă, oferă salarii, adică venituri populației, plătește impozite, dar interesul lor nu este să contribuie la bunăstarea țării. Interesul lor este să angajeze cât mai puțini salariați și să dea salarii cât mai mici; să preseze politic pentru impozite cât mai reduse.

Intervenția statului în economie este mai mult **limitativă**: legi care limitează activitatea (salariul minim, să nu polueze mediul, să plătească concedii de odihnă, de naștere sau de boală). Întreprinzătorul privat nu are fundamental o orientare prosocială. El mereu se plânge că societatea în care funcționează îi impune prea multe restricții.

Societatea, interesată de propriile sale necesități, încearcă să negocieze cu politicul și cu întreprinzătorii economici, dar de cele mai multe ori este partenerul

mai slab. În acest cuplu, statul, ca reprezentant al societății, poate avea o **orientare activă** sau una **pasivă**.

Paradigma mondialistă

În cei treizeci de ani de tranziție, statul român a avut față de economie mai degrabă o orientare *pasivă*. Politica economică a fost centrată pe reforma juridică, promovarea reglementărilor economiei de piață, și pe privatizarea economiei. În toți acești ani nu a existat o politică de creștere a economiei și nici de creare de locuri de muncă. Tipică este atitudinea politică exprimată public de Traian Băsescu, în calitatea lui de președinte: „dacă nu au loc de muncă nu e problema statului: să meargă în străinătate”. Politica salarială a fost dominată de opțiunea „salariului mic”, cu justificarea de a atrage investitorii străini. În rest salariul trebuie menținut la un anumit nivel doar pentru a se evita conflicte sociale majore. În rest, o intervenție limitativă.

Statul român a fost în perioada de tranziție un reprezentant slab al interesului societății românești: neglijent, de exemplu, în protejarea interesului societății în exploatarea resurselor naturale (tolerarea jafului pădurilor, resursele naturale, petrolul și gazele naturale de exemplu, sunt exploatare cu maximizarea profitului, cu beneficii marginale pentru societate). Politicul, în această paradigmă, exprimă mai mult interesele capitalului, mai ales a celui străin. Capitalul autohton este mai degrabă neglijat. În această paradigmă a dominat politica **statului mic**.

Dar societatea? Dacă economia crește, automat societatea va avea beneficii. Necesitățile societății sunt satisfăcute de creșterea economică, și în acest domeniu statul trebuie să aibă o intervenție minimală. Funcțiile sociale ale statului au fost menținute la nivel de avarie. Politica de privatizare a serviciilor (sănătatea, chiar și educația) este o direcție de retragere progresivă a statului din sfera socială.

Efectul inevitabil al acestei paradigme este accentuarea **polarizării sociale**, îmbogățirea unui mic segment social și sărăcirea unei mase mari a comunității. De serviciile private va beneficia segmentul social bogat. Masa populației va avea acces tot mai limitat la servicii publice subfinanțate. La începutul anilor 90, ca efect al șocului privatizării, s-a estimat că în jur de 40% din populație se confrunta cu riscul sărăcirii. Atunci, o asemenea estimare părea a fi exagerată. După aproape 30 de ani de tranziție de succes și ieșire din marile dificultăți ale reformei, din starea de polarizare socială severă nu am ieșit. Estimările actuale plasează proporția de sărăcie la aproximativ 37-38%, adică la același nivel produs de șocul tranziției.

Care este atunci rolul politicului? Politicul este dominat în contextul României de filozofia „statului de drept”, adică redus la asigurarea cadrului juridic, în rest, statul să aibă un rol economic și mai ales social cât mai redus cu putință.

În această paradigmă un **proiect de țară nu are sens**. Ce este țara? Un spațiu în care economia funcționează. Societatea va fi automat asigurată de economie, nu e nevoie de un proiect de țară al politicului. Societatea să fie mulțumită că PIB-ul este în creștere.

Noi, cetățenii, ne plângem că în competițiile politice partidele nu vin cu programe, nu fac declarații de intenții. Dar în această paradigmă, partidele politice au ca obiectiv prioritar asigurarea funcționării „**statului de drept**”. Punct. Dacă guvernul asigură cadrul juridic de funcționare a societății este suficient. Nu e nevoie de obiective, programe.

Putem considera că *partidele pro-mondialiste* au ca obiectiv central statul de drept. Punct. Este normal ca partidele să nu prezinte în competiția politică programe politice. Este suficient să acuze celelalte partide că nu asigură condițiile necesare funcționării statului de drept și ele se angajează că o vor face. Atât și nu altceva.

Care este susținerea socială a acestei paradigme politice? Suportul social masiv al „statului de drept” vine din partea grupului social care se bazează pe profit („capitaliștii”), mai ales capitalul străin și cei care depind sau profită din acest sistem: salariații, mai ales ai marilor companii (locuri de muncă sigure și venituri comparativ mai mari), dar și grupurile politice care luptă pentru statul de drept și ocupă poziții profitabile în sistemul public. Toți aceștia sunt interesați de un stat mic și o societate cu nevoile sale ținută la marginea economiei. Majoritatea populației are o poziție politică slabă. Ea este amenințată de lipsa locurilor de muncă, subocuparea, de amenințarea continuă a reducerii cheltuielilor sociale publice: „prea mulți pensionari”, sistemul de pensii acuzat continuu că este „nesustenabil”; privatizarea serviciilor de sănătate.

A doua opțiune: un echilibru economie-societate

Opțiune pentru echilibru economie-societate consideră că socialul/comunitatea are propriile interese care nu sunt automat satisfăcute de economie și trebuie să constituie un obiectiv politic distinct. Implicit, consideră că interesul național, interesul societății, este un obiectiv politic prioritar.

Politicul nu are ca obiectiv doar simpla administrare a țării, ci o orientare activă de asumare a responsabilității pentru dezvoltarea economică și socială a țării, pentru soluționarea problemelor cu care societatea românească se confruntă.

Doar în perspectiva acestei viziuni, considerarea economiei ca o componentă a societății românești și starea societății românești ca un obiectiv prioritar al politicului, se poate dezvolta un **proiect de țară**. Ca simplu observator imparțial, deși multe critici am și eu în calitate mea de cetățean, mă pot totuși întreba de ce partidele de guvernare sunt acuzate de guvernare dezastruoasă? Pentru că promovează o creștere a veniturilor populației, o finanțare mai substanțială a sănătății? Sau sunt alte critici a căror formulare nu o găsesc.

În întreaga perioadă a tranziției, toate partidele, în grade diferite, au considerat că societatea nu este un obiectiv prioritar, ci unul secundar, soluționat automat prin creșterea economică; că reforma tranziției are un cost social ridicat inevitabil, pentru care politicul nu-și asumă responsabilitatea. Nu a existat o politică de creștere economică, nici o politică de creare a locurilor de muncă, s-a adoptat o politică a salariului mic; serviciile sociale, sănătate, educație, asistență socială, au fost cronic subdezvoltate în comparație cu standardele europene. Toate

partidele au promovat viziunea statului mic, cu bugete subdimensionate în raport cu celelalte țări europene. Doar în ultimii doi ani guvernarea PSD-ALDE a promovat o politică de creștere treptată a veniturilor salariale și a pensiilor și o atenție specială acordată sistemului medical. Pentru asta e acuzat de guvernare „dezastruoasă”?

Remarci finale

Aș formula câteva concluzii. Pentru viitorul nostru este important să dăm, în fine, atenție prioritară **societății noastre**.

1. Deși economia se află într-un proces de mondializare/europenizare, lumea, cel puțin în prezent, este a națiunilor care se află în parteneriat/cooperare, dar și în competiție. Interesul național este o prioritate a tuturor politicilor statelor, inclusiv a promovării intereselor economiilor naționale în competiție cu celelalte economii.
2. Statele europene sunt caracterizate prin promovarea respectării legilor, funcționarea „de drept”, dar obiectivul politic prioritar este promovarea economiei naționale și dezvoltarea social-economică a țării.
3. Mai ales pentru o țară ca România, aflată încă într-o situație de subdezvoltare, este vital să promoveze o orientare activă de proiectare a dezvoltării social-economice, de lichidare a decalajelor economice și sociale.
4. Un **Proiect de țară** trebuie să stea în centrul preocupărilor politice, tema centrală a disputelor electorale.

^[1] Vladimir Pasti, *Probleme și politici sociale ale guvernărilor României* și Iulian Stănescu, *Agenda socială și politicile publice* în Mihail Caradaică și Victoria Soiciu, coord., **Stânga și agenda socială a României**, Tritonic, 2019

09 iunie 2019

Se poate scrie istoria așa cum vrem? Desigur, dar de fiecare dată se deschide întrebarea "de ce?"

Citit de: **405**

Link: www.romaniasociala.ro/se-poate-scrie-istoria-asa-cum-vrem-desigur-dar-de-fiecare-data-se-deschide-intrebarea-de-ce/

Câteva gânduri despre semnificația "istoriei" în viața noastră

Istoria nu este doar ceva despre trecut, ci o parte vitală a vieții prezente. Fără istorie suntem ceva foarte abstract. Dacă vrem să știm cine suntem nu o putem face dacă nu adăugăm istoria noastră.

Ce este România ? Deschidem o carte cu statistici economice, demografice, geografie. Nu mă recunosc în acest text. A, dar istoria României, acum înțeleg, asta sunt eu și înțeleg mai bine și prezentul.

Ce sunt eu? Eu de azi? Prezentul e un gol. El mă definește doar foarte abstract. Dar prezentul meu este umplut de trecutul meu.

Eu sunt istoria mea. Eu am dreptul exclusiv la trecutul meu, la istoria mea. Nimeni nu are dreptul să-mi definească trecutul meu. Biografia mea, cât sunt în viață, doar eu am dreptul să o fac. Morala interzice ferm celorlalți să-mi facă istoria mea cât sunt în viață. Sau dacă o face, să aibă grijă pentru că eu, pe drept, mă pot simți insultat. Doar după ce viața mea s-a încheiat, trecutul meu poate fi o temă de analiză a altor persoane.

Printre altele, eu sunt sociolog. Istoria mea de sociolog este o parte importantă a vieții mele. Rupt de aceasta sunt o simplă diplomă.

Pentru că eu am inițiat și coordonat *Programul Calitatea Vieții* în perioada anilor 70-80, realizat cu mai mulți colegi, simt că istoria acestui Program este **istoria mea**. Și nu pot să-mi fie indiferent cum este prezentată.

Ioan Mărginean despre istoria cercetării calității vieții în România

Recent au apărut două cărți, "*Dicționar de calitate vieții*" și "*Enciclopedia calității vieții în România*". Mă așteptam că aceste cărți vor acorda atenție și istoriei cercetărilor pe tema calității vieții, mai ales, în România. Mărturisesc că am avut un șoc. M-am simțit personal insultat de prezentarea a ce s-a întâmplat cu istoria calității vieții, care a fost o parte importantă a istoriei mele.

Despre ce s-a făcut în România pe această temă în anii 70-80, *Dicționarul...* atribuie doar două propoziții. Am întrebat pe colegul coordonator: de ce nu tratează și istoria cercetării românești pe această temă? Mi-a spus: e doar un dicționar; se va trata pe larg în viitoarea "*Enciclopedie...*". Surpriză: în noua carte nu a apărut nimic pe această temă, ci doar despre ce a făcut colectivul din ICCV după 1989.

Iată cum este prezentată istoria temei Calității Vieții în *Dicționar...*

Un grup de cercetători din *Institute for Social Research*, Universitatea Michigan, la începutul anilor 70 a lansat o nouă tematică centrată pe tema *Calitatea Vieții* din perspectiva sociologiei. Andrews, un membru al grupului, a publicat două articole influente pe această temă: primul în **1974** și al doilea în **1976**. În **1976** au fost publicate două cărți sociologice pe această temă.

Ce s-a întâmplat în Europa ? Mărginean: în Europa tema a fost rapid prezentă "... inclusiv la nivelul Uniunii Europene prin cercetări desfășurate sub egida *The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, cu sediul la Dublin, înființată în **1975** (seria European Quality of Life Surveys in EU; **2003**, **2007**, și **2011**) și la nivel mondial (Moller și colab, 2008). Apoi lucrarea lui Michalos, **2014**, în 12 volume." Pag. 44

Dar în România ? O formulare imprecisă în raport cu cea despre USA și Europa unde se menționează instituții, persoane și titluri de lucrări. "În România, interesul pentru domeniul calității vieții s-a manifestat **din primii ani ai deceniului opt** din secolul trecut. Rezultatele unor cercetări consistente pe această temă au apărut **încă din anul 1984**." p. 44

Autorul cu siguranță înțelege eronat prin deceniul opt anii 80. Formularea "**încă din anul 1984**" sugerează că lucrările despre calitatea vieții în România au fost scrise chiar **după 1984**. În fapt marea majoritate a lucrărilor despre calitatea vieții au fost scrise și publicate în anii 70. După 1984 nu s-a mai publicat decât câteva articole pe această temă. Spun toate astea pentru că vreau să atrag atenția

că nu este permis să te joci cu istoria, o disciplină care este foarte exactă, și mai ales cu istoriile altora.

Care este impresia tânărului citind acest text imprecis ?

1. Tema foarte importantă a calității vieții a fost lansată în SUA în prima parte a anilor 70.
2. Și în Europa a devenit importantă încă în 1975. S-a lansat un important program la Dublin.
3. Da, și în România s-a manifestat "un interes" dar mai târziu: în primii ani ai anilor 80, dar mai ales după 1984.
4. Cine anume ? Nu e important, pentru că nu s-a făcut ceva semnificativ.

Tânărul nostru înțelege corect semnificația textului: Ca de regulă, România *a manifestat și ea un interes*, dar iar la coada lumii, față de USA și față de Europa. Și asta cu 10 ani mai târziu față de Occident, prin anii 80. Și fără specialiști și publicații demne de citat în contextul unui *Dicționar/ Enciclopedie* despre România.

Afirmația că programul Dublin a lansat tema calității vieții în Europa este falsă. *The European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*, cu sediul la Dublin, a fost o **Agenzie** politică, nu o instituție de cercetare. Obiectivul ei a fost promovarea **îmbunătățirii condițiilor de viață și muncă**, o temă veche, cu o legătură doar de rudenie destul de vagă cu tema calității vieții. După câte știu, Agenția nici nu a folosit termenul de calitate a vieții în acea perioadă. Ea nu a făcut cercetări, ci a susținut *cercetări sectoriale cu orientări aplicative* de îmbunătățire a condițiilor de muncă și viață. Nu cercetări pe tema globală a calității vieții. Doar după 2003 a organizat **3 sondaje** de opinie, nu cercetări empirice în profunzime. Nu știu ca această Agenție să fi publicat lucrări științifice semnificative pe tema calității vieții.

Estimarea făcută de Ioan Mărginean, regret că trebuie să o afirm în mod apăsător, este **falsă** și, fără rezerve, **rău intenționată**:

În anii 70 și 80, tema sociologică a Calității Vieții, pe baza unor cercetări empirice de amploare și cu dezvoltări teoretice complexe, a fost dezvoltată doar în două țări din lume: USA și România. Nu în Europa. Și nici în țările socialiste.

Acesta e un fapt care poate fi probat empiric. Nu înțeleg de ce un cercetător român are o alergie atât de puternică față de această problemă.

În Europa, tema calității vieții, lansată la mijlocul anilor 70 în SUA, surprinzător, în anii 70 și 80 nu a prezentat niciun interes. Specialiștii occidentali, în diferite contexte, au constatat cu oarecare surpriză că în Europa în acea perioadă nu s-a înregistrat un interes semnificativ pentru această temă.

După lansarea temei la mijlocul anilor 70, după câte știam, în Occident nu s-a mai făcut prea mult în domeniul sociologiei calității vieții. Occidentul a intrat într-o nouă fază: neoliberalismul. Economia va fi dirijată de obținerea profitului. Secundar, neproiectat, creșterea economică va avea ca rezultat și bunăstarea populației. Nu e nevoie de un program special orientat pe calitatea vieții.

Datorită izolării politice internaționale a României, contactul cu specialiștii din ISR a devenit tot mai dificil. Cercetarea în România a trebuit să se desfășoare în condițiile unor contacte mai degrabă sporadice cu colegii din USA. În acei ani, dezvoltarea Programului calitate vieții a fost predominant independentă.

În țările socialiste nu a existat niciun interes pentru tema calității vieții. Am fost reprezentantul României la un program comun al țărilor socialiste pe tema *Modul de viață socialist*, una dintre temele preferate în programul comunist. Programul comunist avea obiectivul creării unui mod de viață socialist, diferit de cel burghez, dar pe care sociologii nu-l găseau în realitate. Din acest motiv, pentru sociologi tema era marginală. În Polonia, dar și în România, interesul s-a centrat pe modul de viață al diferitelor categorii sociale, nu pe modelul posibil de realizat în viitor. În discuțiile anuale din diferite țări era un prilej plăcut de întâlnire, dar toți evitau o angajare în realizarea unui program comun de cercetare. Eu am prezentat programul nostru al calității vieții. Colegii au fost surprinși. În toate țările socialiste tema calității vieții era considerată ca o temă "burgheză" care nu are loc în viziunea socialistă.

Într-o țară ca România, contextul preocupărilor pentru calitate vieții era cu totul diferit.

Programul românesc al Calității Vieții: 1970-1989

Este o estimare denaturată că în anii 70-80 în România s-a publicat *doar câte ceva* pe tema calității vieții. În România în acei ani s-a dezvoltat un **Program de cercetare**, la care s-au angajat mulți colegi, s-au publicat cărți și studii, s-au realizat cercetări empirice importante, cu un mare impact științific și social. Tema calității vieții devenise foarte populară.

Programul calitate vieții s-a constituit pe fondul crizei sistemului socialist românesc care generase și o criză a sociologiei românești.

La începutul anilor 70 începea să devină evident că sistemul socialist sovietic, inclusiv cel al României, nu avea structural capacitatea de schimbare. Criza socialismului ceaușist a generat o *criză a misiunii* sociologiei românești. În anii 60 sociologia își asumase misiunea de a susține programul de dezvoltare social-economică a țării. În anii 70 nu mai era nevoie de sociologie și nici sociologii nu mai găseau oportunități de angajare socială într-un sistem deja blocat. Participarea sociologiei la un posibil program de reformă își pierduse sensul. Și o critică a sistemului, la limită, ar fi dus doar la dizidență politică.

Criza misiunii sociologiei s-a adâncit în *criza instituțională*. Universitățile și instituțiile de cercetare nu au mai dezvoltat programe de cercetare empirică după '71. Instituțiile universitare și de cercetare sociologică, aflate încă la începutul lor de cristalizare, au intrat deja în procesul de marginalizare. Secțiile de sociologie universitară, active în cercetare, au fost desființate în 1977 și misiunea lor a fost preluată de "Ștefan Gheorghiu", unde se preda și sociologie pentru activiști, și nu de a forma sociologi. Noua instituție nu avea misiunea de a face cercetări sociologice. Și nici nu a făcut. Institutul de psihologie a fost desființat. Institutul de sociologie s-a trezit lipsit de suport politic și a intrat într-un proces de marginalizare.

În acel context al crizei social-politice, tema Calității Vieții a oferit sociologiei românești o misiune legitimă: oportunitatea de angajare științifică și socială responsabilă a sociologiei românești. S-a prefigurat o direcție posibilă de acțiune:

să difuzezi în gândirea colectivă valorile omului, ale Calității Vieții; să forțezi sistemul să adopte ca indicatori de performanță indicatorii de Calitate a Vieții. Tema calității vieții a fost foarte populară în România nu pentru că ar fi fost un import din America, ci pentru că ea era o strategie de a presa sistemul comunist intrat într-o criză cronică de a lua în considerare pe cât posibil **Omul** cu necesitățile sale.

Cercetări sociologice empirice au fost făcute cu entuziasm în anii 60. Ele s-au finalizat în două cărți importante ale Institutului de psihologie (Traian Herseni) și Universității București (H.H. Stahl și Miron Constantinescu). După 1971 nu s-au mai făcut cercetări sociologice empirice de către instituții (universități). Cercetări pe tineret au fost făcute, dar pe teme mai particulare, rezultatele slab difuzate și afectate de controlul politic.

Singurele cercetări sociologice empirice de amploare, în acea dificilă perioadă, au fost realizate doar în cadrul *Programului* calitatea vieții: **3** cercetări empirice de amploare, *Dezvoltarea umană a organizațiilor* (**7** întreprinderi, **1751** subiecți), *Calitatea vieții de muncă* (**1 000** subiecți) și *Calitatea vieții* (**1804** subiecți).

De remarcat este că toate aceste cercetări empirice au fost realizate printr-o inițiativă **particulară, nu de către instituții**: colegi atrași de obiectivele programului, nu într-un cadru instituțional, ci informal; fără finanțare publică, ci doar prin voluntariat; dar au beneficiat de un suport comunitar uimitor: resurse (multiplicarea instrumentelor, analiza statistică a rezultatelor) susținere morală și administrativă, subiecții au participat cu interes și responsabilitate.

Trebuie să menționez în mod special **suportul acordat de Prof. Postolache**. Fără intervenția sa, cartea despre *Calitatea Vieții* nu ar fi apărut. Editura nu voia să o publice, din temeri politice. A mers la o personalitate foarte importantă, rudă cu Ceaușescu, și a obținut pe propria răspundere semnătura acestuia.

În criza perioadei a anilor 70-80, Programul calitatea vieții a fost cu siguranță cel mai important și influent program în sociologia românească.

Programul Calitatea Vieții, România 1974-1989: 7 proiecte

1. Dezvoltarea umană a întreprinderilor. Traian Herseni lansase încă la sfârșitul anilor 60 un program de perfecționare a structurilor sociale ale întreprinderilor. Sursa principală a fost programul american de reformă sociologică a organizațiilor. În acea perioadă s-a citit foarte mult din literatura americană. Era promovat un nou model de organizare socială valabil atât în occident, cât și în socialism: cum construiești o organizație care să aibă două obiective complementare, performanță economică și satisfacție a angajaților. În literatura americană am găsit un asemenea model și l-am prezentat într-o carte: ***Psihosociologia organizării și conducerii: teorii și orientări***, predată editurii înainte de a pleca în America și publicată în 1974. Deja eram familiarizat cu literatura americană. Am considerat că întreprinderea este o parte a reformei centrată pe calitatea vieții. Ca un instrument de schimbare a structurii sociale a întreprinderilor, am publicat în **1978 *Un sociolog despre muncă și satisfacție***. Carte citită de mulți. Tradusă și în rusește, cu un tiraj imens de 200 000 exemplare. Reforma socială a organizațiilor a fost primul program al calității vieții: *calitatea vieții de muncă*.

Ca bază a proiectului de dezvoltare umană a întreprinderii, în **1975** împreună cu colegii am realizat cercetări empirice în **7** întreprinderi. A rezultat o carte, **Dezvoltarea umană a întreprinderii**, publicată în **1980**. Echipa: Septimiu Chelcea, Ioan Mărginean, Ștefan Ștefănescu, Mielu Zlate, Cătălin Zamfir (coord.).

2. Calitatea vieții de muncă: Cătălin Zamfir și Andrei-Ion Popescu. Realizat în a doua parte a anilor 70. Sinteza rezultatelor s-a fost publicată cred în 1978.

3. Calitatea Vieții. Tema calității vieții a fost lansată pe la mijlocul anilor 70. Contactul cu programul american a fost prilejuit de o întâmplare. În 1973 am obținut o bursă de un an la *Institute for Social Research (ISR)* din Ann Arbor, Michigan. Din septembrie 1973 până în august 1974. Aceste date sunt importante. Am solicitat să lucrez cu Arnold Tannenbaum ale cărui lucrări pe tema dezvoltării sociale a organizațiilor le cunoșteam. În același timp erau în Institut cercetători care începuseră să cristalizeze o nouă temă mai generală: *calitatea vieții*, o nouă teorie și o metodologie de cercetare sociologică, noi indicatori ai calității vieții. Atunci erau în procesul de finalizare a programului. Rezultatele au fost publicate mai târziu, după plecarea mea din institut: cele două studii importante ale lui Andrew au fost publicate primul în 1974 și al doilea în 1976. În 1976 sunt publicate cele două cărți care vor fi considerate ca deschizătoare de drumuri (**Andrews și colab. și Campbell și colab.**). Când am fost la Institut, Programul calitatea vieții era în derulare: am discutat cu colegii pe cadrul teoretic și pe metodologia de cercetare sociologică: indicatori de calitate percepută a vieții. Mi s-a părut foarte interesant. Am preluat ce era doar în proces atunci. Lucrările care vor oferi rezultatele în mod sistematic **încă nu erau publicate**, dar am înțeles paradigma în cristalizare. Accesul la aceste studii și cărți e o poveste întreagă. Doar parțial. Cartea noastră a fost făcută mai ales pe materialul cu care am plecat în 1974 din USA, instrumente de cercetare și rezultatele discuțiilor fructuoase cu colegii, dar mai puțin cu lucrările publicate ulterior. Cele două cărți publicate în 1976 știam de ele, dar accesul la ele era extrem de greu. Ideea însă era clară și am dezvoltat independent programul de calitatea vieții în România.

Întors în țară, din 1974 am considerat că este important de dezvoltat un program de calitate a vieții în România. A fost istoria mea ca sociolog pe acea perioadă.

Cercetare empirică (**1978-1979**). Echipa: Ion-Andrei Popescu, Ștefan Ștefănescu, Alin Teodorescu, Lazăr Vlăsceanu, Elena Zamfir, Cătălin Zamfir (coord.). Cartea a fost publicată după multe peripeții de abia în **1984**. Între 1972 și 1980 numai eu am publicat 5 studii pe calitatea vieții în revistele de specialitate.

4. Analiza distribuției indicatorilor de calitatea percepută a vieții (CPV), 1976-1980: 1000 indicatori din cercetări din diferite țări. **Ipoteza: distribuția indicatorilor de CPV este de tip Gauss deplasată semnificativ pe panta pozitivă.** În ce privește sistemele sociale echilibrate, distribuția indicatorilor subiectivi de calitate a vieții are următoarea configurație (SEDA):

- * O șesime (17%) pe panta negativă
- * Două treimi (66%) pe panta pozitiv moderată
- * O șesime (17%) pe panta accentuat pozitivă

Datele cercetărilor europene actuale referitoare la *satisfacția cu viața* confirmă această ipoteză

5. Calitatea vieții/ Mod de viață/ Stil de viață: 3 cărți, culegeri de studii. Elena Zamfir *Cultura relațiilor interpersonale* (1982), Coordonatori: Cătălin Zamfir și Ion Rebedeu: *Calitatea vieții și modul de viață* (1982) și *Stiluri de viață. Dinamica lor în societatea contemporană* (1989)

6. Cartea Structurile gândirii sociologice (1987), un produs teoretic și epistemologic al programului calitatea vieții: analiza cauzală (o schemă a cauzalității), analiza de sistem (structurală și funcțională), evaluarea eficienței sociale, paradigma relațiilor dintre sisteme, strategia schimbării proiectate.

7. Elena Zamfir: Fericirea, 1989: o carte care face o sinteză a contribuțiilor din antropologie culturală, sociologie, psihologie socială și psihologie pe tema *fericirii*.

Revoluția din 89 și Programul calitatea vieții

Am fost surprins că în **Dicționarul de calitate a vieții** și în **Enciclopedia Calității Vieții în România** nu se tratează contextul relansării programului calitatea vieții în 1990. Cititorul are impresia că lui Ioan Mărginean i-a venit ideea calității vieții și a lansat un asemenea program.

Lucrurile nu au fost deloc așa. Calitatea Vieții nu a fost relansată ca program de cercetare de către un cercetător, ci ca parte a programului politic al Revoluției.

Tema **Calitatea Vieții** a fost inclusă de la început în programul politic și științific de reformă. El a fost inclus ca obiectiv prioritar în noile documente politice. În organizarea guvernului: vicepreședinte al guvernului responsabil cu calitatea vieții. Înființare Institutului de Cercetare a Calității Vieții a fost rezultatul unei decizii politice, unul dintre primele noi instituții înființate după Revoluție. Institutul a fost și, probabil ca profil și dimensiuni, a rămas unic în lume. Cătălin Zamfir, director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții, a fost nominalizat ca ministru în primul guvern ales, la ministerul muncii și protecției sociale. Comunitatea se aștepta ca ICCV să aducă o contribuție importantă la procesul de reformă a României.

Înființarea ICCV a fost rezultatul intervenției politice a Prof. Postolache. Actul de naștere al ICCV a fost semnat de primul ministru pe **2 ianuarie 1990**. Noul institut urma să aibă 120 salariați, și a început cu 80 posturi finanțate.

Ca director al ICCV, l-am solicitat pe Ioan Mărginean să vină la Institut ca director adjunct și l-am întrebat dacă vrea să preia programul Calitatea Vieții, deși înainte nu manifestase interes pentru această temă.

Noul program al ICCV a preluat în 1990 cadrul teoretic și metodologia de cercetare empirică elaborată în Programul dezvoltat în anii anteriori. Rezultatele erau expuse în cartea publicată în 1984, dar și în alte cărți și studii. Surprinzător, conectarea cu programul anterior de calitate a vieții s-a diminuat treptat până la ștergere. E un caz interesant. Mai avem nevoie de Istorie? Ignorarea istoriei e ceva inevitabil, sau mai degrabă are o rațiune practică actuală?

29 mai 2019

Biblioteca virtuală de sociologie ne poate risipi singurătatea

Citit de: **512**

Link: www.romanasociala.ro/biblioteca-virtuala-de-sociologie-ne-poate-risipi-singurataatea/

ICCV a dezvoltat un program special, **analiza producției de sociologie românească**, realizat prin două proiecte ale Institutului:

Sociologia românească: 1900-2010. O istorie socială (2015), cu o **Bază de publicații sociologice** în întreaga perioadă (25617 lucrări, dintre care 4847 cărți și 20770 studii), cu ambiția de a cuprinde **toate** titlurile de publicații sociologice în întreaga sa istorie.

Biblioteca virtuală de sociologie (BVS), lansată în 2013, director Eugen Glăvan, cercetător principal al ICCV (E. Glăvan, 2018) reprezintă o sursă de cărți și studii sociologice românești în format electronic. Accesul la BVS este gratuit.

Ideea acestui al doilea proiect, **BVS**, a pornit de la constatarea că accesul la publicațiile sociologice devine tot mai dificil: multe cărți, datorită tirajului mic, nu sunt disponibile în librării și nici în biblioteci; cărțile mai vechi sunt puțin disponibile în biblioteci; se înregistrează și o preferință în creștere pentru consultarea în format electronic a lucrărilor. Faptul că **BVS** răspunde interesului tinerilor, probabil cei mai mulți studenți, este susținut de statistica oferită de Eugen Glăvan: 41% dintre utilizatori se încadrează în intervalul de vârstă 18-24 de ani.

De la înființarea BVS în 2013 sunt incluse, până la data de 10 octombrie 2018, **848** lucrări de sociologie, din care **192** cărți și **651** studii (E. Glăvan, 2018). BVS va crește pe măsură ce colegii noștri vor manifesta interesul de a pune la dispoziția comunității sociologice lucrările lor și prin intermediul acestui sistem. Preferăm să primim lucrările în format electronic. Dar și ICCV, în limita resurselor sale limitate, va transpune cărțile și studiile importante în format electronic.

Realizăm că, acum după 5 ani de funcționare a Bibliotecii Virtuale de Sociologie, ea îndeplinește o funcție foarte importantă pentru dezvoltarea conștiinței de sine a comunității sociologice și oferă o sursă importantă de informații.

Doar între ianuarie și septembrie 2018 BVS a avut un număr de **15.548 vizitatori unici** și **60.085** descărcări de documente. O *vizită unică* reprezintă accesarea site-ului BVS de către un utilizator definit pe baza IP-ului într-un interval de 24 ore; acesta poate accesa mai multe pagini ale site-ului și descărca materiale multiple (E. Glăvan, 2018). *Descărcările* ne spun altceva. În fața calculatorului ești ca și cum ai fi într-o bibliotecă. Vezi o mulțime de cărți și vezi titlurile și autorii. Asta pare să te intereseze. O iei din raft. O *deschizi* și o "răsfoiești". Calculatorul te înregistrează o dată. Dacă vrei să o citești, poți să revii la ea, adică să o mai deschizi. Dar e mai simplu să o descarci în memoria calculatorului tău și o citești de acolo.

Este important că BVS reprezintă o sursă și pentru sociologii din alte țări. Până în 2018, cititorii BVS sunt din 70 de țări, cei mai mulți din România (85,46%), dar și din Republica Moldova (4,33%), Rusia (3,10%), SUA (2,07%), Marea Britanie (0,66%) etc.

Datele oferite de BVS și Google Academic oferă un feed-back extrem de important pentru noi ca cercetători: avem informații despre receptarea lucrărilor noastre de către comunitatea academică. BVS oferă date despre câți cititori au lucrările noastre. Google Academic indică cât au fost de utile lucrările noastre cititorilor pentru realizarea lucrărilor lor (citările). Trebuie să avem în minte o precizare. Informațiile BVS ne spune doar câți cititori sunt ai unei lucrări **doar după 2013** când sistemul a fost înființat, nu de când aceasta a fost publicată. Imaginea este parțială și din alt punct de vedere. O lucrare poate fi citită din o mulțime de surse: biblioteca personală, biblioteca publică, împrumutul de la un coleg. BVS adaugă încă o sursă de informare.

Și datele oferite de Google sunt parțiale. Ele conțin doar citările în lucrările difuzate electronic, ignorând lucrările accesibile numai pe hârtie. Citările în lucrările difuzate doar pe "hârtie" sunt "invizibile" pentru Google. Cel puțin așa cred eu.

Consultând BVG și Google Academic am avut multe surprize. S-au deschis noi porți importante pentru știință. Această nouă experiență o voi ilustra cu cazul meu.

Adesea m-am întrebat care este publicul lucrărilor mele, ce lucrare a fost citită mai mult și care mai puțin; au avut lucrările mele un impact asupra cercetării sociologice, care se poate măsura de exemplu prin numărul de citări. În fine, mă întreb dacă temele de cercetare au răspuns la interesul celorlalți sociologi. Până nu de mult nu prea am avut răspunsuri clare la aceste întrebări. Am avut mereu un sentiment de *singurătate*. Lucrez mult la o carte, mă confrunt și cu dificultățile publicării. În final, mă întreb: o citește cineva, i-a stârnit interesul sau a fost ignorată? BVS și Google Academic oferă informații care îmi reduc incertitudinea.

Un exemplu. 15 ani am lucrat o carte la care am ținut foarte mult: *Incertitudinea*. Am crezut că această carte este dintre cele mai creative ale mele. Dar ea a apărut într-un context dificil: în primele luni a lui 1990. Explodaseră alte teme de interes și m-am temut că întregul meu efort va rămâne neobservat. În plus, ea este o lucrare foarte teoretică de sociologie. Tema ei este *incertitudinea ireductibilă*, un concept pe care eu l-am introdus, despre care am argumentat că este un factor explicativ puternic al multor fenomene psihice și sociale. Sunt convins că propune o nouă perspectivă în științele sociale pe plan mondial. Proiectam să o difuzez și "în afară", dar Revoluția a schimbat prioritățile. Nu știam dacă în noul context cineva va mai fi interesat să deschidă această carte.

Care este cartea mea cea mai "răsfoită" ?BVS mi-a oferit o surpriză neașteptată. *Incertitudinea. O perspectivă psiho-sociologică*, publicată în 1990, republicată datorită lui....., în 2005, eram convins că va fi practic ignorată. BVS îmi spune altceva: *Incertitudinea* a fost, repet între 2013-2018, cartea mea care s-a bucurat de cel mai mare interes: **2 258**"descărcări" la care se adaugă și **42** de citări în alte lucrări despre care nu știam.

Sincer, credeam că nici un coleg nu a mai fost interesat de prima mea carte, și ea foarte teoretică, *O teorie a sistemelor sociale, Metoda normativă în psihosociologia organizării*, publicată în 1972, acum 47 de ani. Demult nu o mai deschiseseam, cu jena că, deși convins că era foarte bună, nimeni nu o mai bagă în seamă. Surpriză. Între 2013-2018 cartea a fost "deschisă" de **944** de colegi și chiar a fost citată în **2** lucrări. Chiar și *Filozofia istoriei* (1981), care este o teorie sociologică și epistemologică a istoriei pare a fi suscitât încă interesul actul: **356** de "descărcări" și chiar **2** citări actuale. Cele mai multe cărți teoretice ale mele, evident, doar cele incluse în BVG, au fost descărcate de **8 433** și cu **313** citări. Recunosc că am greșit crezând că sociologii actuali ignoră **teoria**. Datele acestea îmi schimbă și imaginea despre mine.

Mai sunt de un interes lucrările mele publicate înainte de 1989? Numai cărțile de până în 1989, nu toate, ci doar cele incluse în BVS, **6016** "descărcări" actuale și chiar **91** citări înregistrate în ultimii ani.

Cărți bazate pe ample cercetări sociologice empirice, coordonate de mine, sunt și ele de interes? Am date despre cele mai importante **5** cercetări sociologice pe largi eșantioane: **5 453** descărcări și **307** citări.

Dar sunt și **cărți dedicate schimbării/ dezvoltării proiectate a societății românești**? **6 441** descărcări și **332** citări. La acestea se adaugă abordări sectoriale: a politiciii în domeniul copiilor, situației romilor, învățământului, cercetării, a organizării întreprinderilor.

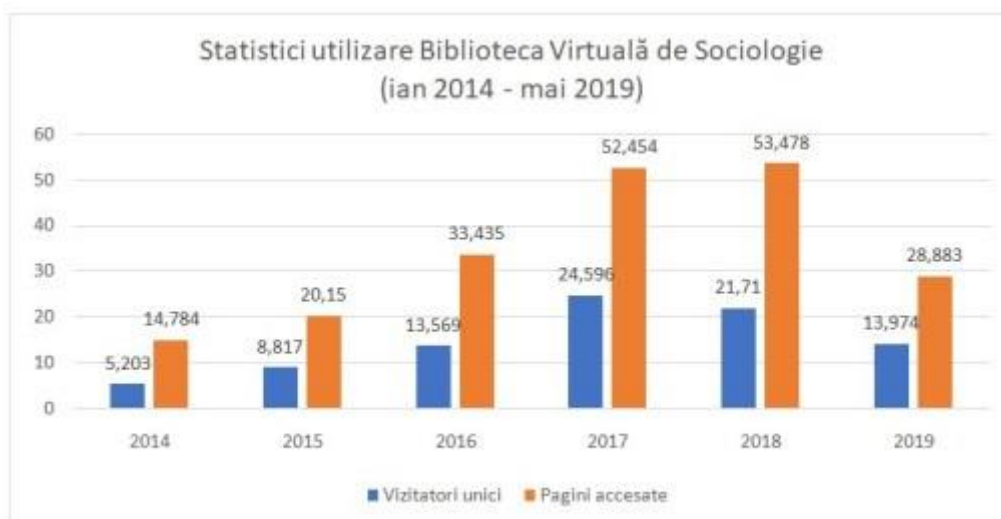
BVS și Google Academic ne deschide o nouă direcție de interes productiv pentru dezvoltarea științei. Ele oferă un feed-back pentru autor, dar și pentru comunitatea de specialiști. Felicitări pentru enorma contribuție adusă de Eugen Glăvan la coagularea comunității sociologice românești.

Pentru a ilustra cum poate contribui aceste două sisteme la creșterea înțelegerii de sine a comunității sociologilor voi prezenta o scurtă statistică a lucrărilor mele. Mărturisesc că multe dintre aceste date au fost surprinzătoare.

Temele de reflecție sociologică pe care le-am propus în lucrările mele au fost considerate și de colegi a fi de interes? Sunt aici temele dominante după 1989, dar care au surse și înainte de acest an.

	Citări	Descărcări
* Politici sociale	329	7096
* Sărăcie/standard de viață	122	1 098
* Țigani	300	2 078
* Analiza critică a tranziției	136	2 122
* Dezvoltare socială	90	3 057
* Calitatea vieții	111	1 257
* Structurile gândirii sociologice, analiza sociologiei, Dicționarul de sociologie	427	2 919

Închei cu un grafic oferit de Eugen Glăvan despre cât a contribuit BVS la dezvoltarea comunității sociologice românești.

Vreți ca ideile voastre să fie mai larg cunoscute? Trimiteți lucrările la BVS și vizibilitatea lor va crește cel puțin de peste 10 ori.

Vreți să știți mai bine ce sunteți ca sociolog? Trimiteți lucrările voastre la BVS și consultați acest site. Veți avea surprize foarte interesante.

Utilizați BVS ca o oglindă a comunității sociologice în care fiecare se vede pe sine și pe ceilalți.

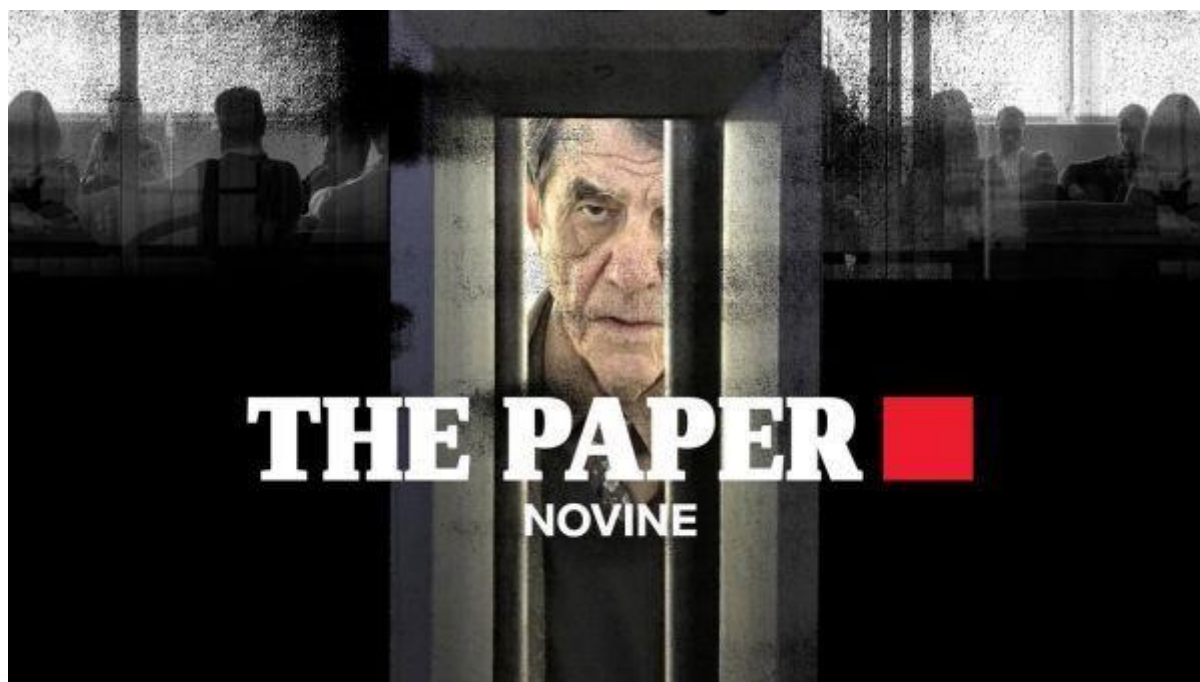
Glăvan, E., O resursă digitală pentru sociologia românească: Biblioteca Virtuală de Sociologie/ A Digital Resource for Romanian Sociology: The Virtual Library of Sociology, 2018, *Sociologie Românească* nr. 1-2/ 2018

Zamfir, C., Filipescu, I. (eds.), Zamfir, E., Ilie, S., Stănescu, S.M. & Iordache, M. (2015) *Sociologia românească: 1900-2010. O istorie socială*. Cluj-Napoca: Eikon. Este inclusă aici și Baza de publicații sociologice din perioada 1900-2010

13 mai 2019

Un film nu despre România

Citit de: **344**

Link: www.romaniasociala.ro/un-film-nu-despre-romania/

Week-end. Aleg să mă uit la un film. Din întâmplare: *Ziarul*. O atmosferă de redacție. Un ziar *independent*, pe cât se poate. Redactori de toate felurile. Unii vor să-și facă meseria. Alții au afacerile lor. Dar toți beau de sting. Femeile întrec pe bărbați.

Explodează o afacere. Implicat un mare om de afaceri, un tip solid și violent care crede că poate face orice. Și un lider politic, mai în umbră. Presa a inițiat un scandal financiar. Intervine justiția. Unul din echipă trebuie sacrificat. Desigur un tânăr. Banal.

Vreau să închid filmul, dar, parcă... Se desfășoară forțele. Omul de afaceri e deranjat de *Ziar*. Simplu. Îl cumpără, schimbă conducerea și dă afară câțiva redactori. Liderul politic intră în *prim plan*. El are un consilier, fost mare șef securist, care *aranjează* toate lucrurile. *Sunt deranjant de individul ăla. Nu poți să faci ceva?* Securistul: *Nu e o problemă, va dispărea*. Înțeleg că *a dispărut*. *Ce facem*

cu berbecul ăsta om de afaceri? Chiar se crede mare? Începe să mă deranjeze! Este invitat procurorul general: cât vrei ? A, înțeleg, și o fetiță. Vine fetița, care își face datoria, dar îl și filmează. E omul nostru: vreau să arestezi pe berbecul ăla de afaceri care se crede... și pe prietenul președintelui partidului advers. Cum să-i arestez fără probe? Ce zici de poza asta? Se fac arestări. Afaceristul care amenințase că îi va aranja pe toți este domesticit în închisoare. Aproape dispăre din scenă. În presă apar informații devastatoare despre mulți judecători. Operează și alți șefi ai securității și poliției. Este solicitat și episcopul. Poți să ceri orice, dar nu bani. Chiar am nevoie de ceva bani. telefoane. Dacă ai nevoie, pot să-ți dau și un tânăr frumos. E un preot la mine.

Lucrurile se precipită. Se apropie alegerile pentru președintele țării. Înțeleg, liderul nostru politic este de dreapta, în competiție cu celălalt partid, social democrat, acuzat că este comunist, ceea ce se neagă cu indignare. Urmează incendieri de mașini, alte asasinate, răpiri... Sunt sacrificați și unii „soldați” în lupta politică.

Ziarul își schimbă proprietarul. Printre presiunile politice se fac și „măgării”, dar sunt și redactori care vor să-și facă meseria. O luptă colegială internă.

Un efect filmic. Obsesiv că se dau imagini ale unui oraș foarte frumos, dar complet gol. Niciun om „real”. Doar odată apare un carnaval. Pe „scenă” doar Politicieni cu echipele lor, Oameni de afaceri, Securiști, Polițiști, Procurori și Judecători și trepăduși. Și ziaristii Ziarului. Securiștii, foști și actuali, au un rol central: trag sforile și execută.

S-a făcut noapte și, aproape adormit, mă tulbură o întrebare. Desigur, exagerări ca în orice film, dar **filmul acesta nu cumva este despre România?** Mă trezesc. Nu, nu se poate. Liderul politic își face campanie: *Eu vreau o Croație...* Da, nu despre România. Dar un lucru curios. E un film despre o țară nominalizată și pare să se refere la evenimente reale din Croația actuală. E un film de o critică uluitoare la adresa a ce se întâmplă (?) azi în Croația. Da, da, clar, nu în România, ci în Croația.

Cum naiba se poate termina acest film, adică alegerile? Stau până la sfârșit: 23 de episoade, adică 23 de ore. Se lansează alte documente compromițătoare, dar nu par să mai aibă vreun efect. Alegerile. Diferențe foarte mici și câștigă liderul partidului de dreapta. Noul președinte, personajul cel mai lipsit de scrupule, termină cu un discurs care alunecă spre paranoia, anunțând un viitor dictator.

Trag concluzia. **România nu e un caz unic.** Mecanismele sunt uluitor de familiare. Lucrurile se întâmplă așa nu pentru că suntem croați sau români.

Vă sugerez cu căldură să vedeți acest film. Un film excelent, *făcut de croați*. E film, dar nu e doar film. E și o analiză sociologică a ce se întâmplă acum în Croația, o realitate care nu-mi este străină.

The Paper îl găsiți pe [Netflix](https://www.netflix.com/title/80113401).

08 mai 2019

România: marea dezbinare

Citit de: **357**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-marea-dezbinare/

Sunt dezbinați românii sau oamenii politici?

Circulă ideea că trăim într-o societate paranoică: nu mai putem discuta rațional și cu o anumită detașare; preferăm invective în locul argumentelor. Se spune tot mai insistent: noi românii suntem **dezbinați**. Aceasta e marea noastră problemă. Deci, românii sunt scindați în două „**jumătăți**” între care nu există șanse de înțelegere.

Este suficient să ne uităm la televizor: spațiul este plin de discuții pe teme importante ale vieții noastre. Ne așteptăm să înțelegem mai bine ce se întâmplă în jurul nostru, să ne formăm opiniile noastre. Participanții nu vor însă să „discute”. Parcă e o luptă, dar fără reguli. Nu se ascultă unul pe celălalt, invective și răstălmăciri.

Spațiul politic este înveninat. Politicienii nu pot să discute și când se întâlnesc în spațiul public preferă să înjure și proferă, incredibil, dacă nu chiar minciuni, deformări ale realității. Un politician de marcă a declarat chiar, șocant: „în politică minciuna este permisă”. În relațiile noastre cotidiene, minciuna este sancționată. Lupta politică se poate face *cu orice mijloace*? Dar de ce doar acolo? Noi alegem pe cei care mint mai bine? Deci, asta e politica?

La televizor se discută o problemă importantă: un proiect al guvernului. Mă interesează argumentele unor persoane competente pentru a-mi clarifica propria mea opinie. Se solicită și părerea unei persoane în judecata căruia am toată încrederea. „*O măsură proastă, populism, manipulare.*” Sunt șocat. Mă așteptam să aflu părerea unei persoane competente, o evaluare interesantă. Cum e posibil? Înțeleg. Persoana respectivă este „în opoziție”. Orice măsură ia guvernul, bună sau proastă, politicianul din opoziție reacționează automat: *o prostie, o minciună, o altă hoție*. Dar cei de la putere? Fiind la putere, nu mai au nevoie să justifice prea accentuat și cu atât mai mult să înjure, sau o fac mai moderat. Politicienii suferă de o boală: **poziția în sistemul politic modifică personalitatea**. Oamenii politici devin simple automate ale partidelor din care fac parte. Și opiniile lor devin previzibile.

Dacă analizăm puțin lucrurile, ajungem la o altă concluzie: dezbinarea este mai puțin a românilor, ci a politicianilor.

Dar care este sursa dezbinării politice? Este o luptă de programe politice sau o luptă pentru putere? În politică pare că circulă un microb: paranoia luptei pentru putere. Riscul este ca din sfera politică microbul tinde să se difuzeze în întreaga comunitate. Politicienii nu acționează pentru promovarea viziunii lor pentru binele comunității, ci luptă fiecare pentru **a cuceri puterea**. Dacă noi, românii, suntem dezbinați, asta se datorează politicului.

Istoria sau prezentul ?

Indiferent dacă noi românii suntem **dezbinați** sau doar **confuzi** în legătură cu situația prezentului, este important să ne întrebăm de ce.

Trecutul. Istoria este invocată curent ca o explicație a stării de scindare sau confuzie care ar caracteriza starea de spirit actuală a românilor.

E un fel de fatalism: așa sunt românii. Citez dintr-un eseu, bine scris de altfel: „*Comportamentul colectiv adolescentin al românilor: arogant și depresiv, agresiv și defetist, în același timp temerar, când este vorba de a începe și fatalist când este vorba să termine treaba.*”

Autoarea oferă și explicații justificative de tip istoric: „*societatea românească este profund conservatoare ... țăranul român și-a gospodărit pământul de unul singur (...). de-a lungul prea scurtului său secol de istorie modernă să-și ia*

de la capăt tranziția înainte de a fi termina vreuna (..) așa se explică comportamentul adolescentin al românilor (..). Fără coloană vertebrală și fără cap, națiunea română deja nevrotică, s-a rupt în grupuri adverse (..) atitudini absolut iraționale și radical negative, ia forma insultei ca unic limbaj (..)". Ne trezim buimaci, încărcăți de o întreagă istorie, într-un prezent pentru care nu suntem pregătiți.

Formulări frumoase, care par credibile. Dar chiar așa sunt românii ? Mă uit în jurul meu. Mi se par oameni normali. Prietenoși, deschiși, cei mai mulți de încredere. Cu o anumită înțelepciune și o morală în relațiile dintre ei. Este și multă confuzie față de ce se întâmplă în jurul nostru, o confuzie care nu vine însă din istorie, nici din „modul nostru de a fi”, ci mai mult din prezentul care ne înconjoară.

Apelul la Istorie pentru a explica prezentul este foarte popular. Explicația istorică pare a fi captivantă, probabil chiar conține ceva adevăr, dar analizată cu atenție are și multe defecte. E o scuză pentru pasivism sau dificultate de a găsi explicații în prezent? Îmi trece prin minte un caz. Cum explici polarizarea actuală prin istorie? Întotdeauna a fost așa, turcii, corupția etc. Dar, iată, în perioada comunistă a fost un consens popular aproape total: împotriva lui Ceaușescu, a sistemului comunist. Te întâlneai cu cunoscuți. Să presupunem că îți venea prin minte să zici ceva pozitiv despre comunism: este o societate cu multe lucruri bune. Reacție: ăsta e securist sau a luat-o razna? Consensul românilor era aproape total.

Ne putem însă întreba dacă mai degrabă explicația istorică nu este atât o explicație a unui fapt, ci mai mult un mod de a acredita că faptul respectiv chiar există.

Prezentul. Ca sociolog, fără să neg și sursele istorice, prefer să caut cauzele în prezent, în structurile actuale. Este și mai util. Asupra Prezentului poți acționa să-l schimbi, dar nu și asupra trecutului.

Care sunt cauzele din prezent? Întreaga noastră tranziție nu este un caz de succes. După 30 de ani suntem o țară subdezvoltată, săracă, nemulțumiți de istoria noastră recentă. Dar dacă am șterge cu buretele istoria noastră și am lua-o de la început, am fi complet liberi să construim o nouă societate? Nu, dacă nu am schimba mai întâi prezentul. Problemele cu care ne confruntăm au surse structurale în configurația organizării noastre actuale.

Conflictul potențial: Parlament vs Președinte

Construcția noastră politică conține două surse structurale independente de putere: **parlament și guvern**, pe de o parte, și **președinte**, pe de altă parte. Parlamentul este ales de cetățeni pentru a legifera și pentru a forma un guvern. Acesta e mandatul dat prin alegeri în orice democrație. Președintele, ales prin vot universal în sistemul nostru, e pus într-o situație ciudată: i se conferă **autoritate, dar nu și putere**. Autoritatea președintelui acordată de sistemul nostru electoral este în realitate **goală**, invitând la abuz: nu are funcții legislative și nici executive. Sistemul nostru politic conține deci, structural, o sursă de conflict.

Tensiuni au fost în toate mandatele, dar ele au devenit critice mai ales atunci când președintele a avut o altă culoare politică decât majoritatea parlamentară/guvernul. Guvernările de dreapta s-au dovedit cele mai vulnerabile. 1997-2000:

guvernare de dreapta și Președintele Constantinescu. Spre sfârșitul mandatului său, președintele s-a simțit dramatic lipsit de autoritate. El s-a declarat *învins de securitate*. A fost un semnal, dar problema rolului „securității” în politică nu a fost clarificată nici până în prezent. Care a fost rolul de atunci al securității nu a fost foarte clar, dar a fost evident că guvernul a început să îl ignore pe Președinte. Băsescu, după o anumită luptă, a câștigat, având „parlamentul său” și „guvernul său”. Acum, sistemul politic este rupt între Parlament / Guvern și Președinte. Președintele Iohannis se simte frustrat: a fost ales și el de popor, dar nu are Guvernul *său* și nici Parlamentul *său*.

Ultimele luni au făcut clară sursa profundă a problemei noastre politice: pe linia lui Băsescu, Președintele Iohannis vrea întreaga putere, dar, pentru că nu a reușit, blochează prin toate mijloacele guvernul, generând o criză politică. Mulți consideră că Președintele încalcă constituția. De ce nu-l sancționăm? Suspendarea președintelui e prevăzută în Constituție, dar realizăm că e greu utilizabilă. Iar Președintele se comportă ca și cum este deasupra legii. Democrația modernă dă puterea doar unui corp colectiv ales, parlamentul. Președintele se miră că democrația noastră nu-i dă întreaga putere. Deci, ar vrea un regim politic, să nu zic chiar dictatorial, dar unipersonal, condus de Președinte, cu „Partidul său”, cu „Parlamentul său”, cu „Guvernul său”.

Dar poate vom avea doar Președinți înțelepți și responsabili? Și dacă, iar, unul ales într-o anumită conjunctură nu va fi înțelept și responsabil ? Încă 5 ani sau poate 10 de criză politică? Un sistem politic sănătos nu poate miza pe calitatea unei persoane. Istoria arată că persoanele care primesc prea multă putere, inevitabil abuzează de ea. Sunt îngrijorat că mulți lideri politici vor să lupte pentru a obține poziția viitoare de președinte și prin aceasta vor perpetua actuala problemă structurală. Problema cheie a României este nu pe cine vom alege ca președinte, ci cum să eliminăm această sursă structurală de conflict politic.

Conflictul „real” dintre partide

Nu competiția între programe politice, ci lupta pentru putere este problema. Tipologia „stânga”/„dreapta” nu cred că este adecvată. Ar trebui să utilizăm o *tipologie în funcție de context*. Toate partidele, în contextul României actuale, au același obiectiv de **schimbare**: la început, „tranziția” de la comunism la capitalism, apoi ieșirea din starea de subdezvoltare a țării. Diferențele sunt mai degrabă de strategie.

PSD nu este un partid de *stânga*, cel puțin în sensul clasic. Inițial, el a fost un partid al „tehnocraților” care ocupa sistemul administrației publice în alianță cu noii capitaliști din care vor să facă parte. În opoziție cu politica *rupturii* a opoziției, strategia politică a PSD pare a fi avut ca principal mijloc realizarea unui anumit echilibru a sistemului social-economic; o schimbare social-economic mai ordonate. Inevitabil, ca o condiție a acestui echilibru social, prezintă o anumită sensibilitate pentru „social”, dar nu ca obiectiv prioritar. Guvernările dominate de PSD au asigurat creștere economică și realizarea unui important echilibru social. Funcțiile sociale ale statului (învățământul, sănătatea, crearea locurilor de muncă, asistența socială, politica salarială) au fost însă slab susținute chiar și de PSD. Eu cred că suportul electoral impresionant se datorează mult mai puțin politicii sociale, ci

asigurarea unei administrații mai coerente și echilibrate. Doar în ultimul timp se înregistrează o schimbare importantă a politicii sociale. O nouă politică salarială: politica salariului mic este înlocuită cu politica creșterii treptate a salariilor, a salariului minim și a salariilor din sistemul public; creșterea salariilor în sfera socială, sănătate, învățământ, dar cercetarea științifică practic a fost ignorată. Sunt măsuri pozitive și în sistemul de pensii, în asistența socială, în susținerea familiilor cu copii. Noua politică socială probabil ar trebui văzută ca începutul unor măsuri inevitabile de diminuare a decalajelor moștenite.

ALDE, un partid declarat de „dreapta”, a intrat în alianță cu PSD pentru că, de fapt, are aceeași filozofie, o societate mai echilibrată, dar reprezintă sectorul mai pragmatic al capitalului național.

PNL/ PD s-a plasat, de aproape 30 d ani, într-o „opозиție” critică. Neavând o orientare pragmatică, prezintă un fel de liberalism radical, ca reacție împotriva partidului dominant, PSD, inventând și un dușman, „neocomunismul”. Această grupare politică pare a fi optat pentru un capitalism cu o orientare accentuat mondialistă, în opозиție cu celelalte două partide care consideră că interesul național este important.

Promovarea unei poziții radical liberaliste și accentuat pro-mondialistă, cu ignorarea intereselor naționale, împinge cronic acest grup politic în opозиție. Îngrijorător este însă altceva. Există o largă opinie că forțele politice occidentale au susținut politic, chiar dincolo de regulile democrației internaționale, forțele politice liberal radicale și pro-mondialiste, manifestând chiar o suspiciune față de politicile mai pro-naționale și pro-sociale. Rezultatul: partide slab susținute de populație sunt însă susținute de Occident.

USR promovează o critică dură a sistemului politic existent, exprimând o nemulțumire destul de confuză, fără încă un program politic.

„NGO-urile” sunt o mișcare care a explodat după 1989. Cele mai multe au fost inițiate de forțele politice occidentale, mai ales de Soros, reprezentând nu o expresie a intereselor „societății civile”, așa cum se acreditează, ci interesul unor grupuri occidentale, care voiau o forță de siguranță împotriva unei posibile orientări mai independente. Paradoxal, expresia „societății civile” s-a referit nu la o mișcare generată de jos, de populație, ci una radical liberalistă și accentuat pro-mondialistă, ca în cazul politicii promovate de Soros.

Ne așteaptă noi alegeri. Nu cred că „opозиția” actuală, dacă va continua strategia violenței politice, are șanse să câștige, chiar în condițiile unui posibil sprijin extern.

Conflict latent între un „capitalism național” și un „capitalism mondializat”

Prima perioadă a tranziției a fost caracterizată de o ideologie a mondializării. Lumea mondială în care ne integram s-a presupus că ne este prietenoasă. Dacă menționăm *interesul național* exista riscul de a fi suspectat de „naționalism”. Eu cred că, fără a fi explicit formulat, Uniunea Europeană a avut chiar un program de „europenizare” accelerată. Cu vreo 15 ani în urmă a existat un program european de *regionalizare transfrontalieră*. Cred că regionalizarea transfrontalieră exprima

o tendință de deznaționalizare. Programul a fost aproape abandonat. De abia în ultimii ani începe să apară tot mai insistent *interesul național* ca o preocupare explicită în politica românească.

Importanța acordată interesului național în programele politice este, în momentul actual, un criteriu important de diferențiere a partidelor politice.

Ce va urma?

Suntem, firește, preocupați de viitor. Pentru țări ca România, confruntate cu crize cronice, se impune nu o continuare pasivă a situației prezente, ci explorarea opțiunilor alternative. E cazul să medităm responsabil asupra oportunităților oferite de prezent, dar și de riscuri: un viitor confuz, într-o criză continuă asupra căruia nu prea avem controlul, sau un viitor dificil, dar pe care îl putem proiecta cum dorim, ținând seama de constrângerile existente, dar și fructificând oportunitățile care există.

Viitorul va depinde și de soluțiile pe care le vom găsi la aceste trei probleme ale sistemului politic românesc, pe care le-am menționat mai sus.

Conflictul structural parlament/președinte: cum soluționăm această problemă care ne blochează de treizeci de ani? Sunt sigur că soluția nu va fi o democrație președințială, ci una parlamentară. Întrebarea este: cum eliminăm actuala poziție de „președinte” din sistemul nostru politic? Nu e vorba de actualul președinte, ci de structura sistemului politic. Ne vom împiedica inevitabil de dificultatea modificării constituției. În alegerile din acest an este important să optăm: vrem un președinte conștient că trebuie să pună umărul la o schimbare a sistemului politic actual generator structural de conflicte sau un președinte bucuros de poziția confuză actuală, și care tinde să-și sporească puterea? Deci, vom vota pentru un președinte care va acționa pentru soluționarea acestui conflict *sau* pentru unul care va amplifica conflictul?

Vrem partide care luptă pentru cucerirea puterii *sau* partide care sunt într-o competiție transparentă pentru promovarea interesului țării ? Lipsa unor programe politice clare este, în situația actuală, sursa principală a degradării climatului politic spre lupta rudimentară pentru putere. În calitate de cetățean, vreau partide care sunt în competiție cu programe de dezvoltare socială și care consideră că minciuna și invectivele sunt comportamentul cel mai inacceptabil și în sfera politicului.

Aș vrea să votez anul acesta cu „opoziția”. Ce program aveți? Hm... *Jos guvernul! Hoții, neocomuniștii!* Dar eu vreau să votez un program și o echipă credibilă, iar nu un partid care știe să înjure.

O Europă dominată de cei puternici *sau* o Europă care respectă interesele națiunilor care o compun? Vom promova o *Europă fără națiuni* în care România riscă să fie tratată ca o lume a treia *sau* o *Europă a națiunilor* în care ne vom simți noi înșine și respectați? Noile țări intrate în UE încep să realizeze că Europa nu este o lume doar a cooperării prietenești și suportive, dar și a competiției, cu riscul de a fi dominată de națiunile puternice. Trebuie să asumăm că există interese naționale diferite care trebuie să fie armonizate. Cu alte cuvinte, vom accepta o lume dominată de ideologia unui *mondialism/ europenism gol*,

dominat din nou de interesele celor puternici, *sau* o lume a națiunilor care se respectă și se susțin reciproc într-o nouă democrație a națiunilor ?

Vor urma trei alegeri cruciale pentru viitorul nostru. Am propus aici trei probleme a căror soluționare cred că ar trebui să fie printre cele mai importante criterii pe care să le avem în vedere când vom merge la vot.

Credeți că, *împreună*, le vom putea soluționa în interesul nostru comun al României?

22 aprilie 2019

Dimitrie Gusti, contribuție și receptarea sa de către Istorie

Citit de: **528**

Link: www.romaniasociala.ro/dimitrie-gusti-contributie-si-receptarea-sa-de-catre-istorie/

Cu ocazia desfășurării celui de al XIII-lea Congres anual al Asociației Medicale Române, în parteneriat cu Academia Română, în data de 19 aprilie 2019 a fost organizată în Aula Academiei Române sesiunea aniversară „Incursiune în

istoria medicinei: Dimitrie Gusti și Ion Pavel” prezidată de Academician C. Ionescu-Tîrgoviște, Prof. dr. Cătălin Zamfir și Academician Ioan Dumitrache.

Cu această ocazie s-au ținut comunicări dedicate istoriei comune a sociologiei și medicinei: Cătălin Zamfir, „Dimitrie Gusti – creatorul Școlii de Sociologie din România”, C. Ionescu-Tîrgoviște, „Ion Pavel – creatorul Școlii de Diabet din România”, Elena Zamfir, „Asistența socială – spațiu de colaborare socio-medicală”, Paula Popoiu, „Muzeul Național al Satului Dimitrie Gusti. Scurt istoric”, C. Ionescu-Tîrgoviște, „Primul Centru Antidiabetic și primul Registru de Diabet din Europa”, C. Ionescu-Tîrgoviște, Tudor Georgescu, „Programul TELEMED al AMR, succesorul COMPUTERIZAT INTELIGENT al primului Registru de Diabet din Europa”.

Contribuția lui Dimitrie Gusti trebuie privită din două contexte distincte: sociologia românească și sociologia mondială. S-a scris mult despre rolul lui Gusti în întemeierea sociologiei românești. Dar mult mai puțin, aproape deloc, despre faptul că Gusti a deschis o direcție nouă în sociologia mondială. Comunicarea oferă o nouă întrebare pentru dezbateră actuală: Gusti și gustiștii au încercat să schimbe Lumea. Dar cum a receptat Istoria contribuția lui Gusti?

2

Două obiective ale lui Gusti și Gustiștilor

- Să promoveze **o nouă sociologie** așa cum societatea românească de atunci avea nevoie de ea.
- Să contribuie la **schimbarea societății** în care ei trăiau.

3

Ce a realizat Gusti și școala lui ?

- A pus bazele sociologiei pe care o considera necesară. Are meritul că a deschis, pe atunci, **o nouă direcție în sociologie**, nu numai în sociologia românească, dar și în sociologia mondială.
- A contribuit la **schimbarea societății românești**, atât cât istoria a permis: a creat o **mișcare sociologică cu vocație socială**, a creat **noi instituții**, a stimulat ca intelectualitatea românească să dezvolte o **vocație socială**.

4

Gusti și sociologia occidentală

- Societățile occidentale dezvoltate și stabile: o sociologie "a prezentului", **descriere și explicare a realității sociale așa cum ea este**. Emil Durkheim și Max Weber. Prin anii 60, sociologii occidentali au constatat cu oarecare surpriză că **tema schimbării sociale** este cu totul marginală în sociologia clasică.
 - Sociologii occidentali s-au ferit de contactul cu mișcările sociale.
- România, la începutul secolului XX, o societate rurală săracă, subdezvoltată. Gusti a asumat alt rol al sociologiei în acest context social. Cum ieșim din subdezvoltare. Inovația mondială a lui Gusti: o **sociologie a schimbării / a dezvoltării sociale proiectate**.
 - Sociologii gustiști și-au asumat rolul de a iniția o mișcare socială de schimbare a societății românești.

5

Gusti și Marx: două sociologii ale schimbării sociale

► Marx:

- Societatea capitalistă ajunsese într-o situație de criză
- Programul ieșirii din criză: revoluția comunistă și introducerea unui nou model de organizare socială – socialistă/ comunistă
- Mecanism: lupta de clasă, conflictul proletariat/ burghezie
- Motorul schimbării: partidul comunist
- Locul schimbării: întreaga lume, revoluția internațională

6

Gusti și Marx: două sociologii ale schimbării sociale

► Gusti:

- România, o societate rurală subdezvoltată: **program de ieșire din subdezvoltare**
- Modelul de societate de construit: o **societate deschisă** care își definește din mers direcția de dezvoltare
- Mecanism: **dezvoltare comunitară**, acțiunea de dezvoltare a fiecărui sat/ comunitate.
- Rolul crucial îl au **științele și oamenii de știință**: echipe multidisciplinare coordonate de sociologi: **cercetare-acțiune/dezvoltare**.
- Științele motivează comunitățile și le sprijină
- Profilul sociologiei: **Sociologia ca știință a națiunii**.
- Forța schimbării: **consens social**
- Locul schimbării: **comunitatea/ țara**. Lumea se schimbă prin dezvoltarea socială a fiecărei țări.

7

Școala sociologică de la București ca mișcare socială

- Echipe multidisciplinare: economiști, medici, demografi, etnografi, istorici, muzicologi, Sociologul, coordonator al echipelor multidisciplinare
- Rolul sociologilor: mobilizarea forțelor sociale versus sociologul izolat în cabinetul său
- O orientare spre **cercetarea sociologică empirică** a comunităților – **monografia** ca instrument al dezvoltării comunitare
- Sociologia națiunii: o **hartă sociologică a României**, ca bază a programului de dezvoltare socială

Al doilea Război Mondial: schimbarea de perspectivă

- După Război, Gusti a realizat că ieșirea din noua criză nu mai putea porni **de jos**, prin dezvoltarea comunităților.
- O abordare globală a României: propune un **program de dezvoltare social-economică națională**.
- La ONU, Gusti propune și un **program mondial** și o **instituție mondială** pentru a susține programele naționale de dezvoltare: **Institutului Social al Națiunilor** (1946-1947), creat după modelul **Institutului Social Român**.

O nouă viziune a lumii, cadru al dezvoltării națiunilor

- „...toți oamenii și toate popoarele, conștienți de primejdiile și necesitățile tragice ale orei, trebuie să se angajeze pretutindeni într-o imensă efortare de **cercetare și interdependență realistă**, care va trebui să ajungă în satele cele mai mici, ca și în orașele cele mai întinse ale lumii, pentru a crea acea forță irezistibilă a comprehensiunii, singura capabilă a impune **o pace durabilă și definitivă**. Ne trebuie o cruciadă universală pentru o pace reală, cooperatie și de frățescă uniune între toate națiunile globului pe baza cunoașterii lor mutuale. Acesta este scopul suprem urmărit de **Institutul Social al Națiunilor** din New York, capitala Organizației Națiunilor Unite”.

Noul program gustian de dezvoltare a României: modernizarea globală a țării

- Publicat în Scânteia, 1945
- Gusti, împreună cu un larg grup de specialiști, a reluat inițiativa și a lansat în dezbateri publice un program complex de modernizare a țării.
- În noul context, cheia dezvoltării nu mai era strategia "de jos în sus", a comunităților, satelor și orașelor, ci o abordare global, o nouă politică națională.
- Prima componentă a programului "este, în limbajul lui Gusti de atunci, cunoașterea poporului sub toate aspectele sale de viață: biologic (alimentație, locuințe, boli sociale, sifilis, tuberculoză, pelagră), economic (viața orașelor, a satelor, a uzinelor), cuprinzând și cercetarea vieții țărănilor și a muncitorului.
- Pe lângă viața economică ne interesează cercetarea sub toate aspectele vieții spirituale și sociale. O prioritate: "cunoașterea pământului"

Noul program gustian de dezvoltare a României: modernizarea globală a țării

- Descoperirea materiilor prime, crearea unei industrii farmaceutice românești, obținerea de substanțe pentru tăbăcirea pieilor, utilizarea fibrelor naturale din stuful Deltei etc. etc., care formează obiectul de cercetare al comisiei de chimie pură și industrială.
- Problema energetică este cheia dezvoltării
- Cercetări asupra fizicii nucleare, tehnicii militare, producției agricole și industriale, sistematizării orașelor și satelor.
- **A conferit intelectualității române o vocație socială. Ei i se atribuie responsabilitatea mobilizării comunității și susținerea acțiunii acesteia în procesul de dezvoltare a societății românești.**

Programul gustian/ programul comunist

- Imediat după Război, două programe de dezvoltare socială a României erau în competiție.
- Dar diferențe fundamentale:
 - **Programul comunist:** realizat prin revoluție, schimbări sociale structurale prin forță: implementarea unui program ideologic impus din afară
 - Programul gustian: realizat prin **consens**, opus **luptei de clasă**.
 - Mobilizarea capacității științifice naționale
- Gusti este ales Președinte al Academiei Române: știința, pârghia creării unui nou consens social, o nouă mobilizare pentru **o societate deschisă**.
- Misiunea sociologiei românești: să se constituie ca **știință a națiunii**. Desigur, sociologia este o știință a societății în general, dar, mai ales în cazul unei țări ca România, care trebuie să facă un efort colectiv de ieșire din subdezvoltare, trebuie să fie în primul rând o **știință a națiunii/ a țării sale**.

Gusti și Istoria

"Istoria" a respins programul mondial al lui Gusti:

În locul păcii universale și cooperării între națiuni, o lume scindată, dominată de un nou război, războiul rece.

"Istoria" a respins și programul gustian național

În locul consensului național, bazat pe știință, o construcție socială bazată pe o ideologie, introdusă cu coerciție.

Soarta personală a lui Gusti a fost consecința schimbărilor istorice

- Gusti dat afară din Academia Română
- Toate instituțiile create de Gusti au fost desființate
- Sociologia a fost interzisă ca "știință burgheză"
- Gusti dat afară și din casă, biblioteca lui a fost distrusă
- Mulți sociologi băgați în închisoare
- Gusti a primit un favor: el nu a fost băgat în închisoare

Anii 60: Reabilitarea sociologiei și a viziunii gustiene, dar golită de viziune

- Anii 60: sociologia a fost reabilitată și considerată a avea un rol vital în dezvoltarea societății românești
- Se publică lucrările lui Gusti. Conferințe, simpozioane...
- Relansarea cercetărilor sociologice empirice: sat și oraș. Dar golite de viziunea de angajare independentă în procesul de schimbare socială.
- Sociologia pierde vocația de abordare globală a societății, de rol central în procesul de dezvoltare socială, de mobilizare socială.
- 1977: Sociologia este din nou marginalizată. Un nou refuz al istoriei

Viziunea Gusti în perioada tranziției

- Programul tranziției a fost și el diferit de programul Gusti:
 - Construirea nu a unei societăți deschise care să-și definească ea însăși obiectivele pe baza unui consens național, susținut de științe, ci un program de schimbare definit de "o istorie externă" și promovat cu mijloace politice.
 - Sociologia, după un entuziasm în primii ani ("să vină sociologii"), se conturează întrebarea "ce să facem cu sociologii" ?
 - Gusti a încercat să facă Istoria, dar Istoria nu s-a făcut în această parte a lumii.
- Drama lui Gusti: **susținut de comunitate, dar refuzat de Istorie**

17 aprilie 2019

E bună lumea în care trăim? Fii liniștit, justiția e independentă

Citit de: **399**

Link: www.romanasociala.ro/e-buna-lumea-in-care-traim-fii-linistit-justitia-e-independenta/

Cred că e momentul să ne punem o întrebare care, la prima vedere, ar părea ciudată: vrem să trăim într-o lume dominată mai mult de moralitate sau de justiție?

Evenimentele din ultimul timp m-au pus pe gânduri. Cred că se schimbă ceva în fundamentele lumii: o trecere de la morală, centrată pe înțelepciunea și responsabilitatea fiecărei persoane față de colectivitate, la o lume dominată de o justiție care nu mai este a oamenilor, ci a juriștilor și a sistemului juridic.

Moralitatea este ghidul vieții în care suntem educați. În jurul nostru este un complex sistem de valori și norme morale. Morala o găsești mai puțin în cărți și destul de puțin și în legi. Ea este în "aerul" vieții sociale. O viziune despre ce e moral și ce nu, în propria ta conștiință și în așteptările celorlalți oameni. Morala

este fundamentul înțelepciunii noastre. Dar dacă cineva încalcă morala? Nu există un sistem clar de sancțiuni. Sunt mai mult "muștrările de conștiință" și reacțiile celorlalți. E vorba de prestigiul tău: ești o persoană de încredere sau nu.

Înțelepciunea este exercitarea libertății de decizie, dirijată de rațiune și de conștiința morală. Propria conștiință este judecătorul moral. Înțelepciunea este o datorie, o responsabilitate. Îmi fac datoria pentru societatea în care trăiesc fiind înțelept.

Justiția. Ca o reacție la limitele capacității de a stabili norme morale pentru toate situațiile și totodată datorită autorității difuze de implementare a normelor morale a apărut justiția. Un complex de norme pentru fiecare situație, dreptul, și o instituție care stabilește adevărul juridic și sancțiunile.

Pentru mine, în viața cotidiană, morala era suficientă. Justiția a fost ceva depărtat, mai mult pentru reglarea unor probleme tehnice sau foarte grave, furt, crimă sau pentru investirea cu autoritate a contractelor. Deci depărtată de viața mea cotidiană. Am considerat că e suficient dacă mă comport moral responsabil și rațional.

Justiția este firește absolut necesară. Dar e tot mai clar că sunt și unele aspecte ale sistemului juridic ca instituție de control social ar trebui analizate cu atenție.

S-a introdus o instanță, justiția, care ia decizii asupra vieții mele și stabilește ce este bine și ce e rău în locul meu. Mi s-a anulat astfel dreptul meu de a judeca și a stabili adevărul, de a fi "înțelept" și responsabil.

Dar dacă consider că deciziile justiției nu sunt drepte? Mi se spune: nici o problemă, dacă o instanță nu ia o decizie corectă, poți merge mai departe. Sunt maimulte instanțe. Și, "până la urmă", cu siguranță, se va face dreptate. Riscul este că intri într-un proces de lungă durată, cu mari costuri financiare și psihice. Și, să fim serioși. Există o garanție că justiția va stabili "până la urmă" cu certitudine "adevărul"? Faptul că un judecător formulează o sentință, iar altul o alta îmi produce incertitudine. Aseară la televizor, un jurist, în judecata căruia am încredere sută la sută, a spus un lucru care m-a cutremurat. În fața unui proces, nu poți fi niciodată sigur care va fi verdictul. Înțeleptul moral, sigur de adevărul său, este înlocuit cu o persoană impredictibilă juridic. Mai mult. În ultimul timp au explodat în opinia publică cazuri de corupție în justiția, de verdicte care încalcă legea, neglijență, incompetență, promovarea unor interese particulare. Deci nu e vorba doar de "nevinovate" erori corectabile în proces.

Mă deranjează însă chiar formularea "până la urmă": adică mâine, săptămâna viitoare, după 5 sau 10 ani? Chiar în ipoteza că mi se va face dreptate, cum va fi viața mea "până la urmă"? Dacă intri în justiție, chiar dacă ai dreptate, viața ta va fi foarte grea. Costul uman este mult prea mare.

Justiția trebuie să fie independentă

Se afirmă obsesiv în ultimul timp. Formularea, fără precizări, nu o pot accepta. În lumea reală nu există independență completă. Justiția este o parte a

organizării societății și stă într-o relație de interdependență cu alte părți ale societății. Interdependența este liantul socialului.

Este justiția deasupra societății ? Complet liberă, asupra căreia nu putem avea nici un control, deși ia decizii care ne afectează viața ? Ar fi absurd să credem că sistemul juridic, în ansamblul său, este absolut independent. Parlamentul stabilește sistemul de legi și configurația instituțiilor juridice. Colectivitatea are dreptul de a evalua funcționarea justiției. Sesizează problemele acesteia și cere corecții. Judecătorul, nu pentru o decizie anumită, ci pentru cum aplică legea este responsabil în fața comunității. Există și inspecția judiciară care până acum nu prea și-a făcut datoria.

E drept, principiul independenței justiției este vechi și nimeni nu-l contestă când se referă la un aspect special, dar și acesta cu precizări. Când analizează un caz și ia o decizie, judecătorul trebuie să fie complet independent. Judecătorul este liber în deciziile sale, dar responsabil. Trebuie să răspundă de corectitudinea actului său juridic. Corupția, incompetența, prostia anulează independența. Nu pot accepta că proștii și corupții să aibă libertatea de a decide asupra mea. Să ne imaginăm când judecătorul se prezintă în fața lui Dumnezeu. Va invoca el principiul independenței justiției pentru a pretinde că judecata "de apoi" nu se aplică la el ? În acest caz ar trebui să modificăm Biblia.

În ultimii ani au explodat grave abuzuri juridice. Multe procese intentate fără probe, utilizate ca instrumente ale luptei politice sau personale. Multe, până "la urmă", adică după mulți ani, s-au încheiat cu "achitare". Este șocant: pe de o parte cei care au suferit ani de zile de procese neîntemeiate, pe de altă parte autorii abuzurilor de putere juridică complet nesancționați sau sancționați mai mult simbolic. Chiar discutarea publică a faptelor de abuz din justiție este contestată de unii juriști și oameni politici pe motiv că astfel s-ar afecta "independența justiției".

Ne putem întreba dacă "justiția independentă" este o ideologie care justifică tentativa unei noi dictaturi asupra societății.

În ce societate vrem să trăim, mai multă justiție sau mai multă morală?

Am impresia că intrăm într-o lume dominată tot mai mult de "justiție" și tot mai puțin de "morală". Avem din ce în ce mai puțin încredere în morală, dar asta nu înseamnă că avem mai multă încredere în justiție. Îmi este teamă că intrăm într-o profundă criză a încrederii. Responsabilitatea mea morală este înlocuită cu frica și incertitudinea față de funcționarea justiției. Eu pot să mă consider moral. Dar nu mai sunt sigur ce va decide justiția în ce mă privește. Și mai mult. De judecata mea morală nu pot scăpa. Dar de judecata justiției pot scăpa cu avocați și, eventual, cu mulți bani.

Suntem într-un proces de creștere rapidă a birocrăției. Și birocrăția este instrumentul preferat al justiției rău intenționate. Totul se face cu o mulțime de hârtii și trebuie să înveți logica alcătuirii hârtiilor, nu de rezolvarea responsabilă a problemelor. Se creează impresia că nu mai e nevoie de morală rațională și responsabilă, ci de hârtii "corecte" alcătuite. Și ne pândesc funcționari care "scormonesc" doar ca să găsească vinovății. Riscul de a începe să trăim nu într-o

lume sigură a moralității asumate, ci a unei birocrății iraționale, condusă de o justiție care nu mai este a noastră.

Morala este un ghid sigur al vieții. Justiția generează nesiguranță: dacă nu știu ce va decide justiția, cum să încerc să mă comport corect ?

Lumea pe care riscăm să o construim va fi populată de un nou tip uman: nu personalități morale responsabile, care țin la prestigiul lor, ci birocrăți fără opinii, pe care le schimbă în funcție de context. Există riscul de a deveni un alt tip de personalitate: o persoană confuză și cronic incertă de cum o instituție va decide în ceea ce o privește.

Societatea actuală se caracterizează printr-o stare de dezechilibru, tot mai mult în favoarea justiției și cu o atenție tot mai mică acordată moralei.

Eu cred că nu e nevoie de mai multă justiție. Poate chiar de mai puțină justiție, dar de o justiție de calitate, curățată de birocrăție; eliminarea surselor de corupție și incompetență. Dar, decisiv, va trebui să susținem o nouă ofensivă a moralității. Esențial este promovarea unor proceduri care combină morala cu justiția. Trebuie să ne concentrăm efortul de a promova personalități care țin de prestigiul lor moral. Cred că ne confruntăm cu o nouă îngrijorare: așa zisa luptă împotriva corupției a inițiat o nouă formă de dictatură a sistemului "independent" de justiție asupra populației. Cu siguranță avem nevoie de o reformă morală care va pune și justiția într-o nouă perspectivă.

11 aprilie 2019

Obsesia eșantionului reprezentativ, o frână a dezvoltării sociologiei românești?

Citit de: **655**

Link: www.romaniasociala.ro/obsesia-esantionului-reprezentativ-o-frana-a-dezvoltarii-sociologiei-romanesti/

Aceste reflecții au fost generate de o discuție din ICCV pe un program foarte important în institutul nostru, *calitatea vieții*.

Discuția a pornit de la o cercetare empirică pe calitatea vieții făcută în 1980 în România.^[1] Am avut impresia, poate greșesc, că un coleg a strâmbat din nas. Care a fost eșantionul ? Doar pe mediul urban. Hm, nu a fost o cercetare *reprezentativă*. Eu trebuie să adaug: nici aceea doar pe urban nu a fost după regulile stricte ale reprezentativității. Procedura de selecție a fost aleatorie, dar așa zice *slabă*, nu reprezentativă: nu s-a considerat varietatea regională, nici varietatea tipurilor de orașe, mari mici, mijlocii; ponderea grupurilor sociale nu a fost cea din populație: intelectualii, de exemplu, mai mulți decât proporția de

atunci... Deci, clar, eşantionul nu a fost reprezentativ nici pentru populația urbană din România anului 1980.

Dar atunci, ce concluzii poți trage dintr-o asemenea cercetare?

Pe atunci, cercetări empirice pe eşantioane reprezentative erau extrem de rare în lume. Dacă ții minte, cele două lucrări făcute în America și care au lansat tema calității vieții s-au făcut în prima parte a anilor '70, dar nu pe eşantioane naționale, ci pe mici eşantioane din care s-au extras concluzii interesante de ordin metodologic și teoretic. Tot dacă ții minte, în anii '70 pe tema calității vieții s-au făcut doar două cercetări sociologice empirice, cea din America și a doua, în România.

Alegerea unui tip de eşantion trebuie să pornească de la o opțiune primară: care este **obiectivul cercetării**. În funcție de obiectivul cercetării, eşantioanele trebuie să fie diferite.

Eşantionul este una dintre marile descoperiri ale științei, cu aplicații în toate domeniile. El este un instrument esențial în știință, mai ales în științele care au ca obiect de cercetare realități cu grad ridicat de complexitate.

Vreau să încep analiza cu o propoziție care cred că este fundamentală: **Eşantionarea este un mecanism de control al varietății indivizilor aparținând unei clase, dar cu funcții diferite în raport cu obiectivele cercetării.**

Din această perspectivă, putem distinge două tipuri de eşantionare.

Eşantioane reprezentative

Eşantionarea reprezentativă are misiunea de a reproduce varietatea unei populații. Adesea, obiectivul științei este să alcătuiască „hărți” ale realității, „fotografii”, așa cum o realitate concretă există la un moment dat. Vrem să avem o imagine a teritoriului României: munți, râuri, câmpii... Geografii au produs o mulțime de hărți ale României care ne prezintă varietatea geografică a țării. Dar „hărți” facem și pentru alte realități. Ne interesează populația României și să captăm varietatea ei pe diferite dimensiuni: sex, vârstă, educație, ocupare, venituri, starea de sănătate etc. Tot hărți sunt și acestea, dar ele se prezintă în alt fel: statistici în tabele de date sau în grafice; chiar și „hărți” propriu-zise.

Recensămintele ne oferă „hărți” ale populației unei țări. Ele se fac de regulă din 10 în 10 ani. Spre deosebire de eşantioane, includ toată populația, dar au costuri enorme. Dar nici aceste hărți nu oferă o imagine completă. Sunt alese câteva caracteristici, dar sunt ignorate altele. Deși cuprinse în multe volume, rezultatele recensămintelor nu oferă decât câteva hărți. Ar fi nevoie și de alte hărți, în funcție de varietatea intereselor științifice. Ne interesează, de exemplu, harta fericirii populației românești, a sărăciei sau a opțiunilor politice.

Eşantioanele reprezentative sunt una dintre marile descoperiri ale cercetării științifice. Datorită costurilor ridicate, e greu să faci recensăminte câte ți-ar trebui. Marea inovație: poți face un eşantion de 1-2 mii de persoane/gospodării, nu de cele 19-20 milioane de persoane cât e populația

României, și aceste eșantioane pot reproduce, dacă sunt făcute după reguli precise, structura întregii populații, conservând varietatea ei. Obiectivul eșantioanelor reprezentative este, deci, de a produce „hărți”. Echipa din ICCV, condusă de Ioan Mărginean, a realizat 11 asemenea „hărți” ale calității vieții: 11 cercetări naționale pe eșantioane reprezentative. Din 2010 nu s-au mai făcut asemenea cercetări în ICCV din cauza lipsei finanțării. Ioan Mărginean a scris mult despre cum se fac eșantioane reprezentative pe tema calității vieții.^[2] După câte știu, în anii '90, cercetările pe eșantioane reprezentative naționale pe tema calității vieții făcute de ICCV au fost printre puținele realizate în lume, poate chiar unice. De abia în ultimele decenii s-au făcut asemenea cercetări, mai ales inițiate de organizații internaționale. Dar acestea au fost cercetări făcute „pe scurt”, pentru a face unele estimări globale, nu suficient de analitice, utilizabile științific.

Reprezentativitatea este cheia corectitudinii imaginii globale. Cea mai sigură este strict aleatoare: oferind șanse (egale și cuantificabile) oricărui membru al populației să fie ales, eșantionul rezultat exprimă fidel structura întregii populații. Mai există și eșantionarea pe cote: te asigur că segmentele importante sunt prezente corect în selecție.

Eșantioane de interes științific

Obiectivul acestor eșantioane nu este de a face hărți, *captând întreaga varietate* a unei populații, ci, oricât de curios ar apărea, să *excludă varietatea* pentru a identifica *comunalitatea, structurile* profunde, *repetabilitatea; relațiile dintre variabilele relevante ale temei, factorii determinanți*. Este un instrument de a elimina varietatea nesemnificativă științific. Cu alte cuvinte ne interesează să construim **o teorie** a problemei, **nu o hartă** a populației. Pentru acest obiectiv alte tipuri de eșantioane sunt necesare.

„Comunalitatea” este prezentă în fiecare individ al respectivei clase, dar umbrită de intruziunea multor influențe externe. Adesea analiza unui individ este suficientă. Și în sociologie **analizele de caz** sunt foarte importante. Aici descoperi structura generală a tuturor comunităților sau indivizilor. Problema este de a elimina impactul unor întâmplări accidentale.

Să presupunem că se găsește un exemplar ciudat de animal preistoric. Este suficient de un singur caz pentru a identifica o nouă specie ? Da și nu. Dacă exemplarul de animal descoperit are un picior mai scurt și o înclinare spre înainte a coloanei vertebrale, poți trage concluzia că așa este întreaga specie ? Aici înțelegem relația dintre *comunalitate* și *varietate*. Întâmplările vin peste reguli și le distorsionează. Cum distingi între ele? Bunul simț al cercetătorului este suficient să selecteze ceea ce consideră că este tipic și să evite o diferențiere netipică: nu va alege o vacă cu 5 picioare, dacă așa ceva ar exista, chioară sau cu deformări determinate de boală. Pot exista caracteristici care ar putea fi nesemnificative pentru profilul populației, dar nu ești sigur că așa stau lucrurile. Și atunci mai extragi câteva cazuri. Este o **eșantionare simplă** care exprimă presupuziția că vrei să identifici comunalitatea, dar te asiguri că nu devii prizonierul unor variații nesemnificative.

Eșantionul bun nu este, deci, numai cel reprezentativ. Orice extragere dintr-o populație a unui individ sau a unui număr de indivizi este o eșantionare. Desigur, o eșantionare poate fi mai bună sau mai proastă.

Un intelectual este nefericit și un muncitor este fericit. Putem trage concluzia că intelectualii sunt mai nefericiți decât muncitorii? Sau această variație este generată de surse întâmplătoare? Intelectualul nostru poate avea o nevastă rea, iar muncitorul una bună. Este riscant să tragi concluzii din cazuri individuale. Dar dacă iei un grup mai mare de intelectuali, atunci media estimărilor elimină variațiile întâmplătoare. Câte cazuri să iei? Doi intelectuali sau trei sau... Numărul de cazuri este în funcție de presupuzițiile despre incidența întâmplării. **Regula cea mai simplă este să iei atâtea cazuri încât întâmplările se compensează reciproc și reiese cu claritate caracteristicile definitorii.** Pentru a diferenția pe intelectuali de muncitori nu trebuie să ai un eșantion reprezentativ pe România, ci este nevoie de un alt tip de eșantion suficient pentru a pune în evidență comunalitatea dincolo de variabilitatea accidentală. E suficient să iei 50 de intelectuali dintr-o întreprindere? Riscul e mare. Dacă în întreprinderea respectivă e un director paranoic care îi face pe toți angajați să fie nefericiți? Intervine o a doua regulă: trebuie să incluzi în eșantion cazuri din situații cât mai variate cu putință, care elimină astfel accidente sistematice. Orice tip de eșantion nu conține rezultate universale valabile. De exemplu, din cercetarea din 1980, *Nivelul de școlaritate* nu corelează pozitiv, ci negativ cu *Calitatea percepută a vieții*, cu *Satisfacția cu viața* și cu *Perceperea viitorului*. Cu siguranță în marea majoritate a țărilor, situația este inversă: *Educație mai înaltă – Condiții de viață mai bune – Calitatea percepută a vieții mai ridicată – Satisfacția cu viața mai ridicată – Optimism mai mare*. Datele noastre nu contrazic teoria, ci forțează o dezvoltare: și în condițiile societății socialiste a anilor 1980 intelectualii aveau condiții mai bune decât cei cu educație mai scăzută, dar nivelul de aspirații era mult mai ridicat. Există însă un dezechilibru: aspirații mult mai ridicate ale intelectualilor decât standardul de viață și condițiile de viață.

Foarte adesea eșantionul reprezentativ nu este utilizabil pentru analizele care ne interesează. Riscul acestui tip de eșantion este că datele sunt reprezentative doar la nivelul întregului, dar subgrupurile nu mai sunt reprezentative. Subgrupurile de interes sunt, de regulă, prea mici.

Să presupunem că ne interesează să verificăm ipoteza că romii, datorită stilului lor de viață, sunt mai fericiți decât românii trăind în aceleași condiții. Eșantionul reprezentativ este inutil. Numărul de romi în eșantionul nostru reprezentativ este de, să zicem, 40 de persoane (4% din totalul eșantionului), și aceștia diferențiați. Nu mai putem compara semnificativ cele două grupuri. E necesar să facem un eșantion de romi și români, trăind aproximativ în aceleași condiții. Pentru că stilul de viață este factorul determinant, nu este important câți romii sau românii sunt luați din Moldova sau din Oltenia.

Pentru interese științifice, de construcție de ipoteze și pentru verificarea acestora, nu avem nevoie de eșantioane reprezentative, ci de eșantioane special construite pentru realizarea obiectivelor noastre de cercetare.

Îmi este teamă că în sociologie ne cam blocăm de eșantionarea reprezentativă. Prea adesea ne ferim de eșantioane de dimensiuni mai ușor realizabile, mai economice, dar cu nivel ridicat de semnificație pentru obiectivele noastre de cercetare. Insist asupra acestui aspect pentru a convinge pe colegi să fie mai liberi în lansarea de cercetări de interes științific. Se pot face multe cercetări cu rezultate foarte importante (aproape) fără bani ori cu bani mai puțini.

Lucrarea din 1984, de la care a pornit această discuție, oferă un exercițiu de tentativă de a dezvolta unele elemente metodologice și teoretice pentru o teorie a calității vieții, în limita resurselor și a constrângerilor de atunci.

Cercetarea din 1980 s-a făcut fără bani, de către un mic grup de colegi, care a umblat cu chestionare în instituții și localități. Într-un context politic mai degrabă ostil, cu riscuri personale. Am beneficiat însă de un suport neașteptat din partea conducerii instituțiilor, care nu ne-au cerut tot felul de aprobări. Le-a plăcut ideea și au vrut să o susțină. Un suport fără bani: au multiplicat chestionarele, au trecut informația din chestionar pe cartele pentru calculator, ne-au făcut pe calculatoarele imense de atunci toate analizele pe care le-am cerut. Colegii cu poziții politice importante au făcut un adevărat lobby pentru a putea fi publicată cartea împotriva suspiciunilor politice.

Privită din perspectiva actuală, a regulilor eșantioanelor reprezentative, cercetarea din 1980 ar suporta o mulțime de critici. Acum ne putem întreba dacă acel efort a fost important sau inutil? Dacă e să privim înapoi la scara istoriei, în anii 1970 au fost doar două cercetări sociologice pe tema calității vieții în lume: una în America și alta în România. În Europa s-au publicat unele studii teoretico-speculative, centrate mai mult pe definirea calității vieții, fără cercetare empirică. După câte știu, cercetări sociologice empirice pe tema calității vieții nu s-au făcut în Europa pe această temă. Dar, luată ca cercetare pe un eșantion reprezentativ, proiectul de atunci a conținut unele erori și lipsuri, inerente. Deși nu am avut intenția de a realiza un eșantion reprezentativ, a rezultat un eșantion mare, de 1.804 de persoane, care oferă și o imagine a stării generale a societății românești în acea perioadă.

Dar cercetarea de atunci a avut un cu totul alt obiectiv: să fie un exercițiu de probare a metodologiei și de deschidere a unor căi de dezvoltare a teoriei. Din acest punct de vedere al contribuției științifice, ea și-a atins obiectivul: s-a dezvoltat metodologia cercetării empirice, utilizată după 1990, a generat multe dezvoltări teoretice, care nici până acum nu au fost valorificate suficient. Impactul public a fost de asemenea important. A contribuit la prestigiul sociologiei în acele condiții politice dificile. Politic, în primul guvern de după căderea comunismului din 1990, rezultat din alegeri libere, un vicepremier (ministru de stat) a avut drept portofoliu „Calitatea Vieții și Protecția Socială”.[\[3\]](#) Dacă nu ar fi existat acea cercetare, cu siguranță că nu ar fi fost înființat la începutul anului 1990, în România, primul Institut de Cercetare a Calității Vieții din lume.

Note

[1] Proiectul a fost realizat în perioada 1979-1981. Cercetarea empirică a fost realizată în primăvara-vara-toamna anului 1980. Cartea rezultată a fost publicată de abia în 1984, un adevărat miracol. Cătălin Zamfir (coordonator). *Indicatori și surse de variație a calității vieții*, București: Editura Academiei RSR, 1984.

[2] Amintesc aici doar Ioan Mărginean, *Conținutul paradigmei calității vieții. Eșantionarea în Paradigma calității viței*, Ioan Mărginean și Iuliana Precupețu (coord.), București: Expert, 2011, pp. 27-33.

[3] Stelian Neagoe. *Istoria guvernelor României*, București: Machiavelli, 1995, p. 252.

18 ianuarie 2019

„Statul de drept nu e negociabil!” Ba da, și chiar urgent!

Citit de: **389**

Link: www.romanasociala.ro/statul-de-drept-nu-e-negociabil-ba-da-si-chiar-urgent/

Conceptul de stat de drept

În ultimul timp, s-a lansat tema statul de drept ca foarte importantă de discutat în spațiul politic. Politic, da, este fără îndoială o temă actuală emoțional. E important ca, politic, să subliniem tema justiției, a „statului de drept” ca un lucru care merită o atenție specială. Mai ales în condițiile actuale.

Când s-a lansat în discursul public formularea, ca sociolog, am fost șocat. Formularea „stat de drept” este ciudată. Ea este un pleonasm. De la începutul său, statul modern, bazat pe o constituție – nu discutăm aici de „Statul sunt eu” al lui Ludovic al XIV-lea – a avut ca funcție esențială promovarea dreptului, a justiției. A fost, prin definiție, un stat de drept. Desigur, înțelesă diferit în contexte diferite. Nu a existat un stat modern „fără drept”. Toate statele au fost „de drept”. Mai

bune sau mai proaste în viața de zi cu zi. Nici în politică nu putem vorbi oricum. Dacă folosim un concept, trebuie să acordăm atenție justificării lui în discursul științific.

Ce înseamnă „Statul de drept e non-negociabil”?

Ne putem gândi la un sens tare al discuției. În acest caz existența unui stat de drept este pusă în discuție. Se presupune că „unii” vor să desființeze statul de drept, vor un stat „fără drept”, un stat premodern. Dar există cineva care ar avea o asemenea idee? Doar atunci ai cu cine negocia. Doar în acest caz existența statului de drept e non-negociabilă: nu putem accept un stat „fără drept”. Altfel este lipsit de sens să negocieze existența statul de drept. Confuzia relației dintre stat și drept („stat de drept”) ar sugera că cineva ar contesta această relație, în sensul tare. Toată discuția devine absurdă.

Dar dreptul nu este ceva care există sau nu există. Dreptul, așa cu există el la un moment dat, poate fi susținut sau criticat, poate fi perfecționat, întărit sau slăbit. În contextul actual, putem vorbi de o profundă criză a sistemului românesc de justiție. Se doresc schimbări în legislație, în sistemul instituțional, îndeosebi asupra organizării judiciare: instanțe, procuratură, Consiliul Superior al Magistraturii (CSM), conexiunea dintre acestea, pe de o parte, SRI și alte instituții de forță, pe de altă parte, prevenirea și combaterea grupurilor infracționale din interiorul sistemului etc.

Disputele actuale nu au ca temă dacă e necesar sau nu „statul de drept”, ci asupra stării actuale a sistemului de justiție. Mulți consideră că este urgent să se facă modificări în puncte importante ale organizării judiciare. În această perspectivă, negocierea schimbărilor în sistem este o realitate, un proces în derulare. Este clar că „dreptul” (de care statul român este responsabil) trebuie supus unui proces de analiză/ schimbare/ îmbunătățire și inevitabil „dreptul” este și va fi o temă de negociere.

Extinderea justiției

Emoțional, suntem tentați să considerăm ca evident că rolul sistemul de justiție trebuie „să crească”. Intervenția instituțiilor de forță, îndeosebi a parchetelor, se află într-un proces de a cucerii zone tot mai largi. Creșterea intervenției acestor instituții are ca efect pervers excluderea/ limitarea mecanismele non-juridice: morale și sociale, ale comunităților, administrative, interne ale organizațiilor, inclusiv a celor politice.

Tot mai mult totul se rezolvă – iluzoriu – în justiție. Rezultatul: justiția este ea însăși sufocată de mulțimea proceselor; sistemul este foarte costisitor, creează conflicte și tensiuni, amână și complică soluționarea. Eu cred că obiectivul prioritar este creșterea mecanismelor non-juridice de soluționare a problemelor sociale. În contextul actual, mai cred că rezolvarea problemelor societății românești în justiție ar trebui, din anumite puncte de vedere, să se reducă. Asta nu înseamnă ignorarea importanței justiției, ci un echilibru mai just între mecanismele de soluționare a problemelor. A devenit evident că sistemul nostru de justiție, organizarea sa judiciară – instanțe, parchete, CSM – are un cost economic excesiv. Se cheltuiesc

mult prea mulți bani, chiar prin încălcarea legii. Deci, și economic „dreptul” trebuie să devină ceva mai rațional, adică ceva mai mic.

În ce puncte cred eu că sistemul trebuie supus schimbării?

Calitatea deciziilor. Proporția de procese inițiate de procuratură și infirmate de justiție se apreciază a se ridica la 40%. Specialiștii estimează că acest procent e enorm față de statele occidentale, unde se plasează la câteva procente. Asta înseamnă că dosare făcute de procuratura noastră sunt superficial făcute, nesuținute de probe credibile, declanșate nu în scopul stabilirii adevărului, ci mai degrabă pentru intimidare și pedepsire a unor oameni politici sau de afaceri. Se adaugă erori de procedură. Este cazul alegerii, în dezacord cu legea, a completelor de judecată de la Înalta Curte, care a aruncat în aer justiția. Peste acestea, mai sunt și erori judiciare. Nu numai procurorii, dar și judecătorii au băgat la închisoare mulți care se dovedesc după ani de închisoare că au fost nevinovați. Nu știm încă vreo proporție a erorilor judiciare, dar par să fie excesiv de ridicate. A devenit evidentă manipularea judecătorilor de procurori.

Durata și costul proceselor. Procesele durează excesiv de mult. Sunt dosare care sunt ținute „în sertar” până la depășirea termenelor. Procedurile nu sunt suficient de clare și pot genera indefinite dispute și amânări. Se produce o înăbușire a sistemului de justiție cu mulțimea proceselor care se finalizează cu greutate și pe lungi durate. Ar fi necesară o analiză urgentă a analizei eficienței actului de justiție.

Prioritizarea. Procuratura nu pare să aibă o strategie transparentă de prioritarizare: gravitate, importanță, urgență. Sunt dosare ținute, greu explicabil, în sertar cu anii, dar altele sunt promovate rapid, unele chiar insuficient pregătite.

Intervenția politicului. Grupurile politice distorsionează prin intervenția lor logica și conținutul actului de justiție.

Așadar, cum stăm cu „statul de drept nu e negociabil”?

Ideologia „statului de drept non-negociabil”, dincolo de confuzia sa conceptuală, reprezintă o formă de a ține „sub preș” enormele scandaluri din justiție. Lupta împotriva schimbărilor din organizarea judiciară, înghețarea acesteia în forma sa actuală, reprezintă, un instrument evident al promovării unor interese politice. Este cazul să ne întrebăm cine sunt cei care susțin acest punct de vedere și de ce.

11 ianuarie 2019

Cum ne imaginăm că va fi viitorul?

Citit de: **633**

Link: www.romaniasociala.ro/cum-ne-imaginam-ca-va-fi-viitorul/

Este o întrebare pe care fiecare dintre noi ne-o punem. Cel mai simplu este să invoc propria mea experiență.

În anii '60 eram tânăr. Viitorul mi se părea confuz. Pe de o parte, politic ni se oferea un model de viitor: o societate socialistă, care va evolua spre comunism. Problema era a credibilității. Imensa majoritate a românilor îl percepeau ca un model impus de istorie, mai precis de Uniunea Sovietică. Cu forța politică și de către celebra „Securitate”. Acest viitor nu depindea de noi, ci de un context internațional. Oricum, nu era atractiv.

Anii 1960: modernizarea și un viitor atractiv

Dincolo de sistemul socialist, viitorul oferea și o altă imagine: modernizarea. Era un program de creștere economică, planuri anuale și cincinale: mai multe tractoare, mai multe locuințe, mai mulți pantofi; mai multe scoli, universități, spitale, mai mulți studenți, mai multe cărți publicate, mai multe spectacole.

Modernizarea era concretizată de o nouă direcție a dezvoltării, în care se angaja și Estul și Vestul: revoluția tehnico-științifică.

Din acest punct de vedere, viitorul începea să devină atractiv. Intelectualii au început să-și asume responsabilitatea de a contribui la limpezirea viitorului pe această direcție. Începuse să se coaguleze și o viziune-speranță a viitorului sistemului socialist: reforma modelului sovietic, un socialism cu față umană promovată în Cehoslovacia.

Teoria convergenței era o variantă atractivă: o lume viitoare în care fiecare sistem preia ce este bun de la celălalt, eliminând ceea ce era prost. Relațiile dintre cele două lumi, comunismul și capitalismul, s-au destins rapid, bazate pe principiul coexistenței pașnice, care promitea o bază politică a convergențelor viitoare. Viitorul începuse să ia o formă colorată.

Prognoza a devenit un domeniu științific foarte atractiv. În România anilor '60 s-a înființat un Centru de prognoză, cu foarte buni specialiști. S-a publicat o carte de metodologie a prognozei, prin asimilarea modelului american. Carte foarte bună și influentă pe atunci. S-au făcut prognoze ale viitorului țării, nu pe componenta organizării socialiste a societății, ci pe componenta modernizării. Programul construirii socialismului a trecut pe o poziție secundară în atenția colectivă în perspectiva revoluției tehnico-științifică. La începutul anilor '70 s-a lansat în Occident seria volumelor ale Clubului de la Roma. Analize ale șanselor și ale riscurilor evoluției viitoare a lumii. Viitorul a devenit de mare interes, deschis opțiunilor.

Un viitor cenușiu

Dar chiar în anii '60 au apărut și semne îngrijorătoare. La conducere politică a Uniunii Sovietice a venit o echipă care a renunțat la programul unei reforme rapide a sistemului: înlocuirea lui Hrușciov cu Brejnev (octombrie 1964). Invazia sovietică în Cehoslovacia în 1968 a sugrumat programul comunismului cu față umană. Comunismul a pierdut viziunea viitorului său. În România, preocupările pentru prognoză a fost împinsă la marginea preocupărilor.

Occidentul a profitat de criza sistemului comunist și a adoptat o linie politică tot mai dură. Coexistența pașnică a fost înlocuită cu un nou război rece. Dar și imaginea capitalismului s-a simplificat prin popularea viitorului cu o economie capitalistă neoliberală de succes și marginalizarea orientării prosociale: creșterea economică va soluționa ea însăși problemele sociale. Societatea viitoare va fi așa cum o va face economia, îndeosebi marile corporații multinaționale.

Viitorul lumii și-a pierdut culoarea, devenind cenușiu. Preocuparea pentru prognoză, bazată pe principiul unui viitor deschis la alternative posibile, a fost marginalizată.

Revoluția Română din Decembrie 1989 - ca de altfel toate revoluțiile anticomuniste din acel an din Europa centrală și de est - a redeschis interesul pentru viitor. Viitorul de construit, plasat în centrul atenției oricărei revoluții, a devenit însă și el cam cenușiu, redus la preluarea modelului capitalist. Prognoza a fost înlocuită de un program normativ, adoptarea reformelor oferite de Occident: privatizarea, introducerea regulilor economiei de piață, un sistem politic

pluripartidist... Semnificativ, de abia după vreo 27 ani de la Revoluție, Academia Română a lansat o prognoză normativă pentru următorii 20 de ani, 2018-2038, cu obiective de dezvoltare social-economică prin lichidarea decalajului României față de standardele europene.

Cum va arăta viitorul României?

Mă așteptam ca această întrebare să fie de un mare interes public. Ne confruntăm cu multe și grave probleme.

Viitorul imediat este însă îngrijorător, ca să o spun blând: conflictul politic interminabil generat de președinte, tentativa „statului paralel” de a da o lovitură de stat. Nu am nicio îndoială în această privință. Începem să fim destul de dezamăgiți de cum funcționează Uniunea Europeană, despre care ne-am făcut iluzii naive.

Dar „după”? Cum imaginăm acum viitorul? Media pare a fi preocupată de conflictele prezentului. Dar în ce privește viitorul? Sunt șocat. Noii specialiști ai viitorului, prezentați publicului de către televiziuni, par a fi astrologii. Ce spun astrele? Anul viitor va fi al câinelui sau al pisicii sau al...? Dacă ascultăm pe astrologi vom ști cu exactitate cum va fi mâine, la anul, peste 5 sau 10 ani. Dar unde este entuziasmul pentru prognoza și proiectarea viitorului din anii 60?

21 decembrie 2018

Franta, un avertisment pentru viitoarele crize ale Europei?

Citit de: **745**

Link: www.romaniasociala.ro/franta-un-avertisment-pentru-viitoarele-crize-ale-europei/

Ne preocupă tot mai mult viitorul. Dar încă îl populăm aproape exclusiv cu speranțe. Un salt l-am făcut. Disciplinăm speranțele cu date și cunoștințe despre cum putem evolua în sensul dorit. Suntem însă mereu surprinși că realitatea care năvălește în prezent nu se prea potrivește cu predicțiile noastre. Constatăm că avem o capacitate scăzută de a popula viitorul cu problemele care ne așteaptă în viitor. Nu putem prevedea crizele viitoare.

Ieri încă domina un optimism structural. Europa, adică cea de azi, va evolua fără probleme spre mai bine. Probleme vor fi, dar nu structurale, ci normale, "de creștere". Țările "dezvoltate" ne oferă pentru noi din mai de Est un exemplu și un viitor pe care l-am dori.

La început, criza franceză a fost ignorată. Câțiva derbedei au ieșit în stradă, au spart câteva vitrine și au dat foc la câteva mașini. Se întâmplă peste tot și va

trece exact cum trece gripa în câteva zile. Forțele de ordine le vor rezolva legal și eficient. A gândi astfel este un mod iluzoriu de autoliniștire.

Revolta din străzile Parisului a început să ne pună pe gânduri. Ea nu s-a consumat în câteva zile, ci durează deja de 5 săptămâni. Și "derbedeii" nu sunt cei pe care îi credeam. Mișcări sociale se declanșează și în alte orașe ale Franței. Unele îngrijorări se conturează. Încep să apară mișcări sociale similare și în Ungaria. Parcă și în Germania se acumulează nemulțumiri. Multe țări dau semen de stres social.

Criza actuală a Parisului/ Franței nu a fost deloc prezisă. Ca dovadă, încă nu avem o înțelegere prea clară a ce se întâmplă. Franța ne oferă o șansă să întrevădem problemele care vor exploda în viitor, al întregii Europe, dar și al nostru, al României.

Rămâne o întrebare încă vag formulată: de ce ies francezii în stradă ? E un fapt care tulbură.

O primă explicație care ne vine în minte: cei mai mulți din stradă sunt emigranții, mai ales cei din Orientul Apropiat. Terorismul a avertizat de ce se poate întâmpla. Emigrarea poate crea proleme extrem de serioase. Ea nu e însă o problemă de "culoare a pielii", ci o problemă social-culturală complexă.

Emigrarea este o problemă, pozitivă sau negativă, a Europei, dar ciudat nu ne prea întrebăm cum va arăta Europa ca rezultat al acumulării emigrațiilor peste 10, 20 sau 50 de ani. Numărul emigranților a crescut extrem de rapid mai ales în Vestul Europei. O lume prosperă, ca Europa, devine inevitabil o țintă. S-au luat măsuri de control a emigrării, dar granițele Europei sunt foarte fragile. Puțini dintre ei au venit ilegal, dar mulți au fost aduși legal. S-a prefigurat și o politică activă de stimulare a migrației. Am fost șocați acum câteva săptămâni de presiunea politică autoritară lansată de primul ministru german, Angela Merkel, asupra celorlalte țări europene de a integra rapid o masă mare de emigranți. Ea a stabilit și cifre pentru România și pentru alte țări. E greu de înțeles de ce ea a căutat să forțeze și estul Europei să accepte, deși nu are nevoie, mulți emigranți. Asta e UE în care am decis să ne integrăm ? Că a fost o prostie politică iresponsabilă s-a dovedit: inițiativa lui Merkel a dispărut rapid.

Are nevoie Europa de mai mulți emigranți? Interesul politic pentru emigranți în Europa nu a fost unul sentimental, nici cultural, nevoia unei diversități culturale, nici unul social, ci unul pur economic.

Emigrarea a fost o soluție la o problemă veche. Încă în anii 60, țările dezvoltate au început să se confrunte cu o dificultate: locurile de muncă slab calificate și prost plătite, cu un statut social mai degrabă negativ, pentru care localnicii nu erau interesați. Suedezii sau olandezii au început să nu mai accepte posturi de măturători sau de femei de serviciu sau munci plicticoase la banda de asamblare în industria de automobile. La început s-a căutat ca soluție creșterea prestigiului social al muncii ("îngerii curățeniei" în costume frumoase), recompensă mai bună, dar și înlocuirea liniilor de asamblaj cu un alt mod de organizare a producției care să ofere munci mai calificate și mai complexe.

Dar o asemenea direcție a fost abandonată datorită apariției unei alternative mult mai ieftine: emigranții. Veniți din zone sărace, emigranții acceptă cu bucurie asemenea posturi de muncă și salarii foarte modeste. Forță de muncă ieftină și disciplinată de nevoie. Emigranții au ocupat zona de sărăcie a sistemului dezvoltat, localnicii ocupând zona medie și superioară de prosperitate. Emigranții au fost acceptați nu de plăcere, ci de nevoie, un cost acceptat pentru dezvoltarea Occidentului.

Dar emigrarea a generat rapid o problemă îngrijorătoare: cost direct scăzut pentru patron, dar cost indirect în creștere pentru societate. Patronii beneficiază, colectivitatea plătește. Inițial nu a fost vizibil costul social, adică cel plătit de întreaga colectivitate pentru emigrație. Emigrantul venit singur pentru o perioadă limitată, găsim un loc de muncă, costă puțin societatea: la început nu are drepturi sociale, asigurări sociale și medicale. Dar, în timp, situația s-a schimbat. Emigrantul a devenit cetățean al țării cu drepturi sociale. El a venit cu familia și, să nu avem o pudoare politică falsă, cu natalitate mai ridicată decât a localnicilor. Se aștepta ca emigranții să se integreze cultural și social în masa comunității, să devină "francezi" sau "englezi" sau "români". Noii veniți sunt bucuroși pentru că au fost primiți și au găsit locuri de muncă, chiar prost plătite. Problemele încep să apară de la a doua generație. Copiii lor, cu un nivel de aspirații mai ridicat, dar cu o integrare socială și profesională insuficientă. În timp se dezvoltă o cultură a sărăciei, social și cultural marginală. Se dezvoltă insule etnice, cultural și social diferite de cel al populației locale. Emigranții din Europa, românii de exemplu, se integrează rapid în societățile dezvoltate. Aceasta e rațiunea pentru care Uniunea Europeană a fost interesată de migrația din interiorul Europei.

Se acumulează un risc tot mai ridicat de explozie socială. Cât timp emigranții erau o sursă de forță de muncă ieftină, toată lumea era fericită. Când devine tot mai mult o sursă de probleme sociale este normal să provoace îngrijorare. În prima perioadă, interesul economic de stimulare a emigrării nu era limitat de îngrijorarea socială. Se pare că ne apropiem de un punct critic.

Emigrația a prezentat până acum o justificare comodă politic pentru problemele sociale: e fiesc să fie nemulțumiți; dar vom promova politica multiculturalismului și al toleranței interetnice. Economic, emigranții ocupau locurile de muncă pe care localnicii nu le doreau. Politic, se externaliza etnic sărăcia. Nu noi suntem săraci, ci ceilalți, emigranții.

Se pare că problema migrației este una dintre nemulțumirile care au stat la baza deciziei șocante a Marii Britanii de a se retrage din UE. Probabil că emigranții au devenit un pericol pentru localnici care pierd locuri de muncă. Acum câteva zile, semnificativ, într-un interviu ministrul de interne britanic a expus un proiect de reglementare dură a emigrării: persoanele cu calificare scăzută pot primi viză de ședere în UK doar pentru un an, dar fără familie. Persoanele cu calificare ridicată pot primi viză doar până la 5 ani, dacă au deja un loc de muncă și au asigurat un venit anual de cel puțin 30 000 lire. În acest fel populația activă "locală" este protejată în fața competiției "străinilor".

În acest context putem înțelege de ce criza actuală a Franței a fost atât de neașteptată și șocantă, nu datorită doar amplitudinii ei, ci și unui nou fapt: în stradă

au ieșit cei cu veste galbene, francezi. Ei încep să resimtă impactul social al politicii economice: polarizarea profesional-socială a economiei.

În economia actuală se produce un proces de diminuare a nevoii de locuri de muncă. Dacă în anii 60 șomajul devenea îngrijorător dacă depășea 4% din populația activă, în prezent, un nivel de 10% de șomaj a devenit o situație curentă. Ne putem aștepta ca în viitor neocuparea să crească. Riscul de șomaj și al localnicilor este în creștere.

Se schimbă și structura ocupațiilor, se accentuează polarizarea socio-profesională: crește segmentul de ocupații cu înaltă calificare, scade nevoia de calificărilor medii, preluate de automatizare, și crește nevoia de forță de muncă slab calificată. Mulți "localnici", care în trecut ocupau munci calificate, sunt împinși în zona locurilor de muncă slab calificate și cu salarii mici.

Politica neoliberală, net în favoarea patronatului și în defavoarea salariaților, este pe punctul de a deveni o sursă de amenințare socială. Dacă în anii 60 domina o politică a consensului social și a parteneriatului, ea tinde să fie înlocuită de tensiune împinsă la conflict. Francezii încep să domine strada.

Se modifică structura revendicărilor. „Străinii” își exprimau mai mult disperarea fără soluții; francezii au revendicări politice tot mai clare: jos președintele; constituția trebuie schimbată pentru că organizarea politică nu este acceptabilă; partidele politice existente nu exprimă ceea ce simt și gândesc oamenii din stradă. Acum strada devine un spațiu al disputelor politice: ce nu e bine în Franța, ce trebuie schimbat în Franța. Francezii, în stradă, cer o nouă Franță. Președintele Franței recunoaște gravitatea mișcărilor sociale actuale. Într-un discurs televizat, care probabil va intra în istorie, promite reforme structurale, nu doar încă 100 euro, care a stârnit hazul românilor.

În acest context, îmi permit să formulez o predicție: trăim un moment crucial în care e nevoie tot mai presantă de schimbări politice structurale. Dacă o țară de vârf a Europei, ca Franța, traversează o criză, care pare a fi soluționată doar prin schimbări de structură, și nici celelalte țări europene nu se simt prea bine, înseamnă că întreaga Europă are o problemă. Dar românii ? Românii în 1990 au sperat o schimbare radicală. Au trecut 29 ani. Românii consideră în marea lor majoritate că sistemul politic nu este cel pe care îl doresc. Economia s-a prăbușit și pare să dea doar semne timid de creștere, dar care nu e clar dacă sunt sustenabile. Trăim nu prea bine și nu se întrevăd perspective.

O concluzie pentru noi: ce se întâmplă în Franța poate fi important și pentru România. Ne-am integrat sfielnic într-o Europă care credeam că e un model. Dar Europa e într-un proces de schimbare. Noi trebuie să schimbăm modelul "european" de organizare pe care cu entuziasm de abia am încercat să-l asimilăm.

2 decembrie 2018

O zi specială

Citit de: **560**

Link: www.romaniasociala.ro/o-zi-speciala/

1 Decembrie 1918 pune pentru mine problema identității într-o altă perspectivă. În fiecare zi îmi pun întrebarea **ce sunt eu?** Simplu: sunt Cătălin, sunt soț, părinte, bunic; sunt prieten; sunt sociolog; sunt cetățean al României, adică sunt român.

Azi însă am un sentiment cu totul deosebit: e mult mai mult decât ce simt în fiecare zi. Eu **sunt** limba română, **sunt** locul în care m-am născut și în care trăiesc. Eu **sunt** întreaga Românie în care trăiesc: bună și rea, cu oamenii buni și mai puțin buni, cu instituțiile care adesea se ceartă absurd și dureros. Așa cum e ea, România **este** eu însumi, este locul în care întreaga mea viață s-a desfășurat și se va desfășura. Întreaga istorie a României o **simt** astăzi a fi eu însumi. Dar și România de mâine este tot ceea ce sunt eu și mă simt responsabil de ea.

24 noiembrie 2018

O urare pentru noul ministru al cercetării

Citit de: **449**

Link: www.romaniasociala.ro/o-urare-pentru-noul-ministru-al-cercetarii/

A fost un timp când era vehiculată formularea **România – societate a cunoașterii**. S-a dovedit însă că această formulare nu exprimă nici realitatea românească și nici programele politice. Semnificativ, ea a fost abandonată de mulți ani.

Guvernările române constant au ignorat cercetarea românească³. Alocările bugetare pentru cercetare au variat în jur de **0,25%** din PIB. Ne-am plasat, nu doar în acest an, ci în toată perioada de tranziție la un nivel foarte scăzut, sub Bulgaria, Pakistan, Kenia sau Ucraina. Cu câteva excepții, toate țările Uniunii Europene alocă cercetării peste **1%** din PIB. Uniunea Europeană a fixat ca nivel minim pentru toate țările europene **2%**.

Cercetarea este un domeniu în care România se depărtează tot mai mult de standardele europene. În ultimii ani se înregistrează scăderi importante în finanțarea bugetară: de la **0,28%** din PIB în 2015 la **0,18%** în 2018. Scăderile cele mai importante se înregistrează în numărul de cercetători, o adevărată

³ Datele de aici sunt preluate din Bogdan C. Simionescu, Radu Dan Rusu, *Cercetarea românească: problemele prezentului și provocările viitorului*

prăbușire: de la **38 612** în 1993 la **18 046** în 2016. De **4,2** ori mai mică decât media UE.

Dar referitor la intenția politică ? Căderea interesului pentru cercetare va continua în 2019 ? Azi aflăm că și alocarea bugetară derizorie este prea mare: sunt operate încă reduceri de **122 milioane lei. Cercetarea, cu cea mai mică alocare bugetară, suferă cea mai mare reducere.** Ministru finanțelor dă o explicație uluitoare: s-a tăiat doar în domeniile în care nu s-au cheltuit banii. Deci cercetarea nu a cheltuit banii, în timp ce noi ne plângem continuu că nu avem bani pentru realizarea programelor de cercetare. Ce se întâmplă ?

Institutul nostru, *Institutul de Cercetare a Calității Vieții*, are un profil sociologic. Dimitrie Gusti spunea că *sociologia este știința națiunii*. Adică a comunității în care trăiește. Noi lansăm programe de interes național, pe bază de cercetări empirice, "de teren" laboratorul nostru. În mulți ani suntem forțați să facem sociologia României "pe scaun în București".

Dincolo de nivelul finanțării, este foarte clar că reglementările sistemului de cercetare a acumulat și a amplificat în timp confuziile și erorile inițiale: suprabirocratizarea, inadecvarea, dar și ignorarea politică. Este nevoie urgent o dezbatere publică a politicii cercetării.

Problema este mai gravă decât pare. Nu este vorba doar de lipsă de resurse sau de eroare în distribuirea fondurilor, ci și, o spun cu toată responsabilitatea, de prostie amplificată de răutate distructivă a unor instituții responsabile. "**OI POSDRU – MEN** - *Organismul Interimar pentru Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane - Ministerul Educației Naționale*" este un exemplu absolut regretabil.

Stimate Domnule Ministru, vă urez să puteți face ceva pentru relansarea cercetării științifice românești, asigurându-vă totodată de întregul nostru sprijin dacă ne veți solicita.

Totodată, permiteți-mi să vă invit să vizitați *Institutul de Cercetare a Calității Vieții*, care pare a fi, dacă luăm în considerare numărul de angajați, cel mai mare institut român de cercetare în domeniul științelor sociale. Dacă timpul v-ar permite, ați fi primul ministru al cercetării care, în 29 de ani, ar vizita institutul nostru.

Cu sinceră stimă,

Cătălin Zamfir,

Director al Institutului de Cercetare a Calității Vieții, Academia Română

2 noiembrie 2018

Românii contra Românilor?

Citit de: **648**

Link: www.romaniasociala.ro/romanii-contra-romanilor/

O estimare șocantă plutește în conștiința colectivă: **țara e ruptă în două, românii contra românilor**. De aceea, suntem profund îngrijorați pentru viitorul nostru. Această formulare șocantă necesită o examinare mai atentă. Este evident, totul pornește de la conflictele politice.

Este România politică scindată ? Democrația se fundează pe o grupare politică la putere și una în **opozitie**. Dar o democrație normală nu presupune scindare. Toți trebuie să respecte regula fundamentală a sistemului democratic: să avem o orientare critică, să promovăm alte puncte de vedere, dar să respectăm voința majorității și să sprijinim guvernarea atunci când opțiunile sale sunt corecte. Această Românie democratică este unitară atunci când este vorba de interesul național.

Este ca în fotbal: mai multe echipe, cu strategii și capacități diferite, în competiție. Respectă însă regulile jocului și câștigă cel mai bun. Și interesul

ambelor echipe este să ofere un joc de calitate. Și la sfârșitul meciului, echipele își dau mâna.

În politica actuală există însă o sciziune mai profundă decât ne-am aștepta. **Guvernarea** guvernează, mai bine sau mai puțin bine. Dar ea are puterea. Paradoxal, putem afirma că factorul critic al coeziunii societății este **opozitia**. Votul popular a plasat-o în situația de minoritate. Ea trebuie deci să-și asume responsabilitatea minorității. Dar, după pierderea alegerilor, pare că de la început e obsedată de cucerirea puterii, de astă dată cu orice mijloace. Jos guvernul, cu orice preț. Un guvern al minorității, deci împotriva opțiunii electorale ? Este șocant un anume fel de a face politică prin critică cu orice preț, cu orice mijloace. Se practică inclusiv minciuni, calomnii, insulte personale, chiar și înjurături. Sunt incredibile unele declarații ale unui lider politic: în lupta politică orice mijloace sunt acceptabile, inclusiv minciuna. În locul unor personalități politice competente și responsabile, sunt promovate mai ales persoane agresive vocal.

În discuțiile publice apar multe controverse. Avem punctul de vedere al guvernării, dar vrem să aflăm și punctul de vedere competent și responsabil al liderilor opoziției. Dar, adesea, multe persoane din opoziție parcă sunt trase la indigo. Despre orice se discută ei vin cu aceeași placă: NU e bine, e furt, e o înșelăciune, o să mergem la CEDO, jos guvernul. Disciplina de partid impune să spună NU la orice și să caute argumente doar cu funcția de a justifica acel NU. Eu vreau însă să înțeleg ascultând argumente și contraargumente, o discuție între specialiști în politică, nu automate care, în diferite forme, exprimă poziția de opozant. Sunt dezamăgit când persoane în a căror competență am încredere, dintr-odată se comportă mai mult ca „păpuși” care reproduc aceeași placă previzibilă. *Opoziția trebuie să mă ajute să îmi formeze opinia mea, nu să urască puterea.*

Realitatea politică ne întristează. Dar justifică ea afirmația că Românii se luptă cu Românii, că România este profund scindată? Eu cred că o asemenea estimare este complet falsă.

Este și „mămăliga” scindată? Voi începe cu imaginea oceanului. În adâncurile oceanului cred că e liniște. Sunt mișcări, dar nu spectaculoase. Doar la suprafață sunt valuri. Mișcarea de la suprafață nu exprimă mișcări profunde ale apelor. În producerea valurilor intervin și vânturile din afară.

În „adâncurile” României nu există valuri. Aici domină liniștea, dar o liniște a îngrijorării și a nemulțumirii; un larg consens al demoralizării. Consensul colectivității îl putem găsi în sondajele de opinie. *Care estimați direcția în care merge țara ?* Marea majoritate: *greșită*. Situația țării ? Marea majoritate: *proastă*. *Aveți încredere în partidele politice?* Marea majoritate: *neîncredere*. Atenție, când nemulțumirea crește peste o limită a suportabilității, **mămăliga explodează**, dar nu cred că vreodată se scindează. Dar „mămăliga” are și un consens fundamental pozitiv. Marea majoritate crede în moralitate și o cere și de la politicienii să fie morali. Vrea dreptate, vrea corectitudine, apreciază competența.

România reală, Țara noastră, are o stare de spirit cu o configurație care nu se exprimă în lumea superficială și vizibilă a vieții politice. *Românii politici* pot lupta

cu *Românii politici*. Doar *Tara politică* poate fi ruptă. Populația nu e polarizată, ci consensual confuză, dezamăgită, demoralizată.

Eu suspectez că sloganul promovat „Românii împotriva Românilor” este o ideologie auto amăgitoare a unei Opoziții care se crede mult mai puternică decât este în realitate. Dar asta nu e o veste bună nici pentru Putere.

Explicația este că în sfera politică, lupta pentru putere este prioritară față de responsabilitatea pentru interesul țării, că starea moralității politicianului este precară.

Suntem într-o criză. Dar ieșirea din criză nu derivă de la cine va câștiga războiul. Soluția? Un nivel ridicat de moralitate tocmai în sfera politică, o centrare responsabilă a actorilor politici pe interesul țării. Lupta politică să fie înlocuită cu competiția politică. Morala politică trebuie să fie cel puțin la fel de respectată ca regulile în fotbal. Și arbitrul este populația, mass-media. Științele sociale, prin vocația lor, pot sprijini acest proces: în poziția de arbitru obiectiv, dar și suport pentru coagularea conștiinței publice. Ar trebui să avem un obiectiv global: să creăm condițiile ca Românul să câștige încredere în sine și în viitorul său, să dobândească certitudinea că toți, instituțiile publice și actorii politici, acționează în interesul comun.

Și abia atunci, când vom auzi de „Românii contra Românilor”, vom ridica din umeri.

16 octombrie 2018

România s-a încurcat în multe probleme. Cine ar lua inițiativa: clasa politică sau NOI?

Citit de: **603**

Link: www.romaniasociala.ro/romania-s-a-incurcat-in-multe-probleme-cine-ar-lua-initiativa-clasa-politica-sau-noi/

Acum câteva zile, la televizor, invitat un om politic. Stil de diplomat subtil. Inteligent. O oră întreagă. De la început am fost captat. O analiză profundă a crizei în care România se află. Suntem la coada Europei. Decalajele cu Occidentul sunt șocante. Da, situația e gravă.

Privesc cei aproape 30 de ani de tranziție. Am făcut marea privatizare a industriei și agriculturii, reformele structurale. Am făcut tot ce a trebuit și Occidentul ne-a sprijinit cu competența lui și chiar ne-a lăudat: am fost pe drumul cel bun. Și, acum, rezultatele: distrugerea industriei, o privatizare *nu pentru dezvoltare*, ci *prin distrugere*, o agricultură dezorganizată, un conflict structural, nu personal, între președinți și parlament; o corupție la vârf, tolerată vreo 25 de ani, însă de abia acum mediul politic este indignat de ea, deși NOI o știam de la început; un stat paralel care aproape a acaparat puterea, folosind procuratura, chiar și justiția, și „serviciile” în războiul lor politic; companii occidentale care ne cam trag pe sfoară (învățăm cam greu ce înseamnă economia de piață); occidentali care de abia acum constată că ce facem nu e bine.

Partea doua: de ce și ce e de făcut. Aștept cu mare interes. Nu să identificăm vinovații, ci cauzele. Dacă știm care sunt cauzele, știm cum trebuie să acționăm. Postul de televiziune ne oferă un exemplu despre cum gândesc oamenii politici.

Cauze. Ă... Da...Hm... Noi (adică, mai precis, cine ?) am ratat oportunități foarte bune: membrii NATO, integrare în UE, un Occident suportiv. Dacă e să atribuim o vină, cui ? Evident clasa politică, dar și NOI, colectivitatea. Dar atunci cine ar putea să rezolve problemele noastre ? Să ne punem speranța în oamenii politici ? *Ei, știți, odată unii, apoi alții, să nu mai discutăm de ei!* Adică...?! Am putea spera ca politicienii să inițieze redresarea situației? Nicio speranță: ei se ceartă pentru putere.

Ne-am gândit adesea să reformăm întregul nostru sistem politic. Dar cum?

Să reformăm clasa politică ? Scuzați, o prostie, dacă nu chiar o diversiune. Clasa politică existentă sau una nouă e formată tot din NOI. Deci soluția e tot să ne reformăm NOI: să alegem mai bine și, dacă vom fi aleși, să fim altfel decât suntem în prezent.

Să facem alte partide politice ? Adică să le înlocuim pe cele de acum cu alte partide; dar de unde să luăm alte partide gata reformate ? Să fim serioși.

Am senzația că personalitatea politică care a declanșat aceste gânduri are până la urmă dreptate. S-ar părea că nu e nicio speranță în clasa noastră politică. Parcă ea gândește cu capul altora.

Și atunci? Dacă nu facem ceva NOI (adică spectatorii la televizor?), nu avem nicio șansă. Curios: *omul politic* cheamă pe *omul de rând* să-și asume responsabilitate și să îndrepte lucrurile făcute de alții.

Mă uit în jur. Oamenii nu par determinați acum să suflece mânecile și să se apuce de treabă. Ei sunt demoralizați, se simt neputincioși; și nici ei nu înțeleg ce se întâmplă cu lumea lor.

NOI, oamenii de rând, cu siguranță am putea să facem mult mai mult, dacă nu am fi demoralizați și nu ne-am simți neputincioși. E evident că NOI trebuie să *înțelegem de ce suntem în această situație de criză*. Ce s-a greșit. Nu ar trebui să mai spunem *ce am greșit*, ci *ce a greșit istoria cu noi*.

NOI, alții nu or s-o facă, trebuie să găsim răspunsuri la întrebările pe care clasa noastră politică nu prea și le pune. Cum să facem o reindustrializare? Cum

să reformăm agricultura, cum să regândim întreaga noastră economie, nu ca parte marginală a economiei mondiale, ci ca economie a noastră care să asigure un nivel decent de bunăstare pentru noi? În fine, să înțelegem că logica economiei de piață nu este doar la piața, dar și în relațiile dintre state. Să ne promovăm și aici interesul nostru.

Dar cum am putea NOI să gândim toate acestea? Adică să avem o cunoaștere mult mai bună? E clar, NOI nu o să înțelegem de azi pe mâine toate acestea.

Să nu evităm lucrurile importante, dar cu efecte pe lung termen. Să începem de pildă cu o reformă profundă și rapidă a învățământului, care a cunoscut o degradare surprinzătoare. Să avem o populație mult mai educată.

Să relansăm cunoașterea științifică a societății românești și să-i difuzăm rezultatele. Nu e de mirare că finanțarea științelor este pe departe cea mai scăzută din Europa. Despre științele societății românești ce să mai vorbim. Ele par să fie într-un proces rapid de marginalizare. Finanțarea cercetărilor sociale de interes național nu s-a mai făcut în ultimele două decenii. Dacă vrei să cercetezi fleacurile, atunci obții finanțarea necesară, dar nu pentru ce este cu adevărat important.

Cu siguranță mass-media ar putea să aducă o contribuție decisivă, punând în discuție problemele de fond ale societății românești, nu mica bârfă politică sau a noilor îmbogățiți. Poate că ea face cel mai mult în această privință, dar se confruntă cu multe probleme.

Dar mai este un lucru pe care îl putem face imediat. Să presăm prin toate mijloacele clasa politică să-și facă treaba, să se centreze pe problemele importante ale societății românești. Să cerem partidelor să pună în discuții publice programele de dezvoltare a societății românești. Să renunțe la obsesia că singurul lor obiectiv este *cucerirea puterii*. Să scrie pe toate clădirile partidelor politice că obiectivul lor fundamental este DEZVOLTAREA ROMÂNIEI. Am fost șocat când președintele unui partid politic a declarat că în „lupta politică” minciuna e normală, că aici toate mijloacele sunt permise. Un asemenea politician ar trebui să fie scos din „munca de sus” și trimis la „munca de jos”, acolo unde minciuna și incorectitudinea sunt sever sancționate. Să punem obsesiv tuturor partidelor întrebarea: ce programe aveți?

Coaliția guvernamentală a lansat un program pentru următorii ani. Acesta este un *program de guvernare* pentru următorii ani, cu o nouă viziune, dar departe de a fi un *program de dezvoltare a României*. Mediul politic pare să-l ignore și pe acesta ca pe ceva ciudat, anormal. Nu prea există discuții serioase în jurul lui.

E o prioritate absolută: e cazul să ne gândim la viitorul României și cum să-l construim.

4 octombrie 2018

Concluzia ședinței Parlamentului European: Europa trebuie să învețe de la România ce înseamnă democrația

Citit de: **919**

Link: www.romanasociala.ro/concluzia-sedintei-parlamentului-european-europa-trebuie-sa-invete-de-la-romania-ce-inseamna-democratia/

Nu sunt doar șocat, ci, mult mai mult, profund îngrijorat. Ce s-a întâmplat astăzi în Parlamentul European (PE) impune o reformă profundă a acestei instituții.

În primul rând, din câte știam, în Parlamentul European se exprimă opinii politice și, eventual, se adoptă legi pentru funcționarea UE. Un parlamentar european, cred eu, reprezintă țara lui și se poate pronunța și pe problemele UE, dar nu și pe problemele celorlalte țări. Nu a fost ales de celelalte țări și nu le reprezintă interesele și nici nu are competența necesară. Știu ce se petrece în țara lor, dar nu și în celelalte țări.

Parlamentarii care au vorbit azi au demonstrat că habar nu au despre ce se întâmplă în România: "am auzit că"..., "s-a relatat că"... "s-a zis că..." Nu s-a adus nicio probă că în România s-ar fi întâmplat ceva anume. Vorbitorii parlamentari ai majorității s-au comportat ca niște papagali: au vorbit despre ceea ce nu știau. Nu s-a invocat nici un argument concret, ci doar vorbe, acuzații generale, zvonuri. Cum își permit membrii Parlamentului European să se pronunțe despre România fără să știe ? Incompetență susținută de impertinență. Eu, ca român, m-am simțit grav insultat. Și aștept scuze publice. Altfel, de azi, mă simt liber ca, în contexte publice, să înjur țările lor. Dar nu o s-o fac pentru că sunt român cu bun simț.

În al doilea rând, Parlamentul European nu este o instituție de judecată. Nu formulează acuzații și nu condamnă. Mulți parlamentari europeni, îngrijorător de mulți, nu s-au comportat nici ca judecători independenți, care judecă după propria lor conștiință, ci ca membrii ai grupurilor politice. Nu au exprimat părerile lor, ci au repetat, predictibil și jenant, punctul de vedere al grupurilor lor parlamentare. Spre deosebire de justiție, unde cele două părți sunt egale, în Parlamentul European majoritatea conjuncturală domină minoritatea. Într-un asemenea parlament, majoritatea europeană (oricare ar fi ea) poate să condamne minoritatea. Ședința devine un circ. Parcă Europa ne-a tot repetat că semnul unei democrații reale este respectul pentru minoritate.

În al treilea rând, Parlamentul European s-a dovedit a fi primitiv și din punct de vedere moral. S-au proferat acuzații fără temei, se insultă, chiar se înjură, se spun minciuni. Un lider politic european a declarat chiar, în alt context public, că în politică minciuna este acceptabilă. Eu tot sper că în deceniul viitor se va adopta o *deontologie parlamentară*. Dreptul la opinie nu înseamnă dreptul la minciună și nici la înjurătură. Aș sugera ca România să propună un cod deontologic pentru comportamentul parlamentarilor europeni.

În al patrulea rând, apare ca justificată îngrijorarea că Parlamentul European ar putea aluneca spre un nou fascism. Un parlamentar a declarat – nu rețin exact forma, dar acesta a fost sensul: guvernul român e de proastă calitate și exprimă o masă de țărani incultți. Cel care a spus așa ceva cred că ar trebui dat afară imediat din Parlamentul European pentru că încalcă principiul fundamental al democrației: se tolerează în secolul al XXI-lea afirmația că minoritatea „avansată” este victima unei majorități compusă din țărani proști. O insultă mai gravă adusă democrației românești nu cred că s-ar putea imagina.

Nu m-aș mira dacă această experiență tristă de azi nu va declanșa în România o discuție dacă mai există sens de a mai rămâne în această Uniune Europeană, dominată de o mentalitate democratică rudimentară și de grupuri de interese subterane.

30 septembrie 2018

Ca sociolog, voi răspunde DA la referendum

Citit de: **2 788**

Link: www.romaniasociala.ro/ca-sociolog-voi-raspunde-da-la-referendum/

Mulți colegi m-au întrebat ce voi vota la actualul referendum. Spre surprinderea multora am răspuns DA. E nevoie de o explicație.

Ca sociolog sunt convins că în viitor, cu siguranță, se vor schimba multe lucruri pe care acum nici nu ni le putem imagina. Într-un secol sau două sau trei poate familia va dispărea complet. Poate chiar sexul va dispărea. Poate, poate... Dar *Constituția* actuală nu legiferează despre un viitor posibil. Și nici despre unul dezirabil de o minoritate. *Constituțiile* actuale se fundează încă pe principiul fundamental al *democrației*: voința majoritară. Un progres am făcut. Recunoaștem și dreptul minorității. Nu o băgăm la închisoare. Nici nu o blămăm. Îi creăm chiar condiții să trăiască cum vor. Dar nici nu acceptăm o nouă tiranie a minorității asupra majorității. Acceptăm și posibilitatea ca, în timp, minoritatea să ne convingă și să devină astfel majoritate. Să convingă, nu să forțeze.

În fine, democrația este, în secolul nostru cel puțin, **democrația noastră**. Majoritatea decide, dar majoritatea **noastră**, nu majoritatea **altora**.

E o problemă de cum se produce **schimbarea**. În istorie s-au produs schimbări de multe ori prin **forță**, prin forța unora sau altora. Știm ce nenorociri au produs schimbările prin forță. Sperăm că în secolul XXI schimbările vor fi **democratice și bazate pe cunoaștere, pe știință**. Și democrația poate greși. Dar ea trebuie să decidă mereu, sprijinită însă pe o cunoaștere tot mai solidă. Schimbările pe care le vrem, vor fi schimbări culturale, bazate pe opțiunile majorității noastre, nu prin lege, nici măcar prin legea românească și cu atât mai puțin de legea "europeană" sau "asiatică" sau , de ce nu, "africană".

Întreaga istorie umană, cu dezvoltarea ei uimitor de rapidă, dincolo de problemele ei adesea foarte grave, a avut ca un important factor "familia tradițională". Ca orice sistem social, familia are patologii care ar trebui însănătoșite. Dar ea a susținut întreaga noastră istorie. Cu ce să o schimbăm? E desigur posibil. DAR, surprinzător, nu există o analiză sociologică, pe care eu să o știu, comparații între familie și celelalte forme de conviețuire. Se oferă doar exemple eventual de succes, dar rar de insucces. Și, ce este mai grav, nu ne putem imagina cum ar arăta societatea actuală bazată pe alte forme de conviețuire.

Definiția actuală a familiei conținută în Constituție, este general acceptată. Toți înțelegeam că e vorba de familia dintre o femeie și un bărbat. Nu sunt excluse și alte forme de conviețuire (doi bărbați, două femei, mai mulți bărbați și femei, heterosexuali etc.), dar ele nu sunt numite familii, nici cultural, nici legal. E drept, deși recunoscute, nu există reglementări legale, drepturi și datorii pentru membrii din aceste forme. Și este normală să fie legiferat și acest domeniu. Cred că nimeni nu ar protesta.

Șocant este însă altceva. Sunt surprins că se cere ceva care este inutil, complet neimportant, creează o mulțime de implicații legale, sociale, morale, sentimentale. Ea afectează sentimental pe majoritatea populației: să fie numite și aceste forme de conviețuire tot **familie**. Realitatea este că există diferite forme de conviețuire. Diferențele lingvistice nu discriminează între diferitele forme de conviețuire, ci diferențiază tipurile care evident au caracteristici distincte. Care e marea problemă de a folosi termeni diferiți pentru diferitele forme de conviețuire ? De unde insistența de a le numi pe toate familie ? Realizăm ce probleme sociale, morale și juridice am crea ? Eu nu înțeleg. Suspectez: este o diversiune politică. Când lupți pentru ceva inutil, altceva se dorește de fapt.

Iată de ce eu, ca sociolog, voi vota pentru ca termenul de familie să se refere doar la această formă "tradițională" legală de familie, adică dinte o femeie și un bărbat. Și să cerem urgent adoptări de legiferări specifice diferitelor forme de conviețuire.

17 septembrie 2018

Statul paralel: care stat va câștiga?

Citit de: **679**

Link: www.romaniasociala.ro/statul-parallel-care-stat-va-castiga/

În ultimul timp, opinia publică a fost dominată de tema *statului paralel*. Termenul este complet nou, dar problema este nouă ? Eu cred că da. Dar nu este încă clar ce este de fapt statul paralel. E vital să ne clarificăm aici pentru că satul paralel pare să fie o cauză importantă a subdezvoltării României.

Sistemul standard al **democrației românești** are în centru sistemul instituțional: legi și instituții ale democrației, o structură instituțională, partide politice, alegeri libere, parlament, guvern votat în parlament, libertatea de opinie în spațiul public.

Dar reale sunt și "rateurile", funcționarea defectuoasă a democrației actuale. Pe acestea cum le explici ? Teoria e completată cu un factor de risc al democrației românești, **oamenii** care pun instituțiile în funcțiune. Oamenii pot fi egoiști și caută

să profite de instituții în interes propriu; nu sunt încă pregătiți pentru democrație, nu au o mentalitate democratică; noi, românii, suntem de vină, și e greu să ne schimbăm.

Instituțiile democratice funcționează pe o masă de interese. Pe unele le recunoaște și dezvoltă mecanisme de absorbție a lor (alegerile, parlamentul, dar și lobbii), pe altele nu le recunoaște formal ca legitime și caută să le prevină și să le sancționeze. Dar ele continuă să existe ca o masă subterană.

Sistemul instituțional al democrației este deja realizat. Rămâne deci să fie schimbați și oamenii.

Complementaritatea între structura formală a instituțiilor și realitatea informală, presiunea intereselor particulare care formează grupuri "particulare" de interese în interiorul instituțiilor nu este nouă și nici specifică doar României. Tendința este universală, mai mult sau mai puțin vizibilă, mai puternică sau mai controlată. Vulnerabilitatea instituțiilor publice la interesele particulare este captată în formula **corupției**. Toate țările se confruntă cu această vulnerabilitate și adaugă la sistemul instituțional proceduri de evitare/ sancțiune a "corupției". Cu siguranță corupția în România actuală a atins un nivel sensibil mai ridicat: depresia post-revoluție. Corupția, deși poate deveni o stare destul de extinsă a sistemului public, nu poate să ia forma unui sistem instituțional paralel.

Marx a introdus, acum un secol și jumătate, o altă perspectivă care și acum este tulburătoare. Nu e vorba doar de oameni, ca persoane particulare, "buni/răi", "competenți/incompetenți", ci și de **grupuri/ clase sociale**, cu **interese** structurale diferite, promovate în sistemul politic, dar nerecunoscute formal. Democrația este o arenă a luptei de clasă: **cine deține puterea economică, deține și puterea politică**.

Pentru a putea însă vorbi de un "stat paralel" trebuie să existe o încrengătură de instituții publice, cu o bază quasi-juridică proprie, recunoscute formal. Una este că o persoană sau alta, chiar la conducerea unei instituții, să "devieze" de la legalitate (abuz de putere) și cu totul altceva să aibă recunoaștere legală. Ca ceea ce era o "deviație" să devină un comportament legal.

Faptul că diferite instituții publice, conduse de o persoană sau alta, poate să devieze de la reglementările legale este, desigur regretabil, dar nu surprinzător: DNA condus de Kovesi a produs dosare false, SRI și-a depășit misiunea; președintele Băsescu, și poate și cel actual, tinde să-și extindă autoritatea dincolo de reglementările constituționale. Toate acestea sunt *devieri* care pot fi eliminate prin mijloace legale. În ultimă instanță, alegerile curăță mereu sistemul.

Statul paralel a luat ființă însă în momentul în care s-a adoptat o **bază legală, sistemul de protocoale** care conferă legitimitate funcționării instituțiilor și relațiile dintre ele. Protocoalele au format un nou sistem legislativ. Dar nu numai protocoalele. Se pare că și legislația actuală pare să conțină cel puțin imprecizii care oferă suport legal statului paralel. Ministrul actual al justiției a schimbat perspectiva: a argumentat că protocoalele au fost de fapt neconstituționale și împotriva legii și a declanșat procesul de abrogare a lor. În interiorul legislației democratice s-a dezvoltat o legislație străină care treptat a reorientat și deformat

sistemul democratic. Dar atâta timp cât protocoalele sunt în funcție, statul paralel există.

Statul paralel nu e format din noi instituții publice, ci a început să cucerească instituțiile publice existente, le-a distorsionat, dezvoltând în ele o altă orientare decât cea specifică statului democratic. O zonă importantă a sistemului instituțional public a devenit un stat paralel.

Nucleul statului paralel este format din "instituțiile de forță": instituțiile de securitate și procuratura și mai ales DNA. Justiția a început și ea să fie cucerită dar nu atât prin protocoale, ci mai mult prin "dosare". Judecătorii se bucură de independență. Dar ei riscă să piardă independența nu numai prin rețeaua de interese personale, dar și de cei care le "arată" dosarele.

Fiecare instituție inclusă în statul paralel are funcțiile sale. Serviciile de securitate culeg informații și le furnizează DNA pentru dosare, sau ele însele fac dosare penale, DNA elaborează dosare penale împotriva persoanelor neconvenabile, dar și utilizează dosarele pentru șantaj. Cu ajutorul "persoanelor cu dosare", alte instituții sunt controlate de statul paralel.

DNA este instituția centrală producătoare de "dosare". "Persoanelor țintă" li se fac dosare. Unele procese înscenate pot fi chiar finalizate: judecătorii, care ei înșiși au dosare, sunt convinși să ia deciziile dorite. Cele mai multe dosare rămân nefinalizate, ținute în "așteptare" pentru "a cuminti" (personalități politice, persoane cheie din sistemul public, dar și judecători și procurori care nu sunt încă cumintiți). Chiar dacă în final cei acuzați sunt achitați (după 21-3 ani sau mai mult), rolul dosarelor penale a fost îndeplinit: au exclus politic pe cei vizați, au integrat în sistemul paralel pe cei înfricoșați.

Sistemul paralel a început să funcționeze "legal" în virtutea propriei sale logici. Este semnificativ că Președintele actual a încercat să amplifice public efectul distructiv al "dosarelor": etichetarea publică a dușmanilor ca **penali**, și oricui i se pot face dosare și exclus politic și administrativ.

"Dosarul" a devenit un instrument care funcționează dincolo de orice control. Un exemplu de circuit "paralel": DNA preia informații de la SRI și le furnizează "pe sub masă" judecătorului. Informațiile acestea fiind "strict" secrete, nu pot fi supuse examinării/ probării, ci acceptate automat. Inculpatul se trezește condamnat fără a ști de ce și fără a putea contesta informațiile pe baza cărora procesul se desfășoară.

DNA s-a transformat într-o instituție cheie în atacul împotriva liderilor politici și, prin aceștia, a instituțiilor democrate. Procurorilor care fac dosare și judecătorii care condamnă abuziv li se asigură securitatea, fiind protejați de "independența" completă a actului juridic.

Corupția are ca scop obținerea de profit personal. Ținta statului paralel este controlul asupra sistemului politic, partidele, parlamentul, guvernul, adică **puterea**, eliminarea liderilor politici neconvenabili și "disciplinarea" celorlalți. Mijlocul este "dosarul" și "cumințirea" vârfului sistemului public, în mod special a liderilor politici și a judecătorilor. Informațiile actuale sunt șocante: peste 60% dintre judecători și procurori au dosare penale. "Ofițeri acoperiți", adică prin lege

rămăși "acoperiți", se constată public că sunt prezenți și acolo unde legea interzice. Statul paralel a început să se preocupe de schimbarea guvernului (demisia lui Ponta din funcția de prim-ministru este încă un mister), inclusiv de distorsionarea alegerilor. Începem să nu mai fim siguri că ce vom vota se va regăsi în rezultatul alegerilor.

Nu mai suntem siguri nici că sistemul democratic are mijloacele necesare de control al statului paralel. Un exemplu tulburător. Acum câțiva ani, comisia de evaluare a SRI, surpriză, s-a dovedit că președintele acestei comisii era el însuși "ofițer acoperit".

Multe dosare penale au avut ca efect blocarea funcționării statului și demoralizarea populației. Un efect surprinzător al statului paralel a fost și excesul de birocrație: oamenii le e teamă de a lua decizii și se acoperă cu hârtii.

Este legitimă întrebare: *cine a creat* o asemenea forță instituțională și *cine îl susține* ? Este evident că era nevoie de un suport politic puternic.

Serviciul de Securitate și procuratura au fost instituții cheie și în perioada comunistă. Pe atunci, exista percepția că Securitatea *este peste tot*. Și percepția era corectă. Dar nu cred că a existat în perioada comunistă un stat paralel. El a fost un instrument al partidului comunist strict controlat.

Ce a făcut Securitatea în perioada tranziției ? O nouă instituție, cu o nouă orientare în noul sistem democratic etc. etc. etc. Dar oamenii au continuat să aibă îngrijorări. În noul context a devenit destul de neclar ce face de fapt Securitatea. Cine o folosește, cine o controlează. Uneori securitatea părea a susține guvernarea, alteori o submina. Există percepția, insuficient probată, că Securitatea a susținut și acțiuni antiguvernamentale. Adică a avut o politică proprie. În unele momente critice, ea s-a dovedit de un pasivism șocant, neoferind informații despre constituirea unor grupuri antisociale și nici despre intervenția unor factori externi.

În lipsa datelor, voi recurge la propria mea experiență care desigur poate fi incorectă. În 1990, iunie, a explodat ceea ce părea a fi o revoltă populară în București. Tocmai se instaurase prima putere democratic aleasă. Suportul popular atinsese un vârf. Cine și de ce a declanșat revolta ? Nu a fost clar nici până acum. Era evident că nu a fost spontană, ci organizată, cu obiective clare: cucerirea instituțiilor, inclusiv televiziunea. Ca sociolog/observator am participat în mulțime. Ce am văzut eu: oamenii se deplasau spre televiziune. Ei păreau a fi orientați de unele mașini pline cu câte 4-5 persoane, toți în costume, cu cravată, înalți și bine făcuți. În memorie a explodat formularea "cei cu ochi albaștri". Chiar părea că toți erau cu ochi albaștri. Nu strigau, nu interveneau. Câteodată când unii din mulțime se deplasau spre o instituție, discret se dădeau unele ordine: nu acolo... acolo. Oamenii securității ?

În destul de multe evenimente care au produs grave efecte politice și social-economice, SRI se pare că nu și-a făcut datoria de a atenționa instituțiile responsabile. Evenimentele violente din 10 august 2018 au fost șocante. A devenit clar că ele au fost pregătite dinainte, aparent având ca obiectiv chiar o lovitură de

stat. Curios însă este că Ministrul de interne a declarat că nu a dispus de o atenționare de la SRI cu privire la pregătirea unor asemenea evenimente.

Patologia sistemului de justiție și de securitate nu trebuie căutată în sfera intervenției statului paralel. Probabil că patologia cea mai gravă este lipsa controlului. Comunitatea este șocată de comportamente aberante ale unor procurori rămase necorectate și nesanctionate; de unele decizii judecătorești contrare bunului simț. Independența justiției pare adesea mai mult o scuză pentru ineficiența mecanismelor de asigurare a corectitudinii. Justiția trebuie să fie independentă, dar corectă. Există un mecanism de control al corectitudinii actului justiției. Asigurarea corectitudinii justiției pare omului de rând excesiv de deficitară.

Cu toți suntem convinși că autorul statului paralel a fost președintele Bănescu. În politica sa de a extinde puterea, a început să utilizeze instituțiile de forță, care erau în responsabilitatea sa, inclusiv DNA și procuratura generală, ai căror directori îi numea. Statul paralel a devenit un instrument în lupta președintelui cu partidele politic, cu parlamentul și guvernul. Treptat, sistemul creat de Bănescu s-a organizat și și-a extins puterea, a dezvoltat instrumentele sale, devenind tot mai independent. Plecarea de la putere a lui Bănescu, statul paralel a tins să dezvolte propria sa politică. Johannis, noul președinte, se pare că a continuat să susțină și să utilizeze statul paralel, dar nu e clar dacă îl și controlează. În mai multe contexte, șocant, președintele actual a declarat chiar că așa zisul "stat paralel" nici nu există !

Este plauzibilă ipoteza că dualitatea puterii parlament/ președinte a fost sursa producerii statului paralel și a menținerii lui. În democrațiile parlamentare, există un sistem unic de control asupra instituțiilor de forță: parlamentul și guvernul. Asta nu înseamnă că nu există și cazuri în care aceste instituții tind să-și extindă puterea dincolo de prevederile legale.

Dar situația devine confuză. Importanți actori politici occidentali, în diferite contexte, au făcut declarații de susținere a statului paralel și a principalelor figuri ale acestuia, Bănescu și Kovesi. În acest an, unii ambasadori occidentali au susținut public conducerea anterioară a instituțiilor implicate în statul paralel. A fost o simplă eroare politică, o neînțelegere sau o opțiune politică conștientă ?

Alegerile din 2016 au schimbat contextul politic. Asistăm, se pare, la declanșarea unui proces de revizuire a statutului instituțiilor de forță, a SRI și mai ales a DNA și a procuraturii generale. Ritmul acestui proces este promițător ?

Importanți lideri politici și-au exprimat public îngrijorarea față de existența unui stat paralel. Sunt convins că democrația va câștiga. Dar să ignorăm complet pericolul instaurării unui nou echilibru între democrație și tolerarea unor elemente ale statului paralel ? Constituirea unei comisii de anchetă care, prin analiza sa, să încheie această patologie socială gravă ar fi un semn important de voință politică.

13 august 2018

Un orb dus de mână, de cine și unde

Citit de: **885**

Link: www.romaniasociala.ro/un-orb-dus-de-mana-de-cine-si-unde/

Azi noapte am avut un coșmar. Era un orb dus de cineva de mână. Îi spunea orbului că îl duce înainte, dar căile păreau încurcate și ai impresia chiar că îl duce înapoi. M-am uitat mai atent. Cine e orbul ? Am înțeles: România. Dar cine îl duce de mână ? Nu avea o față clară.

M-am trezit, dar întrebarea mi-a rămas: cine duce România ?

Poate liderii politici ? Dar ei se ceartă continuu. Preocuparea multora dintre ei nu este clarificarea direcției în care ar trebui să mergem, ci cum ei să obțină puterea. E drept, unii politicieni par să dea semne bune.

Atunci cine ? Am tot crezut că lumea actuală e dominată de știință și inovație. Depinde mai puțin de ce bunuri materiale deja le ai, ci mai mult dacă ai

cunoaștere, știință, ai o capacitate de inovație. Ce **ai** poți să risipești sau puținul tău să-l folosești aiurea.

Cunoașterea/ știința a devenit o resursă din ce în ce mai importantă. Cunoașterea nu duce orbul de mână, ci doar ajută, deschide ochii orbului, îl ajută să-și clarifice el însuși drumul.

Dar cum stăm cu cunoașterea, cu știința ? În unele domenii ale științei, fizică nucleară și în matematică de exemplu, pare că suntem destul de buni. Și e bine. Științele au un rol esențial în societatea actuală: dezvoltă capacitatea și motivația de a dezvolta cunoașterea. Esențial pentru România.

Schimbăm o societate și construim una complet nouă. Pentru asta, clar, ne trebuie o cunoaștere solidă. Avem cunoașterea de care avem nevoie ? Când nu știi răspunsul, să ne uităm la date. Și iată ce spune EUROSTAT: finanțarea cercetării și dezvoltării ca % din PIB în 2015.

- UE28 2,03%
- UE8⁴ 1,36%
- **România 0,49%**

În 2015 am acordat științei de 4 ori mai puțin din resursele noastre decât celelalte țări europene. Și substanțial mai puțin și decât celelalte țări foste socialiste.

La începutul lui 2018 am aflat o veste și mai proastă. În acest an pentru cercetare și inovare România a atribuit din PIB pe departe cel mai puțin față de celelalte țări din UE, doar **0,18%** din PIB, adică **1,6** miliarde lei. Poate alte date și o altă metodologie, dar patternul este același.

La televizor: rectificarea bugetară pe acest an. Pozitivă. Domeniile importante au obținut plusuri substanțiale. Câteva domenii însă au avut reduceri de finanțare. Politica bugetului exprimă cu claritate prioritățile politice.

- Reducerea cea mai mare: **cercetarea și inovare**, cu **122,1 milioane**, adică o scădere a bugetului cu 7,4%. Șocant: cercetarea științifică, un domeniu cu cele mai mici finanțări, dar reducerile cele mai mari.
- Pe locul 2, onorant pentru noi ca cercetători științifici, un alt tip de cercetare, e drept după alte reguli și cu alte intenții: **SRI – 113** milioane.
- Urmează, pe locul trei, **domeniul energiei**, un domeniu cu finanțare serioasă, dar o reducere mult mai redusă decât cercetarea, **47,7** milioane.

Cu tancuri spre viitor vom cheltui 2% din PIB, de 10 ori mai mult decât pentru întreaga știință. Asta într-o lume care cel puțin mie îmi pare că siguranța viitorului este garantată de cunoaștere.

Revoluția din 1989 ne-a descătușat. Și, în noua lume cunoașterea a dobândit un rol esențial. Schimbăm o societate și construim o alta. Era de altfel esența

⁴ UE8 sunt țările fost socialiste, membre UE, fără România și Bulgaria.

programului lui Dimitrie Gusti: o sociologie a "națiunii", adică a țării pe care să o scoatem din subdezvoltare.

Științele sociale, sever marginalizate în perioada comunistă. În primele ore ale Revoluției s-a lansat chemarea *să vină sociologii*. Toată lumea a considerat că o asemenea chemare era justificată. Noi n-o să mai fim orbi conduși de alții, ci de noi înșine. Sociologia nu a vrut niciodată să conducă pe orbi, ci să sprijine comunitatea să nu mai fie oarbă, ci să construiască așa cum dorește.

Atunci am realizat că eram foarte puțini sociologi, mult mai puțini decât ar fi fost nevoie și prea puțin pregătiți pentru ceea ce era nevoie. S-au construit secții de sociologie în cele ai multe universități. S-au creat și instituții de cercetare. S-au lansat cu entuziasm multe cercetări pe temele importante ale societății românești. Vreau doar să le ilustrez cu câteva proiecte de cercetare realizate de **Institutul de Cercetare a Calității Vieții** pe care le cunosc bine. La începutul anilor 90 s-au lansat cercetări asupra problemelor pe care le-am considerat a fi importante pentru reconstrucția societății românești: obiectivele și strategia tranziției, politicile sociale, funcțiile sociale ale statului în procesul de schimbarea/dezvoltare a societății românești; problemele sociale grave: sărăcia, problemele sociale-economice ale țăganilor, copiii abandonați; monitorizarea standardului de viață a populației, inegalitatea socială. Institutul a lansat un larg pachet de Rapoarte sociale.

În acei ani s-au făcut cu entuziasm mult cercetări sociologice empirice, unele la nivel național, pe problemele sociale importante ale societății românești. Cercetarea sociologică este ieftină, dar oricum resurse financiare sunt necesare. În acei ani au existat resursele financiare necesare pentru cercetarea sociologică "pe teren". În anii 90 dacă consideram că e nevoie de o cercetare de interes național, a doua zi o și lansam și în 1-3 ani publicam rezultatele. S-au publicat studii, rapoarte, cărți pe aceste teme. În ultimii 15 ani, deși Institutul are deja o capacitate consolidată, nu a mai putut realiza cercetări "pe teren" de amploare.

Treptat, ciudat, a devenit tot mai greu să întreprindem proiecte de cercetare pe problemele pe care le-am considerat importante pentru societatea noastră. A devenit tot mai dificil să obținem micile resurse financiare necesare. În domeniul social, au apărut alți competitori. O explozie de ONGuri cu un profil ciudat: pe teme definite dinafară care a asigurat la început finanțări substanțiale și care treptat au preluat o mare parte a resurselor bugetare interne. Dar și organizații internaționale au preluat organizarea de cercetări pe temele societății noastre: cât înțelegeau ele despre realitatea noastră, orientate de propria lor ideologie și, ce era mai important, fără responsabilitatea sociologilor români față de societatea românească. Academia a încetat să mai aibă resursele necesare pentru a susține proiecte de cercetare de interes național și științific pe care le consideră importante.

Începem să înțelegem că tranziția este făcută fără noi. Alții au început să ne formuleze obiectivele, să controleze distribuția resurselor. România riscă să evolueze fără știință și fără inovație. Vom merge din nou orbi, duși de mână, nu e clar de cine. Sau poate este.

22 iulie 2018

De ce împărații nu sunt aleși de popor?

Citit de: **1 206**

Link: www.romaniasociala.ro/de-ce-imparatii-nu-sunt-alesi-de-popor/

Împăratul are o autoritate totală: stabilește legile, ia deciziile politice majore, dar și cele cotidiene, numește și demite... adică este un conducător absolut, cu o autoritate necontestată. Unii au încercat să o conteste, dar acesta a fost un act criminal și aspru pedepsit.

Împărații nu au fost niciodată aleși prin vot popular. Alegerea populară democratică nu poate oferi unei persoane o asemenea autoritate. Pe împărați i-a ales Dumnezeu sau tradiția comunității (familia domnitoare), ambele necontestabile. Nu a existat formal nicio majoritatea și nicio minoritatea. Să ne imaginăm o țară cu democrație bazată pe vot popular care alege din patru în patru ani un împărat. Evident, absurd.

În societatea modernă împărații au dispărut. Datorită exploziei complexității lor, societățile moderne nu pot fi conduse de o singură persoană, chiar înzestrată cu o capacitate de excepție. Autoritatea unei persoane este înlocuită de democrație ca un nou sistem de conducere socială, de un sistem de instituții. Sistemul democratic oferă un cadru de participare a reprezentanților diferitelor grupuri sociale, cu interese distincte, confruntarea programelor sociale și competențelor. Democrația este un mecanism prin care înțelepciunea colectivă are rolul decisiv, exprimat prin vot. Dar și antrenarea multor specialiști.

În unele țări unde tradiția a fost puternică, au supraviețuit variantele moderne mai blânde ale împăraților, **regii**, care nici ei nu sunt aleși prin vot popular. O lungă tradiție istorică a comunităților, familiile regale desemnează cine va fi rege.

Ce mai fac regii, acolo unde ei există ? Ei nu dețin "autoritatea totală" a împăraților. Ei trebuie să stea cumiți în jilțurile lor și au un rol strict limitat în funcționarea complexului sistem democratic. Ei nu conduc. Aceasta o face constituția/ legea, o face parlamentul, o face guvernul, o face un complex sistem de instituții, o face populația prin vot. Regii sunt mai mult un simbol al unității țării, au funcția de a reprezenta țara, dar nu de a o conduce.

Când nu sunt regi, există **președinți**. În marea majoritate a statelor moderne președintele este o personalitate cu funcții extrem de limitate. Pentru a sublinia funcția limitată a președintelui, el este de regulă ales de parlament.

În lumea actuală nu există două surse de autoritate, parlamentul, cu guvernul ales de el, și președinte. O asemenea formulă ar genera conflicte structurale de autoritate.

Sunt doar câteva cazuri când președintele nu este ales de parlament, ci prin vot popular: Franța sau SUA. În aceste țări președinții au funcții executive, conduc țara. Din acest motiv, ei vin la alegere cu un program politic și sunt susținuți de partidul lor. Datorită funcției lor executive, președinții aleși prin vot popular fac guvernul lor, dar nu au funcții legislative. Puterea lor este limitată de parlament. Există cu siguranță tensiuni între aceste două surse de putere, dar sunt totodată prevăzute mecanisme de prevenire și soluționare a acestor posibile tensiuni. Președinții aceștia sunt un fel de împărați moderni, nu regi figurativi, dar doar pe perioade determinate, de regulă două mandate de câte 4 ani, și acționează într-un cadru juridic clar și limitat de puterea parlamentului.

În România, în 1990, s-a optat pentru o formulă ciudată: o democrație parlamentară, dar și un președinte ales prin vot popular. Funcția legislativă o are parlamentul. Parlamentul are responsabilitatea și de a adopta deciziile politice majore. El alege guvernul care îndeplinește funcția executivă. Care este rolul președintelui ? El **nu** are putere legislativă, **nu** poate lua decizii politice majore, **nu** are nici funcția executivă. El **nu** alege guvernul care este rezultatul votului pentru parlament, partidele politice coagulează formula guvernului și îl susțin sau demit în parlament. Spre deosebire de președinții americani sau francezi președintele român **nu**-și formează guvernul său și nu îndeplinește funcția executivă de prim-ministru.

Președintele României nu este deci un împărat modern, ci un fel de rege pe 5 ani care trebuie să stea în jilțul său și, sintetic spus, să semneze legile votate de parlament. În rest funcții ceremoniale. Constituția îi stabilește o funcție: să asigure echilibrul sistemului instituțional. Se prevede ca, pentru a asigura funcția de echilibrare a complexului sistem instituțional, președintele, odată ales, să "uite" de originea sa politică și să adopte o poziție neutră politic. El nu are dreptul de a se angaja politic. El nu poate face parte dintr-un partid, nu poate face politică; e neutru pentru a putea îndeplini singura sa funcție: nu are putere politică, dar să contribuie la echilibrul între puteri și să reprezinte întreaga țară, nu un segment de populație care l-a ales. De aceea, la alegeri președintele nu vine cu un program politic.

Problema este că soluția românească dă președintelui iluzia că, fiind ales de popor, ar trebui să fie mult mai important decât președinții aleși de parlament; eventual să fie ca președintele american sau francez, dar fără a avea funcții executive. Deci ar trebui să fie măcar **puțin și împărat**. Dar cum. Dacă vrea să fie împărat, el declanșează conflicte instituționale pentru că e tentat să forțeze legea, să-și atribuie responsabilități dincolo de lege. A fost situația tuturor președinților din România, dar mult mai accentuată în cazul lui Băsescu și acum al lui Iohannis. Iohannis a devenit frustrat. Nu are partid. Și la putere nu este partidul din care a provenit și care l-a susținut în alegeri. Și vrea **un partid al lui** pe care **să-l pună la putere**. Nu are guvern și **vrea guvernul lui**. Dar legea actuală nu permite așa ceva. Frustrarea președintelui care visează să fie măcar puțin rege este o sursă continuă de conflict în democrația românească. Nu e de vină Iohannis, ci legea românească care pune pe președinți într-o poziție care îl face să viseze să fie și puțin împărat.

Președintele este ales de populație, dar ca persoană fără un program politic. Populația l-a ales, în fine, există uneori discuții despre corectitudinea acestora, dar nu pentru ideile politice care i-ar veni apoi prin cap. În această situație, vom fi continuu într-un conflict de care, direct, nu este de vină constituția. Dar totuși constituția este responsabilă că a creat un rol al președintelui care structural îl tentează (este ales prin vot popular !) să viseze să fie puțin împărat. Eroarea este că alegerile populare nu pot conferi unei persoane autoritatea de a avea dreptatea absolută timp de cinci ani, de a fi cinci ani împărat, măcar puțin sau din când în când. Dacă nu clarificăm poziția președintelui, vom avea continuu probleme.

După părerea mea soluția care asigură un sistem lipsit de conflicte continuu este să adoptăm soluția marii majorități a țărilor occidentale: un președinte ales de parlament, cu responsabilități limitate. Nu vom avea continuu conflicte și, în plus, ne va costa mult mai puțin.

10 iulie 2018

Strategia Națională a Educației parentale. Cine schimbă societatea românească și în ce direcție ? Cu ce costuri ?

Citit de: **728**

Link: www.romaniasociala.ro/strategia-nationala-a-educatiei-parentale-i-cine-schimba-societatea-romaneasca-si-in-ce-directie/

Ministerul educației... a lansat o dezbatere publică pe un proiect de *Strategie Națională de educație parentală*, care urmează să fie adoptat prin lege.

Ideea pare simplă: se introduce o nouă profesie/ ocupație, de *educator parental*; se creează un sistem național de educatori parentali; aceștia vor educa pe părinți și părinții vor educa pe copii.

Academia a fost solicitată să-și formuleze un punct de vedere.

Prima mea reacție a fost de mirare. **De ce Academia ?** Proiectul conține probleme tehnice de politică socială/ educațională. S-ar fi putut solicita în primul

rând opinia institutelor de specialitate, de ce nu și al Institutului de Calitate a Vieții, specializat în politici sociale. Dar nu s-a făcut.

Dar atunci, **de ce Academia** ? Citind cu mai multă atenție, devine clar.

Dacă din nebagare de seamă Academia ar fi dat un suport "de politețe" proiectului, ea ar fi susținut public o întreagă viziune asupra a **ce este familia actuală** și a unui **program de schimbare social-culturală a României**.

Conducerea Academiei a reacționat corect nu la detaliile proiectului, ci la intenția ascunsă a acestuia.

Problema gravă este inclusă nu atât în textul strategiei, ci în expunerea de motive care conține cheia întregului proiect.

Deci, să clarificăm problema politică al Strategiei.

1. Ce mesaj vor promova noii specialiști în educație parentală ? Ne așteptam ca *acești noi specialiști* să ajute părinții să soluționeze variatele probleme curente ale relației cu copii. Nu acesta este însă obiectivul strategiei, ci schimbarea întregului mod de gândire al populației⁵: să "promoveze noile ideologii" (nu e clar care), să "schimbe mentalitățile conservatoare" (nu e clar care), să promoveze "un sistem de valori ale familiilor ce trebuie regândit în contextul unor informații noi" (care valori și care informații ?).

Strategia se fundează pe ideea că problema centrală este că suntem dominați de un mod de gândire conservator, tradițional, prizonieri ai "idealizării familiei tradiționale, pe care o consideră o formă perfectă de organizare"; dar modelul "familiei tradiționale" este complet depășit și trebuie urgent eliminat din mentalitatea noastră.

Ce este **modelul "tradițional" de familie** care ar trebui urgent eliminat ? Strategia nu-l definește. Dar putem presupune: familia așa cum este ea cristalizată într-o lungă istorie a umanității. Acest model trebuie eliminat ? Hm ! În toate țările actuale, această familie este considerată o formă socială, psihologică și economică de viață a oamenilor care trebuie să fie susținută și sprijinită. Pretutindeni această familie ia o formă juridică clară. Toate țările au politici sociale speciale de susținere a acestei familii.

Acest model "tradițional de familie" trebuie înlocuit, dar cu ce ? Strategia nu se precizează cum ar arăta o familie opusă celei "tradiționale" și care ar trebui ea promovată în locul celeilalte.

2. Cine va promova această schimbare fundamentală de mentalitate și, implicit, a întregii organizări a societății ? Și care vor fi mecanismele acestei schimbări ?

"Noul specialist" formează pe educatorii parentali; aceștia vor schimba mentalitatea părinților și părinții vor forma o nouă mentalitate a copiilor. Se realizează astfel o schimbare social-culturală profundă a întregii societăți: dispar iluziile conservatoare în familia tradițională și sunt înlocuite cu o nouă viziune.

⁵ Cu ghilimele citez mereu din Strategie.

Dar noul mod de gândire de unde vine ? În niciun caz de la comunitatea românească care, din păcate, consideră Strategia este conservatoare. Nici de la specialiștii noștri. Și ei au o mentalitate conservatoare: **"este prezentă uneori și în discursul profesioniștilor, care idealizează familia tradițională, pe care o consideră drept o formă perfectă de organizare."** Și atunci ? Strategia afirmă răspicat: "familia în societatea actuală are nevoie din ce în ce mai mult de **un sprijin extern**". Nu e clar în ce constă acest sprijin extern și de unde vine acesta.

Și apare o nouă întrebare: cine va aduce această competență externă ? Nu comunitatea se schimbă pe ea însăși, dacă consideră că este nevoie, nici specialiștii existenți, ci un ONG, purtător al acestui nou mod de gândire. Acesta va forma în spiritul noii viziuni pe viitorii educatori parentali, pe toții părinții și pe toții copiii, deci prin toți aceștia pe toți românii.

Schimbările social-culturale au loc continuu. Procesul de schimbare este unul extrem de complex, la care participă întreaga comunitate, o mulțime de actori sociali, specialiști și, în ultimă instanță, sistemul politic, prin legile adoptate de parlament.

Specialiștii contribuie cu propriile resurse, dar, conform eticii lor, evită să creeze o confuzie între cunoaștere și opțiunile politice și culturale care cad în responsabilitatea exclusivă a comunității. Și specialiștii au de regulă opinii diferite în problemele cruciale ale vieții societății. **Nu există niciun grup de "specialiști" căruia i se acordă dreptul de a decide asupra sensului schimbărilor social-culturale.**

Strategia promovează **o privatizare a procesului de schimbare socială**. Strategia, odată adoptată, se acordă **tacit** o poziție cheie în procesul de schimbare socială a României unei organizații ne-guvernamentale purtătoare a unei viziuni noi, "corecte", dar externe.

Ce dezvoltare socială propune *Strategia* ? Se pornește de la o estimare parțial **adevărată**, dar parțial și **falsă**: sistemul actual nu are o funcție de "educare a părinților". Tradițional toate sistemele sociale, inclusiv în comunism, au avut și această funcție: **școala** a avut dintotdeauna o responsabilitate de a sprijini familiile în soluționarea problemelor copiilor, de educație parentală deci; **corpul medical** a lucrat tradițional cu părinții; **asistenții sociali**, de la înființarea/ reînființarea lor, au avut prioritar responsabilitatea de a lucra cu părinții și de a-i ajuta să rezolve problemele copiilor, inclusiv de a dezvolta capacitatea educațională a familiei.

Problema este că aceste sisteme sociale **existente** au dificultăți în îndeplinirea funcțiilor lor. De ce ? În primul rând **subfinanțarea** gravă, lipsa personalului. Se adaugă și confuziile introduse de **continuele reforme**. Un exemplu: sistemul public de asistență socială, care are funcția de a rezolva împreună cu părinții, școala și sistemul medical, problemele copiilor, inclusiv de a crește competența părinților, este extrem de sub dezvoltat. Motivarea acestei subdezvoltări este lipsa resurselor financiare.

Strategia, pornind de la evidența amplerii problemelor actuale, propune **o soluție slabă, dar foarte costisitoare**: crearea unei noi profesii/ ocupații cu

funcția de a educa pe părinți. Nu este clar ce vor face noii angajați diferit de asistenți sociali/ profesori/ medici. Soluția care pare a fi propusă este organizarea de cursuri, de 10 ore, pentru părinți. Nu e rău. Dar problema părinților nu este atât **lipsa de cunoștințe**, ci **deficitul de capacitate și de resurse** de a rezolva problemele complexe ale copiilor. **Lipsa cunoștințelor**, deși importantă, nu este variabila strategică critică a soluționării problemelor. Problema actuală nu este lipsa acestei profesii, ci subdezvoltarea profesiilor existente, în primul rând a asistenței sociale. Crearea unui sistem de educatori parentali va avea desigur un impact pozitiv. Dar ea și va agrava deficitul de resurse financiare ale sistemului existent: resoarbe slab eficient puținele resurse existente.

Opțiunea strategică corectă este ca în primul rând fortificarea funcțiilor de educare parentală a sistemelor existente.

În fine, o ultimă întrebare. Nu se precizează în niciun fel cine este autorul acestei Strategii: cine își asumă responsabilitatea și pe ce competență se bazează ea. Doar vorbe generale. Se sugerează că este vorba de o organizație neguvernamentală sau ...

Ministerul educației, lansând public discutarea acestei *Strategii*, implicit o consideră suficient de întemeiată și o susține ?

Dar **Ministerul muncii...** care a fost și este **și al familiei**, nu are nici el un punct de vedere ?

Este clar, un caz important care merită discuții publice.

22 noiembrie 2017

Casa regală ca instituție în democrația română?

Citit de: **1 759**

Link: www.romaniasociala.ro/casa-regala-ca-institutie-in-democratia-romana/

Am aflat că există un proiect de lege pentru a introduce în sistemul nostru democratic instituția "casei regale".

De ce nu? Este o parte a istoriei noastre. Regele Mihai este o personalitate istorică în viață, cu un prestigiu istoric necontestat.

Dar o nouă instituție? Încă un cost? Probabil, nu foarte mare, dar pentru totdeauna. Oricum, facem foarte multe cheltuieli a căror rațiuni pot fi discutate.

Nu se poate spune că vreun membru al acestei "case" ar fi avut vreo contribuție socială cu totul remarcabilă. Ei, ca persoane, au poziții doar prin naștere, nu dobândite prin activitatea lor.

Eu cred însă că este o problemă de principiu. Este instituția casei regale compatibilă cu sistemul instituțional al democrației? Dacă analizăm mai atent, răspunsul este negativ.

Toate instituțiile democratice nu au membrii cu poziții asigurate prin naștere. În nicio democrație nu există poziții privilegiate și nici poziții de prestigiu social cu care te naști. Toate sunt obținute prin merite/efort sau prin alegeri. În țările real democratice, toate pozițiile electorale sunt obținute prin alegeri, datorită programelor lor și pe termene limitate: doi ani, patru cel mult cinci ani, un singur sau două mandate. Trei? Poate, dar nu îmi amintesc.

Familia regală este, oricum, o instituție cu o logică inexistentă în democrație. Ea a fost desființată prin revoluțiile burgheze.

Dar sunt țări în care o asemenea instituție există. Acolo unde există, ea este o continuare a unei tradiții, nu o instituție nou înființată fără trecut. Și acolo unde există, ea are noi funcții în sistemul democratic, cu autoritare sever limitată. Noi însă înființăm, după aproape 70 de ani o instituție fără nicio funcție reală. Am auzit că i se inventează și o funcție: de reprezentare. În democrație, reprezentarea unei țări este făcută de persoane alese, cu termeni limitați, datorită meritelor lor personale obținute prin activitate, nu prin naștere. Dar o autoritate pe vecie, obținută prin naștere și menținută pe viață, indiferent ce face în timpul vieții ? Nu înțeleg deloc logica. O mătușă a exclamat: "de ce maică să ne legăm la cap?" Remarca este extrem de profundă. Dacă vreodată am vrea să o desființăm, va fi extrem de greu din o mulțime de motive. La un muzeu, da, înțeleg. O putem vedea și să ne reamintim de un trecut care ne poate emoționa. Dar toate exponatele de la muzee sunt foarte importante pentru că aparțin definitiv trecutului. Ele nu pot să mai influențeze în bine sau rău prezentul.

Un caz special. Avem multe statui a unor personalități de prestigiu. Dar e o convenție tacită. Nu se fac statui personalităților încă în viață. De ce? În timpul vieții au făcut lucruri excelente. Dar chiar în ultimul moment face un act care schimbă valoarea.

Se deschide o întreagă discuție. Mihai Viteazu a fost o mare personalitate. I-am făcut statui. Dar de nu și o casă regală/domnească? Un istoric caută și găsește urmași. Va propune o casă domnească a lui Mihai Viteazu? De ce nu a lui Ștefan cel Mare?

Dacă nu tratăm cum trebuie trecutul, deschidem o cutie a Pandorei.

13 noiembrie 2017

E cazul să învățăm din istorie: în fine, o democrație așa cum ne trebuie

Citit de: **1 196**

Link: www.romaniasociala.ro/e-cazul-sa-invatam-din-istorie-in-fine-o-democratie-asa-cum-ne-trebuie/

Unul dintre cei mai mari sociologi ai secolului XX, Mattei Dogan, a publicat, înainte de a pleca din România și a se stabili în Franța, o analiză uluitoare a democrației românești dintre cele două războaie.

- Modelul standard al democrației 1919-1938 este:
 - O democrație reală se bazează pe vot universal: alegeri generale, partidul care a întrunit majoritatea voturilor formează guvernul.
 - Dar Regele ? El nu avea decât un rol procedural: numea un reprezentant al majorității parlamentare să formeze guvernul și, evident, parlamentul îl vota.

- Deci, cine decide ? Evident, electoratul și reprezentatul său, parlamentul.
- Cum arăta în fapt democrația românească între cele două războaie ?
 - Prima rundă: 1919: alegeri generale; Regele se consultă cu partidele și numește pe reprezentantul partidului care a câștigat alegerile; firește, Parlamentul votează guvernul.
 - Asta s-a întâmplat însă doar în prima rundă. Apoi lucrurile s-au răsturnat.
 - Regele a numit un guvern al majorității parlamentare, dar, după o perioadă, nu-i mai place guvernul și se declanșează un ciclu care nu are nici-o legătură cu modelul standard al democrației: următoarele 9 runde, din 1919 până în 1938.
 - Regele demite guvernul: avea acest drept.
 - Numește un alt Prim ministru care, evident, nu întrunește majoritatea parlamentară.
 - Regele desființează parlamentul și convoacă noi alegeri. El avea acest drept.
 - Noul guvern, numit de Rege, organizează alegerile.
 - SURĂRIZĂ: Noul Partid la guvernare, numit de Rege, care reprezenta înaintea minoritatea, în noile alegeri obține majoritatea în Parlament.
 - NU E POSIBIL!
 - Ba da. S-a întâmplat în runda a doua și, apoi, **în toate rundele următoare până în 1938, fără excepție.**
 - Regele, iar nu-i mai place guvernul și-l demite, numește un nou guvern, demite parlamentul care nu susține noul guvern; guvernul organizează alte alegeri, de data asta le câștigă, și apare un nou guvern cu o majoritate nouă.
 - Cine nu crede, poate citi studiul lui Mattei Dogan[1].
 - DECI: cine alege guvernul ? Electoratul ? Parlamentul ?
 - Nu, Regele.
 - Ce fel de democrație era aceasta ? Mattei Dogan o califică astfel: **democrație mimată.**
 - Dar erau alte vremuri. Democrația din România, așa mimată cum o fi fost ea, era singura care a rezista în acea perioadă, față de celelalte 20 de țări din jur care, chiar dacă au avut o democrație, aceasta nu a rezistat decât câțiva ani.
- 1989: Revoluție. În fine, avem o democrație reală.
 - Cine guvernează România ? Evident, electoratul și parlamentul care a fost ales de populație.
 - Președintele nu este Rege. Prin Constituție, el nu alege guvernul.
 - Istoria și de astă dată tot încearcă să joace feste. "Pe masă"/ "pe sub masă" președinții au mai încercat să tragă sfori. Președintele a scăpat cu candoare o propoziție șocantă: "vreau guvernul meu". Adică cum ? Ce spune Constituția ? În fine, Parlamentul și electoratul decid. Dar

2009 ? Încep să ne încerce unele îndoieli și cu privire la alte alegeri. În fine, dar alegeri.

- **SURPRIZĂ:** Ce Rege, ce Președinte ? DNA ! În democrația "mimată" dintre cele două războaie dacă ar fi încercat să intervină DNA-ul de atunci, ar fi fost un scandal mondial.

E posibil ca guvernul să devină o jucărie a DNA-ului. El va putea înlocui parlamentul și guvernul ? Nu pe tot, sunt suficiente persoanele cheie. Cred că Regele era un naiv incompetent. Se complica inutil. Mai simplu, îi declară "penali" pe toți pe care îi voia. Și dacă se dovedesc că sunt nevinovați ? Ei, ceva tot găsim, doar să căutăm. Și apoi, să presupunem că peste ani se dovedesc nevinovați, vedeți, v-am tras pe sfoară. Ce alegeri, ce parla

[1] Dogan, Mattei, *Dansul electoral în România interbelică*. Revista de Cercetări Sociale, 1995, (4), 3-23. Acolo se găsesc date foarte precise. Se găsește în *Biblioteca Virtuală de Sociologie, Studii, 1995*

7 noiembrie 2017

7 noiembrie 2017 ?

Citit de: **868**

Link: www.romaniasociala.ro/7-noiembrie-2017/

Am fost solicitat de un prieten să scriu câteva rânduri despre 7 noiembrie. Prima reacție: adică ce e cu 7 noiembrie ? A,...?!

E clar 7 noiembrie 1917, cu 100 ani în urmă. A schimbat lumea. Și azi efectele lui sunt prezente.

Desigur, s-a creat o nouă lume, care însă s-a întins, începând din Rusia. Efectele sunt prezente și azi sub forma "tranziției".

Ce a însemnat pentru mine 7 noiembrie ?

Prietenul meu a punctat: ai fost mai aproape de acel eveniment.

E drept, îmi aduc aminte cum am trăit 7 noiembrie când eram tânăr.

Curios. Subiectiv, a fost un eveniment important, dar altfel decât s-ar crede. Îmi aduc aminte, 7 noiembrie: iar eram duși să manifestăm. Manifestările publice au fost mereu pentru mine și pentru marea majoritate a celorlalți experiența unui mers forțat la manifestații, de la care voiam să tragem chiulul. Dacă puteam.

Mai târziu am înțeles și altceva: 7 noiembrie a deschis o nouă lume în Rusia. Mai târziu, după Război, de la ruși a venit și în lumea noastră, socialismul.

Deci ce era atunci, pentru mine, lumea noastră creată la 7 noiembrie ? Pur și simplu, era lumea în care trăiam, cu multe lucruri bune și rele. Dar, pe atunci, și speranțe într-o lume mai bună. Cum o vom obține ? Nimeni nu știa precis cum, dar cu siguranță mai bună. Nu o schimbare dramatică, ci o reformă a societății în care trăiam, o îmbunătățire a acesteia.

7 noiembrie era desigur o sărbătoare, ciudat, dar nu a noastră, ci a vecinilor noștri. Era un eveniment întâmplat în Rusia. Iubeam cultura rusă, dar socialismul produs în Uniunea Sovietică era pentru România ceva venit din afară. Pe atunci din Est. La televizor, rușii păreau a fi entuziaști la manifestațiilor lor. La noi era "iar mergem la manifestație".

Cum vedem azi 7 noiembrie ? Evenimentul tinde să își piardă semnificația. Lumea creată de el a dispărut. Dar după dispariția lui era lumea mai bună ?

În minte îmi vine și o altă îndoială. E clar, 7 noiembrie în 1917 a scindat lumea. Două lumi în tensiune, chiar cu riscul unui nou război mondial. Dar efectul lui 7 noiembrie a dispărut. Rusia, în loc să reformeze lumea pe care ea a creat-o în 1917, bună sau proastă, a distrus-o. A devenit și ea după modelul occidental. Nici de data asta nu ne-au întrebat. S-a schimbat lumea ? A devenit lumea detensionată ?

Ce naiba, tot conflict între Vest și Est, deși efectul evenimentului de 100 ani în urmă a dispărut. Îmi vine în minte un gând ciudat și tulburător. Mai putem da vina scindării actuale a lumii pe 7 noiembrie 1917 ?

7 iunie 2017

Pragurile și cum curățăm clasa politică

Citit de: **1 052**

Link: www.romaniasociala.ro/pragurile-si-cum-curatam-clasa-politica/

Ca sociolog mult timp nu m-am dumirit de ce nu-mi plăcea toată discuția despre praguri. Acum înțeleg. Prea multe discuții tehnice, desigur absolut necesare, dar ele umbresc fondul.

Disputa *pragului* se desfășoară în realitate în jurul unei arme puternice de luptă politică.

La o alegere electorală de mai înainte, o persoană, evident importantă, a făcut o declarație șocantă: trebuie să schimbăm clasa politică. Da, desigur. Sunt

multe probleme cu clasa politică. Dar reacția mea a fost de nedumerire. Cine o va schimba. Evident, **persoana importantă**. Și cum ? Iată cum.

Dacă vreau să lichidez rivalul meu politic am nevoie de un grup de instrumente:

1. **Să desființăm pragurile de vinovăție.** Astfel, prin farmec, toți devin vinovați. Potențial vinovați. Ce, vreți să introduceți un prag ? Asta înseamnă că dezincriminăm abuzul de funcție și promovăm corupția. Chiar mai mic, abuzul e abuz, corupția e corupție. Oricât de mic ar fi abuzul/ corupția, ele sunt infracțiuni. Pe dedesubt se vor strecura toți șmecherii. Pentru lucruri mari e greu să învinovățești. Trebuie să aduci probe solide. Dar acolo jos, la actele mici, la fleacurile vieții, și ele condamnabile, dar mult mai ușor de utilizat. Cine nu este chiar vinovat de ceva ? Dacă cauți trebuie să găsești ceva. Și justiția *băsescu* a demonstrat că pentru dușmanii lui s-au găsit ușor soluții. În această zonă e mult praf și poți pe oricine să învinovățești de orice. E greu să mai distingi adevărul de falsitate. DA, confuzia îmi place.

2. **Să decidă tribunalul gradul de vinovăție și să pedepsește cum va considera.** De fapt nu Tribunalul, ci mulțimea de tribunale, mulțimea de judecători. Asta vreau și îmi place. O fi unul corect, dar găsim noi unul care să facă ce vrem. Asta e bine. Să decidă deci tribunalele. Alegem judecătorul convenabil, îl motivăm sau îi arătăm pisica. Și, așa, judecătorul imparțial va face ce vrem,

3. Dar ne trebuie și o instituție care să detecteze pe vinovații pe care îi vrem. DNA pare cea mai convenabilă. Ea prinde pe corupți care or fi aceia. Noi îl indicăm, instituția îl înhață. Și cine e mai presus de orice vinovăție ? Va declanșa un proces de ani de zile. Ei și dacă un judecător poate îl va declara nevinovat. Foarte bine, dar asta după ce l-am distrus. De fapt asta și voiam. Iar procurorului îi e indiferent. Nu e sancționat chiar dacă a făcut un dosar prost și evident ostil celui acuzat.

Dar lipa unui prag al vinovăției are și numeroase efecte secundare negative.

- **De ce atâta birocrație ?** Aici avem o sursă. Efectul: oamenii evită să mai aibă inițiative, să-și asume responsabilitatea unor decizii; să semneze hârtiile, ci le bagă în sertar. Frica se extinde. Se blochează sistemul.

- **De ce atâta corupție ?** Lipsa pragului face sistemul juridic vulnerabil la presiunile de deciziile dorite. Este o sursă importantă a corupției sistemului juridic.

- **Crește enorm vulnerabilitatea cetățeanului în fața abuzurilor.**

În fine, este normal să ne întrebăm **cine și de ce** pune atâta efort în lupta împotriva pragurilor de vinovăție?

13 mai 2017

2017: O nouă Revoluție!

Citit de: **1 719**

Link: www.romaniasociala.ro/2017-o-noua-revolutie/

Cum, iar o nouă revoluție ? Da, de astă dată sunt sigur că va fi, și voi argumenta. Nu știu dacă în realitate, dar cu certitudine, a început în mentalitatea colectivă. O revoluție de mai mult timp așteptată.

Acum două zile am citi, cu întârziere de 20 de ani, un număr din Secolul XX (10-12) din 1996. Numărul a fost publicat pentru a celebra rezultatele alegerilor de atunci: o alianță politică din opoziție a câștigat alegerilor. Urma,

pentru 4 ani, 1997-2000, o nouă guvernare. Au fost alese noile forțe politice ale guvernării și un nou președinte, susținuți cu entuziasm de intelectualii Secolului XX.

Autorii volumului sunt personalități, pe atunci, de marcă, ocupând scena culturii. Aproape toți se simțeau obligați să reafirme poziția lor anticomunistă. Volumul era dominat de un entuziasm excepțional. 1996 a descătușat, după negura primilor 7 ai tranziției, intrarea într-o nouă fază a istoriei. O nouă șansă, crucială pentru România, pe care nu trebuia să o ratăm.

Citez la întâmplare un eșantion.

"În noiembrie 1996 a fost înlăturat de la conducerea țării forța care, timp de șapte ani, a asigurat continuitatea, în formă nouă, a puterii comuniste în România și a menținut țara în spațiul hegemoniei politice ruso-sovietice. Eveniment major, nu numai că a pus capăt variantei interne a comunismului agonizant, involuat de la utopia proclamată a societății egalitare la realitatea jafului direct și de vaste proporții din averea națională, organizat de exponenții oligarhiei dominante până ieri, dar și a întredeschis poarta înnoirii esențiale a societății românești. ...Revine conducerii politice și intelectuale a țării, păturii celei mai conștiente a societății românești, misiunea de a converti condiția favorabilă creată în noiembrie 1966 într-o realitate profundă și durabilă sau, cu alte cuvinte, de a transforma succesul din toamna anului 1966 într-o victorie istorică a națiunii române." etc. etc.

Cum au fost cei patru ani care au urmat, așteptați atunci cu înfrigurare ? Cu un larg acord, populația României a constatat că au fost cei mai negri ani ai țării. Conflicte interminabile între grupuri pentru putere, inclusiv pentru "averea națională", erori politice grave pe care le-am plătit cu toții. Desigur, jaful a fost inaugurat în anii dinainte, dar *ideologia jafului* nu ai cum să o atribui "neocomunismului". Ea a fost o parte a ideologiei tranziției. Noua perioadă care a fost lansată a amplificat "jaful din averea națională". A urmat o prăbușire a României. Președintele, un intelectual de marcă, la sfârșitul mandatului remarcă cu tristețe: *sistemul m-a învins*. Pe atunci, am fost nedumerit. Care sistem ? Vechiul sistem fusese distrus. După 20 de ani a reapărut tema unui *sistem* subteran. Acum înțeleg. Bazele "sistemului" actual au fost puse pe atunci.

Marx are iar, supărător, dreptate. Dacă l-aș fi citit atunci aș fi fost indignat, cu o teribilă îngrijorare. Acum, lectura m-a amuzat. Dar amar.

Ce s-a întâmplat după 20 de ani cu entuziaștii de atunci care au dominat spațiul public "intelectual"? Mulți dintre ei au avut o evoluție șocantă: au devenit susținătorii lui Băsescu pentru a lansa iar România. Dar după Băsescu, ce vor mai lansa?

Ieri am primit o nouă carte apărută în 2017: **Marele jaf postcomunist**, Emanuel Copilaș coordonator, publicată de ADENIUM.

Cartea este o colecție de studii care, împreună, coagulează o nouă viziune. Am citit, cu mult interes, aproape toată cartea. Autorii, cei mai mulți

tineri, dar solid intelectuali. Ei au înțeles istoria și s-au revoltat sincer față de trecutul perioadei postcomuniste. Tânăra generație demonstrează o luciditate profundă și un angajament încurajator pentru viitorul care va veni. O revoltă de o violență meritată de întreaga noastră istorie de până acum. Citind cartea sunt convins că istoria nu mai poate să continue tot așa ca până acum. Sincer, cred că se deschide o nouă oportunitate a României pe care noua generație se angajează să o fructifice.

Domnule Emanuel Copilaș, felicitări. Prezentul volum conține furia trecutului. Inevitabil așteptăm cel de al doilea volum: *Ce va fi după?* Cartea este un simbol de eliberare intelectuală de întreaga ideologie a tranziției. Intelectualii suporterai ai lui Bănescu nu mai au nici un loc în spațiu public. Cu siguranță, nu pe prima scenă.

Recomand cu căldură să citiți cartea. E puțin spus că studiile citite din carte mi-au plăcut. Am fost entuziasmat pentru noua deschidere care se anunță.

11 martie 2017

Va reuși Olguța Vasilescu?

Citit de: **1 451**

Link: www.romaniasociala.ro/va-reusi-olguta-vasilescu/

Ce a făcut Olguța este fără doar și poate un act deosebit de curaj. Marea majoritate a populației este foarte bucuroasă: timp de 27 de ani salariile au fost ținute în România la nivele foarte scăzute, mult mai scăzute decât în celelalte țări europene. Dar nu a existat curajul de a declara public că nu e bine.

Încep să apară tot mai multe îndoieli față de programul curajos al Olguței. Unele cu bună credință, altele cu malițiozitate: *O să-și frângă gâtul!*

Și eu sunt îngrijorat.

Dar îngrijorarea față de inițiativa doamnei Olguța este simplistă. Trebuie să luăm în considerare mai multe probleme.

Prima. Întreaga istorie a tranziției a fost dominată de ce a spus un ministru al finanțelor la începutul tranziției: *"nu sunt bani de la buget"*. Orice propunere de a se face ceva pentru populație era blocată de: *Ați identificat sursele financiare? Vedeți, nu sunt bani de la buget.*

Și, desigur, mereu nu se puteau identifica surse suplimentare și nu se găseau *bani de la buget*.

Dar trei gânduri mă tot încurcau.

De ce nu sunt bani la buget ? Nu taxăm suficient pe cei cu bani. În plus acceptăm evaziunea fiscală, de multe ori tot la cei cu mulți bani. De ce nu se face nimic și cine ar trebui să acționeze? E foarte simplu să ridici din umeri că nu sunt bani.

Nu sunt bani pentru populație, dar ei sunt pentru o mulțime de minuni: corupție, exploatarea bugetului prin contracte aberante, furt din banul public. Știam și asta, dar nu s-a făcut mare lucru.

Nu sunt bani și pentru că tolerăm risipa banului public. Statul e risipitor: bani aruncați pe fereastră. Și există și o ideologie justificativă: *așa e statul risipitor; risipa și ineficiența sunt inevitabile.*

Din aceste motive, de câte ori se repetă *nu sunt bani de la buget* mă simt furios. Am impresia că se vrea să fiu tras pe sfoară.

Prioritatea **acum** este să mărim "banii de la buget": să mărim bugetul, care este cel mai mic din Europa în raport cu PIB-ul nostru; să reducem drastic evaziunea fiscală și fraudă care sunt enorme; iar ineficiența și risipa banului public este uluitoare. Dar să negociem mai clar și salariile, care sunt cei mai dezavantajați în raport cu profitul. Birocratizarea în creștere nu este o strategie de chibzuială, ci un blocaj și o formă de activitate publică în gol. Birocratul este obsedat de corectitudinea "procedurilor", care cresc exponențial, și care ne toacă timpul și nervii, în timp ce complementar se ignoră complet rezultatele.

Poate că economia nu va crește așa cum am presupus, și ce se va întâmpla cu promisiunea de creștere a salariilor ? Cei care se opresc doar formulând această întrebare sunt în fapt cei care nu sunt interesați de oameni și sunt confortabili cu birocrăția, iraționalitatea și jefuirea bugetului. Pe lângă calculul strict al bugetului trebuie să luăm în considerare și alte surse importante: creșterea corectitudinii și eficienței statului; o poziție mai fermă a salariaților. Și o altă sursă actuală: cu bani bugetari mai puțini putem face mult mai mult .

Mă deranjează un alt factor. 27 ani de tranziție au produs nu numai o economie prăbușită, dar și demoralizare, o stare de pasivism a noastră a tuturor. Am devenit spectatori doar îngrijorați. Ne mărginim să sperăm că Olguța va reuși. Dar noi chiar nu vrem să facem ceva, ci doar să fim îngrijorați?

Noi nu putem face ceva pentru creșterea corectitudinii și eficienței statului, eliberând surse suplimentare pentru salarii?

Să fim îngrijorați nu numai pentru că Olgața nu ar putea să facă tot ce a promis, dar și pentru că noi nu vrem să face mai mult pentru creșterea bunăstării noastre.

8 martie 2017

Sociologia Românească va fi acceptată în RAI ?

Citit de: **1 654**

Link: www.romaniasociala.ro/sociologia-romaneasca-va-fi-acceptata-in-rai/

Ministerul învățământului, fără a consulta asociațiile profesionale, de ani de zile adoptă un set de criterii de evaluare a activității de cercetare.

Iată despre ce e vorba.

În criteriile de evaluare a cercetărilor științifice accentul cade pe premiarea studiilor publicate în reviste străine, mai ales în revistele ISI.

Intenția bună: a publica în reviste din Occident este o probă a unei valori științifice certe; în plus, ea contribuie la vizibilitatea internațională a sociologiei românești. Premiера cu un punctaj mult mai ridicat al acestor studii încurajează un efort calitativ mult mai ridicat.

Dar înțelepciunea populară exprimă o anumită prudență: ***și iadul este pavat cu bune intenții.***

Există totuși în aceste criterii riscul **iadului** ? Da, pentru științele sociale aceste bune intenții au dus la iad: ele deturneză sociologia românească de la obiectivul său prioritar.

Gusti a formulat o definiție celebră, de nimeni contestată: **sociologia este știința națiunii**. Sociologia are desigur obiectivul de a contribui la știința societății în general, dar în primul rând misiunea ei este de a spori cunoașterea *contextului* în care ea funcționează. Spre deosebire de științele "universalului", care au ca obiect realitate *de oriunde și oricând*, sunt și științe ale "contextelor". Sociologii români au misiunea de a dezvolta știința societății românești. Sociologia românească nu este doar o știință produsă de sociologii din România, ci totodată o *știință a societății românești*.

În plus, misiunea sociologiei românești este de a fi adresată nu numai comunității de specialiști, dar, mai larg, și întregii comunități românești pentru a o sprijini să înțeleagă mai bine societatea în care trăiește. De aceea, de exemplu, Institutul de Cercetare a Calității Vieții CCV a lansat de la începutul înființării sale o serie de *Rapoarte sociale*, dedicate unui public larg. Proba: aceste publicații au cunoscut o receptivitate mult mai ridicată decât studiile mai tehnice din revistele de specialitate. Nu este o surpriză faptul că Sociologia României este dedicată în primul rând românilor, în limba română și în publicațiile accesibile românilor.

Și care este **iadul sociologiei românești** ? Sistemul actual de premiere cu prioritate publicarea în străinătate încurajează o tematică "universalistă" și descurajează centrarea pe tematica contextului nostru. Programele de cercetare pe teme de interes "local" nu sunt premiate și de aceea vor tinde să fie marginalizate. Fiind obsedată de recunoașterea internațională, sociologia românească, dominată de bune intenții parțiale, la judecata de apoi, riscă să fie trimisă în iad.

[illegible]

Link: www.romaniasociala.ro/catalin-zamfir-de-la-etica-la-sociologie-si-inapoi-la-morala-cea-de-toate-zilele/

În ultima vreme, parcă mai mult decât altădată, dar s-ar putea să fie doar o părere, mulți dintre cei pe care-i cunosc exclamă: de ce există atâta zarvă între noi, de ce dezbinarea domină înțelegerea și contrazicerea celui alt este cea care vine mai întâi copleșind acordul binevoitor cu semenul nostru? Obişnuiesc să spun că, la nivel de percepție, în grade diferite, probabil, așa a fost mereu. Și totuși, de ce ne deranjează atât cearta însoțitoare a urii, disprețul nemeritat față de cineva care are valoare incontestabilă, lipsa de compasiune față de cei slabi și neajutorați.

de cei sărmani și săraci fără de vina proprie? De ce ni se pare inacceptabil să-i desconsiderăm pe cei pur și simplu modești și onești, pe cei „proști de buni” (cum auzim adeseori fiind numiți blânzii eterni cei care se încăpățânează să nu se lase bătuți de împrejurări oricât ar fi acestea de adverse)? Și încă: de ce simțim că s-ar cuveni să-i ocolim desconsiderându-i pe cei egoiști și lacomi, într-un climat care îndeamnă în felurite chipuri, totuși, la individualism fără de margini și la îmbogățire cu orice preț? În ceea ce ne privește plecăm de la această premisă fundamentală pe care o preluăm prelucrând-o minimal, de la un etician al tuturor timpurilor, Kant: dacă nu există o minimă încredere în ce va face celălalt sau cealaltă, atunci nici o morală elementară (ca pace, ca lipsa de agresivitate și violență între ființe) nu este posibilă între noi oamenii. E mult, vor spune unii sceptici cu privire la natura umană. E puțin, vor zice alții, aflați în partea opusă. S-ar putea însă accepta și această perspectivă: este atât cât este necesar pentru a ne asigura supraviețuirea liberă și demnă pentru noi și toate generațiile viitoare. Atât, dar și nimic mai mult sau mai puțin.

De unde putem pleca? De la observarea faptelor. Aici însă, dacă ne ghidăm de la interpretarea lor, a faptelor, prin ceea ce ni se oferă cu supramăsură în psihologia publică, s-ar putea să alunecăm, pe nesimțite, în lamentație. Lamentația ca stare de spirit este atât de comună și atât de prezentă în spațiul public, încât nici n-o mai supunem judecății critice. Ne plângem, astfel, de absența altruismului, a profesionalismului, a atitudinilor utile nouă oferite de ceilalți, ne plângem chiar de curajul de a fi modești și onești al multora din jurul nostru. N-ar fi mai bine să vedem, totuși, că există o comunitate mereu reînnoită a celor care, dincolo de greutăți și adversități, au întărit, simplu și discret, valorile cinstei în orice profesie? Nu-i observăm pe cei care au demnitatea nepătată deși, știm, totodată că, pierderea demnității ar fi fost pentru aceștia, sigur, profitabilă atât material cât și simbolic? Din nou și din nou suntem obligați să ne gândim la câteva adevăruri pe cât de simple pe atât de greu de contestat: că există o regenerare morală după orice derivă existențială, că aceasta este făcută posibilă prin personalități exemplare. Iar pe acestea le cunoaștem numai după ce ele au dat proba calităților lor timp îndelungat. În vremuri cu ideologii diverse, în contexte încurcate și toxice. În timpuri cu puține alternative și cu multe oferte spre imoralitate și inumanitate.

Se cuvine, tocmai de aceea, să-i vedem și să nu trecem pe lângă cei care au reușit să nu facă compromisuri (care să-i compromită definitiv) să-i apreciem pe cei care s-au manifestat liber în situații de viață profesională sau publică, pe cei buni, generoși, miloși, înțelegători, toleranți, simpli în comportare, onești în intențiile lor împărtășite. Într-un cuvânt, oameni integri, adică, ființe care au dovedit timp de multe, multe decenii, că au un bun de preț, inalienabil: o unitate morală a vieții lor. Vrem să ne înțelegem mai adecvat unii cu alții? Vrem să ne înțelegem mai bine pe noi înșine ca aparținând unei istorii și unei comunități? Atunci, un potrivit mijloc ar fi cel pe care-l avem sugerat în toate tradițiile morale dintotdeauna și de pretutindeni: să avem memoria faptelor bune și a oamenilor aiidoma. Memoria răului o avem destul. Ea se reține fără s-o solicităm.

Mă gândesc, de pildă că, despre o asemenea personalitate exemplară cum este, Cătălin Zamfir, după șase decenii de când a început facultatea de Filosofie a Universității din București, după peste cincizeci și ceva de când a gândit, scris, publicat în domeniul eticii și sociologiei, după aproape trei decenii de când s-a dedicat cercetării temei dificile a calității vieții în România, se poate, cu deplin temei, să afirmăm: acesta are o unitate a vieții de intelectual și de om dedicat

binelui public. Întâmplarea face că oameni atât de apropiați ca fire și preocupări, precum Vasile Tonoiu și Gheorghe Vlăduțescu să-i fi fost colegi. Despre dânsii am scris în numere anterioare ale acestui cotidian.

Oricum, ei s-au petrecut, până în 1980 chiar la facultate, ca dascăli și cercetători. Cătălin Zamfir, după cum singur mărturisește în „O istorie subiectivă în sociologia românească – din 1944 până în prezent (2009)”, a început studiile la Universitate, având norocul, prin tatăl său, Stanciu Stoian să aibă la dispoziție o bibliotecă vastă cu opere filosofice dar, mai ales, să beneficieze destinal de întâlnirea timpurie, în casă, cu Mihail Ralea și Athanase Joja, ambii profesori în facultate, unul de psihologie iar celălalt de logică. Cu onestitatea care-l definește, Cătălin Zamfir nu uită nici un moment să povestească cum a ajuns să se formeze ca un gânditor, nu ca un ideolog, cum, sigur, mulți au făcut-o. Atunci, și după aceea. Merită, credem, să ne interogăm, mereu și mereu: cum s-au conturat anumite personalități în acele vremuri încât să fie atât de articulate și în orizont profesional și în registru moral, și atunci și în vremurile care au venit peste ei. În ceea ce-l privește, Cătălin Zamfir și-a descoperit repede aplecarea, înclinația spre etică prin cursurile Profesorului Nicolae Bellu căruia i-a și devenit asistent.

Ca multor altora, probabil, însă, ruptura dintre „ceea ce este” și „ceea ce ar trebui să fie” îi genera așteptări pe care doar opera lui Hegel, Kant și Marx, nu i le putea satisface, fără rest. S-a orientat spre sociologie și psihologie pentru a înțelege mai bine „de ce trebuie ceva”. Pentru a găsi răspunsul a studiat „realitatea socială” cu Traian Herseni în limitele Școlii Sociologice Gustiene și a elaborat, totodată, teza sa de doctorat intitulată „Metoda normativă în psiho-sociologia organizării” (1969). Aici, credem că s-ar cuveni să amintim două momente importante, care au legătură cu aceste rânduri, tocmai pentru că dau seamă de temă: cum înțelegem lumea și cum reușim să nu ne pierdem firea. Altfel spus, cum reușim să nu facem greșeli mari în viață și, mai ales, să nu devenim imorali.

Prima întâmplare: era în toamna anului 1965, studenții de la Filosofie au întreprins prima „revoltă” (așa a fost etichetată oficial) împotriva nou instalatului cu doar câteva luni înainte, regim Ceaușescu. Cătălin Zamfir i-a împărtășit indignarea profesorului Bellu și și-a manifestat dorința de a „lua cuvântul”. Iată relatarea lui pe scurt asupra acestui eveniment prea puțin cunoscut: „au fost dați afară din facultate câțiva studenți. Unii au fost chiar băgați în închisoare. Studenți eminenți...” Pentru mine a fost un semn foarte rău. Ședința de condamnare, care a durat de dimineață până noaptea, m-a indignat. Eram tânăr și eram pe punctul de a protesta. Profesorul Bellu a făcut, cu mult tact, un efort deosebit de a mă potoli. „A doua întâmplare: era în '69, Cătălin Zamfir se hotărâse, nu să părăsească etica ci să facă sociologie „așa cum trebuie” adică, după toate regulile cercetării teoretice și empirice din plan universal, în principal, Școala americană. Miron Constantinescu l-a primit: „I-am expus pe scurt activitatea mea. S-a uitat fix în ochii mei și mi-a pus o întrebare care, în naivitatea mea, nu credeam că este posibilă: <Mata ești omul lui Herseni sau al meu?>. Am avut un sentiment de umilire. Mi-a trecut prin minte că ar fi fost suficient să evoc conflictul meu cu Herseni și problema mea era rezolvată. Dar rușinea pentru o asemenea atitudine cred că m-ar fi urmărit toată viața. Nu cred că era de demnitatea mea să recurg la un asemenea procedeu. Și am ales să mă <sinucid>. Am mormăit ceva de genul: <Eu sunt o persoană independentă, prefer să fiu eu însumi>”. Și încheierea poveștii are înțeles tot în registru moral și tot pentru ideia de unitate morală a unei vieți: Profesorul Tudor Bugnariu, în mod firesc, l-a invitat să vină din nou în

catedră, scutindu-l astfel de umilință. Același Tudor Bugnariu care cu patru ani înainte se solidarizase cu studenții și fusese destituit din funcția de decan al Facultății. Oricum, un moment semnificativ îl reprezintă bursa Ford obținută de Cătălin Zamfir în SUA în anii 1973-1974 la Institute for Social Research, Universitatea din Michigan. Ca Visiting Professor s-a preocupat de o temă realmente actuală pentru orice societate: incertitudinea, decizia în condiții de nesiguranță persistentă. Mai cu seamă incertitudinea ireductibilă, cea care generează stilul de conducere autoritar l-a interesat pe autorul cărților: Un sociolog despre muncă și satisfacție (1978); Strategii ale dezvoltării sociale (1977); Dezvoltarea umană a întreprinderii (1980); Filosofia istoriei (1981); Structura gândirii sociologice; sociologia explicativă și sociologia constructivă (1997); Țiganii între ignorare și îngrijorare (1993); Incertitudinea – o perspectivă psihosociologică (2005); O analiză critică a tranziției. Ce va fi? „după” (2004) și, deloc la sfârșit, toate volumele dedicate temei sărăciei în România. Incertitudinea și riscurile ca teme aveau relevanță și au devenit, într-un fel, obsesia sa și pentru anii aceia dar și pentru deceniile de după '89 când Cătălin Zamfir, ca Ministru al Muncii și Protecției Sociale (1990-1991) în Guvernul Petre Roman, s-a confruntat cu luarea unor decizii practice presante. De pildă, câți știu că, împreună cu Elena Zamfir a înființat Facultatea de Asistență Socială? Câți știm și dăm cuvenită importanță renașterii studiului sociologiei în România după 14 ani de întrerupere între 1977 și 1990? Or, Cătălin Zamfir a fost personalitatea care a avut și priceperea și statura morală să fie la originea acestui „nou re- început” al acestei discipline.

Ca sociolog și conducător al Institutului Român de Cercetare a Calității Vieții din 1990, Cătălin Zamfir n-a neglijat nici un moment cercetarea faptelor dar, mereu și mereu s-a interogat asupra a ce ar fi putut deveni realitatea noastră socială și, totodată, ce ar fi trebuit ea să devină. Eticianul din el este recognoscibil când, de pildă pune asemenea tipuri de întrebări: putea democrația din România să debuteze mai bine? Ce greșeli în reinstaurarea capitalismului la noi puteau fi evitate? De ce s-a ratat în mai multe ocazii o premisă importantă a reconcilierii: stabilirea consensului? Care este responsabilitatea noastră pentru costurile evitabile ale tranziției? Dar a altor organisme și organizații? De ce scindările, vrajbele, dezbinările din anumite segmente ale societății, perfect explicabile economic, psihologic și sociologic s-au transformat în adevărate politici de scindare și învinovățire, cu efecte devastatoare pentru instituirea unui etos democratic, pacific? Își va căuta sociologia misiunea sa în anii aceștia și cei care vin, anume aceea de a sprijini eficient și durabil, ieșirea din criză a societății românești? Răspunsuri pline de miez se pot găsi în recenta carte scrisă de Cătălin Zamfir împreună cu Elena Zamfir, Iancu Filipescu, Simona Ilie, Simona Maria Stănescu și Maria Iordache, „Sociologia românească: 1900-2010” (2015). Într-un fel, am sintetiza astfel acest gând al coordonatorului: da, acum la 27 de ani de când s-a strigat „să vina sociologii!” acest îndemn ar trebui completat: „da, să vină sociologii și filosofii, pentru că avem atâta, încă și încă, nevoie de etică!”

Optimistul Cătălin Zamfir nu poate să accepte (deși știe această formulă) ideea celebră a lui Robert Musil care se referea chiar la timpurile noastre: „astăzi filosofii, sau sunt prea puțin filosofi, sau sunt prea puțin umani”. Dar care ar fi pașii firești, la îndemâna noastră a tuturor pentru ca psihologia dezbinării să nu facă imposibilă o etică a solidarizării universale? Cătălin Zamfir, cel care a rămas perplex la reacția unei studente (când el i-a inițiat pe învățăceii în sociologie asupra semnificațiilor Faustul lui Goethe), „Mefisto suntem noi!”, crede și este convins că Faust trebuie să lupte cu Mefisto, crede că Mefisto este mereu prezent în realitatea

care ne împresoară. Dar tot el crede că avem, tocmai de aceea, datoria de a căuta binele și de a răspunde, întotdeauna, de faptele noastre. În acest sens, deloc întâmplător, o carte a lui se încheie cu acest îndemn. Îndemn, pe care noi îl putem testa ca fiind valabil, în primul rând, în propria lui viață: „faptele noastre nu trebuie să fie înghițite de <nimicul> care-i place atât de mult lui Mefisto. Că putem afla <un rost>, că lumea nu <va fi la fel ca și dacă n-ar fi fost>”. În orice caz, cunoscând opțiunea gânditorului român pentru ideea „străduinței spre bine”, nu putem să nu remarcăm o idee a altui specialist în aceleași teme, Jonathan Haidt, din faimoasa lui carte, *Mintea moralistă*: de ce sunt dezbinați oamenii de politică și de religie?: „oare nu am putea încerca să ne contrazicem într-un mod mai constructiv?”.

Haidt nu se gândea doar la America. Nici Cătălin Zamfir doar la România. E vorba, în fapt, de natura contrazicerilor omenești dintotdeauna și de pretutindeni. N-am nici o îndoială că eticianul ajuns sociolog, unul veșnic atras de morala cea de toate zilele – Cătălin Zamfir – așa ceva a înțeles și făcut o viață întreagă: să contrazică realitățile și persoanele într-un chip rezonabil, benefic, constructiv. Cunoscătorul în adâncime a lui Hegel nu putea să cadă în vanitatea atât de des întâlnită, din păcate, și unde te aștepti și unde nu: ca istoria universală sau chiar cea particulară ar exista, cumva, pentru că noi existăm. Ambele ne fixează limite pe care n-ar trebui să le nesocotim. Iar el nu le-a nesocotit. Moralitatea lui Cătălin Zamfir este, tocmai de aceea, una lipsită de orice hybris.

24 ianuarie 2017

Cele mai multe ONGuri sunt de dreapta?

Citit de: **18 450**

Link: www.romaniasociala.ro/cele-mai-multe-onguri-sunt-de-dreapta/

Bogdan Chiriac a făcut ieri o remarcă care m-a șocat: majoritatea ONGurilor sunt de dreapta. Gândindu-mă mai bine, și experiența mea susține această estimare.^[1] De ce totuși mă șochează. Mă așteptam ca ONGurile să fie asociate cu *neguvernamental*, cu *comunitatea informală*, cu "societatea civilă"; deci cu inițiativele comunității. Ele se nasc din nevoile și aspirațiile noastre ale tuturor, ale oamenilor după stradă și de acasă. Și, oamenii sunt mai degrabă de *stânga*. Asociațiile și organizațiile "nonguvernamentale" de stânga sunt, curios, mult mai puține în România. De abia în ultimii ani au apărut organizații non-guvernamentale influente, neangajate politic, și care vorbesc în numele comunității.

Invadarea spațiului ne-guvernamental de organizații de dreapta a făcut pe mulți să nu se simtă reprezentați de "societatea civilă". Sub această etichetă sunt susținute partidele și guvernările de dreapta. Ciudat sunt susținute cu pasiune și guvernele cele mai nepopulare.

Încerc să identific programul dreptei "societății civile". Singurele care îmi vin în minte sunt două teme: un mondialism gol cu o clară tentă antinațională și o critică continuă a stângii politice, acuzată constant de "comunism".

În ultima lună, ONGurile de dreapta au preluat de la președinte și lupta împotriva "penalilor". Este o inovație politică: utilizarea *neconstituțională* a etichetării de "penal" a unei persoane, care de fapt se bucură de presupuziția de nevinovăție, doar pe simpla suspiciune că ar fi încălcat vreo lege. Realizăm că potențial toți românii sunt "penali". Chiar și președintele țării este "penal" sau nu ?

În ultimul timp am devenit conștienți de faptul că sistemul juridic românesc este predominant represiv. Arestarea preventivă dintr-o excepție a devenit o practică curentă. Sunt ținuți în închisoare persoane doar pe baza suspiciunii că ar fi... Gestul degradant de a plimba în văzul public persoane, în ciuda presupuziției de nevinovăție, cu cătușe, deși evident nu sunt violenți. Justiția noastră actuală pare să fie dominată de un alt principiu: "decât să scape un vinovat, mai bine să pedepsim nouă nevinovați". Condamnări care încep să pară adesea nedrepte, excesive, în timp ce marii hoți scapă ușor. Sunt tot mai multe procese evident motivate politic sau de animozități personale. Mesajul pare să fie: populația să fie cuminte, să-i fie teamă. Apare o nouă formă a dictaturii: dictatura birocrăției și acum dictatura procuraturii.

Sunt șocat de violența "societății civile" împotriva unui act normal, animat în întreaga lume de intenții nobile umane și sociale: *grațierea*. Care e mesajul ? Pericolul cel mare pentru România nu este proasta guvernare sau corupția tolerată, sau..., ci grațierea unor persoane care zac în închisori mizere.

"Societatea civilă" mi se pare *străină* și din alt motiv. În România, ca de altfel și în celelalte țări foste socialiste, mare majoritate a ONGurilor au pornit nu de la nevoia internă de asociere, ci "din afară". Soros a venit în primele zile ale lui 1990 și a întemeiat o fundație care a finanțat masiv mișcarea ONGistă.

Tot mai mult am sentimentul că multe ONGuri *soroșiste* nu promovează intereselor populației, ci sunt un fel de gardieni ca nu cumva sistemul politic ales de populație să aibă o orientare de stânga.

Întreaga tranziție a României s-a caracterizat printr-un parteneriat "societatea civilă" și statul. Statul a început să se teamă de ONGuri și a preluat finanțarea lor. Acest parteneriat este profund antidemocratic. Eu merg la vot și aleg organisme publice. Dar statul pe care l-am ales se declară incapabil și delegă funcții importante ale sale unor organizații pe care nu noi le-am ales și situate dincolo de orice control public.

Și organismele politice internaționale au o suspectă preferință pentru "societatea civilă" românească. Ne presează să le acordăm poziții de influență și să le finanțăm.

Până nu demult, ONGurile au făcut lobby pe lângă instituțiile politice, naționale și internaționale. Au fost active în mass-media. Exercitarea presiunii politice asupra statului a făcut ca acesta să adopte o viziune ONGistă. Constatăm cu surpriză că asistăm la o schimbare de strategie: explozia preferinței pentru

difuzare de mesaje pe internet. Naiv, ne așteptăm ca internetul să fie un spațiu al comunicării libere, înalt personalizată. Oamenii își comunică reciproc părerile lor. Punem preț pe comunicarea directă pentru că ne dă șansa să ieșim din singurătate și să aflăm ce cred ceilalți. Sunt surprins însă că majoritatea mesajelor pe internet sunt suspect regimentate la o viziune politică de dreapta, dar nu cu argumente, ci cu invective violente și subculturale. Riscul este că internetul poate deveni un spațiu *anonim* de comunicare și deci ușor de murdărit. A apărut suspiciunea că în spatele mesajelor nu stau persoane care își exprimă modul în care ei simt și gândesc, ci simpli "postaci", plătiți să difuzeze nu ce cred ei, ci mesaje ale altora.

Rețeaua de informatori ai societății comuniste este înlocuită de rețeaua de *formatori de opinie* plătiți. Au apărut *postacii*, o nouă profesie. Ei nu culeg informații, ci difuzează mesaje de schimbare a opiniilor. O asemenea constatare mă derutează. Discut cu o persoană pe care o cunosc de mult și apreciez punctele sale de vedere, chiar dacă sunt diferite de ale mele. Acum pot să mă întreb: tot un *postac* sau persoana pe care o stimez ? Să nu mai încrede în ceilalți ? Riscul unei noi scindări: noi, naivii, încercând să înțelegem cu capul nostru lumea în care trăim și postacii care par să fie plătiți. De cine ? E cazul să luăm problema în serios.

Ne înconjoară multe fapte ciudate. Dacă sunt adevărate, care este explicația apariției unui sistem atât de îngrijorător?

O posibilă explicație sociologică. Cum poate fi explicată explozia mișcării ONGistă și susținerea ei de către stat ?

Să explorăm o altă perspectivă: **manipularea "societății civile"** ca o componentă a strategiei tranziției practicate în România. Tranziția a fost realizată prin implementarea unei reforme insuficient gândite, cu costuri sociale enorme: reducerea la jumătate a locurilor de muncă, scăderea veniturilor, o explozie a sărăciei. Cum poți asigura evitarea revoltelor sociale ? Prin promovarea unei ideologii a *acceptării sărăciei ca inevitabilă*. Nu pot să uit expresia preferată a lui Băsescu: *ce vreți ? Grasul (săracul) care stă în spatele slabului (bogatul). Hă, hə, hə*. Să le oferi ținte false. Deci succesul tranziției este asigurat doar: mulți săraci care nu se revoltă. Și culmea, să îi convingi, așa cum s-a întâmplat ieri, să iasă în stradă să protesteze împotriva *clemenței și comunismului*.

Se caută mesaje care ar avea ca efect stârnirea unei reacții emoționale. Sunteți comuniști, îi susțineți pe leneșii , pe "asistați", îi susțineți pe "penali" (cine sunt aceștia, evident, decidem noi). Să fie băgați tot mai mulți la închisoare și ținuteți cât mai mult acolo. Dar tema constantă este acuzarea partidelor de stânga de a fi comuniste. După 27 ani, începe să-mi fie tot mai neclar ce înseamnă comunism. Da, ceva urât, cu siguranță ceva *penal*.

[1] Aici nu e vorba de organizațiile nonprofit animate de o vocația nobilă de a se angaja în rezolvarea mulțimii de situații dramatice din zonele sociale cele mai defavorizate. Ci la ONGurile militante în sfera politicului.

28 decembrie 2016

O nouă criză politică: Problema de fond nu este a Președintelui Klaus Iohannis, ci a Constituției

Citit de: **1 130**

Link: www.romanasociala.ro/o-noua-criza-politica-problema-de-fond-nu-este-a-presedintelui-klaus-iohannis-ci-a-constitutiei/

Mărturisesc că adesea realitatea mă șochează. Ea se dovedește mult mai imaginativă decât mine.

După 1989 am crezut cu fermitate că alegerile parlamentare sunt o șansă de schimbare în mai bine. Alegerile exprimă voința colectivității. Definiția cea mai simplă a democrației este: votul este suveran.

Pe 11 decembrie am fost bucuroși: am închis o pagină și am deschis o alta. Alegerile au fost clare. Este firească nerăbdarea. Vom avea guvernul care a fost ales. E drept, puțin cam târziu, dar cu siguranță înainte de sărbători. Vom intra în noul an eliberat de trecutul de care speram că ne-am despărțit prin votul nostru.

Șocant însă: cursul normal al instaurării noului guvern este din nou blocat. Orice zi de amânare are un cost pentru România: un cost economic, un cost politic, un cost al demoralizării colective și al conflictelor politice.

Era normal ca președintele să nominalizeze candidat ca prim-ministru pe liderul partidului politic care a câștigat alegerile. În toate democrațiile "normale", nominalizarea președintelui partidului majoritar nu reprezintă acordarea unui drept, ci a unei responsabilități pentru realizarea programului politic ales de majoritatea populației. Nu președintele, ci parlamentul are responsabilitatea de a decide guvernul.

Ce s-a întâmplat? Înainte de alegeri, Președintele a formulat în mod repetat un avertisment derutant. Nu va nominaliza un "penal". Mai mult: "Eu vreau guvernul meu". Avertismentul clar era adresat celor care politic nu erau pe placul Președintelui: Dragnea, Tăriceanu, potențial cei neagreați de președinte. Un avertisment și celorlalte partide care "nu sunt ale președintelui". Formula de "penal" nu există în limba română. Ea încalcă presupuziția fundamentală a justiției moderne de nevinovăție până la proba finală, și de aceea anticonstituțională. În ceea ce privește pe câștigătorul prezumat al alegerilor, Dragnea, s-a sugerat posibila respingere a lui de către președinte ca argument o lege mai veche și confuză, care nu a fost abrogată sau modificată datorită unei neglijențe parlamentare și o condamnare care în opinia celor mai mulți incorectă, rezultatul unui joc politic. Să ne amintim. Dragnea a fost condamnat pentru că a mobilizat participarea la referendumul de demitere a președintelui Băsescu. Pentru mine o asemenea condamnare juridică mi s-a părut de la început scandalosă. Este o vină colectivă că tolerăm scandalurile juridice. Este o parte a trecutului de care trebuie să ne despărțim în 2017. Nu pot să uit pe procurorii care îi forțau pe bătrâni din sate să jure cu mâna pe biblie, pe un colț de capotă, că au votat. Fapt fără precedent care nu a fost în nici un fel sancționat.

S-a zis: nu contează dacă legea este absurdă și condamnarea e incorectă, dar justiția trebuie respectată. Argumentul poate este corect, dar insuficient. Trebuie să luăm în considerare și un alt aspect: populația a votat pentru o coaliție politică, pentru programul propus de acesta și, evident, pentru cei doi președinți ai celor două partide, pentru "penali". Nu este o problemă juridică, ci una politică: un conflict între erorile posibile ale justiției, pe de o parte, și voința clar exprimată prin vot a populației.

Cine va soluționa acest conflict ? Este evident că nu președintele are mandat să soluționeze asemenea probleme, ci doar parlamentul care exprimă voința colectivă. Soluția normală este: președintele, dacă are îndoieli în justetea propunerii primite, prezintă parlamentului problema, cu argumentele pro și contra, acesta urmând să ia decizia. Constituția prevede că parlamentul, nu președintele este cel care ia decizia de alegere a primului ministru. Mi se pare simplu și constituțional. Procesul politic va merge mai departe fără tensiuni. Dacă acest conflict se va bloca la nivelul președintelui, este clar că termenul de democrație nu mai are sens.

Dragnea a dorit să nu se producă o întârziere a instaurării unui guvern și a făcut o altă propunere de premier. După părerea mea problema era mult prea

gravă pentru a o ocoli prin compromisuri. Compromisuri de acest fel au mai fost făcute în anii trecuți, iar rezultatul a fost mereu dezastros. Ieri președintele a respins propunerea lui Dragnea fără nici o justificare. Era normal să indice o motivare. Mai mult, președintele a declarat că nu va accepta vreodată un guvern social-democrat. Informația oferită public de Tăriceanu.

Din păcate, ne confruntăm cu un conflict între voința populației și voința președintelui. Pe de o parte este votul majorității. Pe de altă parte președintele a invocat faptul că a fost ales prin vot universal, exprimând și el voința populației. Această ultimă afirmație, fără o precizare, este o eroare. Votul pentru parlament a fost pentru un program politic de guvernare. Președintele nu s-a prezentat la alegerea sa cu un program de guvernare, ci cu un mandat limitat: nu să acționeze cum vrea el, ci să asigure echilibrul politic al țării, respectând cu strictețe voința poporului. Orice acțiune în afara acestui mandat președintele încalcă constituția. Eu, ca cetățean, sunt suveran. Dl. Iohannis este și el, ca cetățean, suveran. Parlamentul, ca expresie a votului, este suveran. Este și președintele suveran ? Președintele în acest sens universal nu este suveran, ci cu prerogative strict limitate de prevederile Constituției. În secolul XVIII un rege al Franței a spus: "legea sunt eu". Dar și atunci afirmația a fost considerată ca ceva ce nu trebuia făcută. În secolele următoare, nici un rege nu a mai îndrăznit să facă o asemenea afirmație. Suveranitatea lor a fost mereu limitată de lege și de cutumă.

Suntem blocați de conflictul politic generat de decizia președintelui. Cât va dura această criză și cine va suporta costul ei ?

Personal, cred că președintele face abuz de funcție, dar totodată consider că problema unei posibile vini a președintelui este superficială. Problema de fond este alta. Constituția a creat un risc major de conflict structural: pe de o parte partidele politice care merg la alegeri parlamentare la vot, formează parlamentul ca expresie colectivă a voinței publice. Parlamentul, în toate democrațiile, are dreptul suveran acordat de vot: stabilește legile, alege guvernul, votează programul său, controlează guvernul și funcționarea instituțiilor publice. Pe de altă parte, întrebarea: atunci, ce putere are președintele ? Și el primește un vot popular, dar care este semnificația acestui vot ? I se acordă dreptul suveran ca pe 5 ani să facă tot "ce gândește" ? Să aleagă premierul pe care îl vrea, să obțină parlamentul său ? La vot, președintele nu a venit cu un program politic de guvernare. Nu sunt jurist, dar cred că am completă dreptate: misiunea președintelui acordată de alegerea sa este de a fi un factor de echilibru social, respectând cu strictețe constituția și voința populației. Nu de a conduce țara așa cum consideră.

Problema sistemului nostru politic este că alegerea universală acordă președinților o poziție mult mai mare decât puterea care efectiv îi este prevăzută de constituție. Președinții sunt aleși fără un program politic de guvernare și constituția, e drept în formulări insuficient de clare, nu îi acordă un rol de participare la actul guvernării. Datorită acestei poziții neclare, toți președinții de până acum au fost tentați să considere că au o responsabilitate mai mare decât constituția le-o oferă efectiv, au fost mereu tentați să-și mărească aria de putere la marginea constituției și chiar dincolo de ea, mereu perturbând de fapt procesul democratic.

Constituția noastră este vinovată pentru că a inventat un președinte căruia i-a creat iluzia că are o putere mai mare decât cea a regilor din țările actuale dezvoltate.

După o experiență de 27 ani este cazul să concludem că structura actuală a sistemului nostru politic a fost sursa structurală a numeroase conflicte politice inutile. Și să ne aliniem în fine la experiența celor mai multe țări europene: democrație parlamentară, cu un președinte ales de parlament și cu prerogative clar definite.

5 noiembrie 2016

Mattei Dogan: Dansul electoral în România, ieri și azi

Citit de: **1 372**

Link: www.romaniasociala.ro/mattei-dogan-dansul-electoral-in-romania-ieri-si-azi/

Mattei Dogan în 1943 prezintă la Universitatea București teza sa de licență sub conducerea lui Henri H. Stahl: o analiză a democrației românești dintre cele două războaie mondiale.

În 1945 emigrează în Franța și devine unul dintre cei mai influenți sociologi pe plan mondial. Teza de licență este o lucrare de o originalitate uluitoare. O a doua formă a acestui teze de licență este reluat într-un studiu publicat în USA.

După 1989, la invitația Asociației Române de Sociologie Mattei Dogan vizitează de mai multe ori România și este ales membru de onoare al Academiei Române. La solicitarea noastră, pregătește o a treia variantă a pe care o publică

în *Revista de Cercetări Sociale* din 1995 nr.4. Studiul poate fi găsit și în *Biblioteca virtuală de sociologie*.

Se apropie noile alegeri. Multe dezbateri asupra substanței noii democrații românești. Am recitit studiul și am fost impresionat de actualitatea lui.

Anexăm aici pentru cititorii nostri acest studiu, însoțit de un scurt rezumat.

Mattei Dogan notează două caracteristici ale democrației românești în acea perioadă. În 19 ani, între 1919 și 1937, au avut loc 10 alegeri parlamentare. Deci în medie o alegere parlamentară la 1,9 ani.

Ca rezultat al alegerilor s-a petrecut o surprinzătoare alternanță la guvernare. Votul variază enorm de la alegere la alegere. Mereu noile alegeri sunt obținute de partidul din opoziție.

Exemplificare, cele două partide dominante în epocă: Partidul Liberal și Partidul Național Țărănesc.

Voturi obținute la alegerile parlamentare (%)

PL PNT

1927 61,7 22,7

1928 6,6 74,8

1931 47,8 15,0

1932 13,6 40,3

1933 51,1 13,9

De ce atât de multe alegeri parlamentare și cum se explică acest dans electoral, schimbările dramatice ale votului ?

Teoria lui Mattei Dogan este următoarea: nu alegătorii, ci regele alege parlamentul. Cum ? Mecanismul este următorul: regele, nemulțumit de guvern, îl demite și desemnează un nou prim-ministru care vine la putere cu un partid care nu are susținere în parlament. Noul prim-ministru dizolvă parlamentul și organizează noi alegeri. Surpriză: câștigă alegerile. Și dansul continuă. Cum e posibil ? Dogan explică mecanismul prin care guvernul ales de rege câștigă alegerile. El utilizează termenul de "democrație mimată". Să ne amintim de Ion Luca Caragiale: O scrisoare pierdută. Este exact acel mecanism.

Evident suntem într-o nouă configurație legală. Sau nu chiar ? Sunt desigur diferențe fundamentale, dar și o similitudine surprinzătoare.

Nu avem rege, ci președinte. Președintele ales are o autoritate limitată: nu poate demite guvernul, dar numește prim-ministrul. Textul Constituției ne-a părut a fi clar: Președintele nu poate fi membru al unui partid; nu poate interveni în procesul politic, ci este doar un arbitru neutru.

Președinții au tins însă să alunece spre o altă interpretare a textului constituției: el poate fi implicat în alegeri și are o mare libertate în alegerea prim-ministrului. După 26 de ani, pentru prima dată președintele vorbește despre "partidul meu", "guvernul meu" și chiar parlamentul său. Nu poate să nu accepte că trebuie să numească prim-ministru din partidul care a câștigat alegerile, dar doar cu majoritatea absolută. Dacă nu, președintele poate alege orice alt prim-ministru. Prin asta exercită o presiune asupra parlamentului: poate modifica configurația parlamentară. S-a întâmplat în 2004. Se declară politic explicit și acum în 2016. A face noi alegeri e mai dificil. Dar președintele obține mediat parlamentul său, adică nu membrii, ci configurația sa politică. Chiar se introduc și criterii noi: cine poate fi ales în parlament și cine nu.

O altă diferență. În sistemul parlamentar din anii 1920-30, regele intervenea masiv, dar rezultatul a fost o alternanță la putere. Dacă alunecăm la noua viziune a poziției președintelui ("partidul/ guvernul/ parlamentul meu"), sistemul nu mai asigură alternanța la guvernare, ci perpetuarea la guvernare a partidului președintelui. – [Anexăm aici pentru cititorii noștri acest studiu.](#)

30 octombrie 2016

Este corect lingvistic și etic să etichetezi o persoană ca "penală" ?

Citit de: **1 798**

Link: www.romaniasociala.ro/este-corect-lingvistic-si-etic-sa-etichetezi-o-persoana-ca-penala/

De câteva zile se discută mult despre **penal** referitor la o persoană: Ionescu e penal; eu nu o să accept nici un penal pentru....

Mărturisesc că termenul de penal mi-a stârnit o reacție confuză. Prima reacție a fost că termenul mi s-a părut clar. Totodată însă am avut impresia că utilizarea lui este ciudată.

Am deschis DEXul și am avut o surpriză. "Penal " **se referă la un comportament** în contradicție cu legea și deci face obiectul unei acțiuni penale. Dar nu am găsit termenul de penal **referit la o persoană**. Este o omisiune a DEXului?

Faptul m-a pus pe gânduri. Există un context în care utilizarea lui ar fi legitimă ? Sunt două situații.

Un comportament suspectat a fi o încălcare a legii și, în consecință, supus unei investigații penale. Dar persoana în cauză ar putea fi etichetată ca penală ? Ar fi în contradicție cu o valoare fundamentală a moralei: până la decizia formală de încălcare a legii, persoana respectivă se bucură de presupuziția de nevinovăție. Deci până la sentință, ea nu poate fi etichetată ca penală. Comportamentul poate face obiectul investigației penale, dar persoană nu este penală.

Dar după ce o instanță juridică decide că a fost o infracțiune, putem spune că persoana respectivă este penală ? Oricât de ciudat pare, termenul nu poate fi utilizat nici în această situație. Termenul de persoană penală este o *etichetare generală și definitivă* inacceptabilă. Cine a făcut un act penal e o vină, dar ca persoană, omul este altceva decât crima, minciuna, hoția. El este un om care trebuie respectat ca om, chiar dacă este trimis în închisoare. Persoana umană este mai presus de un act sau altul chiar dacă a săvârșit o infracțiune sau două sau trei.... Ea nu poate fi etichetată ca delincventă în general, fără referire la un act sau altul. Omul este o valoare în sine dincolo de un act sau altul. În fața fiecărei noi alegeri orice persoană se bucură de presupuziția nevinovăției și moralității.

Utilizarea termenului de persoană penală este în contradicție și cu morala creștină. Presupuziția potențială de nevinovăție este fundamentală în etica creștină. Orice criminal poate beneficia de iertarea divină care îl purifică. Nici moartea nu-i închide profilul moral. Judecata nu vine odată cu moartea, ci doar "judecata de apoi" îl va eticheta definitiv. Nici Dumnezeu nu poate să-l eticheteze ca penal până la această judecată finală. Poate omul să o facă ?

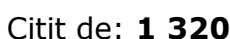
Îmi vine în minte și un fapt istoric. Etichetarea globală și definitivă a unor largi categorii de persoane făcea parte din ideologia hitleristă. Evreul ca evreu a fost etichetat ca penal, ca neom, i s-a pus o stea pe haină și trimis în lagăre de exterminare. Hitlerismul nu a acordat nici evreilor, nici țăganilor presupuziția de a fi oameni, dincolo de eventualele vinovății particulare. Etichetarea lor prin steaua de pe haină era globală și definitivă. Ce ni se recomandă ? Să punem pe piept o stea cu emblema "penal".

Credeam că după trista experiență a fascismului etichetarea negativă globală a devenit în sine un act penal. Persistența ei este semnul unei răutăți morale, dacă nu chiar reminiscența unei mentalități fasciste

Utilizarea termenului de penal cu referire la o persoană, nu întâmplător, nu figurează în DEX. Lingvistic este incorectă, iar moral blamabilă în sine.

Paradigma subdezvoltării României: un Marxism fără comunism. Elemente pentru o teorie a tranziției românești

Datele oferite de statistica europeană plasează România la aproape toți indicatorii sociali și economici pe o poziție jenantă la coada Europei. *Vezi Calitatea vieții: 2015-2035 ceva mai jos în România socială.*

Frecvent circulă explicația: pentru că așa sunt românii. Eu sunt bucuros că sunt român. Și bune și mai puțin bune. Dar au fost momente istorice în care noi românii am dovedit că atunci când am avut șanse sau confrunțați cu momente critice am fost la înălțime. Ca sociolog sunt jenat să se tot dea vina pe românii de la Decebal și Traian.

Pentru a înțelege ce s-a întâmplat în ultimii 26 ani cred că trebuie să căutăm explicația în modul în care a fost concepută tranziția României.

La o analiză mai atentă constatăm un lucru surprinzător. Viziunea factorilor politici actuali este fundată pe un model de societate preluat din teoria economică clasică de la mijlocul secolului XIX, amplu dezvoltată în direcția paradigmei comuniste de Marx. Treptat, în mintea mea s-a conturat ideea că tranziția în România s-a bazat pe ceea ce eu numesc **paradigma lui Marx fără comunism**.

Unde a avut Marx dreptate și unde nu

În opera impresionantă a lui Marx, *Capitalul*, găsim o expunere clasică a economiei capitaliste de piață.

Modelul clasic al economiei capitaliste de piață este schematic următorul: economia este compusă din proprietari de capital care organizează producția pentru obținerea profitului; competiția pe piață asigură profitul și este factorul generator al creșterii economice. Întreaga economie este reglată de mecanismele pieței.

Economia de piață a devenit **mondială, dincolo de granițele naționale**. Aproape două secole în urmă, Marx formula o concluzie netă: națiunile vor dispărea rapid în fața mondializării. Interesele naționale pot interveni, dar ele contravin procesului economiei mondializate. Ele dispar în fața intereselor capitalismului mondial. Națiunile au devenit mai mult o frână. Marx acorda națiunii doar o importanță marginală.

Conflictele sociale structurale s-au mondializat și ele: lupta de clasă între capitaliștii de pretutindeni și proletarii de pretutindeni. Manifestul comunist avea pe frontonul său "Proletari din toate țările, uniți-vă". Capitalismul devenise o clasă mondială și schimbarea puterii sale nu putea fi decât mondială. Revoluția comunistă nu va fi națională, ci internațională. Orice revoluție într-o țară inevitabil ar fi înăbușită prin intervenția capitalismului mondial. Revoluția va începe din țările capitaliste dezvoltate, dar se va extinde rapid pe tot globul. Partidul comunist, care exprima interesele proletariatului mondial, s-a constituit la mijlocul secolului XIX ca un partid internațional, nu național: *internaționala comunistă*.

Din acest model, Marx a derivat o predicție asupra viitorului omenirii: revoluția comunistă mondială va instaura o nouă societate, **societatea comunistă**, care va fi de la început mondială, nu națională.

Reconsiderat din perspectiva actuală, Marx a făcut trei erori pline de consecințe.

1. **O mondializare economică și politică "goală", fără națiuni. Rolul națiunilor nu urma să scadă.**
2. **Lupta de clasă se va ascuti ducând inevitabil la o revoluție comunistă mondială.**
3. **Statul național va deveni tot mai accentuat un instrument de opresiune socială ("stat burghez").**

Ce a probat istoria ?

Predicțiile lui Marx au fost infirmate.

Creșterea economiei capitaliste nu a avut loc prin diminuarea rapidă a rolului națiunilor. Dimpotrivă, secolul XX a fost secolul exploziei națiunilor. Creșterea economică capitalistă nu a fost frânată de cadrele naționale, ci a fost susținută de acestea. Pe fondul unei economii mondializate, interesele economice naționale sunt promovate nu numai cu puterea economică, dar și cu mijloacele politice. Conceptul de *imperialism* (dominarea națiunilor puternice economic și politic) nu îl găsim în viziunea lui Marx, ci mai târziu, la începutul secolului XX. Rezultatul a fost o economie capitalistă mondializată, pe fondul căruia s-a coagulat controlul politic al națiunilor puternice.

Conflictul social nu s-a mondializat, ci s-a internalizat, în interiorul națiunilor. În cadrele naționale s-au desfășurat conflictele sociale și aici s-au adoptat soluții.

Societatea mijlocului secolului XIX era în pragul exploziilor sociale. Dar conflictul social nu s-a acutizat, cum a argumentat Marx, ci a evoluat într-o direcție nedistructivă: nu **revoluție**, ci **negociere** și chiar **parteneriat** pentru promovarea interesului local și național comun.

Proletariatul nu s-a organizat într-un partid politic care să promoveze revoluția comunistă mondială, ci mai degrabă în sindicate care au negociat cu patronatul condiții mai bune de muncă. La început, mișcarea comunistă internațională a considerat sindicatele ca trădătoare ale clasei muncitoare.

Marx a considerat că explozia capitalismului se fundează pe sărăcirea progresivă a proletariatului. Capitalism s-a dezvoltat inițial fără "societate" și împotriva ei. În acest context, era firesc ca Marx să considere că statul este unul opresiv, un instrument al menținerii capitalismului împotriva protestelor sociale.

Intrat într-o nouă fază, capitalismul a realizat că dezvoltarea economică nu mai poate fi sustenabilă fără comunitate, chiar împotriva ei. Societatea a devenit un factor important de luat în considerare. Nu mai este posibil un capitalism fără societate, dezvoltat pe o comunitate sărăcită. S-a produs o reformă profundă a societății capitaliste în mod special prin reconsiderarea importanței comunității sociale.

Statul, cu siguranță, a fost și un instrument de control social, dar a devenit și un arbitru al conflictului social. Negocierea a fost inevitabil completată cu adoptarea principiului **parteneriatului**: capitalul și munca au un interes comun, dezvoltarea economiei locale și naționale. Statul burghez, opresiv s-a transformat într-un "stat social", mai târziu numit chiar "stat al bunăstării", cu misiunea de a promova interesul național. În acest context, valoarea interesului național a prins substanță.

Dacă Marx considera că în perspectivă statul va dispărea, în secolul XX statele s-au dezvoltat rapid, multiplicându-și funcțiile. În Europa bugetele care susțin funcționarea statelor au crescut rapid, apropiindu-se de 50% din PIB, uneori chiar mai mult.

Rolul cheie în reforma societății capitaliste a fost statul. Și statul a fost instrumentul principal al societății naționale. Spre sfârșitul secolului XIX, statul a

dezvoltat rapid funcții sociale. Funcția socială care s-a dezvoltat rapid a fost educația. Ca instrument al coagulării națiunii s-au dezvoltat funcțiile culturale ale statului: promovarea limbii, culturii naționale și istoria națiunii. O adevărată revoluție publică: constituirea sistemului de asigurări sociale, sistemul de pensii. S-a adăugat rapid sistemul public de sănătate și de asistență socială.

Dezvoltarea lumii moderne s-a făcut prin depărtarea de predicțiile făcute de Marx.

Care este politica românească a tranziției ?

1. **Un mondialism "gol", fără națiune.** O politică de integrare rapidă în economia mondială, dar la marginea săracă a acesteia, cu ignorarea interesului național.

2. Însăși idea de națiune a fost suspectată de a ascunde o mentalitate comunistă. Chiar menționarea interesului național este taxată ca "naționalism extremist". Politica economică a fost dominată nu de susținerea creșterii economiei românești, ci de privatizarea "oricum" și "orcu", de preferință "investitorului străin"; privatizarea prin distrugerea capacităților existente, nu valorificarea lor. Dacă cineva ar atrage atenția că nu trebuie să vindem oricum și oricui resursele naționale este blamată cu eticheta infamantă "*iarăși, nu ne vindem țara ?*". Deci integrarea în economia mondială se face prin vinderea resurselor naturale și acumulate istoric. Zilele trecute, la televizor s-a discutat dacă nu ar trebui să fim mai prudenți când vindem aeroportului Otopeni. O doamnă parlamentar a sărit indignată: "*ce, iar sloganul nu ne vindem țara ?*".

3. **O politică a statului mic.** În contextul European al statelor cu ample funcții sociale, politica tranziției românești a fost dominată de efortul de a menține statul românesc la nivelul cel mai mic posibil, dacă nu chiar desființarea lui treptată. Și datele arată că acum, la sfârșitul tranziției, statul român este cel mai restrâns comparativ cu celelalte state europene.

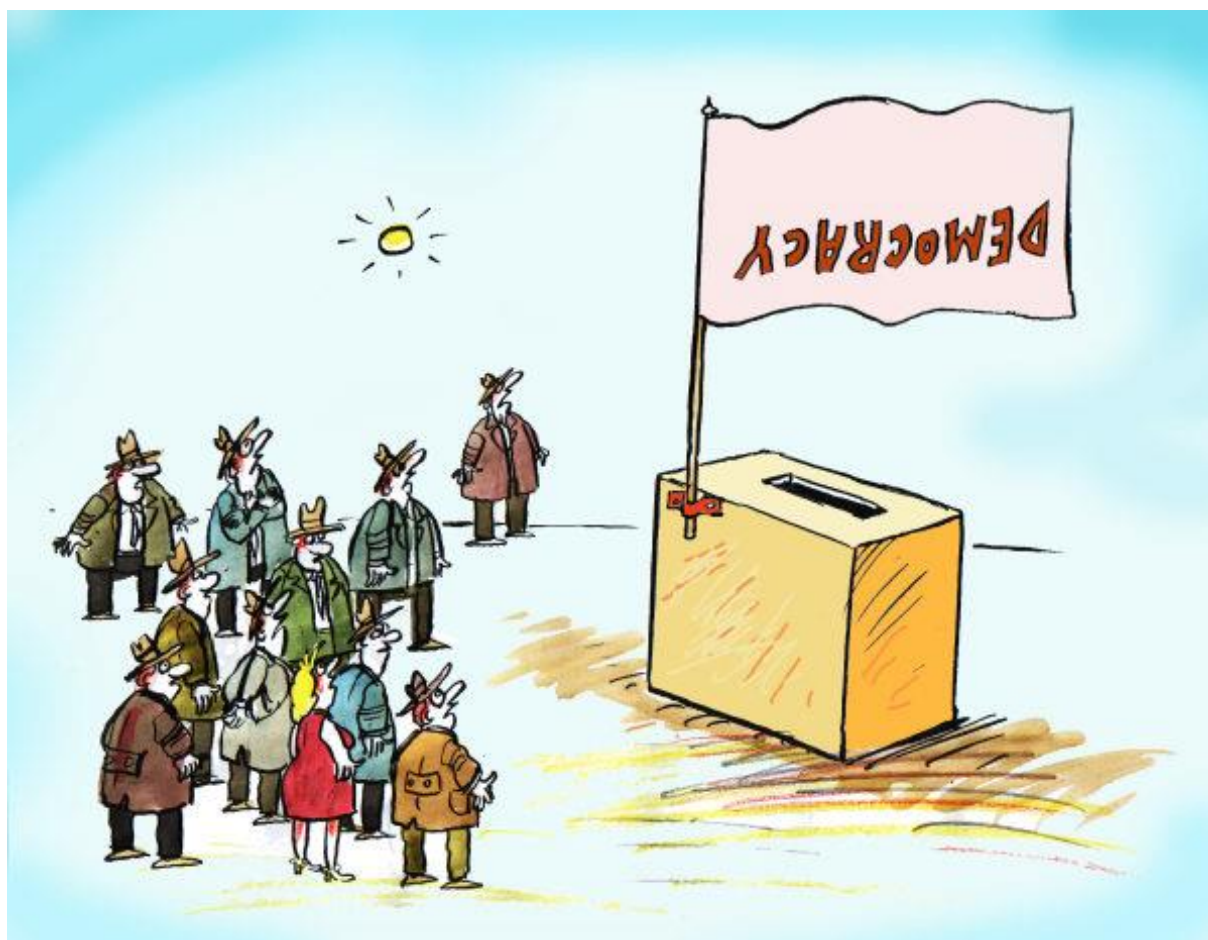
4. **Abandonarea statului responsabil social.** Locurile de muncă s-au redus la jumătate în primii ani ai tranziției, de la 8,4 milioane, la în jur de 4,5 milioane. De două decenii numărul locurilor de muncă salariale nu depășește 5 milioane. Partidele politice au considerat că nu e responsabilitatea lor să crească locurile de muncă. Politica salarială este dominată de politica *salariului mic*. Rezultatul cumulat a fost o sărăcire masivă, aproape 40% din populație, cea mai ridicată din Europa.

Deci un **marxism fără comunism** ? Da, o mondializare *goală*, fără națiune și chiar împotriva națiunii, o mondializare globală pe spatele sărăcirii populației, mondializare globală cu o politică de disoluție a statului.

25 septembrie 2016

Alegerile 2016: chiar vrem democrație?

Citit de: **1 151**

Link: www.romaniasociala.ro/alegerile-2016-chiar-vrem-democratie/

România este în criză. Peste câteva luni vin alegerile. Sperăm că vom avea o nouă șansă istorică. Alegerile oferă o nouă oportunitate de depășire a crizei. Vor pune România pe o cale de dezvoltare normală, fără conflicte politice care ar bloca lansarea unui nou proces constructiv.

Totul depinde de cum noi vom vota. Veniți deci la alegeri și votați responsabil.

Suntem chiar siguri? Soarta României chiar va depinde de alegeri sau din nou de actorii politici, interni și, surprinzător, și de cei externi, cu jocurile lor? Indiferent de rezultatul alegerilor, intervenția distorsionantă a factorului politic poate băga România într-o nouă criză? Nu voința populației exprimată prin vot, ci politicul cu o logică care nu mai are nicio legătură cu principiile democrației. Nu alegerile, ci politicul va fi cheia.

Ce se poate întâmpla?

Ne așteptăm la instaurare unei **situații normale**. Societatea românească nu este scindată. Cu toți vrem să ieșim din criză: o guvernare mai responsabilă și competentă, să nu ne mai certăm continuu, să punem toți umărul.

Ca rezultat al noii configurații parlamentare, partidul câștigător sau o coaliție parlamentară va forma un guvern care să exprime *voința alegătorilor*. Programul politic, bun sau mai puțin bun, dar care va exprima opțiunea populației, va fi implementat fără tensiuni sau conflicte. Calmul politic responsabil creează un cadru pentru o evoluție social-economică normală.

Dar alegerile nu reprezintă doar o zi în care vom da votul unei echipe politice sau alta în funcție de credibilitatea probată în trecut de activitatea lor. Dar alegerile sunt mult mai mult. Ne așteptăm ca în perioada preelectorală să avem discuții publice asupra problemelor cruciale ale țării și a opțiunilor politice ale partidelor. Vom alege nu numai între echipe, dar și între programe, direcții, soluții.

Profilul perioadei preelectorale este un test de democrație. Perioada preelectorală va fi dominată de certuri între politicieni sau discuții asupra problemelor României și a soluțiilor propuse de partide. Deocamdată domină certurile dintre politicieni. Intervenția DNA-ului riscă să fie un nou factor perturbator. Ce actori politic au noi dosare? Cine va mai fi arestat preventiv? Și atunci ce alegem? Ne vom prezenta la alegeri într-o stare de confuzie. Vom alege ceva, dar DNA va putea decide înainte și după cu totul altceva.

Alegerile. În general, ne așteptăm ca ele să se decurgă normal. Experiențele trecute ne creează și un gust amar. Ne e teamă de surprize neplăcute. Trebuie să fim mai atenți.

După alegeri. Normal, vom avea o configurație parlamentară care va exprima **voința electoratului**. Ne așteptăm ca parlamentul să-și exprime liber opțiunea pentru noul guvern. Suntem năucii de un nou factor: ne așteptăm ca Președintele să promoveze din poziția sa voința politică. De aceea a fost ales. Dar dacă Președintele vrea *guvernul lui* ? Nu cel ales de electorat, ci ce vrea el ? Președintele a afirmat-o cu tărie de mai multe ori. Are Președintele dreptul să aibă un guvern al lui ? Spiritul Constituției nu o permite. Dacă însă asta se va întâmpla, vom intra într-o nouă criză politică, nu generată de alegeri, ci de conflictul dintre Președinte și Parlament.

Cine nu știe istoria riscă să o repete. Un sociolog român de talie mondială, Mattei Dogan, a oferit o analiză a sistemului politic dinainte de război, care este surprinzător de actuală. Schematic, lucrurile au stat așa: credeam că electoratul alege. Dogan demonstrează statistic că lucrurile nu au fost cum credeam. Nu electoratul, ci regele a ales. Mecanismul a fost următorul: electoratul alege un

parlament și acesta alege, democratic, un guvern. Regele are însă o altă părere. Nu-i place guvernul și îl demite. Impune un nou guvern provizoriu al său. Parlamentul nu susține guvernul regelui și regele demite parlamentul și organizează noi alegerile. Cine câștigă noile alegeri? Surpriză. Guvernul regelui câștigă alegerile.

Dar care este "guvernul Președintelui"? Am fost lămuriti: un guvern format de Partidul liberal, care însă, după toate sondajele, va fi minoritar în parlament. Se prefigurează un act politic unic. Este nominalizat un guvern minoritar în parlament. Profitând de posibila lașitate a parlamentarilor care nu vor să se confrunte cu noi alegeri, guvernul impus va fi acceptat împotriva votului electoral. Parlamentul poate să nu voteze guvernul Președintelui. Președintele poate desemna același guvern sau un altul tot minoritar. După trei respingeri, parlamentul va fi demis, urmând noi alegeri. Mai există și o altă posibilitate: președintele va exercita o presiune asupra partidelor politice, dincolo de voința electoratului, pentru a realiza o altă configurație parlamentară.

Mulți oameni politici se tem de repetarea istoriei. Alegerile produc un parlament. Dar Președintelui poate nu-i convine noua configurație a parlamentului și impune un alt guvern. Este asta în spiritul democrației?

Inevitabil, vom asista la o nouă criză politică. Cine este responsabil de noua criză? Are președintele autoritatea de a induce o nouă criză împotriva voinței electoratului?

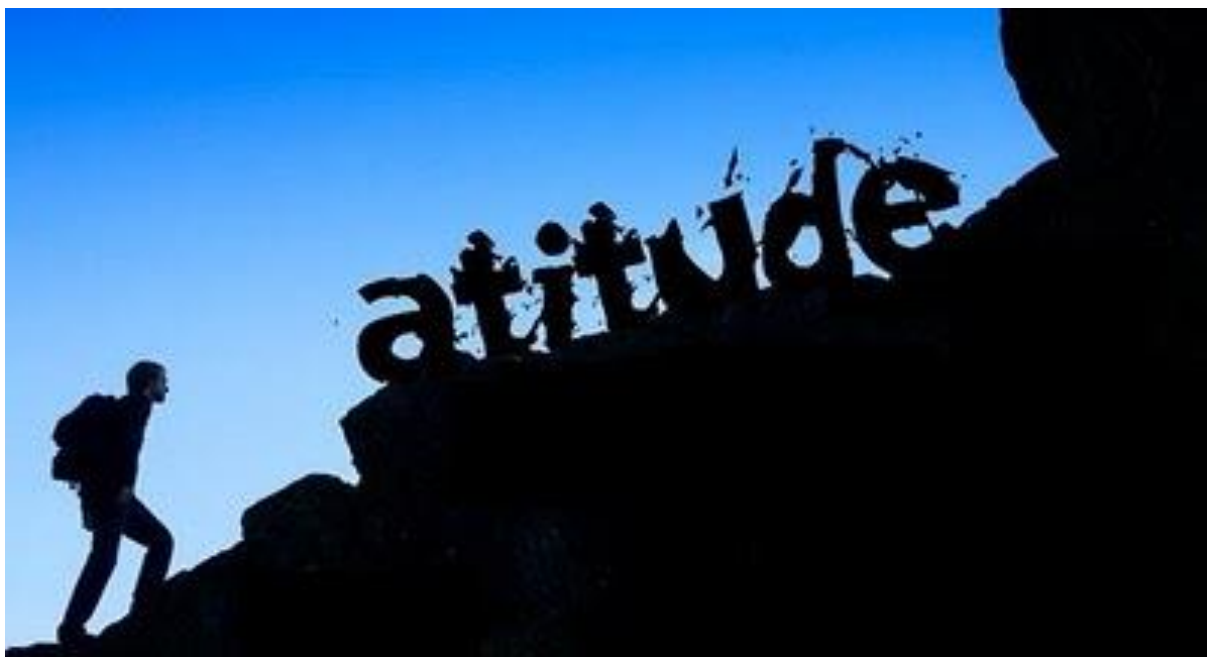
E clar că democrația nu înseamnă simplu doar alegeri libere în ziua alegerilor. Alegerile sunt libere dacă voința electoratului va fi promovată de sistemul politic. Democrație înseamnă un complex instituțional, de norme și reglementări capabile să promoveze voința populației. Dar și o poate distorsiona. Cred că ne confruntăm cu o criză instituțională a democrației noastre. Și trebuie să exercităm presiune pentru a evita instaurarea mecanismelor antidemocratice.

Care sunt factorii politici care pot avea un rol esențial în desfășurarea normală a democrației românești? Evident, factorii politici: partidul care va câștiga alegerile (singur sau în coaliție), opoziția care va respecta voința majoritară și va acționa cu responsabilitate pentru a promova interesul colectiv; președintele are rolul de a contribui la instaurarea unui echilibru instituțional și politic. Control democratic înseamnă și controlul reciproc al actorilor politici.

4 septembrie 2016

Românul, și sărac și vinovat

Citit de: **1 439**

Link: www.romaniasociala.ro/romanul-si-sarac-si-vinovat/

Zilele trecute am ascultat la televizor reflecțiile unui cunoscut istoric român: Neagu Djuvara. Starea societății românești a fost tema centrală a îngrijorării sale: foarte multe probleme ale României; explozia sărăciei și a corupției, dezagregarea economiei și a vieții sociale.

Un fin discurs, dar m-a surprins explicația pe care încearcă să o schițeze: *așa suntem noi românii, mentalitatea noastră*. Nimic original. În discuțiile publice, această formă a auto-învinovățirii fără speranță este curent invocată.

Apelul la această explicație ridică o mare întrebare: poate fi considerată mentalitatea a fi un factor explicativ *primar*? Evident, mentalitatea este și ea un factor explicativ, dar în nici un caz cel mai important. Ea este un factor explicativ *intermediar*. Contextele sociale modelează mentalitatea oamenilor. Deci explicația trebuie căutată nu în "mentalitate", ci în contextele sociale care au produs și menține o anumită mentalitate.

Să mergem mai departe. De ce noi românii avem o asemenea presupusă mentalitate? Mentalitatea românilor este rezultatul sedimentării unei experiențe istorice de secole în diferite contexte sociale.

Djuvara insistă asupra acestei probleme. Explicația este căutată în istorie: lunga dominare a turcilor, o istorie dificilă a românilor între trei imperii: turcii, Austro-Ungaria, Rusia. Aceste condiții externe dificile ne-au determinat să căutăm soluții de supraviețuire, să ne "descurcăm".

Invocarea obsesivă a turcilor s-a uzat însă. Cât timp vom mai explica tot ceea ce se întâmplă cu turcii ? Devine tot mai jenant să explici de exemplu **explozia** actuală a corupției printr-o mentalitate presupusă a acționa constant a lungul secolelor.

Un istoric subtil, Djuvara nu a părut înclinat să fie satisfăcut cu o asemenea explicație. Dar nemulțumirea sa se încurcă jenant: nu cumva natura noastră a românilor este responsabilă ? Terenul este lunecos: ce este natura românilor? Natura înăscută a popoarelor este un concept depășit de întreaga știință actuală.

Să revenim la mentalitate. Generată de un anumit context social, mentalitatea poate fi însă profund modificată de noile contexte sociale. Sau va continua să acționeze atâta timp cât este susținută de noile contexte sociale. Peste istoria cu turcii au trecut succesiv alte istorii: istoria constituirii României moderne, apoi istoria experienței comuniste și, în fine, experiența de 26 ani a tranziției. Dacă nu luăm în considerare tot acest proces istoric, riscăm să ajungem la presupuziții caricaturale de tipul: dominația turcă de acum câteva secole este **cauza**, prin medieri complexe, a exploziei corupției în secolul XXI. Mentalitatea actuală este determinată mult mai direct de **actualul** context social al tranziției, decât de experiența istorică cu Imperiul Otoman.

Deci nu mentalitatea este explicația, ci contextul social care a produs-o și, mai important, care o menține. Asupra mentalității se poate acționa direct, dar de regulă rezultatele sunt mai degrabă modeste. Soluția este schimbarea structurilor, a contextului care susține respectiva problemă. Explozia corupției actuale nu poate fi explicată prin tradiție, mentalitate, sau presupusa natură a românilor, ci prin contextul social actual care a produs-o și o explică.

Nu este vorba doar de o eroare epistemologică, ci de o viziune cu funcții ideologice. Explicația tuturor problemelor sociale prin "natura umană universală" sau prin "mentalitatea noastră constituită istoric" este o **ideologie conservatoare a pasivismului social**: nu organizarea socială actuală este responsabilă, ci oamenii, mentalitatea lor. Este vina individuală a noastră a tuturor românilor. Dar vina pare a fi nici măcar a românilor actuali, ci a istoriei de secole, iar istoria nu poate fi schimbată. Nu mai e nimic de făcut.

Nu e nevoie de o schimbare socială, dar ne putem să ne plângem de mentalitatea noastră. Invocarea obsesivă a mentalității are funcția de a nu mai da atenție realității prezente și responsabilității acesteia, a căuta cauzele oriunde în altă parte, dar nu în societatea prezentă. Oamenii sunt săraci și nemulțumiți, dar e vina lor. De ce ne mirăm atât?

Identificarea corectă a explicației este importantă pentru că din ea decurge ce am putea face. **Explicația** orientează **acțiunea**.

Paradigma explicației prin mentalitate plasează responsabilitatea pe oameni. Este o *explicație morală*. Ea are la bază o evidență solidă. Viața socială este rezultatul acțiunii oamenilor. Fiind liberi, noi putem acționa într-un fel sau altul. Filozoful francez Sartre, care a dominat câteva decenii filozofia epocii, avansa un principiu fundamental: ***suntem liberi și fără scuze***. Dincolo de libertate nu mai este nimic de explicat. Tot ce este în societate este rezultatul acțiunilor noastre. De ce societatea este așa cum este ? Pentru că așa noi am acționat.

Ce este de făcut ? Să determinăm pe oameni să se comporte altfel. Soluția la problemele actuale este deci să facem legi/ norme și să acționăm cu fermitate pentru asigurarea respectării lor. Istoria a inventat mecanisme sociale de control și sancțiune, adesea foarte dure: închisorile și pedepsele. Morala și justiția la care se adaugă și religia sunt instrumentele schimbării sociale, de instaurare a uni societăți bune. Dacă ne referim la corupția, DNA-ul a fost construită ca soluție.

Paradigma mentalității/ moralei se confruntă cu o problemă dificilă: de ce aceste instrumente care există de când lumea nu au reușit să soluționeze problemele cu care toate societățile se confruntă ? Doar religia a dat o explicație la această întrebare: noi, oamenii, suntem prin natura noastră, păcătoși.

Se conturează în spațiul public un nou punct de vedere în același context ideologic justificativ al realității "așa cum este": corupția, care ne preocupă atât de mult acum, nu este un lucru nou; a exista întotdeauna și în toate țările, deci un fenomen inevitabil, nimic de îngrijorat și deci nimic de explicat.

Paradigma sociologiei. Sociologia nu neagă rolul moralei și a responsabilității umane. Nu neagă importanța mecanismului normativ al funcționării societății: elaborarea de norme și acțiunea de impunere a respectării lor. Sociologia este complementară moralei și justiției. Omul este liber și responsabil, fără scuze (juridic), dar ia decizii în contexte sociale. Contextul social dă conținut libertății. Factorii sociali presează asupra opțiunilor umane. Explicația comportamentului uman și a rezultatului acestuia trebuie căutată în condițiile sociale care modelează comportamentul uman: cauzele sociale. Și concluzia acțională este alta: dacă vrem să schimbăm starea societății trebuie să schimbăm cu prioritate nu oamenii, ci condițiile sociale, să modificăm structurile societății.

Să luăm un exemplu paradigmatic: *delincvența*. Desigur delincventul este complet vinovat. Justiția stabilește vină individuală și decide sancțiunile. Tribunalul nu explorează condițiile sociale care poate l-au determinat. În fața justiției, delincventul este fără scuze și pedepsit. Sociologia privește lucrurile din altă perspectivă: dincolo de responsabilitatea individuală, *delincvența* este un fapt social. Amploarea ei este determinată de "alte fapte sociale" (Durkheim), de contextul social. Sociologul R.K. Merton este autorul unei explicații rămase celebre a *delincvenței*: decalajul dintre scopurile considerate de societate ca legitime și dezirabile și deficitul de mijloace legitime necesare. În aceste condiții, crește probabilitatea ca indivizi să adopte mijloacele ilegale disponibile. Un acuzat nu poate, în tribunal, să invoce pentru că a furat lipsa mijloacelor legitime de câștig

pentru a solicit achitarea. Pentru sociologie, soluția, complementar cu controlul social, este schimbarea condițiilor care generează anormalitatea.

Lucrarea mea de doctorat a oferit o teorie a activității normative (producerea de norme și acțiunea de asigurare a respectării lor), componentă esențială a tuturor sistemelor sociale. Se argumentează că un sistem social nu poate fi complet "normal", bazat pe respectarea integrală a normelor sale, ci prezintă un grad anumit de normalitate/ anormalitate[1]. Comportamentul anormal nu este un efect al mentalității sau al naturii umane (păcătoase), ci o condiție a echilibrului social. Utilizând limbajul creștin, nu numai omul, dar și sistemele sociale sunt, într-un anumit grad, "păcătoase". Un sociolog nu se poate aștepta ca toți oamenii, în toate împrejurările, să respecte toate normele.

Predicția formulată în lucrarea publicată în 1972 este că orice acțiune represivă la adresa deviațiilor de la norme dă rezultate limitate și, în consecință, nu se poate susține la nivele ridicate. Ea generează inevitabil contra-reacții care îi erodează sustenabilitatea. Predicția care decurge din această teorie este că, de exemplu, acțiunea în forță a ADN-ului nu poate fi susținută social indefinit la nivelul ridicat actual, erodându-se rapid, fără a reuși să rezolve problema corupției. Deja constatăm că rezultatele acțiunii DNA sunt modeste: marii corupți scapă de pedeapsă sau primesc pedepse derizorii; și recuperarea daunelor sunt insignifiante. Nu este întâmplător faptul că DNA-ului i se impută tot mai mult că tratează doar efectele, dar nu face nimic pentru prevenire. De fapt, critica nu este corectă. Controlul social are ca misiune sancțiunea. Prevenire înseamnă schimbare a condițiilor care produc comportamentele indezirabile, care este misiunea altor subsisteme.

Cum explicăm multitudinea problemelor *prezente* cu care ne confruntăm, ca de exemplu căderea economiei, sărăcirea, corupția? Este momentul să ne asumăm propria noastră vină colectivă pentru situația prezentă și să nu tot dăm vina pe "români". Estimarea mea este că explicația problemelor cu care ne confruntăm trebuie căutată în strategia tranziției pe care am practicat-o în ultimii 26 ani. Printre cele mai importante caracteristici sunt: *privatizarea oricum* (strategia privatizării rapide, realizată cu prioritate absolută), care a reprezentat nu privatizarea ca instrument al dezvoltării, ci al desființării întreprinderilor; *politica statului mic*, caracterizat prin toleranța incredibilă pentru jaful resurselor statului; demonizarea *interesului național*, acuzat a fi de natură comunistă sau naționalism extremist. Sintetic spus, în întreaga strategie a tranziției noastre a încurajat și legitimat jaful resurselor colective și toleranța față de îmbogățirea rapidă, dincolo de lege, și aceasta confuză, și ignorarea interesului comun.

Este momentul ca noi, sociologii, să ne întrebăm de ce preocuparea pentru analiza întregului proces al tranziției a fost o tematică de interes cu totul marginal.

[1] *Metoda normative în psihosociologia organizării*, Editura Științifică, 1972

18 mai 2016

Când și cum va ajunge România ca America? America 1943/România 2016

Citit de: **843**

Link: www.romaniasociala.ro/cand-si-cum-va-ajunge-romania-ca-america-america-1943-romania-2016/

Economic, românii ar vrea să trăiască mult mai bine, "ca în America".

Putem trage câteva concluzii semnificative din experiența SUA pentru România ? E greu să comparăm România cu USA de azi. Sunt stadii diferite de creștere economică. Dar puteam compara România de azi cu America în trecut, când și ea era, probabil, la un nivel comparabil cu România de azi.

Am în față o revistă americană. Situația Americii din 1943. America în război. Probabil că americanii strângeau și ei cureaua. Și noi suntem într-un fel de război

sau de abia începem să ieșim din el. Dar o diferență istorică enormă, de 73 de ani. Trăiesc românii azi cum trăiau americanii acum 73 de ani ?

Calcululele sunt șocante. Am calculat repede, dar cred că nu am greșit.

Am ales cele mai importante două bunuri: în cât timp putea americanul în 1943 și românul în 2016 să cumpere cu salariul mediu o *casă nouă* și o *mașină*, obiectivele mari ale visului de o viață.

Își puteau cumpăra cu salariul mediu[1]:

	Americanul 1943		Românul 2016	
Casă nouă	18 luni=1,7 ani		112 luni = 9 ani	
Mașină	2 roți/an	mașini+2	Jumătate roată/an	mașină+o

Diferența dintre România 2016 și SUA 1943 este șocantă. Nu știu care este diferența acum între România și SUA. Poate mai mare.

Cum se explică de ce românii trăiesc în 2016 mult mai prost decât americanii în 1943, ce ar trebui să facă România să ajungă la standardul de viață din America și când s-ar putea întâmpla asta ?

Explicația standard este diferența posibilă de nivel al economiei. Economia americană în război era totuși mult mai dezvoltată decât economia românească de azi. E posibil, dar cu siguranță și alți factori.

Factorii sociali și politici sunt și ei foarte importanți.

Factorul social: Capacitatea de negociere în sfera muncii a salariaților este un factor important. În SUA, tradițional salariații, atât colectiv, cât și individual, au o forță de negociere foarte importantă. Salariații au fost și sunt în SUA un factor decisiv în promovarea bunăstării lor. În România sindicatele sunt lipsite de putere, cu o prezență adesea redusă la gesturi simbolice; salariații înrobiți de riscul neocupării, cu putere de negociere individuală și colectivă redusă spre zero.

Factorul politic-statal: rolul statului în perioada tranziției a fost în sfera bunăstării mai degrabă negativ. **Statul social român este mic**, ca funcții sociale, dar mai degrabă **agresiv față de angajați**.

Doctrina statului social mic este exprimată în formularea repetată obsesiv "nu sunt bani de la buget". Toate sferele sociale sunt grav subfinanțate. În spatele acestui slogan se ascunde o altă realitate: statul este suficient de mare pentru a oferi oportunități de a se fura masiv de la buget (corupția) și de a o tolera inexplicabil timp de 25 de ani. Statul român mic este de asemenea suficient de mare pentru a întreține o uluitoare birocratie distructivă, consumatoare de resurse și de timp productiv; și nu dă nici un semn că vrea să o reducă rapid printr-o abordare rațională publică. Este suficient de mare pentru a fi surdă la ineficiența

programelor sociale care uneori sunt uimitor de risipitoare. Dar se justifică mereu prin politica salariului cât de mic posibil. Politica salariului mic ca factor de dezvoltare socială este o inovație a tranziției românești. În politica americană ideea unei politici a salariului mic ar stârni o reacție dură imediată. Nu cred că nici în 1943 ea ar fi avut vreun suport social.

Analizele istorice în profunzime ne-ar putea lămuri de ce suntem în starea în care suntem și mai ales de ce atât de greu ieșim din ea. Dacă ne vom lămuri și vom acționa cu fermitate și înțelepciune vom reuși să ne apropiem destul de repede istoric de standardul de viață al americanului. Ce putem face ? Clar, nu este productiv să așteptăm doar de la o posibilă creștere economică care vine de undeva din ceruri.

[1] Pentru verificare voi da datele:

* USA 1947: Salariul mediu anual – 2 014 \$; O casă nouă = 3 600\$; o mașină nouă = 900\$

* România: Salariul mediu lunar – 2 000 Roni (24 000 anual); o casă= 50 000 EURO; mașină = 9000 Euro

7 mai 2016

Cât de bun este învățământul universitar românesc ? Evident, foarte bun, dar mai e de făcut pe ici și pe colo

Citit de: **997**

Link: www.romaniasociala.ro/cat-de-bun-este-invatamantul-universitar-romanesc-evident-foarte-bun-dar-mai-e-de-facut-pe-ici-si-pe-colo/

Acesta este concluzia Raportului de audit al Curții de conturi a României asupra învățământului superior ? Dacă vreți să aflați, citiți Raportul. Cu siguranță veți avea o mare surpriză. [aici](#)

Multe concluzii ne pun pe toți pe gânduri. Citez doar câteva dintre ele:

Nu sunt "puține cazurile în care România excelează în preluarea formelor fără fond, ducând o politică de imagine și nu una de transformare profundă a unei realități deloc încurajatoare."

"A intra în capcana formală a indicatorilor de monitorizare este o eroare fundamentală. Nu indicatorii sunt cei care dau substanță procesului."

"După semnarea Declarației de la Bologna au început să fie „importate” politici europene, însă până în prezent, transpunerea în realitățile învățământului superior românesc este mai mult formală."

Și se dă un exemplu: "Indicatorul statistic măsoară numărul de diplome și nu de competențe integrate în muncă capabile să genereze progres economic și social."

În același timp, în implementarea elementelor **formale** ale *Procesului Bologna*, România a înregistrat progrese așa cum rezultă din tabelul de mai jos. Și se dă un Tabel impresionant.

Unii evaluatori europeni ai Stării calității învățământului superior din România" remarcă progrese înregistrate de România pe plan European. Însă se pune o întrebare fundamentală: ***„În ce măsură însă asimilarea formală de către România a principiilor Bologna a generat o restructurare de substanță a învățământului superior?”***

„Răspunsul la aceste întrebări este mai degrabă unul negativ. (...) Un decalaj ridicat între gradul de asimilare formală a principiilor Bologna și gradul scăzut de restructurare de substanță a învățământului superior. Altfel spus, percepțiile europene cu privire la capacitatea de schimbare a învățământului superior românesc sunt mult prea optimiste”.

Sunt obișnuit cu rapoarte de evaluare. De regulă au o schema: în general, situația este bună, dar și unele lipsuri. De aceea nu sunt interesante datorită gradului scăzut de credibilitate: sunt evaluări superficiale, ele însele distorsionează realitatea după o schemă primitivă.

Excelent Raport. Ieșit din comun prin calitate și seriozitate. Anunță o deschidere revoluționară în practica administrației noastre.

Merită să fie citit nu numai de cei care sunt interesați de situația sistemului universitar, dar și de cum poate fi analizat un sistem social.

28 aprilie 2016

Sunt românii fericiți sau nefericiți? Un exercițiu de analiză statistică

Citit de: **1 014**

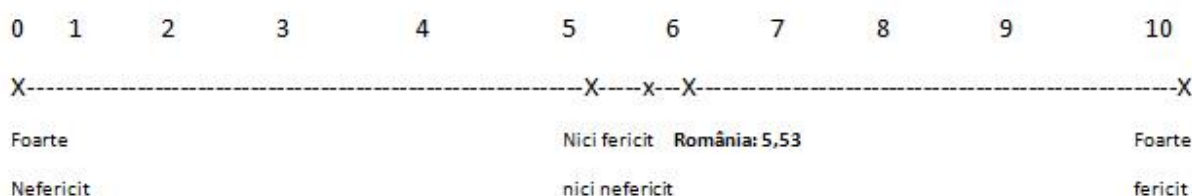
Link: www.romaniasociala.ro/sunt-romanii-fericiti-sau-nefericiti-un-exercitiu-de-analiza-statistica/

În acest an a fost publicat **Raportul mondial asupra fericirii**, care a stârnit interes, dar și multe discuții. Raportul prezintă datele obținute din largi eșantioane din 157 țări, în 2013-2015.

O primă observație e necesară. Alegerea conceptului de fericire este, cred eu, nepotrivită. Probabil ea a fost aleasă pentru a avea un impact public spectaculos. Datele sunt obținute cu următoarea întrebare: "evaluați viața dvs. de azi pe o scală de la 0 la 10, cu cea mai posibilă rea viață cu 0 și cea mai bună

posibilă viața cu 10". Variante ale acestei întrebări sunt utilizate de mult, dar ele semnifică o stare subiectivă conceptualizată ca "satisfacție cu viața", iar nu fericire. Satisfacția este o stare subiectivă continuă: în orice moment suntem satisfăcuți mai mult sau mai puțin cu viața noastră. Fericirea este o stare discontinuă: doar uneori, din păcate foarte rar, putem avea stări de fericire. Viața mea de fiecare zi (la serviciu, mersul la film, mă uit la televizor) pot să o estimez ca satisfăcătoare sau nu. Dar rar avem o stare de fericire.

Valorile de la 0 la 4 semnifică insatisfacția față de viața de azi (stare negativă); valorile de la 6 la 10 desemnează o stare de satisfacție (stare pozitivă). 5 desemnează neutralitate: nu sunt nici mulțumit, nici nemulțumit.

Indicatorul fericirii al României este de **5,53**. E mult sau puțin ? Cea mai simplă procedură este să ne raportăm la structura scalei.

Românii au o valoare medie a fericirii plasată ușor pe panta pozitivă, **5,53**, mai ridicată decât punctul median neutru al scalei, 5, nici fericiți, nici nefericiți. Deci, în medie românii sunt mai degrabă fericiți, dar nu prea mult; sunt mulți români nefericiți, dar ceva mai puțini decât cei fericiți. Dar prea multă nefericire. Nu stăm prea bine.

Dar cum stă România în raport cu celelalte țări ? Să analizăm *distribuția* mondială a fericirii.

Statistica matematică oferă o structură standard, normală a indicatorilor sistemelor, distribuția Gauss: jumătate pe panta pozitivă și jumătate pe panta negativă; cele mai multe date se grupează spre mijlocul scalei, cu frecvențe în scădere rapidă spre limitele acesteia. Dacă distribuția standard a indicatorilor de fericire ale populației unei țări sau a tuturor țărilor care compun lumea este de tip Gauss, ne așteptăm ca 50% din țări/ populații va fi pe panta negativă (sub 5) și 50% pe panta pozitivă, peste 5. Mediana distribuției va fi la mijlocul scalei: 5. Și media va fi apropiată de mijlocul distribuției, deci în jur de 5,00. România cu o fericire de 5,53 stă ceva mai bine decât jumătate din țări care stau sub 5.

Și raportată la media fericirii întregii lumi, 5,35, România stă cu 5,53 ceva mai bine.

Dar distribuția Gauss standard descrie starea normală, de echilibru a sistemelor naturale. Nu acesta este cazul sistemelor sociale/ umane descrise prin indicatori subiectivi. Studiile mele empirice au demonstrat că datele referitoare de evaluare (satisfacție sau evaluare a condițiilor de viață) nu au o distribuție gaussiană standard, ci o *distribuție gaussiană deplasată semnificativ pe panta pozitivă*, spre dreapta, descrisă de schema SEDA standard[1], *Tabelul 1*. Ipoteze SEDA: un sistem social echilibrat (normal) are o distribuție de tip 17/66/17:

aproximativ 17% pe panta negativă, 66% pe panta ușor pozitivă și 17% accentuat pe panta pozitivă.

	Distribuții teoretice		////	Distribuții reale	
	Gauss standard	SEDA standard		Baza 70	Fericirea 2016
Panta negativă	55%	17%		17,1	36,9%
Panta pozitivă	55%	83%		81,9	63,1%
Pozitiv moderată		66%		66,9	53,5%
Pozitiv accentuată		17%		15,0	9,6%
Media lumii	3,00	3,55 (Scala 1/5) 6,15 (scala 0/10)		3,45 (scală 1/5)	5,35 (scală 10/10)

Tabel 1. Distribuții teoretice și distribuții reale

Tabelul 1 oferă o evaluare a stării de fericire a lumii în viziunea distribuției Gauss standard și în viziunea distribuției Gauss deplasată spre dreapta, SEDA. Dacă lumea ar fi raportată la distribuția Gauss standard, lumea pare a fi mult mai echilibrată, deplasată spre pozitiv: ponderea țărilor cu valori pozitive e mult mai ridicată, 99 țări față de 58 țări cu valori negative. Dacă distribuția SEDA este adecvată pentru sistemele sociale, concluzia este diferită: lumea actuală este mai polarizată, cu o proporție de țări cu indicatori negativi mult mai mari decât distribuția normală SEDA, care ar trebui să fie doar de 27 țări (17%).

Observăm că cele 1000 eșantioane luate în anii 1970 în țări capitaliste și socialiste sunt foarte apropiate de distribuția SEDA, cu o medie de 3,45, apropiată de media teoretică a SEDA de 3,55. Deci sistemele sociale din anii 70 sunt într-o stare de echilibru.

Distribuția fericirii celor 157 țări care compun lumea actuală este de tip Gauss, dar semnificativ deplasată pe panta pozitivă: 99 țări au indicatori de fericire medii pozitivi și 58 țări negativi; media mondială a fericirii este și ea deplasată pe panta pozitivă: **5,35**, dar pe o scală cu 0/10, substanțial sub media teoretică SEDA de **6,15**. Putem concluziona că lumea are o stare de fericire sensibil inferioară distribuției normale SEDA. Este într-o stare de dezechilibru: mult prea mulți nefericiți.

Cum arată lumea utilizând datele Raportului mondial al fericirii utilizând grila SEDA?

	<i>Blocaj</i> ≥4,00	<i>Stare critică</i> 4,00-5,00	<i>Stare precritică</i> 5,01 – 5,75	<i>Stare normală</i> 5,76 – 6,50	<i>Stabilitate pozitivă</i> 6,51-7,00	<i>Stare succes</i> Peste 7,00
SEDA normală	3%	14%	17%	32%	17%	17%
		17%		66%		17%
Fericire 2015	13,3%	24,9%	22,9%	21,2%	8,9%	9,5%
		38,2%			53,0%	9,5%

Tabel 2. Distribuția SEDA normală pe o scală de 0-10. Distribuția fericirii: 157 de țări.

Utilizând datele despre fericire, lumea este departe de starea de echilibru: proporția țărilor aflate pe panta negativă, deși nu atinge proporția de 50%, depășește cu mai mult de dublu proporția de echilibru a SEDA. Câteva țări sunt chiar într-o stare de prăbușire. Proporția țărilor aflate în starea normală și foarte bună este semnificativ mai redusă decât prevede SEDA.

Din cele 157 țări analizate de Raport, România ocupă locul **71** cu o medie a fericirii de **5,53**, deși pe panta pozitivă, substanțial sub media normală a SEDA pentru această scală, **6,15**. Nivelul fericirii românilor, deși pe panta pozitivă, se plasează într-o *stare precritică*, nu într-o stare de normalitate.

Datele oferite pentru diferite țări sunt credibile. Ierarhia rezultată este concordantă cu percepția colectivă. E drept, sunt unele date, destul de puține, care sunt surprinzătoare, unele erori neputând fi excluse.

Prăbușire >3,50 – **3,1%** Burundi, Siria, Togo, Afganistan, Benin – toate sfâșiate de războaie interne

Blocaj 3,51-4,00 – **10,2%** Cele mai multe țări africane, multe ieșite din războaie interne, extrem de sărace, greu de echilibrat: Rwanda, Uganda Angola, dar și Cambogia și Haiti

Criză 4,01-5,00 – **24,9%** Cele mai multe din Africa și Orientul mijlociu ca Irak, Iran. Aici intră și foste țări comuniste: Bulgaria, 4,22, Ucraina, 4,32, Armenia, 4,36, Albania, 4,65, Mongolia, 4,91.

Precriză 5,01-5,75 – **22,9%**. Țări care se confruntă cu puternice dezechilibre, de abia ieșite din criză, sau cu riscul de a cădea în criză: Grecia 5,03, Vietnam 5,06, Portugalia, 5,12, Ungaria, 5,14, Serbia, 5,18, Turcia 5,39, România 5,53

Stare normală 5,76- 7,00 – **30,6%**. Țări într-un echilibru pozitiv: Slovenia, Coreea de Sud, Polonia, Rusia, Japonia, Slovacia, Italia, Franța, Anglia, Germania.

Stare foarte bună > 7,01 – **9,5%**. Țări comparative cu celelalte, prospere, în dezvoltare: Puerto Rico, Costa Rica, SUA, Austria, Israel, Suedia, Australia, Olanda, Canada, Finlanda, Elveția, Danemarca.

Conform SEDA, o țară cu un grad de fericire echilibrat ar trebui să se plaseze cu medii între 6 și 7. Medii între 5 și 6, deși pe panta ușor pozitivă, indică o stare cu risc de alunecare în criză.

[1] În alte studii am argumentat că echilibrul sistemelor social-umane sunt diferite de echilibrul sistemelor naturale. Sistemele naturale au un echilibru descris de distribuția Gauss standard. Echilibrul sistemelor social-umane este descris de distribuția Gauss deplasat semnificativ pe panta pozitivă (SEDA). Sunt acolo aduse argumente teoretice în suportul acestei ipoteze și argumente empirice. Este cazul Bazei de indicatori 70, care conține 1000 de indicatori considerați a exprima o stare relativ echilibrată. Această bază de date oferă un suport empiric pentru ipoteza distribuției SEDA standard. Vezi Zamfir, Cătălin, 2012, *Un alt mod de a interpreta datele de evaluare*, <http://bibliotecadesociologie.ro/download/zamfir-catalin-2012-un-alt-mod-de-a-interpretatele-de-evaluare-lucrare-prezentata-la-conferinta-internationala-de-sociologie-oradea/>

26 aprilie 2016

Ce mai e și asta ? Ofițeri acoperiți, paranoie sau simptom al unei grave probleme sociale?

Citit de: **833**

Link: www.romaniasociala.ro/ce-mai-e-si-asta-ofiteri-acoperiti-paranoie-sau-simptom-al-unei-grave-probleme-sociale/

Discuțiile publice din ultimele zile sunt dominate de o îngrijorare: nu cumva instituțiile noastre publice, parlament, guvern, președinție, justiție, sunt pătrunse de ofițeri de securitate acoperiți ai instituțiilor de securitate ?

"Ofițerul acoperit" e o funcție în toate societățile. În societățile democratice sunt instrumente de apărare împotriva agresiunii externe și a organizațiilor criminale. În societățile dictatoriale, ele sunt folosite în principal ca instrumente de opresiune internă.

E nevoie de culegere de informații în scop preventiv față de potențiale agresiuni externe sau interne. Cu excepția asigurării securității, instituțiile noastre publice nu au nevoie de informații obținute "acoperit" pentru funcționarea lor normală.

Eu, ca cetățean normal, nu complotez împotriva societății mele și nici nu planific grupuri criminale. În consecință, nu mă simt deranjat că în mediul meu ar

exista ofițeri de informație. Constituția îmi protejează spațiul meu de viață personală. Iar instituțiile de securitate respectând legea nu prezintă nici un pericol pentru mine ca cetățean onest și nici pentru instituțiile publice.

Dar atunci de unde teama paranoică de "ofițerii acoperiți" ? Analizată mai atent această spaimă colectivă nu este chiar irațională. La baza ei stă o suspiciune implicită față de instituțiile de securitate. Dincolo de asigurarea securității noastre colective, nu cumva ele au propria lor politică de control a întregii societăți sau prin ele sunt promovate interese ale unor grupuri politice sau mafiote ? Ofițerii acoperiți sunt doar informatori pasivi, strict controlați cu mijloace democratice, sau sunt "ofițeri activi" care promovează interese ascunse ale unor grupuri de interese ? Că ei nu doar obțin informații pentru asigurarea securității, ci și influențează și manipulează din umbră societatea ?

Nu contează dacă temerea publică față de ofițerii acoperiți este sau nu îndreptățită. Ea este un fapt real și reprezintă o palmă pentru democrația românească.

Soluția nu este să facem publice liste de ofițeri acoperiți, o idee de o absurditate evidentă, ci să asigurăm un control democratic credibil asupra serviciilor noastre de securitate.

12 aprilie 2016

O dilemă: Cine nu a greșit să arunce cu piatra

Citit de: **865**

Link: www.romaniasociala.ro/o-dilema-cine-nu-a-gresit-sa-arunce-cu-piatra-2/

În cei 26 ani ai tranziției ne-am confruntat cu multe probleme grave: căderea cronică a economiei, sărăcia, lipsa locurilor de muncă, demoralizarea populației. Acum suntem în fața unei alte probleme de natură politică și morală: o adevărată explozie a corupției, devenită noua problemă centrală a funcționării societății noastre. Complementar, vânătoarea de "corupți" a devenit tema centrală a preocupărilor publice.

Vinovăția nu e ceva nou. Și Isus a asistat la o asemenea situație: o persoană, învinovățită de comunitate, este pe punctul de a fi linșată prin aruncarea

tradițională cu pietre. Cu siguranță, Isus nu a respins principiul pedepsirii vinovatului. Dar el a vrut să facă un act de conștientizare dramatică: *să arunce cu piatra cel care nu a greșit vreodată*. Creștinismul consideră că nimeni nu este mai presus de păcat. Intervenția justiției pământești este normală, dar dincolo de ea, toți oamenii trebuie să se căiască pentru a fi absolviți moral de vinovăție; adevărata judecată va fi cea divină. În fapt, Isus a sesizat încă cu două mii în urmă că unul din riscurile oricărei societăți este ruperea în două a comunității: cei vinovați, și cei care stabilesc și sancționează vinovăția celorlalți. Și sociologul de origine rusă Sorokin, prin anii 30, a publicat o carte cu un titlu semnificativ, *"Cine controlează pe controlori"*, în care aduce o mulțime de probe istorice că cei care exercită puterea socială sunt mai presus de orice putere.

Corupția există în toate societățile și timpurile. Dar cu toții estimăm că România se confruntă în prezent cu o explozie a corupției. În această situație, e nevoie să căutăm explicația acestei situații șocante.

În istorie putem găsi multe situații în care comunitățile au considerat că vinovăția este problema lor centrală: ar fi făcut vrăji, de a fi reprezentantul mentalității capitaliste sau comuniste, sau de a fi fost securist; acum de a fi corupt. În aceste perioade, instituțiile represive tind să ocupe locuri centrale.

Sunt două perspective explicative distincte: morală și sociologică. Explicația morală se fundează pe presupuziția că omul este în mod absolut liber. Singura explicație trebuie căutată în responsabilitatea fiecăruia. Dar cum explicăm explozia corupției, dincolo de nivelurile uzuale. Perspectiva morală nu reprezintă întregul adevăr, ci doar o parte a lui. Complementar este perspectiva sociologiei. Sunt condiții în care probabilitatea unor comportamente delincvente este ridicată. Desigur, vina este individuală și trebuie sancționată; dar vinovăția trebuie plasată și la nivelul contextului și în loc să arunci cu piatra în toți oamenii, mai bine schimbi condițiile care generează asemenea comportamente.

Într-o lucrare a mea, am propus un model explicativ al exploziei corupției în perioada tranziției pe care o rezum pe scurt aici. Modelul conține trei componente structurale. În primul rând, **strategia privatizării rapide**, chiar "pe un leu". Privatizarea rapidă a fost mai importantă decât corectitudinea ei. În al doilea rând, privatizarea "pe un leu" generează **o nouă structură socială**: pe de o parte viitorii bogați/ capitaliști care preiau "pe un leu" imense proprietăți; pe de altă parte oamenii politic, cu salarii relativ mici în România, dar a căror funcție a fost de a da proprietăți imense altora care de fapt aveau un drept destul de neclar la un asemenea profit. Această ultimă categorie erau sfinții morali ai tranziției: împart bunurile statului, fără a beneficia de privatizarea rapidă, altfel ar fi fost acuzați de conflict de interese și deci de corupție. Împărțitorii proprietății statului, funcționarii publici, rămân la sfârșitul procesului, săracii față de noii bogați. Se produce un imens dezechilibru social. În această situație structurală este predictibilă o explozie a corupției ca mecanism de echilibrare a procesului de privatizare: o distribuție mai echitabilă, dar ilegală a beneficiilor privatizării între noile clase sociale. Mecanismul social al privatizării rapide a implicat în mod necesar un al treilea principiu: **statul mic și toleranța la corupție**. Dacă dorești o privatizare rapidă, realizată "oricum", este nevoie de o intervenție minimă a organelor de control ale satului. Să ne imaginăm dacă în procesul privatizării rapide ar fi existat un DNA care ar fi intervenit tot atât de activ ca în momentul actual. Ar mai fi fost posibilă privatizarea rapidă sau aceasta ar fi fost blocată? Mulți se întreabă dacă nu cumva

instituțiile cu misiunea de a combate corupția au avut o toleranță greu de explicat față de explozia corupției din prima parte a tranziției, dar devenite foarte active doar în ultimul unu, doi ani. Politica statului mic este responsabilă și de explozia unei alt tip de corupție: exploatarea ilegală și a altor resurse publice.

De ce de abia acum, după 25 ani, combaterea corupției a devenit obiectivul central al politicii sociale românești ne poate surprinde, dar este un fapt. Putem fi de acord, cu argumente solide, că amploarea corupției a devenit un blocaj major al funcționării societății românești. DNA-ul a lansat o campanie anti-corupție de o amplitudine fără precedent. Multe persoane suspecte de corupție, inclusiv personalități politice de vârf, sunt arestate, bătute "preventiv" în închisoare, purtate în cătușe în fața publicului. Nici o personalitate politică nu se poate simți în siguranță. O avalanșă de arestări. Un comentator politic conchidea: nu știu dacă este vreun om politic care nu ar putea fi acuzat de DNA.

O intervenție energetică este absolut necesară. Întrebarea este ce strategie trebuie utilizată pentru a lichida gradul enorm de corupție moștenit de la tranziție ? Sunt mai multe strategii posibile.

Ignorarea/ tolerarea tacită în continuare a corupției moștenite, în speranța că așa cum un prieten din Basarabia a formulat: *tranziția, deci și corupția, se va termina când nu va mai exista nimic de furat*. Pentru sănătatea morală a colectivității o asemenea strategie ar avea cu siguranță efecte morale dezastruoase pe termen lung.

O amnistie generală: se șterge cu buretele tot trecutul și se pleacă de la zero, în forță, pentru impunerea normelor sociale. O asemenea opțiune poate fi găsită în anumite momente ale istoriei. Dar ea are grave probleme morale și de aceea greu de acceptat.

Represiunea dură a tuturor celor vinovați de corupție, pusă ca obiectiv central al funcționării statului. Speranța este că toți vom fi atât de înspăimântați încât ne-am gândi de zece ori înainte de a ne implica în acte de corupție. Este strategia intervenției în forță a DNA. Problema acestei strategii este însă nesustenabilitatea ei. Publicitatea inevitabilă a cazurilor de corupție internă, abuzuri sau incompetență va face ca suportul public pentru acțiuni anticorupție în forță să se erodeze rapid. În plus, rămâne întrebarea: este suficient să combați efectele, dar să ignori cauzele ?

Strategia pe care aș numi-o **complexă**. Accentul cade pe *prevenție*: schimbarea condițiilor care generează corupția și o fac posibilă. Ea nu scuză pe nimeni, dar asigură reducerea rapidă a ei nu prin frica de pedeapsă. O preocupare specială trebuie acordată asigurării *corectitudinii funcționării* sistemului de sancționare a corupției, dublată de respectul pentru demnitatea umană. Trebuie abandonată mascarada încarcerării preventive cu zăngănirea de cătușe. Utilizarea aparatului represiv în interese politice sau chiar personale trebuie prevenită și sancționată cu fermitate. Complementar, recuperarea daunelor produse de corupție trebuie să devină convingătoare pentru comunitate.

Devenim tot mai conștienți că pentru lichidarea exploziei corupției este importantă nu numai voința politică, dar și ce strategie alegem.

30 martie 2016

Este România la Răscruce ?

Articol citit de: **1 811**

Link: www.romaniasociala.ro/este-romania-la-rascruce/

Sunt bucuros de a participa la lansarea cărții **România la răscruce. Opțiuni pentru viitor**, producerea căreia se datorează integral efortului lui Iulian Stănescu.

Meditând mai mult asupra acestui titlu realizez că el deschide o discuție asupra naturii problemelor cu care societatea noastră se confruntă și asupra perspectivelor ei în viitor. **Cuplul criză/ răscruce** pare a deveni centrul dezbaterilor politice și științifice.

Criza înseamnă o agravare a complexului de probleme cu care un sistem se confruntă, în condițiile în care nu se prefigurează soluții globale. Viitorul devine problematic. Putem să asumăm sau nu o stare de criză. Putem lăsa istoria să rezolve problemele cu care ne confruntăm, caz în care politic nu asumăm starea de criză. Acceptarea stării de **criză** motivează căutarea de soluții. O criză poate deci, dar nu obligatoriu, produce o **răscruce**.

Răscrucea implică o ruptură: explorăm o altă cale decât cea de până acum; suntem în situația de a alege dintre alternative, căi de urmat. Starea de Răscruce nu este *dată*, impusă de criză, ci ea, pentru a fi productivă, trebuie să fie asumată. Căutăm noi soluții. De aceea, un act decisiv al istoriei noastre actuale este să ne întrebăm: este România la Răscruce?

Simțim cu toții că România se confruntă cu probleme extrem de dificile. După 26 ani de tranziție, contrar așteptărilor, suntem șocați că problemele societății românești nu par a se relaxa, ci dimpotrivă, se agravează. Economia parcurge perioade de crize din care își revine într-un ritm nesigur. Numărul de locuri de muncă nu poate depăși 5 milioane. Valoarea muncii se menține la un nivel foarte scăzut. Veniturile populației par a se depărta de nivelul Europei. Corupția a luat proporții demoralizante. Mecanismele statului nu pot depăși nivelul de ineficiență.

Este un moment în care devine presant să înțelegem care este natura problemelor grave cu care România se confruntă. Literatura este foarte săracă în analiza naturii acestor probleme.

Putem identifica trei faze ale "teoriei" problemelor societății românești în perioada tranziției.

Prima fază. Teoria problemelor inevitabile ale creșterii/ implementării unei schimbări sociale majore. Normal, ele se vor atenua natural în timp.

Faza a doua prezintă două variante: *ieșirea din faza de creștere printr-o dezvoltare pas cu pas* sau *afundarea într-o criză cronică*.

Perspectiva dezvoltării "pas cu pas". Societățile care se angajează într-un proces de dezvoltare au o perspectivă punctuală asupra problemelor sale. Schimbarea globală este rezultanta soluționării "din aproape în aproape" a problemelor sale. Este cazul societăților occidentale. Sunt interesate de cauzele contextuale ale problemelor lor și mai ales de soluțiile practice. Viitorul este perceput difuz optimist: dificultățile vor fi soluționate în timp. Finalizarea tranziției, cuplată cu integrarea în Uniunea Europeană, va duce la o dezvoltare sigură a României.

Perspectiva societăților aflate într-o stare de criză cronică. Viitorul nu mai este așteptat cu un optimism difuz. Dar atunci care este cauza problemelor sociale ? Se conturează tot mai mult o ideologie a transferului responsabilității asupra populației: **explicația morală a tuturor problemelor**, o teorie **eticistă**. De ce lucrurile au mers foarte prost ? Pentru că oamenii sunt „răi”, „hoți”, „incompetenți”, dominat încă de o „mentalitate comunistă”; sintetic, pentru că suntem "români". Nu programul tranziției, ci noi, oamenii suntem vinovați. Explicația morală a problemelor sociale este caracteristică tuturor sistemelor conservatoare, care nu au capacitatea/ voința de a se schimba. Am putea considera că dominarea ideologiei moraliste este un simptom al societății în criză, incapabilă să identifice căi de dezvoltare.

Faza a treia: asumarea unei stări de "răscruce".

Problema României actuale este cum ieșim din starea de criză.

Se poate continua patternul evoluției societății românești responsabil de criza care a dominat ultimi 26 de ani, în speranța că lucrurile se vor rezolva de la sine. Mergem în viitor, dar cu spatele. În acest caz, nu există nicio **Răscruce**. Forțele sociale conservatoare nu se simt prea confortabil nici cu conceptul

de **criză**, căutând chiar să-l excludă din discursul public, și cu atât mai mult cu cel de **răscruce**.

Sau considerăm că viitorul este deschis opțiunilor prezente, bazate pe explorarea soluțiilor alternative. Asumăm o **situație de răscruce**.

1989: a fost pentru România o **răscruce** ? Istoria părea să aibă în față de ales între alternative, unele mai bune și altele mai puțin bune. Am crezut că depinde de noi pe ce cale decidem să mergem și să ne asumăm responsabilitatea pentru opțiunile noastre.

Acum, după 26 de ani, realizăm că **în 1989 nu a fost o răscruce**. Continuarea trecutului nu mai putea fi posibilă. A fost o Revoluție reală, un refuz colectiv decisiv al proiectului comunist. Dar viitorul nu a fost, așa cum am crezut, deschis opțiunilor noastre colective, ci implementarea unui alt proiect decis politic de alți factori.

Conceptul de Răscruce implică o schimbare de paradigmă: de la **paradigma problemei cu soluție unică, la paradigma problemei cu soluții multiple**.

Istoria a fost dominată de concepția conform căreia problemele complexe au o singură soluție, care automat este considerată a fi soluția "bună". Nu exista decât o singură cale posibilă. Paradigma problemei cu soluție unică este un blocaj istoric. Ea include organic reprimarea ideologică a explorării alternativelor și asumarea ideologiei justificative a soluției unice. În anii 90 am fost șocat de faptul că încercările de a explora căi posibile de evoluție a societății românești erau reprimare brutal cu etichete insultătoare, inclusiv de a exprima o *mentalitate comunistă*.

Paradigma soluției unice respinge structural ideea de **răscruce**. Criză poate exista, mici probleme, erori ale actorilor care pot fi corectate, **dar nu există o răscruce**. Istoria nu se confruntă cu o ruptură, cu alegerea dintre alternativele posibile. Soluția impusă de „istorie” este singura posibilă.

Paradigma problemei cu soluții multiple a dezvoltat un alt tip de cunoaște: explorarea soluțiilor posibile, evaluarea alternativelor. Viitorul este deschis și trebuie să optăm între diferite posibilități. Să asumăm că avem în față o răscruce.

Este necesară și o deplasare de explicare a problemelor cu care ne confruntăm: de la *explicația contextuală*, mulțimea condițiilor care o explică, la *explicația structurală*, structura sistemului care a generat problemele sale. Efectul este de zona de căutare a soluțiilor: una este să cauți soluții în contextul structural dat și cu totul altceva de a căuta în schimbarea structurii care a generat respectivele probleme.

O ilustrare a acestei perspective. Prăbușirea economiei românești este problema cea mai gravă a tranziției. Proiectul tranziției s-a fundat pe următorul mod de gândire: întreprinderile ineficiente din sistemul socialist vor deveni rapid, prin privatizare, foarte eficiente. Noul patron, care a obținut o mare întreprindere prin actul privatizării, va face investiții, va moderniza tehnologia și va organiza eficient munca. Întreprinderea privatizată devine o întreprindere eficientă. Prin privatizare, întreaga economie va deveni mult mai eficientă. Ce s-a întâmplat în

realitate ? Întreprinderile privatizate nu au devenit mai eficiente, ci au fost distruse, vândute bucată cu bucată. Economia s-a prăbușit.

Cum explicăm acest rezultat ? Ideologia tranziției a oferit diferite explicații de tip contextual: un cost inevitabil al oricărei reforme; sau nerespectarea clauzelor contractului de privatizare, tolerată iresponsabil de factorii de control; sau ca furt, tratată de DNA. Căderea unei întreprinderi privatizate – a economiei în ansamblul său – poate fi tratată moral și juridic: a fost și furt și ilegalitate.

Din alt punct de vedere, privatizare distructivă a fost comportamentul normal pentru noul capitalist devenit proprietar. Capitalistul este eficient dacă este orientat spre maximizare profitului său. Prin privatizare, el a devenit proprietar cu drepturi depline. De la început s-a aflat într-o dilemă: să facă o investiție, dând din buzunar un capital substanțial, în speranța că poate peste 3-5 sau chiar 10 ani investiția va fi fructificată, dar confruntându-se și cu riscurile unei piețe fluctuante; sau să câștige mult mai mult, imediat și sigur, distrugând proprietatea, vânzând-o la bucată, fără nici-o investiție și fără vreun risc. Deci privatizarea imediată, realizată "oricum", "chiar pe un leu" inevitabil va produce, în cea mai mare parte a cazurilor, distrugerea întreprinderilor. A fost comportamentul rațional și eficient al capitalistului. De ce nu am prezis de la început un asemenea rezultat?

Această ultimă explicație este structurală: identifică explicația căderii economiei românești în principiile inițiale ale programului tranziției: privatizarea rapidă, făcută "oricum", "chiar pe un leu".

Ideea de răscruce are și o altă implicație. Pentru a putea explora liber alternativelor viitorului, trebuie **să ne eliberăm de trecut**. Riscul actual este de a continua să fim prizonierii unui trecut pe care, neînțelegându-l, îl vom reproduce în viitor. Dacă vrem să explicăm problemele cu care societatea românească se confruntă, trebuie să înțelegem *ce a fost tranziția însăși*. Doar înțelegând ce a fost tranziția românească putem înțelege și situația actuală a României, cu toate problemele ei. Să pornim deci de la o teorie a tranziției.

Unde găsim teoria tranziției? Vom avea o surpriză. Nu există un interes politic-ideologic pentru o teorie articulată *a naturii tranziției românești*. Tentativele de a propune o asemenea teorie a tranziției românești sunt marginale. Cel mai adesea ne mulțumim cu textele subțiri ale *ideologiei tranziției*.

Ideea de a include în deschiderea cărții **România la răscruce** a studiului "*Spre o nouă teorie a tranziției*" a fost corectă. Pentru a avea o răscruce efectivă, trebui să înțelegem trecutul. Și relația este circulară. Înțelegerea trecutului este dependentă de decizia de a ne elibera de el

România are în prezent o nouă oportunitate pe care nu trebuie să o ratăm: să asumăm **situația de răscruce**. Presiunea conservatoare este cea a amânării: să așteptăm ca tranziția, e drept dureroasă, să se finalizeze; apoi ne vom angaja inevitabil într-un curs pozitiv. Concluzia mea este că o asemenea perspectivă va greva dureros viitorul. **Răscrucea** trebuie să o adoptăm **acum**, înainte de a termina această tranziție prost gândită. Să stopăm ceea ce a fost prost conceput, să asumăm criza în care ne aflăm, care nu este în primul rând morală, ci structurală, și să explorăm noi direcții de dezvoltare. Cartea mea nu propune căi

de ieșire din criză. Dar a lansat o provocare, inclusiv pentru noi, să explorăm ceea ce ar trebui România să facă pentru a se înscrie pe un alt ciclu de dezvoltare.

Remarci la evenimentul de lansare al volumului România la răscruce: opțiuni pentru viitor, coord. Iulian Stănescu și Cătălin Zamfir, București: Pro Universitaria, 2015.

13 octombrie 2015

Criza actuală a societății provine din viziunea strategică a tranziției

Citit de: **817**

Link: www.romaniasociala.ro/catalin-zamfir-criza-actuala-a-societatii-provine-din-viziunea-strategica-a-tranzitiei/

Directorul Institutului de Cercetare a Calității Vieții (ICCV) al Academiei Române, prof. univ. dr. Cătălin Zamfir, face într-un interviu pentru AGERPRES o radiografie a tranziției românești și a efectelor sale asupra prezentului și vorbește despre "statul neofeudal" românesc, văzut ca o resursă de îmbogățire.

În ultimii 25 de ani, arată prof. univ. dr. Cătălin Zamfir, privatizarea nu a dus la o relansare a economiei, ci la o distrugere a acesteia, iar capacitatea de control a statului a fost extrem de redusă, motiv pentru care nu s-au luat măsuri împotriva corupției.

"Teoria mea este că din însăși viziunea strategică a tranziției se poate explica situația de criză în care se află societatea noastră și de fapt toate societățile în tranziție, în grade diferite. În România, pe toată perioada tranziției, finanțarea statului a fost cea mai scăzută din Europa. După 25 de ani de tranziție, datele arată o adâncire în criză. După 25 de ani, semnele unui reviriment economic și

social sunt încă neclare”, afirmă, în interviu, directorul ICCV, membru corespondent al Academiei Române.

AGERPRES: În volumul “România la răscruce” și în capitolul “Spre o nouă teorie a tranziției”, pe care îl semnați, oferiți o evaluare globală a procesului de profunde schimbări de după 1989 și formulați teoria statului tranziției ca “stat neofeudal”. Ce este neofeudalismul, care sunt datele principale care au generat această sintagmă și ce reprezintă ea?

Cătălin Zamfir: Văd că v-a șocat puțin o asemenea formulare. Este adevărat, am ales un termen care atrage atenția, dar am avut în vedere un substrat foarte important. Statul român în tranziție este, pe de o parte, statul standard al unei societăți capitaliste; exact aceeași structură, aceleași funcții. Dar, pe de altă parte, este și un stat diferit de statele capitaliste consolidate, pentru că are niște funcții speciale. Prima lui funcție a fost să privatizeze proprietatea de stat. Această funcție a avut un impact extraordinar asupra profilului statului și asupra întregii societăți românești. Tocmai acest lucru am vrut să-l semnez. Există, sigur, diferențe fundamentale între statul feudal tradițional și statul român modern. Dar există o similitudine de structură. Statul capitalist standard preia veniturile de la populație și le distribuie în beneficiile întregii comunități: prin servicii sociale, învățământ, sănătate, asistență socială, sistemul de pensii, ș.a.m.d.. Deci, preia de jos și distribuie apoi tot în beneficiul întregii comunități. Statul feudal avea o altă structură. Preluă veniturile de la comunitate, de la țărani, și le distribuia nu în jos, ci în sus. Clasa feudală este susținută prin această redistribuție prin intermediul statului. De jos, în sus. Același lucru se întâmplă, oarecum, și în tranziție. Statul a preluat proprietatea colectivă, proprietatea de stat, și a distribuit-o, în sus, nu în beneficiul întregii comunități, ci cu scopul de a crea o nouă clasă de proprietari, o nouă clasă bogată. Noua clasă capitalistă a fost diferită de clasa capitalistă standard. Capitalistul — să ne gândim la capitalistul din secolul al XVIII-lea — era o persoană care muncea, făcea un efort, “strângea cureaua”. Proprietatea privată s-a format chiar în generații, în timp ce în procesul de tranziție unii s-au trezit, peste noapte, bogați, mari proprietari. Nu prin efort propriu, nu organizând un proces economic, ci profitând de privatizarea proprietății de stat. În tranziție, statul a devenit cea mai importantă sursă de bogăție, la început prin privatizare, apoi prin captarea resurselor financiare publice de către “băieții deștepți”, viitorii “corupți”. Corupția specifică tranziției este procesul prin care noua clasă de bogați, adică capitaliști, inclusiv oameni politici, captează resursele statului în interes propriu. Statul a apărut ca o resursă de îmbogățire. Ceea ce am numit “statul neofeudal” este cauza corupției. De fapt, toate societățile în tranziție se confruntă cu acest tip de corupție. Se va termina tranziția în momentul în care se va schimba și această funcție a statului de a fi resursă imorală, ilegală, dar reală de îmbogățire.

AGERPRES: De ce o nouă teorie a tranziției? Cum ați rezuma această teorie?

Cătălin Zamfir: La baza teoriei mele stă următoarea teză: tranziția este un tip de societate, cu totul diferit de alte societăți. Societatea capitalistă standard s-a creat singură, din aproape în aproape, în timp de secole. Tranziția este realizată în 20-25 de ani. A fost un proiect, un program, cu obiective și o strategie de realizare a acestei schimbări.

AGERPRES: Care au fost obiectivele?

Cătălin Zamfir: Tranziția a avut două obiective principale: reforma sistemului politic și a sistemului economic; un sistem politic standard de tip capitalist, adică pluripartidist, parlamentar și o economie bazată pe piața liberă și, în special, privatizarea proprietății de stat. Aceste obiective sunt larg acceptate. Nimeni nu le-a contestat legitimitatea lor. Problema a fost însă a strategiei de realizare a acestor obiective. După părerea mea, problemele acute ale tranziției provin mai ales din strategia procesului de tranziție care s-a fundat pe două opțiuni: o privatizare rapidă, făcută oricum, și opțiunea pentru "un stat mic". Ne aducem aminte celebra formulare 'Privatizați, chiar și pe un leu!'. Privatizarea oricum a avut o serie de efecte structurale. În primul rând, privatizarea nu a dus, așa cum s-a sperat, la o relansare a economiei, ci la o distrugere a economiei. Aici nu este vorba de o chestiune că oamenii au vrut "să fure", sau că nu au avut competența necesară. Privatizarea făcută "oricum" a generat corupție și căderea economiei. La privatizare s-a adăugat și amplificat politica retrocedării în integrum, o sursă importantă la rândul său a blocajului economic și social și mai ales a corupției. O altă componentă a strategiei tranziției a fost ceea ce eu numesc 'filosofia statului mic'. S-a considerat că statul este un factor negativ, că ar trebui să fie cât mai mic posibil, funcțiile sale trebuind să fie preluate cât mai mult posibil de către piața liberă. Statul a fost ținut la minimumul său. În mod special, capacitatea sa de control a fost extrem de redusă. Nu ne mirăm de ce de-abia după 25 de ani se pune corupția ca o problemă politică centrală. Corupția a existat din 1990. Toată lumea știa că există un grad enorm de corupție, fără însă a se fi luat măsuri importante. Se pare că se considera că ea este un cost inevitabil al tranziției și, în consecință, mai degrabă tolerată. Ce s-a întâmplat cu comunitatea, cu societatea? În întreaga tranziție, comunitatea, cu nevoile ei, a fost sacrificată, considerată mai degrabă un fel de cost inevitabil. Explozia sărăcirii a fost poate cel mai dureros efect al unei tranziții prost concepute. Teoria mea este că din însăși viziunea strategică a tranziției se poate explica situația de criză în care se află societatea noastră și de fapt toate societățile în tranziție, în grade diferite.

AGERPRES: Tranziția românească a avut un specific aparte față de aceea din celelalte țări comuniste?

Cătălin Zamfir: Din păcate, nu s-au făcut analize comparative substanțiale. Dar poate că un specific poate fi identificat. Opțiunile strategice au fost aceleași în toate țările foste comuniste europene. Ceea ce pare a fi specific României este accentuarea erorilor tranziției: privatizarea făcută mai degrabă haotic și atacul continuu la adresa funcțiilor statului. Statul în țara noastră a fost mult mai marginalizat ca funcții decât în celelalte țări în tranziție. Și așa vrea să argumentez această afirmație care ar putea să pară șocantă... Amploarea statului, mai ales a funcțiilor sale sociale, este dată de finanțarea statului. În România, pe toată perioada tranziției, finanțarea statului a fost cea mai scăzută din Europa. În 2013, cheltuielile publice ale României au fost de în jur de 35% din PIB, la distanță substanțială de situația din celelalte țări, care depășeau 40%. Finanțarea funcțiilor sociale ale statului era în mod special sacrificată, în jur de 19% din PIB, față de media UE 27 de 34%, Ungaria 27%, Cehia 25, chiar și Bulgaria 21%.

AGERPRES: A tras cineva un semnal de alarmă în legătură cu acest aspect?

Cătălin Zamfir: În institutul nostru am publicat încă din '92 — '95 asemenea analize și am semnalat aceste probleme.

AGERPRES: V-au ascultat politicienii? Care a fost rolul științei în ghidarea tranziției?

Cătălin Zamfir: Îmi place întrebarea dumneavoastră. Rolul științei... Rolul științei românești... În perioada tranziției, știința a fost poate sectorul cel mai sacrificat. Știința este cronic sever subfinanțată. Dacă nu greșesc, cea mai scăzută din Europa. Multe institute de cercetare științifică au fost desființate. Abordarea de către științele sociale ale marilor probleme ale țării a fost descurajată sistematic; interesul a fost orientat mai mult spre problemele marginale. Este de notat faptul că analizele problemelor fundamentale ale societății românești suferă un proces de "externalizare" internațională. Știința "internă" s-a poziționat mai degrabă în "opoziție". Eu am în minte mai ales situația științelor sociale. Multe opțiuni strategice politice au fost criticate în mediul academic și, din păcate, ele s-au dovedit a fi fost îndreptățite.

AGERPRES: Iată, la 25 de ani de la momentul de început, putem vorbi de reușite, de nereușite, de costuri ale tranziției. Cum considerați că s-a raportat populația la perioada de tranziție?

Cătălin Zamfir: Ideologii tranziției, pentru că și tranziția are ideologia ei, consideră că situația actuală a României era oarecum normală și inevitabilă: filozofia tranziției a fost corectă; mici erori au fost inevitabile; costuri inevitabile ale marilor schimbări. Odată cu finalizarea obiectivelor tranziției, va urma tot inevitabil o relansare socială și economică. A fost dureroasă din punct de vedere social, dar opțiunile strategice au fost corecte. Asta afirmă ideologia. Populația spune cu totul altceva. Din '90 încoace, toate studiile sociologice demonstrează că populația a considerat constant că suntem pe "un drum greșit". Nu în sensul că alinierea la sistemul capitalist occidental ar fi fost o opțiune greșită, ci modul în care s-a proiectat această tranziție. Este foarte important cum simt oamenii. În 2011, de exemplu, 80% din populație considera că am fost pe drumul greșit. Datele instituționale — produse de instituțiile publice naționale și europene — oferă și ele un suport estimării populației. După 25 de ani de tranziție, datele arată o adâncire în criză. După 25 de ani, semnele unui reviriment economic și social sunt încă neclare. Parcă criza nu se mai termină. De abia economia pare să-și revină în ultimii ani, a trebuit să intervină șocant o nouă criză politică, care cu siguranță va risca să inducă o nouă criză în întreaga societate. Aceasta este marea problemă a tranziției. Datele arată că România împreună cu Bulgaria se află nu doar pe ultimele locuri în Europa, ci la depărtare importantă de celelalte țări. Toți indicatorii demonstrează acest lucru: economia este prăbușită; industria este redusă enorm; agricultura este dezorganizată și încă nu există nicio viziune de relansare; școala și sistemul de sănătate sunt în criză. Ce mai rămâne? Politicul, care este așa cum este...

AGERPRES: Vorbiți în carte despre o nouă șansă istorică pe care ar avea-o țara noastră în prezent. Care sunt riscurile în cazul în care nu vom ști să valorificăm acest atu?

Cătălin Zamfir: Sigur că orice societate iese la un moment dat dintr-o situație de criză, nu rămâne acolo jos. Dar problema este cum ieșim din criză. Poți

să te târăști jos, încet, încet, cu imense dureri; dar cu totul altceva este dacă explorezi alternativele, oportunitățile, pentru că în orice moment istoric există și alte oportunități decât cele pe care le practici. Aici este problema. Cursul istoriei este cursul istoriei. Dar el poate să fie mai bun sau mai prost.

AGERPRES: Care ar fi lecțiile tranziției pentru mediul academic? Dar pentru societatea românească în ansamblul ei?

Cătălin Zamfir: Unii speră că trebuie să facem în fine efortul să terminăm tranziția ca să putem să ne înscriem pe o nouă orbită. Eu am altă părere. Problema nu este să finalizăm această tranziție, ci să nu mai fim prizonierii unei tranziții prost gândite, ci este nevoie de o ruptură de viziune.

AGERPRES: Care ar trebui să fie atuurile acestei strategii pentru ca România să depășească, într-un final, efectele pe termen lung produse de tranziție? În ce direcție va trebui să meargă România?

Cătălin Zamfir: Trebuie ca noi, țara noastră, să fim realiști, dar și raționali în a înțelege care este situația în care ne aflăm și să proiectăm noi înșine viitorul. Eu cred că unul dintre pericolele mari care a dominat întreaga tranziție este ceea ce numesc eu un fel de 'mondialism gol'. S-a considerat frecvent că România va beneficia de această mondializare, că forțele mondiale ne vor duce, aproape fără participarea noastră, spre mai bine. Numai că în orice economie mondială sunt câștigători și perdanți. A nu face nimic înseamnă că am decis să fim perdanții mondializării, să devenim o țară de lume a treia. A Europei, dar de lumea a treia. Obsesia forțelor mondiale care se presupune că sunt inevitabil favorabile trebuie abandonată. Mondializarea este de toate felurile. Și mereu sunt confruntări între interese diferite în procesul de mondializare. Poate un risc major actual este modul în care vrem să folosim resursele naturale sau cele constituite istoric pe care le avem. O externalizare iresponsabilă a lor va greva viitorul. România a fost prea adesea obiectul unor experimente internaționale. Și rezultatele stau la baza crizei actuale. Nimeni nu își asumă însă responsabilitatea eșecurilor. Efectele "mondializării goale" le găsim și în științele sociale: temele naționale fundamentale sunt tot mai mult înlocuite de mici studii digerabile "în afară".

AGERPRES: Anul acesta, Institutul de Cercetare a Calității Vieții împlinește 25 de ani de existență. Ați lansat cu această ocazie volume de referință și ați reunit cercetători din țară și străinătate pentru a dezbate o temă importantă — "Calitatea Vieții: o Provocare pentru Politicile Sociale". Care au fost principalele concluzii și cum vedeți evoluând cercetarea în domeniul calității vieții?

Cătălin Zamfir: Încă de la începutul înființării sale, Institutul nostru și-a concentrat efortul pe trei mari domenii. În primul rând tema calității vieții, standardul de viață. În al doilea rând, politicile sociale: ce trebuie să facă colectivitatea utilizând forța politicului pentru promovarea prosperității sale. Am susținut că funcțiile sociale ale statului trebuie radical îmbunătățite, nu "externalizate". În fine, analiza problemelor sociale cu care societatea noastră se confruntă: sărăcia, copii în situații de dificultate, demoralizarea socială, delincvența, situația populației de romi. Am considerat că vocația științelor sociale este de a contribui la cristalizarea conștiinței de sine a comunității noastre și de a susține procesul de creștere a capacității colective de a proiecta propriul său viitor. Nu pot să nu lansez un semnal de alarmă. Finanțarea științelor sociale, și ea la un

nivel extrem de scăzut, este mai degrabă orientată spre teme marginale. Lipsește aproape complet o finanțare a marilor proiecte de cercetare academică de interes național. Sistemul instituțional actual de finanțare și evaluare a științelor sociale trebuie urgent reconsiderat. Aș putea spune că ICCV a ajuns la maturitate științifică. Deși este probabil unul dintre institutele cele mai tinere din Academie, majoritatea cercetătorilor au ajuns deja la 40-45 de ani, vârsta maturității depline în știință. Din acest punct de vedere, institutul își va consolida poziția de lider în domeniul său de competență.

AGERPRES: Vedeți o limită de timp în care ar putea fi realizat acest lucru?

Cătălin Zamfir: Acesta este un proces. Am senzația că sistemul politic românesc își caută propria sa orientare, una mai specifică. Până acum eram foarte dependenți de alte instituții. Sunt semne că sistemul politic își asumă responsabil problemele țării. Am să vă dau un exemplu, care este foarte important. Una dintre componentele tranziției a fost filosofia salariului mic. S-a considerat, încă de la începuturile tranziției, că sindicatele, tot cerând salarii mai mari, sunt un factor negativ al tranziției. Succesul tranziției era să ținem salariile cât mai mici posibil, pentru că astfel noi am fi atras investitorii străini și atunci economia ar fi fost lansată. Specialiștii din institutul nostru au militat, chiar de la început, pentru o schimbare a politicii salariale. Avem nevoie de o politică salarială activă, de creștere treptată a salariului, pentru ca și salariul să fie aliniat la nivel european. Și am avut dreptate. Eu sunt foarte bucuros că guvernarea actuală și-a schimbat orientarea în această problemă. Guvernarea dinainte a căutat chiar să coboare nivelul salariilor. Acum a început să crească salariul. Este un lucru foarte important. S-a dovedit că, de fapt, 25 de ani am fost dominați de o iluzie proastă, și anume că salariul mic ar fi factorul activ al relansării economice. Nu. A fost un factor activ al subdezvoltării. Am dat un singur exemplu. Liniile fundamentale ale politicii românești ar trebui regândite.

AGERPRES: În felul acesta poate ne vin și românii care fac o altă Românie peste hotare.

Cătălin Zamfir: Nu, alții n-o să ne facă altă Românie. Dacă noi nu reușim s-o facem, atunci n-o s-o facem.

AGERPRES: Revenim la rolul științei. Ați lansat, de asemenea, un volum dedicat unei întregi istorii sociale a sociologiei românești în perioada 1900-2010, ce include date despre personalitățile și temele sociologiei românești, toate reunite într-o lucrare de referință pentru domeniu. Ați analizat tendințe, curente și ați scris despre realizări. Cum vedeți, din perspectiva acestei analize amănunțite, rolul sociologiei românești în viitor?

Cătălin Zamfir: Eu nu vorbesc de calitatea ei, pentru că orice produs poate să fie mai bun sau mai puțin bun. Dar este o abordare a istoriei unei discipline cu totul deosebită de tot ce s-a făcut până acum. Noi am analizat, nu cum ați spus dvs. prin vârfurile sociologiei. Pentru că am avut vârfuri ale sociologiei. Dar am analizat activitatea sociologiei. Deci, sociologia ca sistem. Am făcut o bază imensă de 27.000 de studii și de cărți în acești 111 ani ai istoriei sociologiei românești. Am făcut o analiză a variației tematice și ceea ce a fost surprinzător este că sociologia s-a dovedit foarte strâns legată de dinamica societății românești, în special reflectată în producția sociologică. Istoria sociologiei românești este profund legată

de istoria societății românești. N-a fost o evoluție lină a științei, ci extrem de dramatică. Vârfurile societății românești au fost și vârfuri ale sociologiei. Sociologia a fost singura disciplină desființată în anii lansării programului comunist. De-abia prin '65 ea a fost recunoscută; a avut un vârf, interesant, până prin '70 — '71. În anii '70-'80, iarăși a fost marginalizată. În perioada de tranziție am asistat la o explozie a sociologiei. Dar n-aș putea să spun că o duce foarte bine. S-a extins foarte mult, dar este extrem de subfinanțată. La debutul entuziasmului tranziției, începutul anilor '90, institutul nostru a lansat multe programe de cercetare sociologică de interes național. Pe problema sărăciei, standardul de viață, copii în situații de risc, țiganii, politicile sociale etc. Cercetările sociologice cer ceva bani. Nu tehnologie în primul rând, ci deplasare pe teren. La sfârșitul anilor '90 și în anii 2000, resursele financiare ale cercetării sociale "pe teren" aproape au dispărut. Cele finanțate prin diferite programe au fost decise de alții din afara institutului. Temele sunt mai mult decise printr-un sistem birocratic și nu întotdeauna au fost cele mai importante.

AGERPRES: Și care este soluția? Relația cu politicul?

Cătălin Zamfir: Sigur că da. Este nevoie de o finanțare specială a cercetării sociologice românești. Nu se poate face altfel. Gusti a avut resursele să dezvolte o cercetare sociologică unică în lume. Interesat, în iluziile comunismului, în anii '60, au fost, de asemenea, resurse pentru cercetarea sociologică. În anii '70 — '80 au dispărut complet. Ce se întâmplă acum? La începutul entuziasmului tranziției au existat resurse, apoi au dispărut. Este efectul crizei tranziției românești și nefinanțarea sociologiei românești. Trebuie să adoptăm o nouă filosofie. Să finanțăm opoziția chiar sau poate mai ales și în știință.

AGERPRES: Afirmați că pentru dvs. sociologia a fost mereu un joc intelectual captivant și o datorie morală. Înțeleg că este crezul dvs. de viață. De ce joc intelectual și de ce datorie morală?

Cătălin Zamfir: Sociologia este o știință și ca orice știință are construcția ei teoretică și metodologică. În perioadele în care n-am considerat că sociologia poate să aibă un aport social practic, pentru că era marginalizată, eu am scris foarte multă teorie sociologică. Eu iubesc teoria sociologică, dar în perioada tranziției, 25 de ani, n-am mai scris teorie sociologică. M-am gândit că misiunea mea nu este să fac teorie, ci să contribui la mai buna înțelegere a societății românești. Deci, ca să zic așa, vocația morală a dominat.

AGERPRES: Și aveți sentimentul de a fi contribuit într-un fel la acest deziderat?

Cătălin Zamfir: Am sentimentul că am făcut efortul. Ce a ieșit, e altceva.

AGERPRES: Este o întrebare, dle profesor, pe care ați fi dorit să v-o adresez și pe care am omis-o? Vă rog.

Cătălin Zamfir: (Surprins) Da, da, poate că ar fi o întrebare: 'Există un punct de vedere al Institutului de Cercetare a Calității Vieții?' și eu aș zice: Nu! Pentru că un institut de cercetare științifică poate că este cel mai democratic institut din lume. Orice institut de cercetare. Pentru că o știință, prin rațiunea sa, acceptă diversitatea. Încurajează diversitatea de opinie. În institutul nostru nu

există o opinie a institutului. Nici a mea ca director. Bun, poate că am o anumită influență, dar este foarte important ca în institut să se dezvolte o gamă largă de puncte de vedere, de orientări și numai prin cooperare ca și prin confruntarea lor să se cristalizeze o viziune mai coerentă.

AGERPRES/(A — autor: Daniel Popescu, editor: Florin Marin)